

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Holger Nielsen
28. III. 1912.

Ancher, Anna
Andersen, Vilh.
Bramsen
Brandt
Bruhn
dalgaard
Fenger
Gade
Hage
Hagemann
Højberg
Hertz
Kostrup
Jacobsen
Juel-Hansen (Drachmann)
Klopperborg Skumsager
Lundsen, Jakob
Lütichau
Melchior
Munz
Nielsen, Jørgen H.
Plog - Richard - Tscherning.

**DAGENS
NYHEDER**

**MIT
HJEM**

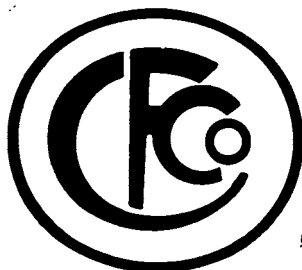
MIT HJEM

x

TEKST OG BILLEDER

•
MED

BIDRAG AF
ANNA ANCHER,
VILH. ANDERSEN,
L. BRAMSEN, HARALD
BRANTH, MAX. BRUHN,
CHR. DALGAS, H. M. FENGER,
AXEL GADE, J. HAGE, G. A.
HAGEMANN, S. C. HAUBERG, POUL
HERTZ, HELGE HOSTRUP, CARL JACOB-
SEN, ERNA JUEL-HANSEN, KLOPPENBORG
SKRUMSAGER, JAKOB KNUDSEN, H. LÜTTI-
CHAU, MOSES MELCHIOR, O. B. MUUS, JØRGEN H.
NIELSEN, H. PLOUG, OLF. RICARD OG E. A. TSCHERNING.
BIDRAGENE SAMLEDE OG ORDNEDE AF C. A. CLEMMENSEN

KØBENHAVN
C. FERSLEW & Co.'s FORLAG
1911

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Pag.
Kunstmalerinden Fru <i>Anna Ancher</i> : Barndoms minder fra Skagen	1
Professor, Dr. phil. <i>Vilh. Andersen</i> : Mit Præstegaards-Hjem	4
Landstingsmand, Geheimeetsraad <i>L. Bramsen</i> : Paa Frederiksberg omkring 1860 .	7
Godsejer, Ritmester <i>Harald Branth</i> : Der var en Tid —	11
Professor <i>Max. Bruhn</i> : De gamle Stuer	14
Kommitteret ved Hedeselskabet, Skovrider <i>Dalgas</i> : Villa Montana	17
Holmens Provst, Lic. theol. <i>Fenger</i> : Fra de unge Dage	19
Kgl. Koncertmester <i>Axel Gade</i> : Et Kunstnerhjem	23
Godsejer <i>Johannes Hage</i> : Den røde Gaard i Torvegade	26
Direktør, Fabrikejer <i>G. A. Hagemann</i> : En Episode fra 48	29
Direktør <i>S. C. Hauberg</i> : Christianshavns Apothek	31
Docent, Dr. med. <i>Poul Hertz</i> : Henrik Hertz' Hus og Hjem	34
Højskoleforstander <i>Helge Hostrup</i> : C. Hostrup	37
Direktør, Dr. phil. <i>Carl Jacobsen</i> : Paa Carlsberg	40
Forfatterinden Fru <i>Erna Juel-Hansen</i> : Fa'r	43
Landdagsmand <i>Kloppenborg Skrum sager</i> : Bag Kongeaaen	46
Forfatteren <i>Jakob Knudsen</i> : En Erindring	49
Hofjægmester <i>H. Lüttichau</i> : Fra Tjele	52
Grosserer <i>Moses Melchior</i> : Minder fra min Barndom og Ungdom	55
Handelsminister <i>O. B. Muus</i> : Det gamle Kjøbmandshjem	60
Consul <i>Jørgen H. Nielsen</i> : Tre Generationer	63
Kontorchef <i>Hother Ploug</i> : Det Ploug'ske Hus	66
Pastor <i>Olfert Ricard</i> : Et Embedsmands-Hjem	69
Prof., Dr. med., Overkirurg <i>Tscherning</i> : Min Barndom paa Ørholm	72

Kurstmalerinden
Fru ANNA ANCHER,
f. Brøndum.

BARNDOMSMINDER FRA SKAGEN

DE 17. August 1859 asede Skagens gule Postvogn med den røde Kusk sig ned ad Byens sandede Gade og holdt udenfor Kroen for at sætte en Passager af, en underlig sølsom Skikkelse, høj, lidt foroverbøiet, dinglevorn, grim, men med Geniets Adelsmærke.

Manden var H. C. Andersen.

Han gaar ind og giver sig tilkende, forlanger noget at spise, og Mor, som elskede Digtere, vilde gøre det saa godt som muligt. Pigen blev sendt til Grenen for at hente store friske Rødspætter — dengang var de nok meget større end nu — og Mor gav sig til at bage Vandbakkelser. Men det tog Tid, Andersen blev utaalmodig, og da endelig Fisken blev bragt ind, var han saa vred, at han gik uden at spise. Mor tog sig dette saa nær, at hun maatte gaa til Sengs, og om Natten arriverede jeg. Vreden gik over,

Andersen kom igen og boede nogle Dage oppe i Storstuen mod Vest, og sov i et af de 4 smaa Gæstekamre, der omgav den.

Til denne Stue knytter sig mange af mine Erindringer. Her boede de strandede Kaptainer; ofte var der flere paa én Gang. Hvilken Svir, naar vi fik Lov at komme op og rode med i deres Kister og sé alle de rare Sager, de ofte havde med sig hjem. Da jeg blev større, spillede

DET GAMLE HUS, SOM RUMMEDE BRØNDUMS HOTEL 1874-75

jeg undertiden Kort med dem. Her optraadte de Kunstnere, som dengang kom til Skagen, Taskenspillere, tykke Danserinder, der dansede imellem Æg, og selve General Picolomini (Dværgen) sang Visen om en lille bitte Mand.

Her sad Skagens Matadorer og tyrede deres L'hombre. Far var en ivrig L'hombrespiller, saa ivrig, at da Blache kom til Skagen havde han slet ikke Tid til at hilse paa ham, gav ham blot et lille Nik og spillede videre.

Her boede i nogle Aar Kammerjunkeren, ogsaa et Vrag, som strandede heroppe. Han var nok af fin og rig Familie, havde været ansat i Vestindien. Der gik Sagn om ham, han skulde i sin Tid paa Gaden i Kjøbenhavn have kysset en eller anden høitstaende Dame og var derfor bleven sendt til Vestindien. — Dens Rom havde han faa't for megen Smag for, og nu blev han indlogeret hos os. Han havde sit Klavér med og spillede for os, vilde undervise os Pigebørn; han havde mange smukke Bøger; en Ud-gave af Andersens Eventyr med tykke Blade og blaat Bind med Guld staar særligt for mig; og det var en Fest at komme ind i hans solfyldte lille Rum Søndag Eftermiddag og faa Lov til at blade i den og sé Billederne.

Mor var meget god ved ham, sa'e, naar han kom i Køkkenet: „Værsgod Hr. Kammerjunker, er De ikke tørstig?“ og satte en Flaske hen til ham i Spisekamret, hvor han kunde staa i Skjul.

Midt i Huset boede Familien, og i Køkkenet residerede Mor; et poetisk Gemyt og af udmærket Forstand; men hun tog sig en Tjenerindes Skikkelse paa og sled fra Morgen til Aften ved Komfuret. Hun var meget smuk; kun én Gang kan jeg huske hende pyntet, graa Silkekjole, graa Hat med dybt røde Nelliker. Engang nemlig, da det saa' ud, som Forretningen skulde gaa i Staa, havde hun lovet Vörherre, at hvis han vilde hjælpe, saa

sku'de hun altid arbeide i sit Køkken og til hans Ære, og hun gennemførte det; først oppe, sent i Seng, klædt i det allertarveligste, Forsyn for de Fattige, sled hun altid lige til sit 80. Aar. Saa sagde hun det Farvel, og først da kom hun egentlig paa sin rette Hylde og kunde af Hjertens Lyst læse, skrive Breve og føre Dagbog. Skrive Breve, levende og udmærkede, til mange rundt i Landet; ogsaa til Amerika, bl. a. til én, der nu er velhavende Farmer med voxne Børn; dengang var han en fattig, ofte sulten Dreng som hun mange Gange mættede, og hans Breve er fulde af den mest rørende Taknem-

lighed mod hende. Det er hans lyse Minde fra Barndommen. . . .

Vi sad i Stuen og legede og læste; midt paa Bordet et Tællelys, som vi alle halede til os. Drengene legede med deres Sager, og min yngste Bror sagde: „Anna, vil Du være med?“ „Aah hun!“ sa' den store Bror, „hun forstaar sig jo kun paa de Kulører.“

Mor tog mig ofte med i Kirke og om Aftenen til Bibellæsning, og jeg husker en saadan Aften hvor blev jeg flov,

da en stor Pige sad og gjorde Nar af min Næse.

Som vi sidder om Aftenen i Stuen, hører vi en farlig Spektakel fra Butikken; det er Fiskere, der er oppe at slaas indbyrdes eller med Svenskere. De bliver smidt ud, og Far underholder de Tilbageblevne med at læse op for dem af Avisen. Der er stor Opmærksomhed, for dengang holdt de ikke selv Blade; kun en enkelt halvfuld Fyr kommer med nogle Kommentarer, men bliver bedt om at holde Mund.

En Dag holder Postvognen igen sønden for Have-laaen. To meget høje unge Mænd springer af Vognen, vi Børn sidder indenfor paa Slagbænken og nyder Synet; de forlanger Mad, spiser med en kolossal god Appetit og stormer saa ud. Først ind i Butikken og forsyner sig med Sydveste, derefter ud at male; paa Døre og Vægge oppe i Storstuen anbringer de deres Studier, og naar de er ude, er

FRU ANCHERS MODER

vi deroppe og kikke; engang kom de bag paa mig, og jeg blev meget skamfuld. — Malerne var Drachmann og Thaulow.

To andre kommer, jeg er lidt dristigere, de staar og hænger ud af Vinduet. Hvor er I fra? Vi er norske Normænd fra Norge, var Svaret. — Han, der svarede, var ikke Normænd, men vor danske Karl Madsen, den anden var Chr. Skredsvig.

Ud til Skagens

Fyr kom en ung Maler, det er Carl Locher, der satte Liv i Kludene derude.

Saa en Aften i Januar 1874 hører vi en vældig Støi. Vi tror, det er Fiskere, der slaas, men det er Huset, som brænder. Handelsbetjenten havde været uforsigtig ude i Pakhuset, og i Vestenstormen var det og Stuehuset snart et Ildhav. Vi reddede hvad vi kunde, en lille Skuffe fra Chatollet fik vi Børn hver at løbe med, Moder blev revet væk fra Spisekamret af min Onkel; hun vilde gerne haft de gamle kinesiske Fade og Tallerkener med; de maatte overlades til Flammerne. Til al Lykke havde vi et gammelt Hus lige ved; vor Bedstefar havde foræret os det; det stod tomt, og dér kunde vi flytte alle de reddede Sager ind.

Butik, Gæstgiveri, Beboelse blev indrettet meget primitivt; men det gik. Fordringerne var smaa dengang.

Sommeren kom, og en skøn Dag, det var den 13. Juli, kom en ung langhaaret Maler slæbende

MICHAEL OG ANNA ANCHER I DERES DAGLIGSTUE PAA SKAGEN

paa sin Malerkasse og bad om Logi og Mad. Han spiste 3 stegte Duer og kunde vist have spist flere, selv lignede han en af Faraos magre Køer. Jeg fik Lov at bringe ham The og tog ham ordentlig i Øjesyn; ja, han var ikke af de værste. Hans Navn var Michael Ancher. Og det gik som i Bjørnsøns Digt:

„Da kom der en Maler og satte sig ned, han malede Stranden og hende med“.

Om Efteraaret blev jeg konfirmeret, Michael Ancher holdt en Tale for mig, den første Tale i hans Liv, og ønskede mig al mulig Lykke, den Gavstrik.

Næste Aar kom han og havde Viggo Johansen med sig, og Madsen. Da var vi flyttede i det ny Hus; men i det gamle boede en Tante med sine to unge Døttre, Martha og Henriette. De var ogsaa lige konfirmerede. Og der blev mange Tildragelser og Begivenheder, Forlovelser og senere Giftermaal. Paa Skagen indhentede Skæbnen de tre unge Mænd.

Anna Ancher.

Professor, Dr. phil.

VILH. ANDERSEN

MIT PRÆSTEGAARDS-HJEM

(1864–71)

PAA Væggen lige for mig, rundt omgivet af Bøger, hænger et Maleri.

Det forestiller det Sted, hvor jeg er født, en Præstegaard i Midtsjælland, Nordrup ved Ringsted. Man ser Haven med Dammen, Stuehuset med Havestuedøren og den lille Veranda, Indgangen til Præstens Studereværelse; paa begge Sider store Træer, hvorimellem et Skær af Aftensolen. Paa en Græsplæne er en lille Fyr i graameleret Trøje og rød-stribede Halvstrømper falden i Søvn med Armene om Halsen paa en stor brun Hund.

Stort mere end der ses paa dette Billede husker jeg ikke af mit Landsbyhjem — jeg var kun syv Aar, da jeg kom derfra. Det er Sagntiden i mit Liv, før den rigtige Historie begynder.

Op af Sagnet dukker en meget reel Skikkelse, min Moder, ikke stor, temmelig fin, men spændstig og sej og altid paa Færde. Man saa hende sjælden sidde, og da altid ravret op med et Strikketøj i Haanden. Hun havde født syv Sønner — efter Tidens Skik i Nabokonernes Overværelse, siddende i Husets rummeligste Lænestol, den samme, hvori min Fader i Tidens Løb udtænkte alle sine Prædikener. Sine Dreng opdrog hun med en Kærlighed og Omhu, der kom selv den syvende og sidste ubeskaaren til Gode, og førte samtidig sit Hus uden megen økonomisk Sans i en temmelig stor Stil. Hun var sandt nok ingen stor Aand og havde ikke megen anden Dannelse end Livets: Menneskekundskab og Virkelighedssans. Hun var hjælpsom imod alle, ydmyg og meget oprigtig. Hun var ganske util-

gængelig for Folk, som hun — stundom med Urette — fandt „affekterte“, og kunde ikke døje vigtige Personer. Jeg hører hende endnu fra et aabent Vindu i Præstegaarden raabe ud over Skolens Legeplads: Ikke vigtig, Vilhelm! — Jeg har senere genfundet noget af hendes Væsen i en større Stil hos Christiane Oehlenschläger.

Saa typisk som min Moder var som Præstekone, var min Fader vel ikke som Præst. Der var i al Fald intet Præsteblood i hans Familie.

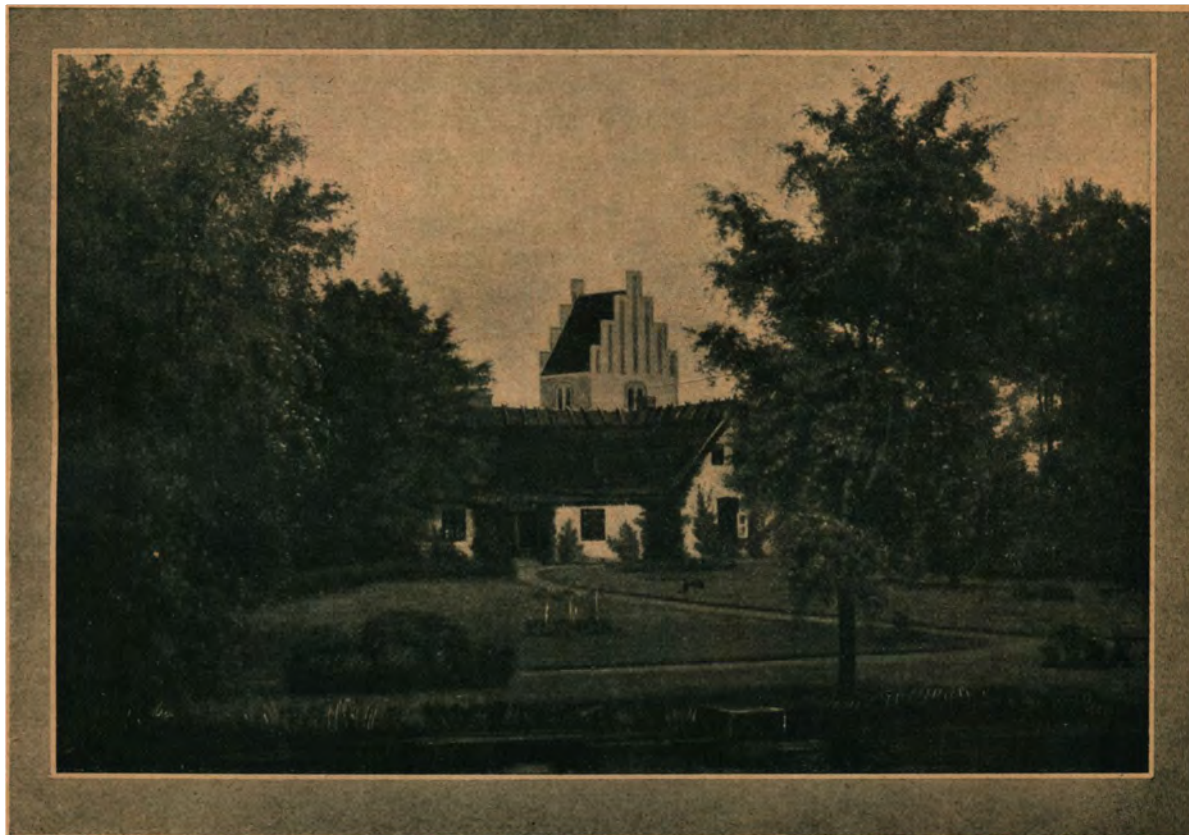
Hans Far og Farfar var juridiske Embedsmænd i København, men Oldefaren var Lensfoged i Lindholm ved Tønder. Der skriver Slægten sig fra, som efter Fornavnene og Familievaabnet at dømme maa være en Gren af den paa Kristian den Førstes Tid adlede Bondeæt. Som ung Præst ejede min Fader endnu en Marskstrækning i Lindholm.

I hans Hjem i det den Gang udpræget æstetiske København var der megen Sans for Kunst og Poesi, især Musik og Teater. Kuhlau var en stadig Gæst i Huset, de to Døtre blev gift med Komponisten, Koncertmester Bredal og Teatermaleren, Professor Troels Lund. Ligesom sine Søstre var min Fader dramatisk og musikalsk begavet. Han havde fra sin Barndom været en trofast Gæst i det kongelige Teater og kunde paa sine gamle Dage nøje gengive Ryges Replik som Hakon Jarl og Jeronimus. Som Dreng blev jeg ofte formelig eksamineret af ham ved Middagsbordet i holbergske og oehlenschlägerske Kraftord. Han var til det

sidste min Mester i dette Fag. Da han i sine sidste Leveaar – henimod de 90 – sad hen, sløvet og lænket til Lænestolen, spurgte jeg ham en Dag, om han kunde fordrive Tiden. Saa svarede han, øjensynlig uden ret at vide, at det var et Citat, ligesom fra Dybet af et svundet Aarhundrede: „Du vil fordrive Tiden, Konning Harald! og Tiden vil igen fordrive Dig“.

I Mikkel Niensens Borgerdydsskole havde han af E. Bojesen, Kierkegaards uforglemmelige Latinlærer,

Poul Møllers Død læste Filosofi med Russerne, fremtraadte som Organet for Tidens højeste aandelige Stræben. Martensens Teologi med den deri optagne Filosofi og Æstetik blev min Fader tro til det sidste. Han har udgivet nogle Studier og Betragtninger over Mesterens Etik; det sidste, han skrev, faa Aar før sin Død, var en Anmeldelse af den sidste Udgave af Martensens Dogmatik, der som Forelæsninger for 70 Aar siden havde fængslet ham for bestandig. I sit Levned nævner Martensen ham sammen med

NORDRUP PRÆSTEGAARD VED RINGSTED

faaet indpræntet en uslukkelig Kærlighed til de gamle Sprog, især Latinen. Da han efter at have været Præst i 50 Aar nedlagde sit Embede som Provst i Ringsted, glædede en af Herredets Præster ham med en latinsk Allocution, som han med megen Anstand besvarede.

At der af denne Humanist var blevet en Præst, voldte for det første hans fromme, bløde Sind og dertil hans Talegaver, som hans kloge Moder havde været opmærksom paa fra hans Barndom. Men hertil kom, at Teologien i det Aar han blev Student, da Martensen som nysudnævnt teologisk Lektor efter

Fog, Rothe og Gude som sine nærmeste Medarbejdere og fortroligste Venner.

Hans Prædikener var vel – efter hans Natur – i en varmere Tone end Martensens, men i samme Stil, blot endnu mere evangeliske. Han var, som man sagde om de gammel-lutherske Præster, hjemme i sin Bibel „som en Hund i sit Hundehus“. Af Grundtvig forstod han kun Salmernerne; til en Pinsegudstjeneste i Nordrup Kirke hørte uvægerligt „I al sin Glans nu straal Solen“, men med to „hedenske“ Vers strøgne paa Salmestavlen. Med det begyndende Arbejde for indre

Mission havde han Sympati og var i det lille Landsbykald en ivrig Sjælesørger.

Til Trods for sin store aandelige Klarhed, som var hørlig i hans ualmindelig faste Udtryksmaade, var han som flere af sine ligesindede en naiv Mand. Sine Fejl og Skrøbeligheder bar han alle til Skue, og de er næppe blevet upaaagtede af nogen, der har kendt ham som ung Landsbypræst eller som gammel Prælat – han var Doktor i Teologien og Biskops-Emne. Men imellem min Moders Papirer finder jeg et Ord, som hun sikkert har nedskrevet med Tanken paa sin Mand: Christus var i hans Hjerter, og hans Hjerter var paa hans Tunge.

I den ensomme Præstegaard kom kun sjældent Gæster. Tydeligst mindes jeg Herredskonventet med de prægnante Typer, som endnu sidder mig i Øjet: den karlvoksne Balle med Kaiotten over den hulede Skaldepande, den lille jødiskødte Salomon med Snustobaksdaasen og det rødtærnede Lommetørklæde, den strenge Anger, min Faders nærmeste Ven, Skolekammerat af Søren Kierkegaard, hvem han ikke var blid. Martensen selv saa jeg først senere, da jeg som halv voksen Gymnasiast blev fremstillet for ham, ikke uden Højtidelighed og med en latinsk Vending, og fik ligesom til Indvielse et Tryk af hans bløde Haand og et Blik af hans funklende Øjne. Fra en anden Kant af Kirken husker jeg en venlig Graaskæg, der gottede sig over, at jeg kunde fortælle ham Sagnet om Haddings Rejse til Udødelighedslandet og den hovedløse Hane, der galede hinsides Muren. Det var Grundtvigianernes Førstemand, Brandt fra Vartov, den Gang i Rønnebæk.

Efter Gudstjenesten kom der gerne nogle Kvinder paa Besøg i Præstegaarden – fra Grevinden paa Herregaarden til Husmandskonen fra Mulstrup, der skrev aandelige Sange. Ved en saadan Lejlighed kom jeg for første Gang i Damselskab og hørte mit liflige Modersmaal i dets hele

Præstegaarden i Sønderbo (1867)

Fylde. Siddende paa Grevindens Skød hilstes jeg til min Moders Forskrækkelse af en gammel Gaardmandskone med Udraabet: „Aa, det lille Skidt! – – aa, det lille Møg! – – aa, det lille L.!“

Siden fik jeg min egen Kreds. Til daglig bestod den kun af Ole Vævers Tøs, men strakte sig lejlighedsvis adskilligt videre, fra Naboens Dreng, som jeg en Eftermiddag „droges i Haar“ med paa Stuegulvet, til Forældrene fik os fra hinanden som Hundehvalpe (han er nu en af den sjællandske Bondestands ledende Politikere, Gaardejer Søren Jensen, Hyldegaarden) til Grevens Søn, der var min svorne Ven, fra vi kunde kravle, og er saa endnu, skønt vi er krøbet i forskellig Retning siden – han er nu Hofmarskal.

Mest var jeg alene i Gaard og Have eller, til sidst, med mine Bøger. Jeg ser endnu de latinske Typer i Berggreens blaa Sangbøger og husker, hvorledes det Ord *Guldtærning* – i Verset: „Lykken gækker store, smaa, leger med Guldtærning“ – skinnede mig i Øjnene som et dejligt Legetøj fra Paradisets Have. Bedst mindes jeg Søndag-Morgnerne om Sommeren, naar de voksne var i Kirke og jeg sad ved det runde Mahognibord i Havestuen, hvidstrømpet og vandkæmmet, med min Billedbog, som kun den Dag kom frem af Moders Skuffe, og skottede ud i Haven med Solpletterne fra Ahorntræet paa de nyrevne Gange.

Da jeg 1871 fik et nyt Hjem i Ringsted og senere paa Sorø Akademi, hørte min Sagntid op, og min historiske Tilværelse begyndte.

En anden Slægt der bygger,
Og andre Sjæle bo,
Hvor nu jeg vil søge Sporet
Af hoppende Børnesko.

Men jeg haaber, at Sporene af mit Hjem ikke vil være ganske udslettede i hvad jeg siden har kunnet udrette.

Vilh. Andrusen

Landstingsmand, Geheimeetsraad
L. BRAMSEN

PAA FREDERIKSBERG OMKRING 1860

DEn stadigt voksende Familie kunde jo til Nød nok faa Plads i den store Etage, som i 1857 var dens Bolig i „Fifes Gaard“ ved Garnisonspladsen. Derimod blev det aarlige Sommerophold paa min Faders Landsted i Taarbæk, som det allerede havde vist sig vanskeligt nok at forene med min ældste Broders og min Skolegang, en Umulighed, da de yngre Søskende for Alvor skulde i Skole; der var jo dengang og endnu i adskillige Aar ingen Jernbaneforbindelse med Klampenborg.

Saa var det da, at min Fader – Luis Bramsen – i Forening med tre andre Mænd købte det store Markareal paa Frederiksberg, som nu omsluttes af Gammel Kongevej, Bülow'svej, Kastanievej og begge Sider af Lindevej. Han anlagde de to sidstnævnte Veje, og den første Bygning paa Grundene blev fra 1. April 1858 vort blivende Barndomshjem paa Hjørnet af Kastanievej og Bülow'svej. Det var en for den Tid meget stor og anseelig Villa, som nu ejes af „Det Wærnske Institut“ for Embedsmænds Døtre.

Til Villaen henlagdes et udstrakt Haveterræn, der ved den gode frederiksbergske Jord i Løbet af faa Aar blev til den prægtige Have, som Billedet giver Forestilling om, og i hvilken vi Børn hver havde sit eget lille private Anlæg.

Ret ofte havde Fader og Moder besøgt Dresden og Sachsisk Schweiz og havde især beundret Egnen omkring den lille By Tharand ved Dresden med det bekjendte Forstakademi; til Erindring derom opkaldte de da det nye Hus, hvis Navn forresten altid for-

blev uforstaaeligt for de Uindviede og omdannedes til „Tarent“ o. L. I dette nye Hus med en Snes Værelser eller mere fik vi Søskende – der var i 1858 otte, men vi blev senere ni – hver sit eget Værelse foruden Soveværelse to og to sammen; det hele var efter den Tids Opfattelse – senere er man jo gaaet videre – elegant, moderne og ret storstilet. Jeg husker godt, at jeg, den 10-aarige Dreng, var ikke saa lidt vigtig af, at vi havde Spejlglasruder i Vinduer og Glasdøre, og at der var „Porcelæns-ovne“ i en Række Værelser. Det sidste var dengang ganske ualmindeligt og en Nyhed, allerede fordi man dengang ikke fremstillede Chamotteovne her i Landet; de blev da ogsaa forskrevne fra Stettin og opsatte af tyske Arbejdere. Min Moders „Blomsterstue“ – en Vinterhave om end i lille Format – interesserede ogsaa som noget nyt, ja selv Badeværelserne var en Slags Seværdighed for hin Tid. I Kælderen havde Fader ladet indrette et komplet Værksted med Høvlbænk for os Drengene, og jeg husker, at jeg dér forfærdigede mine Drager, som der jo var saa god Lejlighed til at løbe, med paa „vort“ store omliggende Terræn helt op til Gammel Kongevej.

Foruden Køreheste holdtes to Rideheste, en større og en Islænder, og min ældste Broder og jeg selv fik Rideundervisning paa den ligeoverfor liggende, nylig opførte Landbohøjskole. Og hvad ellers Adspredelser angaaer, kan nævnes, at allerede før vi flyttede til Frederiksberg, abonnerede Fader Aar ud og Aar ind paa en hel Loge i det Kgl. Theater

— dengang det gamle — og der var i mange Barndomsaar kun faa ugentlige Aftner i Sæsonen, hvor ikke ogsaa jeg var i Theatret, saa at jeg utalte Gange har sét M. Wiehe og Fru Heiberg, Professor Nielsen og Fru Nielsen, Hultmann, Fru Sødring, Ad. Rosenkilde og den ældre Mantzius i deres Glandsroller. — Man vil heraf kunne slutte, at vi Børn i visse Retninger blev dygtig forvænte. Men paa den anden Side blev vi dog ikke forkælede, thi der stilledes store Fordringer til os.

I Grunden var det enorme Krav, som Latin-skolen dengang stillede til Eleverne med en Skoletid fra Kl. 8 til Kl. 3, hvortil for min Broder Julius og mig kom Vandringer til og fra Nørregade, der daglig nærmest tog 1½ Time. Der var jo ikke, som nu, Samfærdselsmidler; Sporvejen gennem Frederiksberg Allée blev først aabnet i Slutningen af 1863. Om Vinteren maatte vi da i Mulm og Mørke i al Slags Vejr og ofte gennem Snedriver trave afsted. — Og naar vi saa efter Hjemkomsten havde spist til Middag, maatte vi hurtigt tage fat paa vore Lektier og Stile til den næste Dag. — De yngre Søskende blev derimod efterhaanden alle — Dreng og Piger — sat i Schneekloth's Skole paa Værnedamsvej, altsaa i Nærheden.

Men foruden Skolens havde vi Børn andre Pligter at opfylde. Vi havde nemlig alle i større eller mindre Grad taget de musikalske Anlæg i Arv, der kan paavises langt tilbage i Slægten paa fædrene Side. I Klavermusik, Sang, Violin- og Violoncelspil blev der derfor stadig givet Undervisning paa „Tharand“, og det maa have været en meget betydelig samlet Udgiftspost for min Fader, thi de dygtigste Lærere var ikke for dyre. Men han forlangte da ogsaa, at vi *skulde* faa Tid til

Øvelser, og han var streng imod os, men ogsaa imod sig selv. Han formanede os til altid at huske, at „Tiden gaar lige hurtigt, men ikke lige nyttigt“, og han selv var en flittig Mand. I sin egen Fritid tog han, der havde stort Anlæg for Sprog og flydende talte Tysk, Engelsk, Fransk og Spansk — som han havde lært ved et fleraarigt Ophold i Havana — yderligere Undervisning i Fransk af en ældre fransk Dame, som vi i mange

Aar havde i Huset. Og da han var bleven italiensk Konsul, tog han i sine ældre Aar Undervisning i Italiensk. — Han havde derhos en ganske ualmindelig smuk Haandskrift og ankede ofte over, hvor ringe Resultater Skoleundervisningen i Danmark bragte i den Henseende, hvad der med samme Ret den Dag i Dag kunde arkes over, thi det første, der maa gøres for en ny Kontorist, er at lade ham lære at skrive! Fader var derfor kritisk overfor Børnens Haandskrift, og jeg husker tydeligt, hvor forbausede vi alle blev, da han i 1866 meddelte os som sin Beslutning, at vi alle — endog min ældste Broder og jeg selv, der begge var Studenter — skulde have Skriveundervisning i Hjemmet af en fremragende Skrivelærer,

UNGDOMSPORTRÆT AF GEHEIMEETATSRAAD
BRAMSEN FRA 1863

som han havde engageret til at komme to Eftermiddage om Ugen. Vi blev da efter Middagsmaden alle 8 anbragte ved det store Spisebord — den 9de var kun to Aar gammel og derfor fritaget — medens Læreren gik fra den ene til den anden og anbefalede os at skrive langsomt og roligt, „ganske som naar man gaaer paa Gaden“, hvad der naturligvis blev et Slagord i Familien.

Der var kort sagt ingen Grænser for Forældrenes Bestræbelser for at give os Børn Adgang til at erhverve Færdigheder og Kundskaber uden Hensyn til Bekostningen; derimod var det for-

skrækeligt smaat med Lommepenge, hvad der, især naar man havde naaet de 16 Aar, ved adskillige Lejligheder kunde være yderst generende. Og naar jeg nu undertiden hører, hvad mine Jævnaldrende og økonomisk Ligestillede giver deres Sønner i „Maanedspenge“, som disse alligevel ikke kan faa til at slaa til, forbauses jeg over, hvad vi selv fik. Af Faders Optegnelser om sin egen Barndom og Ungdom fremgaaer, at han, der var i Kjøbmandslære uden Løn i 3 Aar, men mod

hvis Beboere ret naturligt fandt et Samlingspunkt hos mine gæstfrie Forældre, der havde „aabent Hus“ en Gang om Ugen. Jeg erindrer, at der enkelte Vinteraftner er kommet indtil 40 Gæster, og at min Moder engang udtalte, at det ikke var saa let for hende at indrette sig, da der jo, naar Vejret var slet og Vejene ved Snefog ufarbare, kun indfandt sig ganske faa.

Forresten havde Fader sin særlige Selskabelighed, nemlig hver Lørdag Aften i „Det gode Sindelag“,

VILLA „THARAND“ 1866

Kost og Logis, af *sin* Moder, en Embedsmands Enke, som Lommepenge fik – 1 Mark eller 33 Øre om Maaneden; muligvis har denne Erindring været medvirkende paa dette Omraade. Han tilføjer sarkastisk, „at det nævnte Beløb slog rigtig godt til, fordi man jo egentlig ingenting kunde købe for det“.

Hvad Selskabelighed angaaer, var vi paa „Tharand“ jo Nybyggere, og den gamle kjøbenhavnske Omgang blev ikke styrket ved Udflytningen til Frederiksberg. Snart rejste sig dog den ene Villa efter den anden omkring os paa de nye Veje,

en Forening, der var stiftet i 1853 af Chiewitz, Ad. Recke og Ad. Rosenkilde for Forfattere, Skuespillere og Kunstnere, samt for saadanne, der paa en eller anden Maade kunde „yde noget“ i den Retning. Det var som Kwartetsanger og Visedigter og som den muntre og vittige Mand, han var, at Fader i 1854 var blevet admitteret.

Undertiden samlede han ogsaa en Kreds af disse Venner i sit Hjem, og da jeg fra mit 14de Aar førte en ret udførlig Dagbog, vil jeg som Slutning paa mit beskedne Bidrag til denne Bog gjengive, hvad jeg efter et af disse Selskaber ned-

skrev under Dato 26de September 1863, med Bibeholdelse af den ret barnlige Form.

* * *
„Idag maa jeg skrive om det morsomme Gilde, som Fader i Onsdags havde foranstaltet. Han havde inviteret Onkel Lorentz (Bramsen), Adolph Steen, Major Ankjær, J. P. Langgaard og hans Broder fra Brasilien, Sally, Aug. Rist, P. Schram, Adolf Rosenkilde, Gundersen, Kapelmester Paulli, Kammermusikus Hansen, Peter Faber og Etatsraad Schiern. De kom saa temmelig paa en Gang Kl. 7¹/₂, Rosenkilde dog først noget senere. Han forklarede, at han var gaaet herud ad Ladegaardsvejen, og beskrev paa en meget levende Maade og med mange Fagter, hvilke Farer han i Mørket havde været udsat for ved Ladegaardsaaen og ved Bülowvejens dybe Grøfter „uden nogen anden egentlig Beskyttelse end en Smule Bomuld i Ørene“. Først fik de The, og saa maatte jeg, da Fader forlangte det, aabne Underholdningen med et Klavernummer af Th. Døhler. Derefter sang P. Schram en stor Arie af Meyerbeers „Nordstjernen“, hvorpaa Langgaard, Paulli, Schram og Fader sang Kvartet („Snart er Natten svundet“ og „Verbum amare“). Derefter spillede C. J. Hansen sin smukke Frimurermarsch og en Fantasi over „Dejlige Øresund“ og „Lille Karen“ blandet ind i hinanden. Ved Aftensbordet, der begyndte Kl. 9, holdt Ad. Rosenkilde en rigtig Vrøvletale, for hvad

eller for hvem vidste Ingen, heller ikke han selv; men grinagtigt var det. Aug. Rist talte for Huset og Børnene, og først Kl. 11¹/₂ rejste man sig fra Bordet under megen Tale og Munterhed.

Saa begyndte Ad. Rosenkilde med den morsomme Drikkevise af det, han kaldte for „Duftens Latter“, Schiern fortsatte med P. Fabers glimrende Vise til „Fiskens Pris“, til hvis Omkvæd de allesammen tog hinanden i Haanden og paa den latterligste Maade hoppede omkring i Kred, hvorpaa P. Faber selv sang sin berømte Konfirmationsvise til Signe Faber. Paa dette Tidspunkt kom den varme Punsch ind i store Kander; og Kl. 1 forlod Moder og Harriet Selskabet. Gildet blev dog fortsat; saaledes sang Paulli sin Kattemusik, vistnok af Weyse. Og til allersidst gav Skuespiller Gundersen – han, der saa ækelt spiller Vermund i „Eventyr paa Fodrejsen“ – en voldsom morsom Fremvisning af „levende Billeder“. Han viste baade „Prins Ferdinand“ og „Prinsesse Caroline“, fremdeles „En Engelskmand“, og „Peter in der Fremde“. Men stor Jubel vakte han til allersidst, da han bebudede „Thor udskaaet i Pæretræ“, som ogsaa var fortræffelig.

Jeg fik Lov at blive oppe til det sidste, og Klokken var bleven over 2, inden de meget glade Herrer for Alvor tog Afsked og under megen Larm og mange Løjer alle paa en Gang tiltraadte Hjemmarschen til Byen.“

L. Bramsen

Godsejer, Ritmester
HARALD BRANTH,
 Sønder Elkjær.

DER VAR EN TID —

UDE paa det flade Land mellem Kattegat og Limfjorden ved Skoven og den lille Vilmose, hvor kun Dokkedals maleriske Bakker hæver sig over Horisonten, ligger mit Barndomshjem, Høstemark.

Min Fader blev 1835 ansat som Regiments-Kvartermester i Aalborg, men hans levende Interesse for Landvæsenet bevægede ham til i 1842 at tage sin Afsked, idet han samme Aar købte Høstemark. I 1848 købte han ogsaa Klarupgaard. Begge Steder fik han rig Lejlighed til at udvikle sit udmærkede Administrationstalant.

I 1844 var Fader paa sin Fødselsdag, den 7. August, reist til Aalborg for at være med til at stifte Aalborg Amts Landboforening (som baade han og jeg senere blev Formand for), da han ved Stafet fik Meddelelse om to Sønners Fødsel, hvilket foranledigede ham til hurtigere end nogensinde at tilbagelægge den fire Mil lange og daarlige Vei.

Uagtet jeg er Nummer fem af otte Sønder, blev jeg dog kaldt den førstefødte, fordi jeg altid med Stolthed hævdede, at jeg var en halv Time ældre end min Tvillingbroder.

I 1848 flyttede vi til Klarupgaard. Afreisen fra Høstemark var en tung Dag; skjøndt jeg kun var 4 Aar, mindes jeg godt, hvor ulykkelig jeg følte mig, fordi der ikke i den med fire Skimler forspændte Reisevogn blev Plads til et Bundt Hesselkæppe, som jeg vilde have med.

Høstemark vedblev at være min Moders, mine Brødres og mit kæreste Sted. Fader solgte

den først efter flere Aars Forløb. Det var Fest, hvergang vi fik Lov at komme derud. Den gamle trefløiede Herregaard, hvor vi i Spisestuen havde delt de med Billeder forsynede blaa Fliser imellem os, og hvor Haven gik i et med Skoven, som vrimlede af Kronhjorte og andet Vildt, elskede vi alle; af slige Hertiligheder havde det nye Hjem intet.

Hvor lille jeg end var dengang, husker jeg godt min Moders Forfærdelse, da en Kronhjort en Dag var gaaet ind i Havestuen paa Høstemark og ved at se sig selv i et af de store Pillespeile var faret løs paa det og havde knust det.

Fader var Godseier af den gamle Skole, stræng, men retfærdig. Bønderne interesserede han sig for, han forstod at tale med dem; de respekterede hans Dygtighed, hans aandelige Overlegenhed og holdt af ham. Frihedsbevægelsen var ham imod, og han var ofte paa Kant med Skolelærerne i Sognene. Bønderne stod med Huen i Haanden, naar de talte med ham, og først efter det traditionelle: „Værsgo, sæt Huen paa!“ tillod de sig denne Frihed.

Faders Opfattelse: Naar man klapper Bonden, saa napper han, men napper man ham, saa klapper han, er karakteristisk for den Tid.

I Hjemmet var Fader en arbejdsom og nøjsom, stræng og alvorlig Mand, og Hjemmet prægedes deraf. Pligtforsømmelse taaltes ikke, mindst af Børnene. Glæden skulde søges i Arbeidet.

Foruden af Godsadministrationen var hans

Tid optaget af det praktiske Landbrug; navnlig Heste- og Kvægavlen forstod han sig paa, og da han yndede at meddele sine Erfaringer paa dette Omraade, har jeg ham at takke for, at min Interesse for Husdyravlen blev vakt allerede i min Barndom.

Som Børn frygtede vi Fader mere, end vi elskede ham. Der var ingen Fortrolighed imellem os; jeg mindes ikke nogensinde, at han spøjte eller legede med os. Enhver Forseelse blev derimod straffet strængt; hvert Nytaar fik Ridepysken Navn efter den, paa hvis Ryg den først dansede, og det var meget praktisk, thi vi holdt os i Skindet langt ind i

det nye
Aar for at
undgaa at
lægge --
ogsaa
Navn til.

Først da
vi blev
ældre, for-
stode vi, at
der under
det barske

Ydre
skjulte sig
et stort og
varmt
Hjerte, og
at den
strænge
Opdragel-

se kun havde vort Vel og Fremtids Bedste for Øie.

Moder var en elskelig, retlinet Kvinde, som gik op i sit Hjem og sine Børn. Hendes rige Kærlighed bidrog til at mildne Faders Strænghed, skjøndt ogsaa hun ansaa Tugt og Ave for at være god, naar den kom i Tide. Paa Mor hvilede meget væsentlig de otte Sønners Opdragelse, og vi hængte alle ved hende med inderlig Kærlighed.

Far holdt ikke af Selskabelighed; der var derfor ingen Festligheder, og der kom kun faa Gæster, hvorfor Hjemmet med de mange Dreng og ingen Pigebørn var alvorligt og arbejdsomt; enhver var optaget af sin Gerning og havde ikke mange Interesser ud over den. Om Aftenen læste Fader, og saa skulde der være Stilhed; blev f. Ex. en Avis eller et Blad i en Bog vendt

lidt hastigt, blev det øieblikkelig paataalt. Kom der en enkelt Gang Fremmede, fik vi som oftest Lov til at blive i Stuen, imod at vi forholdt os ganske stille, og mange Udtalelser fra den Tid har præget sig i min Erindring, saaledes naar Talen var om Krigen eller om Jordens og Pengenes Værdi.

Vore Adspredelser vare faa i Hjemmet og endnu færre udenfor; engang aarlig kom vi til en fjertliggende Herregaard, hvor der var jevnaldrende, engang til det daværende Pintsemarked i Aalborg og som Regel engang i Theatret. Dér hændte det, at jeg i Trængslen blev skilt fra Mor og Brødrene, og en elskværdig Borgermadam tog

mig paa
Skødet.

Midtunder
Forestillin-
gen hører
jeg en af
Brødrene
le, og med
mine Lun-
gers fulde

Kraft
raabte jeg
saa: „Chri-
stian, her
er jeg!“

Inden vi
kom paa
disse Ud-
flugter,
havde vi en
Skærsild at

KLARUPGAARD 1865

gennemgaa; det var Paraden i Stadsklæderne for Fader, og vé den af os, som havde mindste Plet paa Tøiet.

Da vi forlod Skolen i Aalborg, maatte min Tvillingbroder og jeg, som i 16 Aar havde fulgt hinanden, skilles; han gik til Handelen og jeg til Hjemmet for at lære Landvæsen. Her havde Ferierne, hvori alle Brødrene vare samlede, ligesom Besøgene hveranden Søndag fra Skolen været meget fornøjelige, men nu var de andre Børn borte fra Hjemmet, og da uforudsete økonomiske Vanskeligheder traadte til, øgedes Alvoren og Stilheden. Arbejdsdagen var lang og stræng; den største Sparsommelighed gjennemførtes. Jeg skulde selv børste og fedte mine Støvler, hvilket ofte forsømtes, saa Støvlerne blev haarde, hvorpaa jeg bødede ved

om Morgen, til Staldkarlens Ærgrelse, at opløde dem i Vandtruget. Det nærmede sig spartansk Opdragelse, men Livet har lært mig det nyttige deraf.

Under Krigen 64 maatte Fader, for at Fjenden ikke skulde røve hans prægtige Blodsheste, sende dem til Vendsyssel, hvor de bleve skjulte i Hammer Bakker, men alligevel roste Forældrene, da jeg kom hjem fra Krigen, Preusserne paa vore Jensers Bekostning og sagde, at de vare langt lettere at have i Kvarter end vore egne. Dette havde vistnok sin Grund i, at Fader beundrede Preussernes Disciplin og Korrekthed, ligesom han var af dem, som allerede før Krigen mente, at vi havde handlet klogere – saa uforberedte vi vare – i at vige for Overmagten og lade Hæren tage Opstilling bag Kongeaen.

Med Aarene kunde Fader glæde sig over et stort og vellykket Arbejde. Han blev raskere, hans Nervøsitet fortog sig, og hans Karakter mildnedes; det indvirkede paa Hjemmet, hvor Svigerdøttrene havde faaet en udmærket Indflydelse. Efterhaanden blev det livligt og muntert, og da Børnebørnene kom til, fik de al den Godhed og Kærlighed frem hos Far, som vi ikke havde kendt.

Begge Forældrene vare formfulde i Optræden og Klædedragt og besad en egen gammeldags Anstand, som prægede Hjemmet, hvilket Moder holdt smukt og sirligt, og hun sparede aldrig sig selv. – Blev saaledes det Løfte, at hun skulde have Bøgebrænde til Dagligstueovnen, ikke

holdt, frøs hun med Anstand, indtil Brændet kom paa Loftet.

Forældrenes Evne til at gøre Hjemmet stilfuldt viste sig især ved Festlighederne, som nu ikke vare sjældne, naar Børn og Børnebørn og mange Gæster samledes i det gamle Hjem. Og det var morsomt at se Faders Ansigt, naar vi fortalte ham, hvorledes vi i gamle Dage havde forstaaet at omgaa den strænge Husorden. Smilende, men dog lidt ærgerligt, kunde han da udbryde: Naa, saadan bar I Pokkers Dreng jer ad, det skulde jeg bare have vidst!

Som Udtryk for Svigerdøttrenes Indflydelse og deres gemytlige Forhold til Fader mindes jeg, at han engang, da han længe havde stridt imod en Danseundervisning for Børnebørnene, men endelig gav tabt, sagde til en af sine Svigerdøttre: „Du skulde være Prokurator“, og fik til Svar: „Ja, og Du skulde være første Skriver paa mit Kontor“.

Sølvbrylluppet var holdt i Stilhed, men Guld-

brylluppet blev en smuk og herlig Fest, hvor Børn og Børnebørn kappedes om at glæde det staselige Guldbrudepar, som ikke trættedes hele den lange Dag.

Fem Aar efter Guldbrylluppet gik Moder bort. Mindet om, hvad hun havde været for os i Barndommen, og hendes Glæde over os, naar vi som Voksne besøgte Hjemmet, lyste for os. – Aaret efter fulgte Fader hende. Han var rask til det sidste, – følte sig en Aften træt, og to Timer efter var han død. Saa lukkedes det gamle Hjem.

FRA SØNDER ELKJÆRS HAVE,
ANLAET AF HARALD BRANTH

Harald Branth

DE GAMLE STUER

(Fragmenter af hidtil utrykte Livserindringer. Kapitlet „Dagligt Hjemmeliv“, ca. 1850.)

. Naar Indkøbene for Dagen var gjorte og Frokosten besørget, tog man fat paa Forberedelserne til Middagen. Den dygtige Husmoder lavede selv sin Mad eller satte i det mindste „Smag“ paa den, og hun behøvede sjældent at ty til Madam Mangor's berømte Kogebog; dertil kendte hun for godt de simple, dagligdags Retter. Hvor tit har jeg ikke sét dig, min kære, flittige Moder i det hvide Forklæde staa foran dine Ildgryder, medens Røgen langsomt snoede sig op gennem den aabne Skorsten og ofte sved i dine stakkels Øjne! Komfurer var jo den Gang ikke almindelige i ældre Ejendomme.

Man spiste til Middag ved Totiden og, naar man havde nogle gode Venner hos sig til et Par solide Retter og Dessert, Kl. 4 eller senest 5. Langt hyppigere var Aftengilderne, hvor der Kl. 6 serveredes Te med „Kammerjunkere“ til, og Kl. 8 præsenteredes et righoldigt Aftensbord med de nationale Smørrebrødsretter, og det var noget aldeles ekseptionelt, naar der blev skaaret en Daase op med de fine Sardinier fra Ph. Canaud. Til Maaltidet drak man i Almindelighed kold Punsch fra Glaskarafler. Saa passiarede man om Bynyt og Pynt, om sin Næstes gode og svage Sider, om Litteraturen og Teatret; thi Politiken var den Gang endnu ikke naaet frem til Højsædet. Kl. 11 - 12 skiltes man, hvis det hele da ikke endte med et lille improviseret Familiebal til *Lumbye's* og *Lincke's* Toner.

Ellers hengled Aftenen, naar Husherren og

Fruen eller Madammen — thi i den Tid gaves der virkelig Madammer, selv paa Teaterplakaterne — havde endt Dagsarbejdet, med om Sommeren at gaa en Tur paa Volden eller langs med den idylliske Kærlighe'ssti, hvor Blikket under den henrivende Udsigt over Søerne ikke prellede af mod høje Kaserne. Og om Vinteren! Var man ikke sammen med nogle gode Venner eller i det kongelige Teater, hvor man af og til kunde slippe til billige Pladser i en Høkerloge oppe paa „Knalleriet“, tilbragte man Aftenen hjemme. I de stille Gader, hvor Gassen først tændtes i 1857, var der mørkt: Tranlygterne udbredte kun et svagt, rødgult-blafrende Lys, som ofte fordunkledes i de mange Gader, hvor der fandtes Brændevinsbrændere; thi her strømmede det hede Svalevand, der ikke var afhentet af fattige Koner, ud i de aabne, dybe Rendestene og indhyllede alle Omgivelser i en tæt Taage. Men inde i Stuen var der hyggeligt bag de nedrullede Gardiner: her buldrede det i Kakkelloven, og her brændte Astrallampen eller Moderatørlampen med den dyre Rapsolie og udbredte sit milde, behagelige Skær gennem det udhuggede Papirsnæt. Saa læste man højt i en eller anden nyudkommen Bog, medens Mo'r taalmodigt knyttede Maske ved Maske paa den hyggelige Strikkestrømpe, og Fa'r ved sin Tevandsknægt røg paa sin Merskumspibe, eller man spillede „Gnav“ eller „Sorteper“ med Børnene. Kl. 10 laa hele Familien i sin Seng, og man generedes ikke i sin Søvn af den øredøvende Rummel og Ringen fra Spor-

vognene, som nu suse af Sted til langt ud paa Natten. . . .

En af Husmoderens vigtigste Morgenpligter var at holde Huset propret og tørre Støv af, hvad der dog i hine Dage faldt noget lettere, fordi Værelserne ikke var saa overlæssede med Møbler og navnlig de utallige Luksusting og Nipssager, som karakteriserer det moderne Hjem. Naar jeg i Erindringen ser mine Forældres Lejlighed i Klosterstræde ligefor Graabrødretorv, saa den vel saaledes ud som de fleste ret velstillede, borgerlige Hjem. I de ældre Bygninger fandtes ingen Entréer, men som oftest et lille Forværelse med Skabe til Klædnings-

stykker, Lagner og Dækketøj, for hvilket der næredes en særlig Kærlighed. Det største og bedste Værelse paa tre Fag var den saakaldte „Sal“, som i Grunden var temmelig overflødig, da den kun benyttedes, naarder kom

Gæster. Mahognimøblerne var i den ikke overlæssede, men stive Empirestil, saaledes som den saa' ud i Trediveerne og Fyrreerne, og som vor eklektiske Tid ogsaa tager sin Tilflugt til. Paa den ene Væg, opad det maledede Lærredstapet, stod den haardt stoppede Sofa med de rundbuede Hjørner, betrukken med blomstret Damask og kærligt beskyttet af et Sirtses-Overtræk; den var saa bred, at den rigeligt kunde afgive Plads til tre korpulente Personer. Foran Sofaen, paa et skotsk Tæppe i livlige Farver, fandtes Divanbordet med sine to Sideklapper til at slaa op og med sine to brede Fødder i Form af Lyrer med Messingstrænge.

Paa den modsatte Væg paraderede Chatollet, Hjemmets Pragtstykke. Det bestod af tre Dele:

Underdelen med brede, rummelige Skuffer; Mellem-partiet med en rundbuet Klap til at slaa op og en Plade til at trække ud, hvorved det kunde tjene som Skrivebord, samt med en Mængde smaa Skuffer og en Dør i Midten, bag hvilken der fandtes de „himmelige Rum“, hvis Mekanisme kun kendtes af Ejeren. Overdelen kronedes med en Frontispice og indeholdt tre store Rum, ligeledes forsynede med rundbuede Døre; i de to opbevarede Glas og Porcellæn og i det midterste Familieskatten: Sølvtojet.

Paa Vinduspillerne var anbragt Spejle med lave Konsoller. Paa den fjerde Væg stod Piedestalen, bag

hvis hvælvede Dør Damerne gemte deres Hatte og fine Pynt, ogsaa bar et lille Ibentræs-Taffelur, dannet som et græsk Tempel med hvide Alabast-Søjler. Langs Væggene havde iøvrigt rundryggede Stole og et Par Smaa-

KOFFARDIKAPTJEN OG KØBMAND HENRIK P. BRUHN (1791—1867)
OG HUSTRU ANNA CAROLINE f. HESSELBERG (1804—91)
EFTER MINIATURMALERIER 1826

borde, de saakaldte „stumme Tjenere“, deres Plads, og i Loftet hang en virkelig smuk Bronze-Lysekrone i den reneste Empirestil, behængt med Gaze til Værn mod de slemme Fluer; dens Lys tændtes for Resten kun ved meget højtidelige Lejligheder. Ellers bestod „Salen“s Prydelser af en perlebroderet „Caisse des ordres“ og en dito Klokkestreng samt ikke saa faa Skilderier i de gammeldags rigtforgyldte, brede Rammer fra Hofforgylder Bjørn! Der var saaledes, foruden Portrætter af Kongefamilien, den elskede Kristian den Fjerde og den uforglemmelige Napoleon, Clemens' kolorerede Stik af Lorentzen's Bombardements-Billede fra Kongens Nytorv: „Den rædsomste Nat i København“, nogle gode sentimentale engelske Staalstik samt af Litografier Sonne's „Slaget ved Fredericia“ og et Par

af Exner's livlige Amagerbilleder, som fremkom i Begyndelsen af Halvtredserne og straks gjorde for-
tjent Lykke.

Den 2 Fags Dagligstue var tarveligere ud-
styret. Her var der ved Vinduerne Forhøjninger,
hvorfra Husets kvindelige Del gennem Refleksions-
spejlet kunde holde skarpt Udkig med alt, hvad
der passerede i Gaden. Her fandtes Fortepianoet,
der jo benyttedes hver Dag af flittige Fingre; det
bares oppe af fire ualmindeligt tynde Ben og var
fabrikeret af den bekendte Hornung, medens han
drev Forretning i Slagelse. Midt paa Gulvet stod
et stort, rundt Spisebord til at trække ud; thi
Værelset benyttedes jo ogsaa til daglig Brug som
Spisestue. Og henne ved den lune Ovn ser jeg
endnu dig, du kære, gamle, rummelige Lænestol,
blødt stoppet paa alle Hjørner og Kanter og be-
trukket med storblomstret Sirts – ret en Bedste-
faderstol til at tage sig en lille Lur i!

Sovekammeret domineredes af to mægtige,
malede Træsenge, hver med sin Himmel, hvorfra de
hvide Omhæng hang ned; Fjedermadrasser kendte
man ikke meget til; men til Gengæld var de fyldte
med et Utal af Dynner og Puder, stoppede med
Edderdun, som min Fader, Koffardikaptajn Henrik
Bruhn, paa sine Farter havde bragt hjem fra Island.

Ved særligt festlige Lejligheder rumsteredes
der om i Huset, saaledes ved mine Forældres
Sølvbryllup, hvor der ventedes mange Gæster. Om
Formiddagen mødte Slægt og Venner til Gratulation;
de medbragte ikke som nu om Stunder rige Gaver;
men derfor var deres Lykønskninger ligesaa vel-
mente og blev ogsaa modtagne i samme Aand.
Om Aftenen var der af alle Husets Borde i „Salen“
dækket et eneste stort Festaffel, paa hvis Midte
der knejsede en solid Kransekage med mange
emblemiske Figurer og en pluskævet Engel i

Toppen. Det indtraf den 14de November 1851;
jeg nævner med Villie Datoen; thi det var den i
det kongelige Teaters Aarbøger mindeværdige Aften,
da *F. L. Høedt* debuterede i Hamlets dybsindige
Rolle. I hin æstetisk bevægede Tid var det en
Begivenhed af første Rang; den var i lange Tider
ventet og omtalt under uhyre Spænding, og ogsaa
ved vort Højtidsbord bragtes den hvert Øjeblik
paa Bane.

Det rummelige, gulmalede Køkken vogtede
min Moder som sin Øjsten, det allerhelligste,
hvor hun tilbragte saa mange Timer af sin Dag.
Hvad der straks her faldt i Øjnene, var det ind-
vendigt fortinnede Kobbertøj, der hyppigt skuredes
i Spøl fra Brændevinsbrænderen og derfor præsen-
terede sig skinnende og blankt: den rundmavede
Kaffemaskine med tilsvarende Fyrfad paa Græv-
lingefødder, den store og lille Kobberkedel og
Kobberfadet, med tre ciselerede Fiske. I Køkken-
rækkerne kunde Øjet mønstre en Masse Tallerkener
af det mørkeblaa, engelske Fayence, hvor der paa
hver enkelt fandtes afbildet en hel kinesisk Bort-
førelshistorie; paa Hylderne fandtes Suppeterinen
og Ragoutfadene, hørende til samme Stel, foruden
en Mængde andre Ting, som benyttedes ved Koge-
kunstens Udøvelse. Før Byen fik Vandtryk 1859,
indeholdt Køkkenet ogsaa den grønne Vandtønde
med Laag og Øse, hvis Indhold møjsommeligt
maatte slæbes op fra Brøndposten i Gaarden.

Saaledes omtrent saa mit Barndomshjem ud.
Og hvor var der ikke hyggeligt, særligt ved
Paasketid, naar vi efter gammel Skik trillede med
Paaskeæg, røde, blaa, gule og grønne, og ved
Juletid, naar Brændeknuderne buldrede i Ovnene,
naar Grankvistene over Dørene udsendte deres
milde Duft, og Lysene tændtes paa Skovens evig-
grønne Træ!

Max Bruhn

Elisabeth Jerichau Baumann:

H. C. Andersen i Kunstnerindens Hjem.

Kommitteret ved Hedeselskabet
Skovrider DALGAS

VILLA MONTANA

MIT Barndomshjem *Villa Montana* byggede mine Forældre 1868 paa en Mark udenfor Aarhus, men trods denne Beliggenhed var og blev det knyttet til *Hedesagen*.

Om min Fader, Oberstløjtnant Dalgas, gav *Villa Montana* dette Navn, fordi den laa ret højt: paa et Bjærg, eller om han opkaldte Hjemmet efter

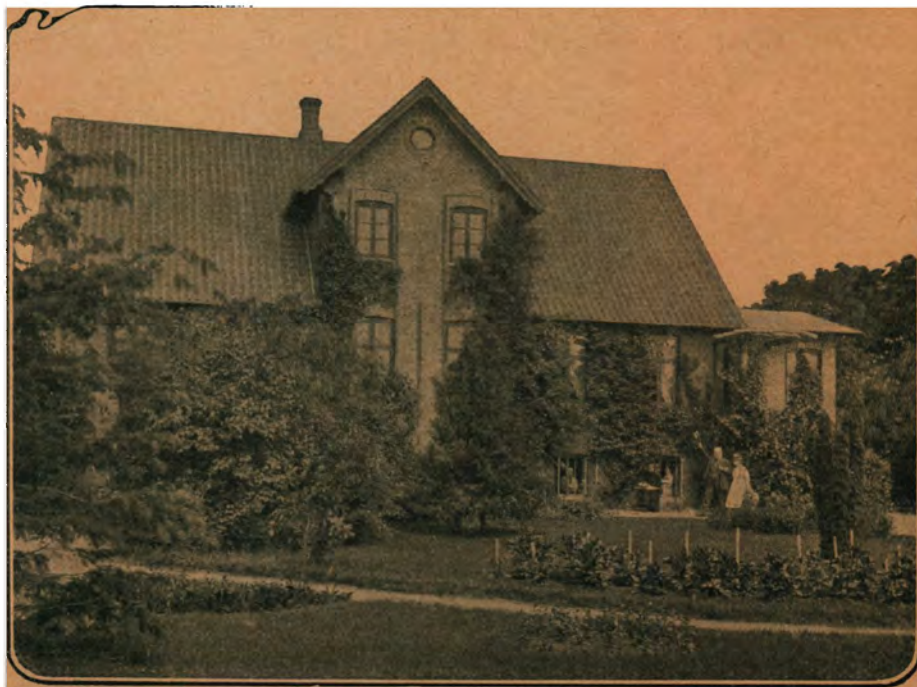
Bjærgfyrrer: *pinus montana*, der kom til at spille saa stor en Rolle i Hedeplanta-gerne, har jeg aldrig faaet at vide; men forholdsvis højt laa Villaen, og paa Diget plantede min Fader *pinus montana*, der snart blev en uigen-nemtrængelig Hæk.

Her anlagde da min Fader en stor Planteskole og den dejligste Have. — I

Hundredetusindvis stod de forskjelligste Træer, baade Naale-træer og Løvtræer, i

Rader, og Plante-skolen maatte være i

Orden, naar Inspektion skulde finde Sted. En saadan Inspektion foretog min Fader saa at sige daglig, men navnlig naar han kom hjem fra Rejse, og vi Børn fulgte da med. — Hver Gang der kom noget nyt frem, blev det optaget i Haven og Planteskolen, hvor vi Børn lærte at saa og prikke, okulere og pøde og fik Sans for meget, der senere kom til Nytte i Livet.

VILLA MONTANA

Men hvad der voxede op i Planteskolen gik ud i Heden, og det ikke alene Træer og Buske, men ogsaa Erfaringer. Alt drejede sig om Heden, derfra kom min Fader hjem og dertil rejste han ud, og Hedesagens Mænd kom til „Montana“ og var mit Hjemms kjære Gæster.

Navnlig erindrer jeg Bestyrelsesmøderne, til hvilke daværende Hofjægermester Mourier-Petersen og Justitssecretair Morville kom. Thi Møderne afholdtes altid paa „Montana“, i hvis Kvistværelser „Hedeselskabets Hovedkontor“ var etableret. Ved saadanne Bestyrelsesmøder herskede der fuldkommen Enighed, og alt var skrevet iforvejen, saa Bestyrelsen navnlig skulde skrive under.

Men ved Siden heraf taltes der om Sagerne, og her gav ikke mindst Hofjægermester Mourier-Petersen ofte vægtige Indlæg. Kun een Gang veed jeg, at Mourier-Petersen og min Fader var uenige. De afgav da hver sit skriftlige Votum om Sagen i Hedeselskabets Bestyrelsesprotokol, hvorefter Sagen gik til Morville, der altsaa maatte blive den afgjørende. Men Morville, der ikke vilde tage Stilling mod eller for nogen af sine Kolleger, og som gjerne vilde udtrykke dette kortest muligt, skrev i Protokollen under de andres forskellige Vota:

Enig!

Morville.

Naar Hedeselskabet afholdt sit Repræsentantskabsmøde i Aarhus, var det en særlig Festdag paa „Montana“. Min Fader udtalte ofte, at han

glædede sig til denne Dag, thi den Dag blev Programmet vedtaget for det kommende Aar.

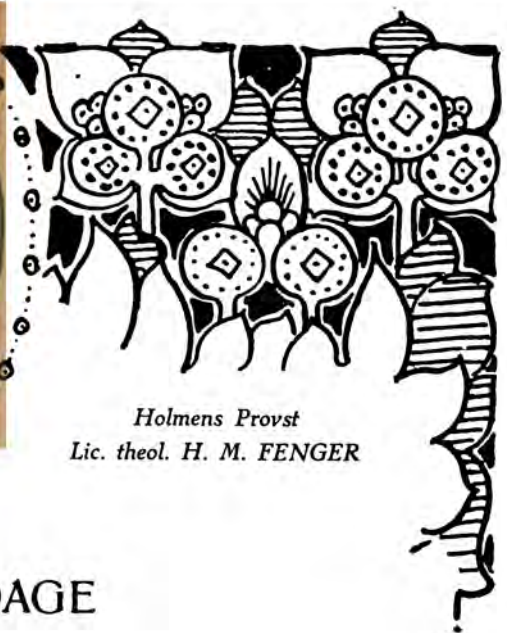
Og om Aftenen kom da mange af Repræsentanterne ud til „Montana“, saaledes Kammerherre Lüttichau, Jægermestrene Krøyer og Klüver og navnlig Baron Rosenkrantz fra Færgegaarden. Saa hørte vi Børn Historier fra fjern og nær, om Heden og om Klitterne, om Krigen i 48 og 64, og vi hørte Samtale om, hvad der kunde og burde gøres.

Min Onkel, Ingeniørkaptajn Jensen var dog vor hyppigste Gjæst, ialfald da han boede i Aarhus. Onkel, der ligesom min Fader var opdraget paa den militaire Højskole i København – de havde senere været i Krigen sammen – og som var en udmærket Tekniker, stod min Fader nær, og enhver ny Tanke eller ialfald mange nye Tanker drøftede min Fader med „Onkel Emil Jensen“. Det var fornøjelige Aftener, naar Onkel Emil kom ud til os; da var der altid saa meget at høre og saa meget at lære og forstaa. Men naar saa Drøftelsen af Sagerne var forbi, spillede vi om Sommeren Kroquet, de store og de smaa og de unge og de gamle.

Om Vinteren spillede vi gjerne Whist om Aftenen, og da helst med Grandissimo, om $\frac{1}{4}$ Øre.

Haven og Børnene voxede op paa Villa Montana. Nu er den ikke til længere. Aarhus By har bredt sig over den gamle smukke Have, hvorpaa der nu findes et stort Bykvarter. Men de Tanker, der fødtes paa „Montana“, har faaet mangfoldigt Liv paa Heden.

Holmens Provst
Lic. theol. H. M. FENGER

FRA DE UNGE DAGE

MIT Barndoms- og Ungdomshjem! – Ja nu er det længst lukket, og mange af de Stemmer og Fodtrin, som lød i det, forsvundet.

Men dog bærer jeg det med mig som en mylrende Hær af Erindringer, dem mit travle Nutidsliv i Reglen stænger af for, fordi de ellers vilde magtstjæle mig; men end mere personligt og nærværende bærer jeg det i mig som en Understrøm af Liv, af Livssyn og Livstrang, af Evne til at tage paa Livet og dets Tilskikkelser, til at se paa Mennesker og faa noget ud af Forholdet til dem. – Stærkt maa jeg – allerede fra min tidligste Barndom – være voxet sammen med Hjemmet, for jeg har lidt usigelig af Hjemvé og man-

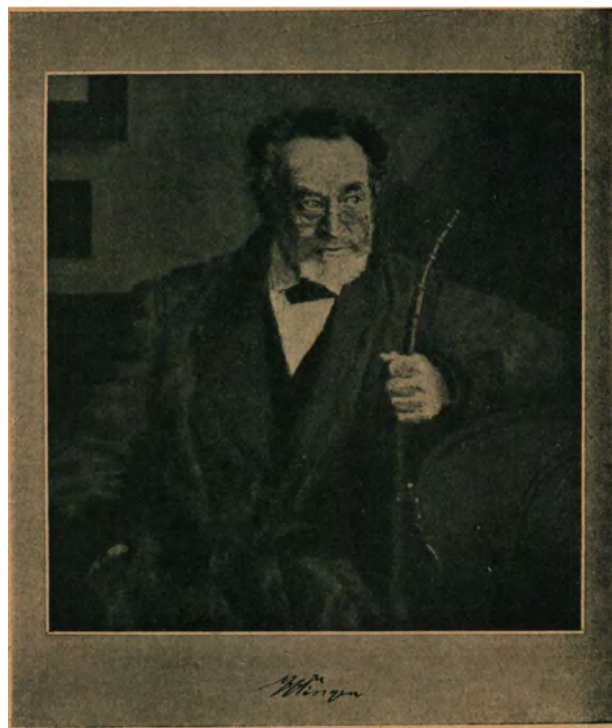
gen Aften grædt mig i Søvn og bedt Gud, om jeg dog i Drømme maatte være hjemme og høre Mo'ers Stemme. – Stærkt rinder Hjemmets Flod endnu i mit Indre, for jeg griber mig ofte i at kjende mine Forældres Tanker og Udtryksmaade uvil-

kaarlig bryde frem hos mig selv. Mit Hjem staar ikke som *et Paradis* for mig, men som et godt, sundt og lykkeligt Sted trods Skyggerne, som

jeg tidlig blev opmærksom paa. – Nej, ikke som et Paradis! – Og dog tror jeg at kunne sige, at som der var en Flod, der delte sig i 4 Hovedstrømme og frugtbargjorde det første Hjem paa denne Jord, saa det blev et Paradis, saa sporedes der lidt af det samme i mit Hjem.

Floden var *bevidst Kristenliv*. – Uagtet mine Forældre var fra Rationalismens Tid, og min Fader navnlig tydelig fra sin Barndom og Ungdom bar Erindring med om den Spot, særlig Helligaanden var Genstand for, havde de dog begge tidlig

fundet Frelseren og faaet Kærlighed og Tillid til ham og hans Ord. Stadig Bøn, regelmæssig Kirkegang med os Børn gennem Aar, daglig Husandagt med Læsning og Salmesang hørte til Hjemmets Skik; aandelig Samtale, ikke mindst om

PROVST FENGERS FADER, KAMMERRAAD HANS FRITS FENGER
(1816–1901)

religiøse Ting, laa let for min Fader, mindre for Moder, men Sansen sad derfor ikke mindre dybt i hende. De tog begge alt af Guds kjærlige Haand og takkede derfor; de havde kun faa store Sorger at bøje sig under – men dette gjorde de ogsaa barnligt og tillidsfuldt. – Det var dem afgjort det vigtigste, at de selv og deres store Børneflokk – vi var 12 Børn – skulde blive frelste Mennesker. – Jeg kan sige, at Han, til hvem de satte deres Lid i deres lange, tidt af Bekymringer anfægtede Liv, aldrig svigtede dem, men de blev hjulpen vidunderlig igennem, og deres Hjærter dybeste Grundstemning var Tak til Gud for alt!

Floden, som gav Liv og Præg til Hjemmet, delte sig i fire Strømme.

Som den første nævner jeg *Arbejdet*. Hvor var de begge to umaadelig flittige og driftige! – Og hvor betragtede de Arbejdet som en glædelig Pligt og Forrettighed. Tidlig op og sent til Hvile og saa Øjnene og Ørene med sig Dagen igennem, aarvaagne paa alle Punkter, og Hænderne travlt beskæftiget. Hvor agtede de Lediggang for en skændig Last og indpræntede os Børn at arbejde, være flittige, stræbe fremad, stolende næst Gud paa de Kundskaber og Færdigheder, vi tilegnede os. „Vi kan ikke efterlade Jer Penge, men sætte Jer i Stand til selv at tjene Brødet – det vil vi.“ – Og det gjorde de med mageløs Udholdenhed og Selvfornægtelse. Vi skulde lære det mest mulige af, hvad der *kunde* læres, og vi blev støttet, baade Sønner og Døtre, saalænge de gamle to var ved Arbejdet i det gamle Hjem. Det var en Ærbødighed for alt Arbejde, aandeligt og legemligt, som virkede frigørende overfor alle sociale Forskelle. Der blev arbejdet ikke for at samle Formue, men for at gjøre Nytte og skabe Livsunderhold, – og der blev sørget for Hvile og Adspredelse for alle,

store og smaa, ogsaa for de mange Husfolk, for at de kunde være friske og glade igen til Gærningen.

Den anden Flod kalder jeg *Familiefølelsen*, Sammenholdet mellem Forældre og Børn og mellem dem og de nærmere og fjærnere Grene af Slægten. Det Pietetsforhold, jeg saa' fra mine Forældres Side overfor deres Fædre, som begge naaede en meget høj Alder, er mig uforglemmeligt, – de elskede, ærede og glædede dem, hvor de kunde. Jeg tror, vi Børn holdt endog usædvanlig godt sammen, uagtet vi var et meget kritisk anlagt Folkefærd overfor alle, ikke mindst overfor hverandre. Sønnernes tidlige Vandren ud fra Hjemmet, dels som Studerende, dels som Sømand, gjorde maaske sit til, at Sødskendefølelsen holdtes varm og frisk, – i Ferierne var vi som Kærestefolk med de hjemmeværende Søstre. En Sorg, et Uheld, en Forurettelse, som ramte én af den store Flok, bragte os alle, trods de ikke manglende Divergenser, til at føle os absolut solidariske med den lidende.

Den tredie Flod, som vandede Hjemmet, var *Gæstfrihed*. Egent-

lig tror jeg slet ikke Nutiden kjender den i den vidunderlig udstrakte Grad, hvori den vistes i mit Hjem. Hele Aaret rundt med Omegnens Familier, Præste- og Proprietair- og Embedsfamilier, og det fulgte af sig selv, at saa godt som altid alle Familiens Medlemmer ventedes med. Kun undtagelsesvis bødes alene Herren og Fruen. – Og saa i Ferierne! Ja vi Sønner havde Lov til at tage vore Venner hjem med, og Slægtens Ungdom fra Hovedstaden var jævnlig og kærkomne Gæster. Saa redtes der Senge op paa de vidunderligste Steder, – og saa sattes alle Plader i Bordet i den store Spisestue, og der var en lang Række friske, fornøjelige Ansigter at se paa og kvik og munter Samtale at høre. Der var

PROVST FENGERS MODER, FREDERIKKE MATHILDE
f. FJELSRUP (1816–94)

ingen lummer erotisk Luft mellem de mange unge, ingen aandelig eller legemlig Dvasken, men vi havde noget for fra Morgen til Aften. Badetoure og Baadfarer, Kребsetoure og Skovtoure rundt paa det dejlige Als, Kegle- og Croquetspil i Haven og et usigeligt Velleved med Frugt. Der var Forberedelse til og Opførelse af fornøjelige Komedier i Hjemmet, Illumination af Haven og meget andet, som glædede mange, ikke mindst under de trange politiske Forhold efter Krigen, men ingen mere end min usigelig virksomme Moder, paa hvem hele Byrden ved Indkvartering og Bespisning af de mange Gæster hvilede, men som bar et vidunderligt friskt og fornøjeligt Sind under al Omsorgen, et Sind, som frydede sig ved de unges Munterhed.

Gæstfrihed! – Hvor er det utallige Skikkelser af ældre og yngre danske Officerer, der glider forbi mit Øje fra Aarene før 1864, som gik ud og ind, altid velkomne paa Augustenborg Hovedgaard! – Og hvor véd jeg, som ikke selv var hjemme under Dybbøls Belejring, at hver en Vraa i Hjemmet var optaget, og hvert et Maaltid blev delt kær-

ligt og gæstfrit med den danske Hærs Officerer og Menige. Og de Saaredes Familier! Naturligvis var der Hjerterum for dem. Og de Saarede selv paa Augustenborg Lazareth! Ja ingen af dem blev glemt med Extraforplejning og venlige Besøg, *de var jo vore egne!* Jeg glædede mig selv ved at være med dertil, da jeg midt i August Maaned 1864 omsider slap hjem. Men herved er jeg kommen til den fjerde Strøm, som vandede Hjemmet: en sand og dyb *Kærlighed til Fædrelandet.*

Den vaagnede ikke først, dengang da Hjemmet, oprindeligt grundet 1839 paa Bregninggaard i Jylland, derefter fra 1849 paa Nordgaard ved Ringsted, i 1860 flyttedes til Als, hvor min Fader

købte Augustenborg Hovedgaard, nej Fædrelandskærligheden var Forældrenes Fædrearv, og den var forenet med en Kærlighed til Landets Konge, som nu desværre er sjælden. Men Fædrelandskærligheden uddybedes derovre i det elskede, omstridte Land. – Hvor er der bleven sunget Fædrelandssange i mit Hjem! Hvor glædede man sig ved Dannebrog! Hvor skulde vel Frederik den

7des og Christian den 9des og Kongebørnenes og deres Ægtefællers Billeder – de største og bedste, som kunde faas – hænge andre Steder end paa Hæderspladserne paa Hjemmets Vægge? Det var ikke for at skilte dermed for Venner og for Fjender, at de kunde see, hvor vi havde Hjemstavn, – der var dyb og sand Følelse deri. Vi var saa stolte, som vi kunde være det, ved Kongebørnenes Hæder paa de fremmede Troner.

Hvor blev der sørget i Hjemmet over Fædrelandets Ulykke i 64, og hvor blev der haabet i 1870! Vi gik og spejdede efter den franske Flaade med Landgangstropperne, som skulde befri os. – Paa en Høj bag Gaarden var der bygget et Trætaarn til Ud-

sigt og til Annex for Feriegæsterne. Hvor er der bleven stirret ved Morgen og Aften i den vidunderlig varme og klare Sommer 1870 efter Trikoloren! Og hvor var de tyske Officers- og Embeds-Familier paa Als bange dengang og vilde gærne i Forbindelse med den danske Familie paa „Herregaarden“, som den kaldtes – –, men *deres* Frygt og *vort* Haab var jo desværre lige daarligt begrundet.

I den samme Tid, Aarene efter 64, var der en herlig, fortrøstningsfuld Aand blandt de Danske paa Als. Pragerfredens § 5 gav et mægtigt Plus. Jeg siger næppe formeget, naar jeg giver mine Forældre det Vidnesbyrd, at deres Frejdighed i

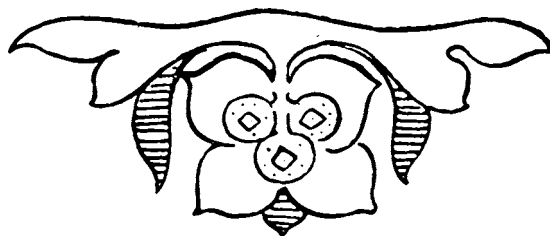
PROVST FENGER OG HANS ÆLDRE BRØDER,
DR. MED. SOPHUS F. (1847–1910),
SOM LATINSKOLEELEV I FLENSBORG 1861

Forbindelse med deres gæstfri Samlen alle de danske Familier, de kunde overkomme fra Omegnen, bidrog sin Del dertil, og de blev virkelig savnet, da de i 1871 flyttede Hjemmet til „Gottesgæbe“ paa Lolland.

Ja saadan staar mit Hjem for mig – mest med Solskin og frisk Blæst om sig, som gav Livsmod og Arbejdslyst – uagtet Skyggerne ikke savnedes. Bekymringerne for at skaffe Udkommet og betale hver sit fuldt ud kunde være store hos

min Fader, Hjemmet og Børneflokket kostede saa meget! Men det blev alt ledet af Gud vidunderligt naadigt, saa de gamle to efter et langt og virksomt Liv naaede en stille Havn i det Hjem, vi Børn havde den Ære og Glæde at berede dem her i Byen til deres Død i en høj Alder. Jo – Floden fra Paradis var der med dens fire Hovedstrømme, – de mange baade norden og sønden Aa, som endnu mindes det, tror jeg, vil give mig Ret.

H. M. Tvedt

Kgl. Koncertmester
AXEL GADE

ET KUNSTNERHJEM

MIT Barndomshjem var et Kunstnerhjem; men hvis man ved denne Betegnelse forestiller sig et forstyrret, uordentligt Hus, hvor alt gaar, som det bedst kan, vil man faa et ganske forkert Indtryk. Fader satte netop en Ære i at være praktisk og ordentlig i alle Forhold og gjorde tykt Nar af de udelukkende drømmende Kunstnernaturer, der „bestandig kigger op i Himlen og derfor selvfølgelig falder i Rendestenen“.

Naar Fader traadte ind ad Døren, var det lutter Solskin, han bragte med sig. Altid oprømt og smilende med et muntert Tilraab til os Børn!

Ved Frokostbordet var han meget talende og gestikulerende, fortalte Anekdoter fra gammel Tid eller maaske en lille Hændelse, han lige havde oplevet nede paa Gaden. Der kunde flyve en hel Krydsild af muntre Indfald tværs over Bordet, mellem Fader og min gamle Mormoder. Hun og hendes Mand, min Moders Stedfader, den i sin Tid velkendte Musikhandler Emil Erslev, havde et Par Værelser i samme Etage og spiste alle Maaltider sammen med os.

Min Mormoder var af den gamle tyske Slægt Brieghel, hvis Stamfader som underordnet Hofbetjent havde taget Del i Komplottet mod Caroline Mathilde. Efter Sigende stod han den skæbnesvangre Nat Vagt ved Dronningens Dør for at forhindre Christian VII i at komme ind til hende.

Mormoder var en overordentlig livlig og temperamentsfuld Natur. Hun opponerede mod Faders pudsige Paradoxa, og der udspandt sig

da en halvt skæmtende, halvt alvorlig Skærmydsel, som dog altid endte i fuld Forsoning. Ligeoverfor disse to varmlodige Karakterer dannede min Moders rolige og stilfærdige Væsen en sikkert udmærket Modvægt. Mormoder var meget musikalsk, men havde aldrig lært noget rigtigt. Hun spillede alt udenad. Af og til kunde hun f. Eks. sige: „Aa hør, Gade, hvordan er det nu, den dejlige Kvintet af „Tryllefløjten“ begynder?“ Nynnende satte hun sig til Klaveret og fandt ogsaa snart den rette Melodi. Det kunde da hænde, at Fader afløste hende og fortsatte, eller han kunde pludselig slaa over i en humoristisk Fantaseren over et Sælgekoneraab, der lød op fra Gaden.

Undertiden samlede Fader os Børn om sig ved Klaveret, og saa genoplevede vi i Faders Spil mange smaa Episoder fra Sommeropholdet; vi hørte Kristiane Badekone komme løbende ned ad Badebroen paa klaprende Træsko, Vandets Skvulpen mod Badehustrappen, de ængstelige Skrig før Badet og endelig det store Pladsk i Vandet.

Efter Middagen holdt vi Skumringstime. Fader plejede da at lægge sig paa Dagligstuetæppet, kun med en Skammel under Hovedet. Det var evige Løjer for os Børn. Vi var ikke sene til at lægge os ned ved Siden af, og saa gik det løs med Historier! Den om Rübezahl eller andre Eventyr, ogsaa selvopfundne som Historien om en vis mindre heldig Militær ved Navn Kanonprop, der altid kom galt af Sted! Fortællingen blev ofte afbrudt med: „Her er en Firskilling, gaa saa ned

og køb mig en Æblekage!" Jeg maa'te da ned ad de mange Trapper og over den halvmørke Gade og kom tilbage med den ønskede Lækkerbidsken. En anden sædvanlig Afbrydelse i denne for os Børn saa kære Eftermiddagstime skyldtes Musikforeningens gamle Bud, Skrædder Holm, som kom med Besked. Jeg husker tydelig den lille magre, gamle Mand med sit idelige „Jo, Hr. Professor! — det skal jeg nok, Hr. Professor — imorgen Ettermiddag, jo Hr. Professor!" Mange Gange var det ogsaa Sangere og Sangerinder, der ringede paa.

De kom for at indstudere deres Partier til den forestaaende Musikforenings-Koncert, — og saa var den Glæde forbi!

Om Aftenen spillede mine Forældre af og til firhændigt. Lysene i de høje

Sølvstager blev tændt og sat paa

Flygelet i Spillestuen, hvor ingen Lampe var tændt, og et Øjeblik efter klang Schubertske Marscher og Danseflot og rytmefast ud i Stuen. Et af

Yndlingsstykkerne var en firhændig Fantasi af Schubert

med Motto: *Notre amitié est invariable!* Fader forsømte aldrig, naar der var fremmede Tilhørere, at læse det op med en galant Hentydning til Moder. Vi Børn krøb ganske stille op i en Sofakrog i den halvmørke Stue, hvor de spillendes Silhouetter bevægede sig frem og tilbage foran det oplyste Nodeblad, eller vi listede med en Morskabsbog ind til Lampen i Spisestuen, hvis Dør stod aaben. Medens Tonerne derinde fra rislede igennem os med deres livlige Rythmer, nød vi dobbelt den spændende Lektüre.

Det er en Selvfølge, at der kom en hel Del

af Tidens bekendte Mænd i mine Forældres Hus. Saaledes husker jeg fra min tidligste Barndom, at vi Børn blev kaldt ind for at høre H. C. Andersen læse op. Vi stod i respektfuld Afstand, hvad der vist iøvrigt ikke var Oplæseren ukært; men det var jo Eventyr, altsaa *maatte* der Børn til.

Fra en senere Tid staaer en Oplæsning af Høedt i et Aftenselskab hjemme hos os ganske tydeligt for mig. Den slanke, elegant paaklædte

Herre med det stærkt friserede, bølgende

Haar og den ubehagelige, skarpe Stemme var det Midtpunkt, hvorum alt drejede sig!

Han læste Scener af Richard III efter først at have holdt et Foredrag om,

hvorledes Hovedrollen, som han jo aldrig kom til at udføre, skulde opfattes.

Det gik over *vore* Hoveder, men Selskabet var henrykt og applauderede livligt, og saa kom

der noget for os Børn, H. C. Andersens „Elverhøj“ og „Den lykkelige

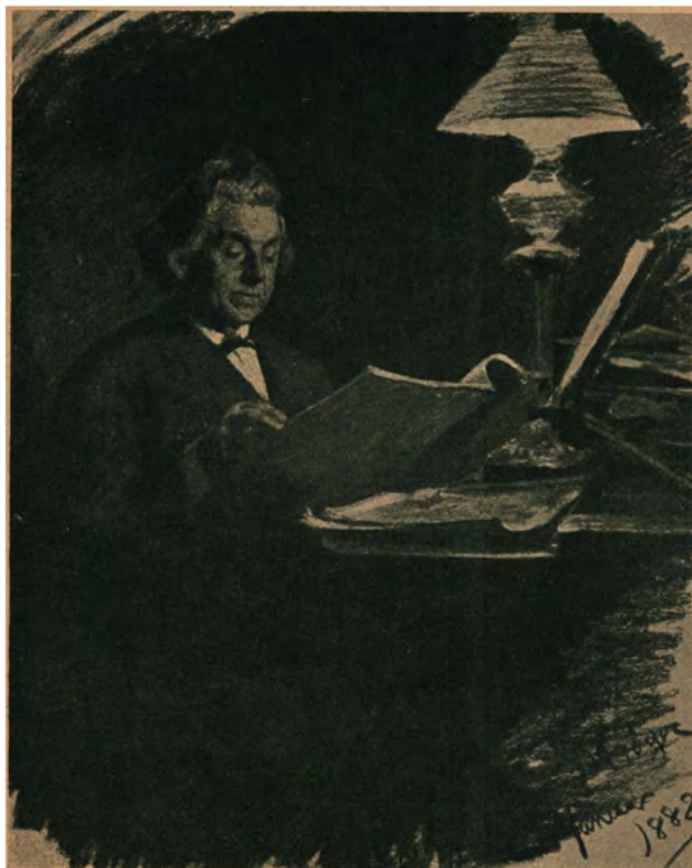
Familie“. Foruden Barndomsvennen Høedt kom ogsaa

Ungdomsvennerne Brødrene Helsted

meget i vort Hjem, især Eduard Helsted, den fineste Musiker og det pertentligste Menneske under Solen. Han ligefrem tilbød Fader med en rørende Hengivenhed og uegennyttig Kærlighed.

Uden for Familiens Kreds var Fader meget reserveret i sine Følelser og Udtalelser, — dér var der altid et tydeligt: Tre Skridt fra Livet! Ed. Helsted var forøvrigt den eneste, som kaldte Fader ved Fornavn. Det ligefrem *gik* igennem os, naar vi hørte vores Fa'r blive kaldt Niels — endogsaa Moder sagde jo altid „Gade“.

Af de mangfoldige udenlandske Kunstnere,

NIELS W. GADE (1817—90)
EFTER KULTEGNING AF P. S. KRØYER

som gæstede vort Hus, staar Josef Joachim under sit første længere Ophold her i København som uforglemmelig. Den elskelige store Kunstner var det hyggeigste Hjemmemenneske, man kunde tænke sig, og følte sig straks som hjemme hos os. Han var som ganske ungt Menneske blevet optaget i den Mendelsohnske Kreds i Leipzig, hvortil Fader jo hørte, og de sluttede senere et varmt Venskab, der stod sin Prøve trods Afstand og Aar. Joachim var en ivrig Kortspiller, og der fortælles endnu om de gemytlige Whistaftener.

Samtidig med Joachims første Besøg i København var Brahms her, faa Aar efter Krigen 1864. Efter en Koncert i Musikforeningen samledes et Selskab hjemme hos Fader. Ved Aftensbordet sagde Brahms, i en eller anden Forbindelse, at „det kunde vi jo altid tale om, naar Thorvaldsens Musæum stod i Berlin“. Der var mange kendte Mænd til Stede, men ingen vilde sige noget. Saa rejste Mormoder sig op og sagde skarpt: „Hr. Brahms husker vist ikke paa, at han er i en dansk Mands Hus!“

Brahms brød hurtig op fra Selskabet.

Den lille Episode blev meget omtalt ude i Byen. Brahms skulde have givet endnu en Koncert, men han opgav den.

I de senere Aar plejede Fader gerne, naar der ingen Gæster var, at trække sig tilbage til sit Arbejdsværelse efter Aftensbordet, medførende en enorm Kontorkop The, som han nippede til, medens han studerede sine Partiturer eller gennemsaa nye Musikalier. Krøyers mesterlige Kultegning giver

et fortrinligt Øjebliksbillede heraf! Eller Fader repeterede sine Yndlingsforfattere, — om og om igen de samme. Det var først og fremmest Goethe, hvis afklarede Alderdomsværker han sikkert har følt sig i Samklang med. Et Bind af Eckermanns „Gespräche mit Goethe“ laa altid paa hans Skrivebord. Af og til gik Døren op, og Fader stak Hovedet ind: „Nej, det er mageløst, — det maa I høre.“ Saa læste han med sin klare, udtrykfulde Stemme et eller andet op, f. Eks. et Digt af Oehlenschläger, hvem han elskede højest af danske Digttere, en af Falstaffs Monologer, f. Eks. om Æren, eller endnu hyppigere et andet Sted, hvor Falstaff lovpriser Sherryvinen. Hvor smittende var ikke Faders Latter, og hvor kunde de mærkelig lyse, blaa Øjne ikke straa af Skælmeri! Endnu gottende sig over den „kostelige Shakespeare“ trak han sig igen tilbage til sin kære Stue og de kære Bøger, i hvis Selskab han kunde blive til sent ud paa Aftenen med den kolde The og en Cigar som eneste Forfriskning. Her fik han sikkert ogsaa tit Ideer til nye Kompositioner, medens han tænkende og læsende laa i sin lange Liggestol med det uldne, strikkede Tæppe svøbt om sig i den henad Natten kølige Stue.

Den Decembertid 1890, da Faders Stue stod tom og hans afsjælede Legeme hvilede i Værelset ved Siden af, sprængtes vort Barndoms- og Ungdomshjem som ved en Eksplosion, saa forfærdende pludseligt og uventet kom det! For Fader den lykkeligste Død, for hans Omgivelser desto tungere en Tilskikkelse.

Axel Gade

Godsejer
JOHANNES HAGE
Nivaagaard.

DEN RØDE GAARD I TORVEGADE

Min Fader havde i 1848 boet i Kronprindsessegade, hvor den slesvigholstenske Deputation blev indkvarteret hos ham under „Studenternes“ Beskyttelse. — Vistnok i Begyndelsen af 1849 flyttede mine Forældre til Christianshavn.

HVOR var det mærkeligt for Børn at opleve Krigsaarene 1848 – 50. At have seet Sorgen over Eckernførde-Ulykken og hørt Jubelen efter Fredericia og Isted, at have marscheret med Soldaterne ned ad Vimmelskaflet til det festlig smykkede Ridehuus paa Christiansborg og hørt „Landsoldaten“ fra alle Læber er af den Art Erindringer, som blive staaende, paa Trods af 1864 og 1870 og al den senere nationale og politiske Nedgang. At see og høre om alt det Ny, om Friheden, der skulde skabe et stærkt og enigt Folk, om de nordiske Lande, som endelig skulde realisere Dronning Margrethes dristigste Drømme, og om Dannevirke som Danmarks Grændse, hvor Grev Geert og hans Efterkommere boede paa den anden Side og pønsede paa Danmarks Undergang, alt Sligt maatte nødvendigvis sætte dybe og varige Mærker i Barne-sindene. Ogsaa det stærke økonomiske Opsving i Halvtredserne maatte paa mange Maader fremkalde et Liv, som greb ind i Ungdommens Udvikling i hine Aar. Og selv om den „æstetiske“ Guldalder var ved sin Afslutning, følte Oehlschläger og Thorvaldsen*) dog endnu næsten som Samtidige,

*) Til mine tidligste Oplevelser hører den, at Thorvaldsen tog mig paa Armen; jeg tør ikke kalde det en Erindring, da jeg kun var et Aar gammel.

og Grundtvig, Chr. Winther, Kierkegaard og flere vare endnu i fuld Kraft, og endelig var Kunsten i sit friskeste Løvspring, hvor det nationale spillede stærkt med og gav Samling om de kunstneriske Interesser og Personligheder langt mere end nu, om end Publikums Forstaaelse af det rent kunstneriske sikkert i det Hele taget kun var ringe i Sammenligning med Nutidens.

Alle disse Strømninger kom stærkere eller svagere i nogen Berøring med mine Forældres Huus; dog for min Faders Vedkommende især de politiske og økonomiske, medens de andre drog mine flere Aar ældre Søstre, hvoraf den ældste, Elise, ægtede Ploug, den anden, Johanne, Billedhuggeren Vilhelm Bissen og den yngste, Ville, Componisten Peter Heise. Og naar nu den røde Gaard, der laa ved Torvegades Begyndelse, hvor den gamle Knippelsbro naaede Christianshavn, for nylig er blevet nedrevet, da er dermed en af de Gaarde forsvundet, hvor Livet i Halvtredserne rørte sig stærkest. Her holdt Høyen Forelæsninger over Kunsten flere Vintre itræk en Gang ugentlig, og bagefter dandsedes der. Her gik Monrad, Tscherning og Orla Lehmann og alle de andre af Datidens nationalliberale Politikere ud og ind; Ploug læste sine Digte op, som, da de fulgte Slag

DET GAMLE CHRISTIANSHAVN

Midt i Billedet „den røde Gaard“, mellem Torvegade og Brogade den Ankerske Gaard, nedrevet ca. 1870.

Den gamle Knippelsbro til Brogade blev i 1869 afløst af en ny paa et andet Sted. Den nuværende Bro indviedes den 30. December 1908.

i Slag med Begivenhederne, gjorde et stærkt Indtryk ogsaa paa Børnene; H. C. Andersen kom hyppigt med et nyt Eventyr og var omhyggelig for, at ikke en Eneste i Huset blev udelukket fra Oplæsningen, og Høyen, der var lige ypperlig som Oplæser og Foredragsholder, oversatte Victor Hugo, Alfred de Vigny og andre nu klassiske Forfattere fra Bladet – eller efter en flygtig Gjennemlæsning – i et formfuldendt dansk Sprog. Men han holdt ikke af Uro og Afbrydelser, og kunde de ikke undgaaes, blev han forstemt og maatte afbryde Oplæsningen. En Gang kom Orla Lehmann, som vanskelig kunde lade Lejligheden til at sige en Brander gaa ubenyttet hen, med en saadan, da Høyen læste Fibigers lige udkomne „Johannes den Døber“ op, og Virkningen udeblev ej heller. Høyen standsede, forsøgte paany, men lagde saa Bogen og gik fortørnet hjem. En anden Gang var han i et voldsomt Oprør, fordi en meget kunstelskende Mand i en Kreds af Kunstnere havde kaldt Rembrandt for en Smører. Man hørte Høyen, hvem Historien var kommet for Øre, med Tordenstemme udraabe: „Rembrandt en Smører! Har man hørt Magen, Rembrandt en Smører!“, medens Øinene skjøde Lyn.

Af Kunstnere kom især Marstrand, H. V.

Bissen, Roed og Vermehren, af Tonekunstnere Hartmann og Gade, og alle vare grebne af den nationale Aand. Om Bissen fortæltes, at en bekjendt tydsk Professor en Dag var kommet til ham og havde med udbredte Arme kaldt ham sin Landsmand (Bissen var fra det sydlige Slesvig). Bissens Svar var øieblikkelig at vise „Landsmanden“ Døren, og det neppe paa nogen blid Maade.

Marstrand, som havde kjendt min Fader fra Ungdommen, yndede meget at male min yngste Søster, Heises senere Hustru, og talrige ere de Portraiter af hende, som findes fra Marstrands Haand. Vermehren, som havde gjort Krigen 48–50 med, var en ualmindelig livlig og underholdende Fortæller, i Begyndelsen stærkt liberal, men i sine senere Aar en afgjort Modstander af det forenede Venstre og hvad dertil hørte.

Af yngre kom Chr. Richardt, Gotfred og Vilhelm Rode, Svend Grundtvig, senere Johannes Helms og flere, foruden som nævnt P. Heise og Vilhelm Bissen. Der blev digtet og sunget, hver Gang Lejlighed dertil gaves.

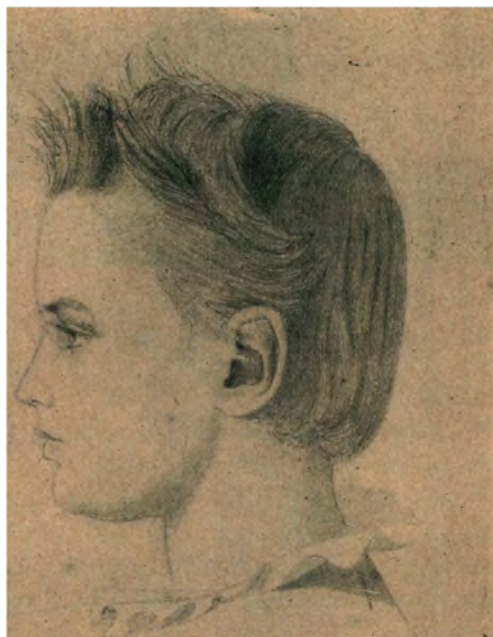
Mine Brødre, Christopher (faldt paa Dybbøl 18. April) og Alfred (nu Kammerherre og Landsthingsmand) gik ligesom jeg i Borgerdydskolen paa Christianshavn, og de fleste af Lærerne vare,

ligesom Skolens Eier og Forstander, Professor Martin Hammerich, stærkt grebne af den ny Tid; dog fandtes enkelte Originaler fra den ældre, som neppe var synderlig paavirkede, saaledes den for sin store Styrke bekendte Svenningsen, om hvem der gik mange Frasagn, som imponerede Disciple, især da S. tillige var Skolens Profos; dog benyttede han sin Styrke med stort Maadehold, naar han skulde virke som saadan; han begyndte da altid med stilfærdig at fjerne de Stilebøger eller andet, der af Delinkventen var anbragt under Trøien som et Rygskjold, lagde dem omhyggeligt tilside og afleverede dem ligesaa stilfærdigt, naar Synderen havde udstaaet sin Straf. Han var just ikke nogen exemplarisk levende Skolemand, hvad der blandt andet fremgaar af et Møde, han en tidlig Morgenstund havde med Hammerichs Formand, Krarup, som fornøjet udbød: Det glæder mig at see Dem gaa Morgentur; det har jeg altid anbefalet Dem; hvortil Svenningsen bemærkede: Ak nei, Hr. Krarup, jeg ender først min Aftentur. Iøvrigt betegnedes Skolegangen i høi Grad ved stadige og ret haarde Skjærmysler med de andre christianshavnske Skoler, og ikke helt ublodige Kampe udfægtedes paa den af Politi dengang aldrig besøgte Christianshavns Vold, hvor derfor Kamppladserne stiltiende bleve valgte.

Iøvrigt paahvilede Omsorgen for Børnene min kjærlige og opofrende Moder, da min Fader havde altfor travlt hertil. Om Aftenen kunde vi dog faa Lov til at lege i hans private Stuer, medens han læste „Times“ fra Ende til anden, hvad dengang lod sig gjøre.

I den røde Gaards Stueetage laa H. Puggaard & Co.s Contorer, hvor min Fader allerede dengang var den egentlige Chef, idet hans Svoger, som altid kaldtes gamle Puggaard, hovedsagelig havde overladt sin Deel af Arbeidet til ham og til sin Søn Rudolph Puggaard, som ligeledes havde sin Bolig i Stueetagen, medens min Faders laa paa første Sal og i Kvist-Etagen. I Contorerne arbejdedes strengt, og de bleve af Børnene betragtede som tilhørende en anden Verden; derimod havde vi frit Spil paa Skibene, som lagde til ved Bolværkerne, *alle* Seilskibe, som kom eller gik med Kaffe, Sukker, Korn osv.; og det var en Æressag at kunne krybe op til Mastetoppen og lade sig rutsche ned ad de Touge, der paa skraa førte hen over de dybe Lasterum, hvad i Begyndelsen fremkaldte en vis Gysen. Skibene med Sukker vare især velkomne, og da mødte gjerne en stor Deel af Skolekammeraterne forat smage det Sukker, som viste sig i Sprækkerne paa Kisterne. Bag efter blev der gjerne leget Røver og Soldater i de store Pakhuse, som strakte sig lige til henimod „Tydsk Kirke“ i Strandgaden.

Vistnok i 58 trak min Fader sig ud af Handelen, Gaarden blev solgt og udleiet til al Slags Virksomhed, dog bevaredes første Etage med den stilfulde af Hilker dekorerede Trappeopgang endnu en rum Tid, da den grønlandske Handel leiede den til sine Contorer. Nu er den omsider faldet for Øxehuggene, og der er ikke levnet Sten paa Sten af den røde Gaard i Torvegade.

PORTRÆT AF JOHANNES HAGE SOM BARN,
TEGNET AF SØSTEREN JOHANNE

Mau

Direktør, Fabrikejer
G. A. HAGEMANN

EN EPISODE FRA 48

DER var kun tre Mil fra Rodsteenseje til Aarhus, men i 1848 var det en lang Vej, thi Chausséen mellem Aarhus og Horsens var kun anlagt en Mil, fra Aarhus til Vilhelmsborg. Resten, to Mil til Odder, var Sognevej, hvad der paa den Tid var ensbetydende med meget slet Vej, særlig slet, naar Vejret var regnfuldt. I 1848 spillede denne Afstand kun ringe Rolle for mig, — jeg var endnu kun 6 Aar gammel og derfor ikke „sat i Skole“ i Aarhus. Men Aarhus var vor Hovedstad; dér leveredes Korn og Smør, dér købtes ind til Husets Fornødenheder, dér hentedes endelig Klæder og Festgaver, og derfor var Vejenes Til-

stand et yderst vigtigt og ofte omtalt Spørgsmaal hjemme, thi de satte os i Forbindelse med den store Omverden, eller de isolerede os.

Man gør sig vanskeligt Begreb om, i hvor høj Grad en stor Gaard dengang udgjorde sin egen lille Verden, hvor stille Livet henrandt, upaa-virket af Verdensbegivenhederne, og hvormeget man var henvist til sig selv og sin egen Evne til at klare sig! Men saaledes saa vi Drengene det ikke. Rodsteenseje var vor Fødegaard, vort kære Hjem, hvor Køerne i Stalden, Hestene og Karlene vare vore Venner og daglige Kammerater, hvor Spindestuen om Aftenen, naar Sang og Spøg ledsagede

RODSTEENSEJE, FORDUM HOVEDSTRUP, OPFØRT 1681

Pigernes Arbejde, var det Sted vi helst, men i Hemmelighed, søgte.

Men en skønne Dag i 1848 hændte der noget! Tidligt om Morgen (dog ikke tidligt for os Dreng, thi vi var oppe med Arbejds-klokken) kommer Kammerherre Holstein-Rathlousdal – vor Nabogaard, der kun var fjernet fra os ved to Skove og en mellemliggende Engstrækning, medens Vejen gik langt udenom – i Underbenklæder sprængende paa sin Ridehest ind i Gaarden og vil tale med Herren. Men Herren sov altid til Kl. 8¹/₂, og Forvalteren modtog saa den Besked, at de holstenske Dragoner, i dansk Dragonuniform, havde været paa Rathlousdal og dér taget alle de Heste, de kunde bruge. Nu skulde Forvalteren hurtigst muligt sende Heste, Vogne og Karle ned i Skoven, saaledes at alle, naar Holstenerne kom, kunde sige, at Vognene var i Aarhus med Korn. Herren skulde blive liggende i Sengen som sædvanlig, men naturligvis underrettes om alt –! Afsted red Kammerherren igen. Og det skete, som han havde planlagt. Men Ro paa Gaarden blev der ikke. Staldkarlen pratede Tysk, bandede og forsvandt oppe i Taarnet ved Uret, og Ængstelse og Frygt herskede overalt.

Saa svingede en lille Dragonskare ind i Gaar-

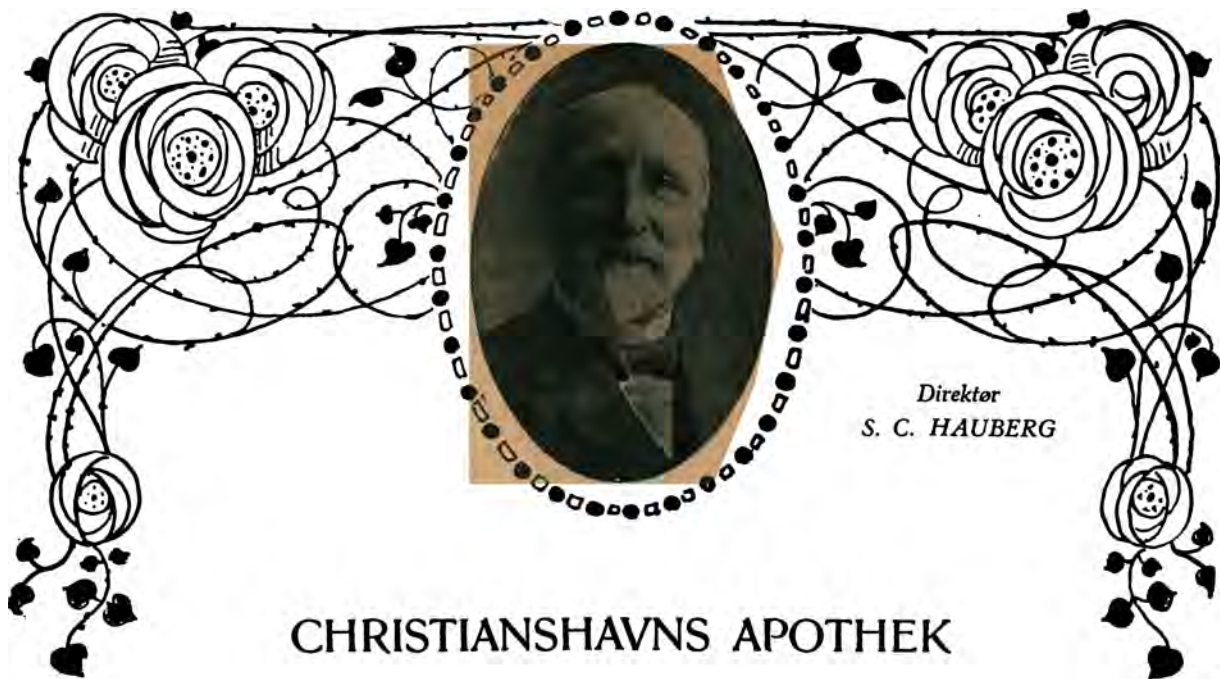
den, dannede Linie langs Laden og forlangte af Forvalteren at tale med Herren. Ja! Herren var endnu ikke „aufgestanden“. Saa maatte han hurtigst muligt kalde paa ham. Snart efter mødte Fader foran Delingen, hvis Fører – en von Holstein, om jeg husker ret – nu fremsatte sit Forlangende om Heste og Folk til at føre dem.

Ja, Hestene var næsten alle tidligt i Morges sendt med Korn til Aarhus –, men de kunde jo selv se efter i Stalden, hvor kun nogle gamle Dyr og saa „Hejren“, en udmærket Hest, der baade bed og slog, var ladet tilbage. Og „Hejren“ blev valgt! Det nyttede ikke, at Fader forsikrede, at den baade bed og slog, – den Sludder kendte de nok. „Hejren“ maatte afsted, redet af en modig Karl, der blev udset dertil. Dragonerne drog bort, Staldkarlen kom igen ned fra Taarnet, senere kom Heste og Folk hjem fra Skoven, og der var almindelig Glæde over Resultatet, thi „Hejren“ kom saamænd nok tilbage, – *dens* Egenskaber kendte vi alle.

Og to Dage efter kom „Hejren“ og Karlen hjem igen, – den havde baade bidt og slaet de oprørske Dragoner. Og saa gik Livet paa Gaarden igen sin rolige, stille Gang.

G. H. Hagemann

CHRISTIANSHAVNS APOTHEK

MIDT i forrige Aarhundrede var en Apothekers Gerning i mange Maader forskellig fra vore Dages Apothekervirksomhed. Det er derfor ganske ejendommeligt at se tilbage til hine Dages Liv paa Christianshavns Apothek, som min Fader ejede i omtrent 30 Aar. Bygningen, Nr. 19 i Torvegade, er nu prydet med Hovedet af en Enhjørning, men staar iøvrigt saa temmelig uforandret, et gammelt, beskedent stilfærdigt Hus.

Dengang havde man ikke som nu Adgang til at købe alle de mange Medicinalvarer og Urter færdige fra kemiske Fabriker. En Apotheker drev derfor ofte et lidet Landbrug, og min Fader havde da ogsaa en medicinsk Have paa Amager; desuden dyrkede han mange Slags Urter paa sit Landsted Mineslyst, paa Vejen mellem Ordrup og Emiliekilde, — hvor senere afdøde Maskinfabrikant Mygind og derefter Alberti har boet. Dette Landsted, der nu ejes af Fabrikant Glad, spillede en stor Rolle for den talrige Børneflokk, som saa Dagens Lys paa Christianshavns Apothek.

Om Sommeren paa Landet og om Vinteren i Byen drejede Livet sig væsentlig om Farmacien. Min Moder havde et stort Hus med mange Candidater og Disciple paa Kost, og ved Siden heraf maatte hun fabrikere aít det hvide, røde og sorte engelske Hefteplaster, som Apotheket behøvede — det vil sige: hun besørgede Silketøjet syet op i store Rammer, hvorefter det i Laboratoriet fik det Overtræk, der gjorde det til Plaster. Aar efter Aar gik

Livet sin ganske regelmæssige Gang, præget af en Nøjsomhed og Sparsommelighed, som Nutiden ikke kender. Som en Luxus fik vi om Søndagen en Rundtenom Sigtebrød — helst rigtig klæget. Vor Fritid tilbragte vi i Apotheket og paa Paklofterne, som gemte saa mange mærkelige Ting, der kunde sætte Fantasiens i Bevægelse; navnlig nærede jeg som ganske lille Dreng en sand Rædsel for en Skuffe, hvori der fandtes et Stykke af en Mumie. Eller vi færdedes rundt omkring paa de forskellige Pladser, der ligger langs med Strandgade, og uvorne Knægte med kjendte Navne som Fenger, Blædel, Hall, Hammerich o. fl. gjorde ofte sammen med Apothekets Ungdom mere „Sjov“, end Borger-skabet syntes om.

Om Sommeren gik Turen hver Eftermiddag med Vogn ud til Landstedet, og Kl. 7 om Morgen drog vi atter til Byen for at forsøge at faa Kundskabsmassen forøget i Hammerichs bekendte Borgerdydskole paa Christianshavn. Naar vi om Eftermiddagen kørte ud paa Landet, sad vi Drengene i Faders Jagtvogn og kjæmpede med Søvn. Fader kunde ikke lide, vi faldt i Søvn, og for at holde os vaagne plejede min ældre Broder, Museumsinspectøren, og jeg at see, hvem af os der hver paa sin Side af Vognen kunde tælle flest Svin, naar vi kjørte gennem Skovshoved.

Hele det Liv, som dengang fandtes paa Strandvejen, er forlængst forsvundet med samt Kaffe-møllerne, disse 4--5-stolede Vogne, der i Masse-

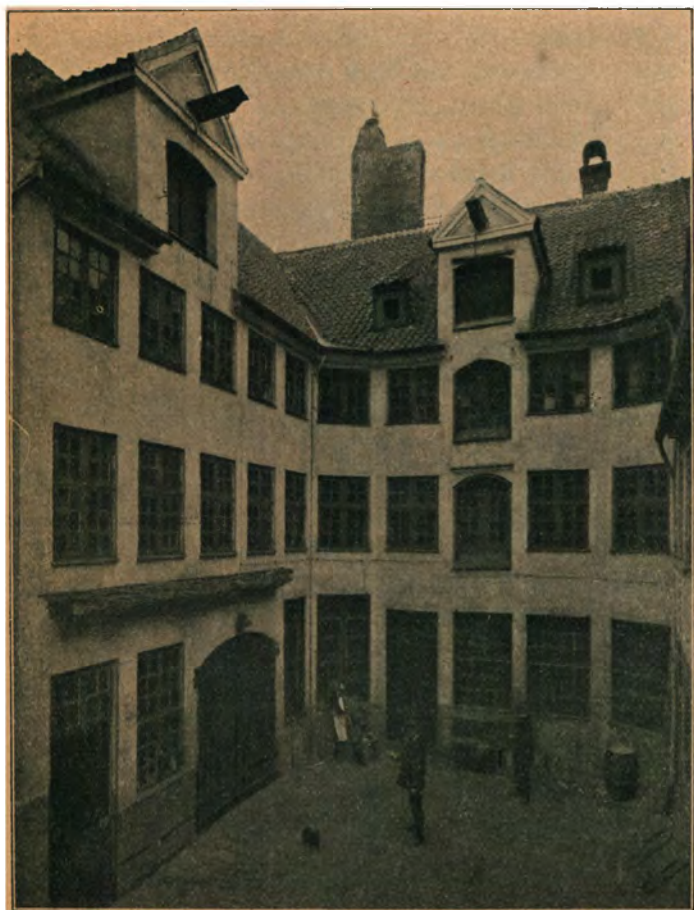
vis holdt paa Trianglen, hvor man stadig hørte den kjendte Sætning: „Ferd'nant, læg saa op“, naar man skulde ud ad Stråndvejen og gerne vilde vide, hvilken Udsigt man havde til snart at komme afsted. Cholera-Aaret 1853 var et daarligt Aar for Kaffemøllerne; man savnede ofte den kjendte Befordring, da Vognenes Tal, en Del af Sommeren, i høj Grad indskrænkedes. En Broder til min Moder, kjendt i vide Kredse som Onkel Niels, kom netop hin Sommer i Forlegenhed. Han havde været ude hos os paa Landstedet og spadserede ned til Strandvejen for at køre hjem. Men da han ikke fandt nogen Personbefordring, bad han Kusken paa et Enspænderkjøretøj, som langsomt bevægede sig ind mod Byen, om at maatte køre med. Det fik han Lov til, men han blev lidt ilde tilmode, da han ved Ankomsten til Bredgade fik at vide, at han havde været Passager paa – Choleravognen, den Vogn, som hentede de døde ind til København.

Klublivet blomstrede endnu ret frodigt i en Tid, da alle Mennesker dyrkede Kortspillets Glæ-

der. En af de fineste Klubber, den „bestandig borgerlige“, havde Lokaler i Landmandsbankens nuværende Bygning ved Holmens Kanal, hvor Industriforeningen dengang var til Huse. Min Fader, der var en dygtig Kortspiller, samlede jævnlig en Kreds af Venner i sit Hjem. Det var de samme, der spillede Kort paa Skydebanen, hvor min Fader gerne fik et Hurra, naar det endelig en Gang lykkedes at gøre ham *codille* i en af de smaa Soloer, der var hans Specialitet. De er alle døde nu: Grosserer Jørgen Jensen, Grosserer Høffding, Professorens Fader, Overbogholder i Nationalbanken, Etatsraad Bøving, Overførster, Kammerherre Eide, Apotheker, Etatsraad Piper, Skovfoged Nissen fra Kongelunden, Instruktør Vilhelm Holst og Boghandler Carl Reitzel.

Jeg husker en lille Drengoplevelse fra en Vinteraften, da der var L'hombre i Hjemmet. Medens de voxne spiste, opholdt jeg mig i Dagligstuen. Fra Gesimsen udenfor Vinduerne samlede jeg en solid Snebold og sendte den over mod en meget pæn Herre, der kom gaende paa det modsatte Fortov. Snebolden slog den høje Silkehat af ham. Jeg var dukket ned, men da jeg kiggede op for at se Resultatet af min Daad, truede den pæne Herre ad mig: „Naa, det var Dig!“ – og satte hurtigt Kursen over mod Apotheket. Disciplen sagde, at Apothekeren havde Selskab. Saa vilde han komme igen en anden Dag. Men jeg fik jo instrueret Disciplen. Den ikke uden Grund fortørnede Herre var en meget ihærdig Mand. Han kom mange Gange igen, men fik altid den Besked, at Fader ikke var hjemme. Til sidst opgav han det.

I Toaarsalderen var jeg meget syg. Man sagde, det var Hjernebetændelse. Den kendte Læge, Professor Mads Christensen, der var Overlæge paa Almindelig Hospital, underkastede mig en radikal Kur. Efter at Haaret var raget af, smurte han mit Hovede ind i Krotonolie, der trak en stor Blære over det hele. Mads Christensen klippede Blæren itu og lod Vandet løbe ud, og saa blev Hovedet smurt ind i spansk Flue. Den senere Brygger Vogelius, der sammen med min Fader byggede Bryggeriet i Rahbeks Allé, men som dengang var Medhjælper hos os, over-

GAARDINTERIØR FRA CHRISTIANSHAVNS APOTHEK,
GRUNDLAGT 1707

værede Behandlingen, og han har skildret mig hele Processen. Da min Moder gik og var ulykkelig, sagde Mads Christensen til hende: „De skal saamænd ikke ønske, Fru Hauberg, at Drengen maa leve, — for hvis han lever, blir han Idiot!“

Jeg er for beskeden til at udtale mig om, hvorvidt den gamle Læges trøstefulde Profeti gik i Opfyldelse, men jeg husker, hvor ofte Mads

Christensen blev drillet i Anledning af denne Ytring, — ikke mindst, da jeg kom hjem fra Sorø Akademi som Nr. 1 i min Klasse.

I Borgerdydskolen var jeg Klassens Fux, en Fux med mange Anmærkninger, der indbragte mig mange Lussinger. Som den mest uvorne af syv Sønner blev jeg i 1862 sendt til Sorø Akademi, og 6–7 Uger efter, ved Halvaarsexamen, blev jeg Nr. 1. Jeg husker godt, hvorledes Fader skævede til dette Ettal i Karakterbogen, — om det nu ogsaa hang rigtig sammen.

— — —

I Ferierne vendte jeg stadig tilbage til Apotheket paa Christianshavn, og da jeg var blevet Student, boede jeg atter derhjemme. Min Faders driftige og virksomme Natur havde imidlertid ført

ET AF APOTHEKETS MATERIALKAMRE

ham ind i en Række store Foretagender, som lagde Beslag paa ham, og i 1871 skilte han sig ved Apotheket.

Vi forlod da vort gamle Hjem. Det var en Rebslager, der flyttede ind i Lejligheden efter os. Han blev i en Januar Maaned Fader til Trillinger, og i December samme Aar lyksaliggjordes han med et Tvillingpar. Ved denne Familieførøgelse sagde Rebslageren resigneret: Nu skal der skam spindes en ordentlig Ende!

Men man kan ogsaa spinde en Ende for lang, og det er vist derfor paa Tide, at jeg afslutter disse Smaaerindringer fra Christianshavns Apothek.

Mads Christensen

HENRIK HERTZ' HUS OG HJEM

SOM en stille fin Melodi, der aldrig bryder ud i voldsomme Klange eller svigter sit rolige, sikre Tempo, klinger for min Erindring Minderne fra mit Barndomshjem og Minderne om min Fader *Henrik Hertz*, hvis Aand stemte Hjemmets Tone, og hvis Vilje gav det dets Form.

At Fader blev den, som gav Hjemmet dets Præg, maatte med Nødvendighedens Magt være saa; thi han var 52 Aar og Moder kun 20, da de indgik Ægteskab, han var den modne højtudviklede Mand, omgivet af den Anseelse, som Samtidens Beundring for hans Digtning gav ham, og Moder — ja alt er egentlig sagt med, at hun kun var 20 Aar. Hendes Opfattelse af Livets Forhold, af ethiske og æsthetiske Værdier, hendes Bedømmelse af Personer og Oplevelser blev sikkert i høj Grad afhængig af de Tilskyndelser, hun modtog fra ham. Deres Samliv var trods Aldersforskellen godt og lykkeligt, det var ham en Glæde at udfinde hendes smaa Ønsker og opfylde dem, han delte

fortroligt med hende, hvad der optog hans Sind, og Husets Glæder og Ængstelser bar de i trofast Enighed. I sin daglige Færd var Fader mild, kærlig og hensynsfuld, han var aldrig vranten eller

gnaven, som ældre Folk saa ofte er, han var nøjsom, og hans Fordringer for sin egen Person kun smaa; men han fordrede med Alvor og Strenghed sin Vilje adlydt i det, som bestemte Hjemmets Holdning og Væsen. Moders store Hengivenhed og Beundring for ham gjorde det lige fra deres Ægteskabs første Dage naturligt for hende at bøje sine ungdommelige Ønsker under hans Vilje og lade den raade.

Vi var tre Sødskende, to Søstre foruden mig. Med den ældste, der var et Aar ældre end jeg, har jeg delt alle Barndommens Lege og Ungdommens Interesser i en inderlig Forstaaelse, som de skridende Aar ikke har forrykket. Min yngste Søster var henvend 4 Aar yngre end jeg; hun blev derfor regnet for „den lille“ af os to ældre og med den Ubillighed, som ikke er sjælden hos Børn, holdt udenfor vore Lege og Sammensværgelser, hvad hun dog med sit glade Sind og sin Evne til Dukkeleg ikke var

trykket af, saa meget mindre som hun var baade Faders og Moders Kælebarn.

Fader holdt meget af Børn, forstod at give sig af med dem saaledes at han vandt deres Tillid, og han morede sig over deres Ejendommeligheder

HENRIK HERTZ (1798—1870)

og Paafund. Men hans Tunghørighed, der var saa stor, at der maatte tales med høj Stemme lige i Øret paa ham, afskar os Børn fra utvungen fortrolig Henvendelse til ham. Vi følte det stærkt, og jeg mindes den Forundring og det Savn, der greb mig, naar jeg saa jævnaldrende Børn staa i Klynge om deres Fader, pludre og snakke op til ham. Han følte det ogsaa selv og søgte at bøde derpaa ved uden at trættes at fortælle og at meddele; saaledes talte og fortalte han altid meget, naar han havde os med sig paa sine daglige Morgenture eller andre Spadsere-ture. Han talte om Naturen og aabnede vore Øjne for Naturindtrykkene, han tog Bygninger, Kunstværker og andet, der var paa vor Vej, til Udgang for Belæring, han opdrog os til Kærlighed mod Dyrene, lod os tage Brød med til at fodre Fuglene om Vinteren, han fortalte os sine Oplevelser og Historier fra sin Barndom, han spurgte os ud om vore barnlige Meninger, og paa disse og andre Maader holdt

han sig i levende Forbindelse med os. Vi kedede os aldrig i Faders Selskab og elskede derfor at gaa med ham. Hjemme sysselsatte han os paa mange Maader, godt og morsomt Legetøj havde han megen Forkærlighed for. Til mine første Erindringer hører en nydelig Jakelsdukke, som Fader gemte i sin Pult, og som han kaldte Ole; den kom undertiden til vor store Fornøjelse frem og spillede Komædie for os. Han havde et Stokkespil, som han spillede med ret megen Færdighed, og det morede ham ogsaa at vise os Balancekunster med Stokke. I Fjerboldspil var han en Mester, hvad hans Hirschholms-Digte jo ogsaa vidner om. Han viste os Skygebilleder, baade med Hænderne og saadanne, som var skaaret ud af Papir; af de sidste havde han en pragtfuld Samling, forestillende Landskaber, som han selv havde skaaret ud. Han var nemlig fingernem, han lavede smaa Paparbejder til os, kolorerede Billeder, istandsatte vort Legetøj, og ved Juletid var det ham, der lavede Billedbøger til os og Pynt til Juletræet.

Han udfoldede meget Lune i det daglige Liv

og yndede Skæmt; muntre Smaavers og Historier, som han selv havde lavet, lærte han os, af lystige „Sprichwörter“ — som han kaldte dem — havde han mange i sin Mund, og til de Personer, som han kom i Berøring med, gav han ofte spøgefulde Øgenavne.

Vort Hjem var et stille Hjem; Faders Tunghørighed gjorde, at han trak sig tilbage fra anden Omgang end med den nærmeste Slægt. Men selv om han ikke havde mistet Hørelsen, havde han næppe kastet sig ud i Selskabelighed eller taget Del i det offentlige Liv. Det var ham imod at stille sin Person til Skue; eksempelvis kan nævnes, at da det kgl. Theater fejrede den 50de Opførelse af „Svend Dyrings Hus“, afviste han enhver Tanke om at komme tilstede i Theatret og indtage den Hædersplads, der var ham tiltænkt. Ved Første-Opførelsen af hans Stykker var han aldrig tilstede; Moder var den, der maatte bringe Bud om den Modtagelse, Stykket havde faaet. Sit Privatliv

HENRIK HERTZ' Hustru LOUISE
f. VON HALLE
BILLEDE FRA 1852

vilde han have uforstyrret; den lystne Trang til intime Meddelelser, som nu ofte findes i Journalistikken, vilde have forarget ham dybt, og jeg tror ikke, at selv den snedigste Interviewer skulde have kunnet trænge gennem den Forskansning, hvormed han omgjærdede sig. Forudmeddelelser, endsige Indskretioner om hans Arbejder vilde have opbragt ham, og hjemme taltes der aldrig om, hvad han havde under Arbejde.

Dette maa dog ikke forstaaes, som var Fader menneskesky; nej tvertimod morede det ham at færdes i Byen og dens nærmeste Omegn, nøje iagttagende og skarpt opfattende hvad han saa foregaa. Han gik med langsom Gang, studerede Butiksvinduerne og saa paa Folkelivet. Det var tydeligt, at han var velkendt af mange, og at manges Øjne med Venlighed saa paa ham. Naar han kom hjem fra sine Ture i Byen, havde han altid et og andet at fortælle, som han havde oplevet og som havde moret ham.

I det Ydre var vort Hjem beskedent; Stuerne var lyse og rummelige, men Udstyret var sparsomt, selv i Forhold til Tidens Tarvelighed. Det

er betegnende for Faders tarvelige Vaner, at der i hele Huset ingen magelig Stol fandtes. Han arbejdede altid staaende ved sin Pult. Det daglige Liv var roligt og ens, vi kom meget sjældent ud til Selskabelighed eller Forlystelser, selv i Theatret kom vi ikke tit og da næsten kun i det kgl. Theater. Til Cirkusforestillinger, Abekomedie og lignende kom vi undertiden, og den Slags „Hundekunster“ morede Fader meget. Om vore Besøg i Hoftheatret til Familien Prices Pantomimeforestillinger har jeg en levende Erindring.

Vi fik en stræng Opdragelse. Faders Fordringer til Lydighed var store; i sine Fordringer til Pligtopfyldelse og Dygtighed i Skolen greb han vel nok ligesom Datidens Pædagoger fejl. At jeg i min Barndom ikke gjorde Fyldest til Metropolitanskolens haarde Krav, og at min Interesse ikke fangedes af den maadelige Undervisning, der ydedes i de fleste Fag, var min Fader en stor Sorg, og det gjorde ham undertiden unødigt streng mod mig. Men ser jeg nu med nogen Tvivl paa Nyttens af denne Strængighed og paa visse Indskrænkninger i vore barnlige og barnagtige Ønsker, saa føler jeg saa meget stærkere den Betydning, som den rene aandelige Luft, der raadede i vort Hjem, har haft for os Børn. Der hørtes aldrig saarende Ord; Mistænkeliggørelse og Bagtalelse kendtes ikke, Sladder og Tvetydigheder var banlyste. Vi førtes tidlig ind i den gode danske Litteratur, og

jeg mærkede tidt, hvormeget mere jeg kendte af den end mine Jævnaldrende.

Fader søgtes meget af Datidens betydelige Personer, og jeg har i vort Hjem set mange af de dalevende Kunstnere og Videnskabsmænd. Bedst erindrer jeg *H. C. Andersen* med sit lange ranglede Legeme og de markerede Træk og den bizarre Dragt. F. Ex. husker jeg, at han paa et Lykønskingsbesøg hos Fader bar blaa Livkjole med Guldknapper, Kalvekrøs og drapfarvede, uhyre vide Benklæder. Engang, da han kom i Faders Fraværelse, bad han os Børn om at hilse Fader fra et langt, langt Æventyr. En egen Højtidsstemning var der over Huset, naar *Fru Heiberg*, „Fruen“, som hun altid kaldtes, gjorde Besøg. Efter den gerne lange Konference med Fader talte hun ofte med os Børn paa en meget indtagende Maade, snart skæmtende, snart højtideligt.

HENRIK HERTZ' BØRN
POUL, JULIE OG ANDREA 1862

Gik vi i Byen med Fader, standsedes han tidt af bekendte Folk, og den Ærbødighed, der altid vistes ham, kunde da ikke undgaa vor Opmærksomhed. Paa Theatrets Plakater saa vi stadig hans Navn, i Skolens Bøger stod hans Digte aftrykte. Alt dette og meget andet gav os en levende Følelse af Faders fremragende Stilling i Datidens aandelige Liv, og det gav vort Hjem et særligt Præg for os. Denne Følelse har bevidst og ubevidst ledsaget os Børn som et ædelt Minde fra vor Barndom.

Poul Hertz

Hojskoleforstander **HELGE HOSTRUP**
Vejlby Højskole. Aarhus.

C. HOSTRUP

Vi har her til Lands faaet lavet os en Digter-type, der er mindst lige saa frastødende som alle de andre litterære Typer. Især naar det gælder den ældre Tids Digtere, har man haft travlt med at klæde dem i Lammeskindspelsen, man giver dem Tåarer i deres store Øjne og mange lignende Græsseligheder. Det er allerede saa temmelig lykkedes at ødelægge Billedet af Ingemann; jeg vil i alt Fald gøre mit til, at det ikke skal lykkes overfor C. Hostrup.

Da Hostrup var død, var der en velvillig Sjæl, der fortalte om en Fest, der var gjort til hans Ære. Det var i den stærkt politiske Tid, da liberale og konservative Studenter neppe kunde tænke sig at samles om den samme Mand. Og det blev da de liberale, der fejrede Hostrups 50 Aars Studenterjubilæum.

Men nogle af hans gamle Venner i det andet Parti vilde gerne være lidt med. Og Chr. Richardt havde skrevet en Sang.

I denne sammenlignedes Hostrup med Herløv i „Eventyr paa Fodrejsen“. Han havde et halvt Aar før stillet sig som Folketingskandidat i en københavnsk Kres. Og dette sammenlignede Richardt med Herløvs Togt ind i Kammerraadens Have. Det hed da i Digtet:

Og har af politiske Stikkelsbærbuske
du smagt paa lidt tvivlsomme Bær,
du aldrig behøver dog bort dig at luske,
du blir den du var og du er.

Og faar vi Papirerne rigtig vendt,
det viser sig, du var en brav Student,
altid det Navn du kan være bekendt.

Da Festkomitéen saa dette Vers, blev den bange for, at Ordet „tvivlsomme“ skulde opfattes som saarende. Og man bad da Richardt om at ændre det Udtryk. Da han kun havde tænkt sig det som en studentikos Spøg, blev han meget forfærdet over, at det skulde kunne krænke, og han forandrede da straks Digtets første Linjer til:

Og om du af Prosaens Stikkelsbærbuske
har smagt paa lidt fremmede Bær

Den velvillige Sjæl, der var til Stede ved Festen, saa hen paa Hostrup, da disse Linjer blev sunget. Og han saa, at den stakkels gamle Digter havde store Taarer i Øjnene.

Jeg saa ikke de Taarer, og jeg tror ikke det mindste paa dem. De lignede aldeles ikke Hostrup.

Dagen efter talte jeg med Hostrup om Verset og fortalte ham, hvad der havde staaet oprindelig.

„Det var Synd, at det blev forandret“, sagde han, „politiske Stikkelsbærbuske, det er vittigt. Vil man have Fingrene i Politik, saa stikker man sig. Men Prosaens Stikkelsbærbuske, det er noget Vrøvl“.

Han var ikke det mindste krænket.

Overhovedet var han aldeles ikke ømtalig. Og han foragtede Ømskindethed hos andre Mennesker. Han kunde aldrig forlige sig med Bjørnsons „Redaktøren“. Han fandt det latterligt, at en Mand tog sin Død over et Avisangreb. Saa kunde man lige saa godt skrive en Bog om en Mand, der døde af et Loppestik, sagde han. En stakkels Svækling, der spyttede Blod, naar han blev an-

grebet i et Blad, hvis Meninger han ikke tillagde nogen Vægt ellers, han burde holde sig i Kakkelskrogen.

Selv anfægtedes Hostrup det mindst mulige baade af Ros og Dadel. „Det triller af mig som Vand paa en Gaas“, plejede han at sige.

Han var aldeles ikke noget barnligt Stemningsmenneske, snart højt oppe og snart langt nede. Han var et muntert Menneske med et ligeligt Sind, modig baade fysisk og moralsk. Og han beundrede Mennesker, der sagde deres Mening uden Frygt eller Personsanseelse.

En fastbygget Karakter, der kun lidet lod sig rokke, men stilfærdig i hele sin Fremtræden. Han var aldrig støjende eller anmassende. — Selv hvor han var kaad — og det har jeg tit set ham være — var han fordringsløs.

Han var et Menneske med et frodigt Humør, der kastede Festglans over Hverdagslivets

Ensformighed. Han brugte selv det Udtryk om sit Komodiskriveri: „at slaa sig løs“. Jeg har hørt ham tale om „Genboerne“s Tilblivelse i Ord som disse: „Jeg var færdig med min Examen, og saa havde jeg ikke rigtig noget at tage mig til. Saa fik jeg Lyst til rigtig engang at slaa mig løs.“ Og kort før han i sit tooghalvfjerdsindstyvende Aar blev næsten blind, saa han ikke var i Stand til at skrive mere, sagde han: „Jeg havde i Grunden Lyst til at slaa mig løs engang endnu. Det skulde være en Komedie, der foregik i Villakvarteret, og den ejendommelige Stemning, der er over disse mange smaa Haver, skulde bære Stykket“.

Og i den daglige Omgængelse kunde han slaa sig løs som et ungt Menneske. Han omgikkes ikke mange, havde ondt ved at tale med fremmede, og hvor han ikke kunde give sit Humør frie Tøjler, var han vistnok genert. Hvor han var hjemme i en lille Kres af gode Venner, dér kunde han slaa sig løs.

C. HOSTRUP (1818-92) I SIT HJEM

Hostrup fordybede sig meget stærkt i sit Arbejde. Kom man ind i hans Studereværelse, hvor han altid arbejdede spaserende op og ned ad Gulvet, til og fra Pulten, da fandt man en Mand, der var dybt ned-sænket i sine egne Tanker. Men han havde ganske vist ogsaa en sjælden Evne til at kaste Travlheden af sig. Naar han kom ind til Maaltiderne, lod han Arbejdsuniformen ligge paa Tærskelen. Og han gav sig hen i Øjeblikket med løssluppet Feriehumør.

Han havde altid et aabent Blik for andre Menneskers Pudsighed. Og han satte Pris paa at

finde komisk Sans ogsaa hos sine Børn. Men han krævede af dem, at de tillige skulde paaskønne det morsomme som næsten et Fortrin hos Folk. Den hvasse Satire var ham imod. Den syntes ham at mangle Festivitas. Det var den befriende Latter, han holdt af, ikke den saarende.

Kun overfor Opblæsthed var han skarp i sin Dom.

„Aa, han er et Fæ!“ sagde han med skærende Uvilje om saadan et indbildsk Menneske. Og det kunde for den Sags Skyld gerne være et af Nationens berømte Navne. Hvis man saa i ungdommelig Oppositionslyst protesterede imod en saadan Under-

kenden af Talentet, svarede han: „Fæiskhed er ikke en intellektuel, men en moralsk Mangel!“

Han blev aldrig gammel. Han var paa sin Post overfor Alderdommen. Han vilde ikke blive Jeronimus.

Det var en vanskelig Tid, da Diskussionerne brød som en Storm ind over det ganske Folk. Det var ikke blot den politiske Diskussion, ogsaa den moralske og litterære. Hver ny Bog var polemisk. Og dens Værdi bedømtes efter Angrebets Vægt.

Det var en vanskelig Tid for Ungdommen, fordi saa meget forflygtigedes, saa man tilsidst havde ondt nok ved at finde et Stade. Men den var maaske ikke mindre vanskelig for de ældre.

Hvad de havde beundret, kastedes til Side som opslidt Skrammel. De Mænd, de havde set op til som Nationens ypperste, blev nu styrtet ned af Pjedestalerne, og ny, hvis Storhed de ikke ret kunde faa fat paa, blev stillet op i Stedet.

For Hostrup faldt det ogsaa vanskeligt at forlige sig med den nye Litteratur. Han fandt, at den forherligede det usunde og stygge. Og navnlig kneb det for ham, da Henrik Ibsen udsendte „Gengangere“.

Der er neppe mange, som nu mere husker den Larm, der stod om den Bog. Striden om den fyldte Bladene, Teatrene lukkedes for et saa modbydeligt Arbejde. Og Hostrup stemte i med. Dette var ikke Poesi, det var Rendestensvand, Kloakslam. Det var den sorteste Haabløshed, Menneskelivets Rædsler til ingen Nytte lagt frem til almindelig Beskuelse.

Men saa hændte det, at nogle af de unge, han stod nær, blev grebne netop af det Skuespil. Der kom en svensk Skuespiller til Byen, og han gav det en Fortolkning, der blev uforglemmelig for

dem. Dette var deres Samtids Tragedie, det var Ulykker, som man ikke havde Lov at være uvidende om.

Da Hostrup saa det, sagde han ikke: „Det er en slet og vildledt Ungdom.“ Han kasserede den ikke, som saa mangan anden af hans samtidige gjorde. Men han sagde i Stedet: „Jeg maa se at forstaa, hvad det er, der river dem med.“ Og saa satte han sig til atter at gennemstudere de nye Bøger. Og for hver Gang han vandt et Skridt frem i Forstaaelse og Anerkendelse, kom han med det som en glad Indrømmelse til de unge.

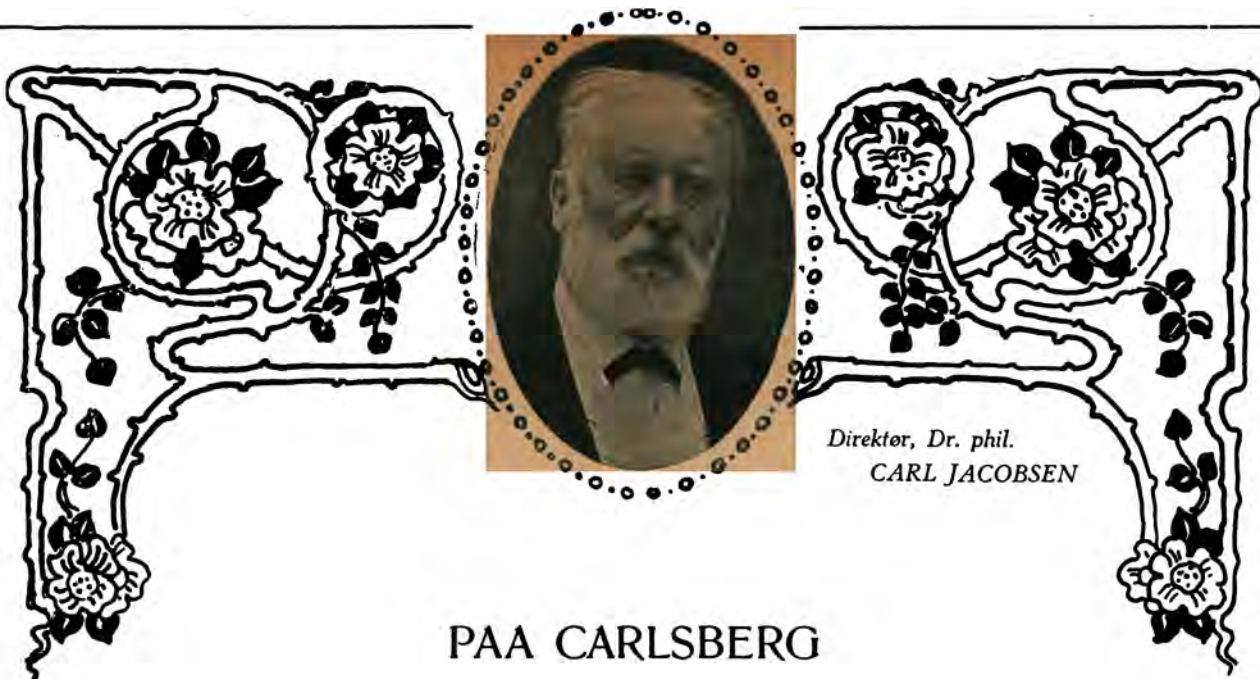
Det er selvfølgelig en ret ligegyldig Ting, om man kan paaskønne Henrik Ibsens Skuespil eller ej. Men det, jeg lægger Hovedvægten paa, er heller ikke dette tilfældige Exempel. Det er selve Kravet om at bevare Forstaaelsen af den Ungdom, der voxede op omkring ham, der her har Interesse. Denne Fordring forhindrede ham fra at blive Jeronimus. Det gjorde, at han kom til at række længere med sin Forstaaelse ned i den nye Tid end ret mange af hans samtidige.

Og han kom til for en Del af de unge at staa som et Exempel paa, hvorledes Livet kunde leves, uden at Alderdommen brød ned, hvad Ungdommen havde bygget op. Vi har haft nok af modtagelige Folk, hvis Modtagelighed har fulgtes med en evig Svajen og Skiften, saa de i Grunden aldrig blev til Mænd. Vi kender ogsaa Folk, hvis faste Overbevisning betød en Forbening og Indsnævring, saa de intet mere kunde lære, intet nyt se.

Hostrup forenede en fastbygget Livsanskuelse, der aldeles ikke rokkedes, med megen Evne til at forstaa det ny.

Derved blev han for mange af de yngre Broen mellem den gamle og ny Tid.

Helv. Møntz

PAA CARLSBERG

DA Hovedbygningen paa Carlsberg stod færdig 1854, var den vel nok med sin herlige Have den skønneste Privatbolig her i Landet.

Min Fader sagde til mig, som dengang var en Dreng paa 12 Aar: „Jeg har bygget dette Hus, Carl, ikke for at faa en prægtig Bygning at bo i, men for at gjøre noget smukt“.

Det var smukt og rigtigt sagt, og en velvillig Nemesis belønnede ham for hans Skjønhedsgjerning; thi Huset blev virkelig en Mikrokosmos for Skjønhed i en Tid, hvor dette Begreb ikke var i Kurs her i Landet.

Hans Virksomhed bragte ham i Forbindelse med mange af vore bedste Mænd, og

Carlsberg blev et Hjemsted, hvor betydelige Mennesker samledes i Skjønhed og Harmoni.

Man spiste dengang til Middag Kl. 4, og mine Forældre yndede ofte at samle

en stor Kreds ved Spisebordet; og naar man da efter endt Maaltid nød Kaffen paa den monumentale Havetrappe, og de forskellige Grupper spredtes fra de 3 store Døre i Havestuen ned igjennem Havens Gange og ud paa Terrassen med den italienske Pergola ved Jernbanen, saa var det

virkelig et sjældent festligt Syn, som de Nulevende gjerne mindes og endnu tale om.

Som min Fader selv var ganske betaget af *Thorvaldsens* Skjønhedsidealer, saa var Huset fyldt med hans Kunstværker; Søjlerne fra *Erechteiontemplet* bar Gallerierne i den hvælvede 9 Meter høje Sal, og Spisebordet var smykket med *Thorvaldsens* Figurer, — som Professor Rasmus Nielsen sagde: „Guderne ere tilbords“; man var jo gjerne lidt højtravende dengang.

Det var den haabefulde Tid efter Trearskrigen, og Stemningen fra 1848 var levende og stærk.

SPISESALEN PAA CARLSBERG

Rasmus Nielsen var Husets gode Aand; han var næsten altid med, og han holdt altid Tale ved Bordet. Hall, gamle Clausen, Japetus Steenstrup, Lehmann, Bille lod sig ogsaa gjerne høre. Man holdt meget af at holde Taler dengang – og det var Folk som kunde tale.

Min Moder sagde engang til sin Sidemand: „Det er smukt at see denne store Række af lutter udmærkede Mænd“, – og føjede til lidt skjelmisk: „Vi begynde med den Første!“ Det var Ploug, som sad ved Siden af hende, som hun sagde det til.

Complimenter var iøvrigt ikke skattede, ligesaa lidt som Vittigheder.

Min Fader var en udpræget Alvorsmand, jeg mindes ikke nogensinde at have hørt ham sige en Vittighed. Men ved Spisebordet behøvedes det heller ikke; thi naar Professor Nielsen havde strøet sit fine attiske Salt over os, faldt ingen paa at sige Vittigheder.

Naar man senere kom op fra Haven, kunde man undertiden høre H. C. Andersen oplæse sine Eventyr – og som han læste! – og Jerndorff sang Erlkönig og Heibergs Gadeviser saa sjælfuldt, at vore Øjne duggedes derved.

Men saa kom 64.

„Inter arma silent Musæ“.

Dannevirke var falden; den 17. Marts nedslog Haabet om Dybbøl.

Anden Paaske-
dag var der altid „stort Selskab“ paa Carlsberg, det var den 28. Marts; man var samlede i Havestuen; saa kom Johannes Steenstrup, dengang ung Student, og fortalte den glædelige Nyhed om Udfaldet fra Skandserne og „Rolf Krakes“ glimrende Indgreb i Slaget; Granaterne fra Skibet vare sprungne midt i Fjendens Colonner, fortalte han. Haabet voxede lidt.

Nogen Tid efter var der atter et Selskab. Efter Bordet

ved Kaffen var Herrerne samlede i min Faders Værelse, man talte dæmpet. Stemningen var trykket. Saa rejste en af Gæsterne sig, en højtstaaende Embedsmand i en betroet Stilling som sorterede under Krigsministeriet: han vilde meddele os en interessant Nyhed. Nu skulde vi bare høre. „Aarøes Korps“ skulde i al Stilhed gjøre en Landgang paa Sønderjyllands Kyst og falde Fjenden i Flanken. Det var en udmærket Plan og godt gennemtænkt og forberedt. Den vilde nok lykkes og kunde faa stor Betydning.

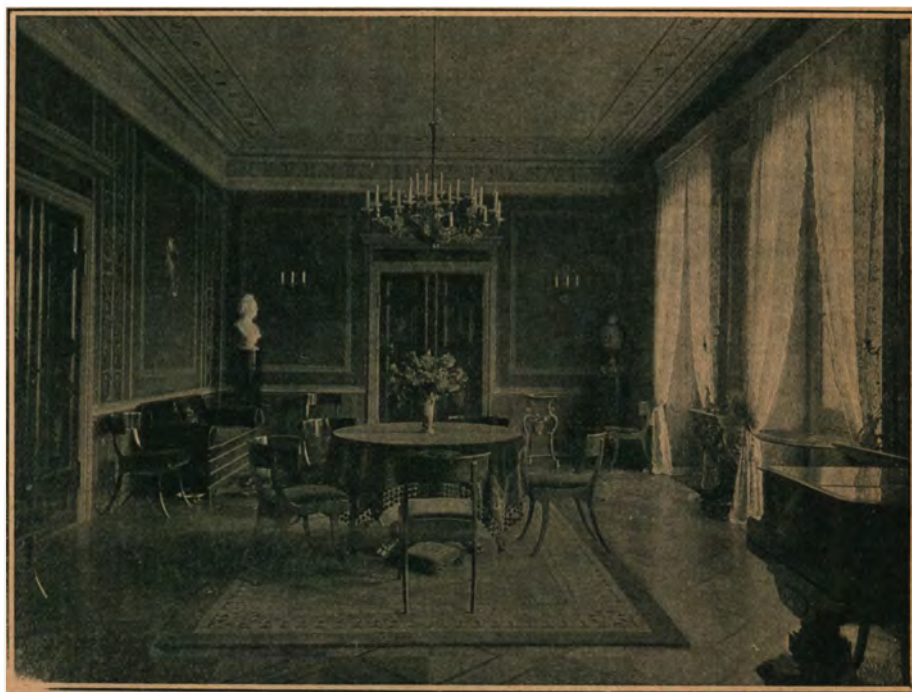
Hvor characteristisk: En betroet Embedsmand fra Krigsministeriet fortæller et stort Middagsselskab den hemmelige Plan, som skal overraske Fjenden!

Aarøes Plan strandede, fordi Fjenden, forunderligt nok, havde faaet Nys om den!

Det var vist egentlig ikke saa mærkeligt, at vi ikke stod os i den Krig.

„Fuimus Troes“.

Hjemmets Brændpunkt var til dagligdags „Captainens Værelse“, det hyggeligste Rum i Huset, – Herreværelser ere gjerne hyggelige. Over den gammeldags Sopha hang Marstrands store Portræt af H. C. Ørsted, og Væggene vare behængte med Michelangelos Profeter og Sibyller. En stor Glasdør førte ud til den skønne Vinterhave, som iblandt meget andet husede en sjæl-

HAVESTUEN

„CAPTAINEN'S VÆRELSE

den Bregnesamling og en pragtfuld Araucaria excelsa.

Denne Vinterhave var iøvrigt lidt farlig; den var kun svagt oplyst om Aftenen ved naturligt eller kunstigt Maaneskin, og man saae undertiden, at unge Par søgte Kølighed i Skumringen under de exotiske Træer.

I Væggen sidder endnu Thorvaldsens Amor med Gratierner; men dengang nøjedes han ikke altid med at blive i Væggen, han greb undertiden ret activt ind i Situationen og byttede sin Lyre med en Piil. Den, som skriver dette, har levende Erindring i saa Henseende.

Paa Terrassen udenfor stod Afrodite fra Melos, og en lukket Veranda med Thorvaldsens Relieffer, Musernes Dands paa Helikon, forbandt Vinterhaven med den italienske Pergola, hvorfra man om Aftenen saae Fyret paa Stevns Klint. I 1876 byggede min Fader efter sine egne Tegninger den skønne doriske Peristyl i Forbindelse dermed. Theophilus Hansen roste denne classiske Søjlegård, men Faxestenen, hvoraf Søjlerne vare udhuggede, kunde han ikke lide.

„Den er jo fuld af Huller.“

„Jamen dem fylder vi med Kit.“

„Saa synes jeg, at man hellere skulde bygge Søjlerne helt af Kit!“

Det var ganske vittigt sagt; men Theophilus havde dog ikke Ret. Hans egne Læremestre, Grækerne, anvendte ogsaa porøse Steen, som vare meget mere hullede end Faxestenen, og overdrog dem med Stuk.

I disse Omgivelser levede J. C. Jacobsen og arbejdede – arbejdede ustandseligt.

Naar man kom seent hjem og gik ned ad Bakken til Huset og Lysene vare slukkede allevegne, saae man endnu Lampen brænde i hans Stue, hvor han sad.

Han var i Besiddelse af en misundelsesværdig Arbejdskraft og gav derved et Exempel, som Andre kunde søge at følge, men ikke Mange naae.

Lyset er forlængst slukket.

Hjemmet er nu tomt.

Sagaen er ude.

Min Faders vægtige Ord, min Moders kjærlige Tanker, Rasmus Nielsens Begejstring lyder ikke mere.

Men Alexander triumpherer endnu under Spisesalens høje Hvælving, Thorvaldsens Nat og Dag svæve paa Væggen, og Hebe rækker Forryngelsens Marmor-Skaal. De joniske Capitæler skue manende med deres alvorfulde Øine udover Salen, som vilde de spørge: Hvad vil Fremtiden bringe for Carlsberg – og vort Land? Men Pallas Athene svarer fra Væggen: Hun giver *Livskraften* til Prometheus' Leer, hvoraf Mennesket er skabt.

Hjælp Dig selv, saa hjælper Vorherre Dig.

Carl Jacobsen

Forfatterinden
Fru ERNA JUEL-HANSEN,
f. Drachmann.

FA'R

OM Far samler Minderne fra Barndomshjemmet sig. Hans stærke, ejendommelige Personlighed fyldte det og gav det sit Præg.

Mor døde af Brystsye, kun 30 Aar gammel, da vi endnu var helt Børn. Hun var født Stæhr, Datter af ret velstaaende Borgerfolk. Morfar var Hørkræmmer og ejede et stort Hus paa Hjørnet af Gothers- og Grønnegade.

Han var en rigtig Type paa en Borgermand fra den Tid. Stor og bred med Guldsigneter daskende paa den tykke Mave, perlestukne Seler og broderede Morgensko. Jeg husker ham altid i Skjortærmer. Han var Hustyrant af det reneste Vand, levede mest i sin Klub og hørte naturligvis til Skydebrødrenes Selskab. Han drak tæt og spillede højt, var for Resten en Pudsensmager og meget gemytlig. Han spillede efterhaanden bort næsten alt, hvad han ejede, indtil han af sine Sønner blev gjort umyndig.

Mormor var af hin Tids stille Kvinder, som bar deres Kors i Taalmod og Tavshed. Men Ben i Næsen havde hun alligevel, og da hun efter sin Mands Død tog Styret, fik hun det hele saa nogenlunde paa ret Køl.

Mor slægtede hende paa. Hendes Væsen var lys, mild, stille Kvindelighed. Under Fars stærke Vilje og hæftige Sind bøjede hun sig, som det tilkom den Tids Kvinder. Altid var hun sysselsat, aldrig havde hun travlt. Aldrig var hun vred eller utaalmodig overfor sin ustyrlige Flok. Jeg husker ikke et irriteret eller skændende Ord af hende. Vi

var fem den Gang. Jeg, den ældste, min Bror Holger, 1½ Aar yngre, og saa tre Smaapiger, hvoraf den yngste døde 5 Aar gammel, kun nogle Maaneder efter Mor.

I sit dejlige Digt: „Til min Mor“ har Holger sat hende et uforglemmeligt Minde.

Far var en selfmade Mand. Han fødtes d. 22. Novbr. 1810 i et fattigt Hjem som det yngste af 14 Børn. Hans Far, af en indvandret tysk Familie,*) var Tømrer og menes en Tid lang at have haft Beskæftigelse ved det kgl. Theater; thi blandt Fadderne ved flere af hans Børns Daab er indskrevne Skuespillerinden Madam Preisler, et Medlem af Kapellet og desuden Digterne P. A. Heiberg og Christen Pram. Han døde fra en talrig Børneflok, da Far var 1 Aar gl. Kun de ældste af Børnene kunde da forsørge sig selv. Det blev Farmors Sag at sørge for Resten. Og hun gjorde det, — en Tid ved at være „Vaagekone“ paa Frederiks Hospital. Far har fortalt, hvordan han mange Gange, inden han gik i Skole, stod udenfor Hospitalets Gitter og fik sin Mors Morgenkaffe, som hun havde gemt til ham.

Hun var født Kobiersky, Datter af en fra

*) Min Tipoldefader, Grovsmeden Gert Drachmann, kom paa Holbergs Tid ind i Landet fra Bremen. Hans Hustru, Mette Poulsdatter, var dansk. Alle hans fem Sønner var Smede og velstaaende Grundejere. Den yngste, Florian Drachmann, min Oldefader, holdt 6 Svende, 4 Dreng og 2 Tjenestpiger. Hans Søn, Tømrer Mathias Drachmann, er Fars Far.

Prøjsen indvandret Snedker, rimeligvis af slavisk Herkomst. Baade hun og hendes Mand horte til den tyske Menighed, og Far blev sat i Petri tyske Menigheds Skole.

Hende husker jeg. En lille, fin og pillen gammel Kone, der blev henved de 90 og døde efter Størstedelen af sit Liv at have slidt ud af den karske Bælg.

Far elskede og ærede hende til det sidste og glemte aldrig, at det var hendes Villiestyrke og

Offerberedthed, som særlig i de trange Ungdomsaar, medens Kampen var haardest, hjalp ham at naa frem til at blive det, han blev: ikke blot en anerkendt Dygtighed som Læge, højt anset af Kolleger og Klienter, men ogsaa en

Fornyer indenfor de Omraader, der var hans Specialitet: Orihopædi og Hygiejne. Desuden Æresdoktor ved Upsala Universitet, Professor, R. o. s. v. Og jeg vil føje til, fordi det saa ganske karakteriserer ham, at ad denne lange Vej er han aldrig kommet noget Skridt ved

Hjælp af Protektion, aldrig har han laant en Øre af noget Menneske, hellere sultet end taget mod en Gave, fra først til sidst staaet paa egne Ben, stridt sig frem ved egen Dygtighed og altid gaaet den lige Vej med rank Ryg. Dette var han sig bevidst, og det var hans Stolthed, og er nogen berettiget, maa det vel være den.

Og dermed hang formodentlig sammen den uslukkkelige Selvstændigheds- og Frihedstrang, som han var født med, og som altid førte ham derhen, hvor man bør være: *for* de Undertrykte, *mod* de Undertrykkende.

Fars Virksomhed som en meget beskæftiget Læge tog næsten al hans Tid. Hans Arbejdsdag begyndte Kl. 8 om Morgenen, enkelte Dage om Ugen, naar han som Marinelæge maatte ud til Konsultation paa Trekrøner, Kl. 5¹/₄, og varede

ofte til ud paa Aftenen med højst et Par Timers Middagspavse. Han kunde selvfølgelig ikke direkte tage sig ret meget af os. Men alligevel fik navnlig vi Børn af første Ægteskab i vor Barndom og første Ungdom vor væsentligste Paavirkning fra ham.

Naar han havde Tid, samlede han os om sig i Mørkningen, mens han hvilte sig, og fortalte Æventyr, Sagaer, historiske Personers Levnedsløb

o. l. Vi fik ogsaa ad denne Vej megen sund Viden om Tidens Spørgsmaal, om videnskabelige Opdagelser o. m. a., tilrettelagt efter vor Begriben.

Han var en udmærket Skildrer og Fortæller. Livlig, veltalende, ofte med meget Lune og Skælmeri fandt han altid den Form, der slog an hos os.

Senere gengav han nogle af vore Klassikers Værker for os, tillæmpede efter vor Fatteevne. Han havde selv gaaet i tysk Skole og elskede den store tyske Literatur. Goethe og Schiller var hans Yndlingsforfattere.

Længe inden vi selv kunde Tysk, kendte vi

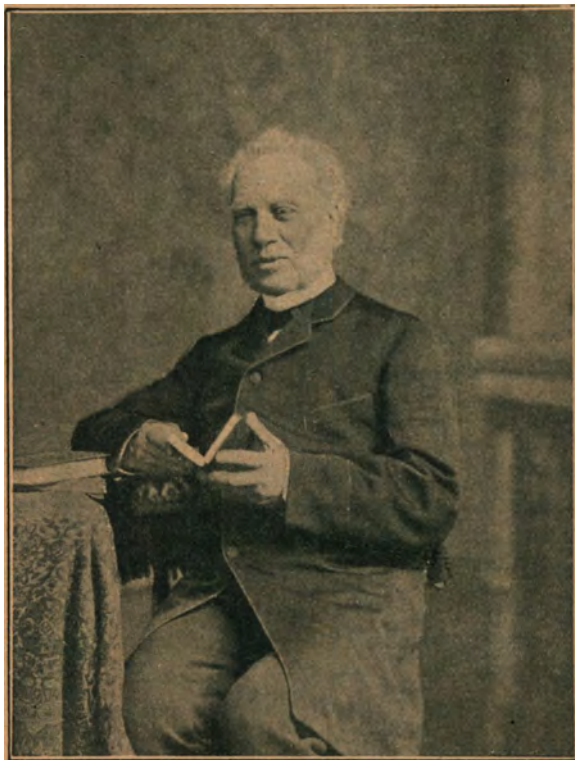
Indholdet af Faust, Gøtz v. Berlichingen, Røverne o. s. v.

Da vi blev noget ældre, kom Turen til nogle af Shakespeares Værker, som han læste højt for os i dansk Oversættelse.

Ret tidligt gav han os saadanne Bøger i Hænde, der oplyste om adskilligt af, hvad man den Gang skjulte for Børn. Alt Skjuleri var ham vederstyggeligt. Bad vi om en eller anden Oplysning, fik vi altid ren Besked – ren i mere end én Forstand.

Usandhed, Hykleri og Affektation var ham en Pestilens, og han revsede skaanselløst, naar han hos nogen af os opdagede Tendenser af den Art.

Vi blev heller ikke, som det ellers var Tidens Skik, lukket ude, naar de Voksne talte sammen, men vi tillod os jo rigtignok heller ikke som

LÆGEN PROF. A. G. DRACHMANN (1810–92)

Nutidens Børn at give vort Besyv med uden at være spurgt.

Skønt Far først og fremmest var og vedblev at være Lægen og med Forkærlighed stadig udvidede sine Fagkundskaber, søgte hans livfulde og videbegærlige Aand desuden ind paa mange andre Felter. Og det kom Hjemmet og de opvoksende Børn tilgode paa mange Maader. Bl. a. samlede i hans Hus ikke blot Kolleger og Kammeraterne blandt Søofficererne fra hans Marinelægedage, men ogsaa adskillige af Tidens fremragende Mænd i Kunst, Skuespil, Literatur, Politik og Videnskab. Og Far var en gæstmild og munter Vært, hvis Aandslivlighed drog Gæsterne med. Det var Bordtalernes Tid. Far havde Ordet i sin Magt, forstod med Lune og Skælmeri at blande Alvor og Spøg i en veltourneret Skaaltale.

Fars livlige og heftige Temperament kunde jo undertiden løbe af med ham. I en Diskussion om Spørgsmaal, der optog ham stærkt, lod han sig let rive hen til en vis Voldsomhed i sine Udtryk. Men hans Modstandere tilgav ham det let, fordi hans Interesse for den Sag, han forfægtede, var saa uendelig levende, saa varm og oprigtig.

Med Pen i Haanden beholdt han derimod Hovedet koldt, og det er karakteristisk for hans uafhængige og fordomsfri Natur, at han vandt sine første literære Sporer og henledte Lægestandens Opmærksomhed paa sig i Egenskab af Kritiker og Polemiker. Der foreligger fra hans Haand en Mængde lige saa stilistisk velformede som reelt og klart begrundede Artikler, der behandler dels lægevidenskabelige, dels politiske og sociale Spørgsmaal. Og desuden nogle Optegnelser af literært Indhold: „Af en gammel Skibslæges Erindringer“, offentliggjort i „Tilskueren“ for adskillige Aar siden. Om dem skrev Georg Brandes i sin Anmeldelse, at deres Forfatter var født Stilist og i Besiddelse af stor Iagttagelsesevne.

Den fremherskende Evne i Fars Væsen var dog hans *Energi*: Livsenergi, Arbejdsenergi. Hans Arbejdsevne var fænomenal og forenet med en aldrig svigtende Arbejdslyst og Arbejdsglæde. Den

holdt sig usvækket, indtil Sygdom i de to sidste Aar af hans Liv tog hans Kræfter.

Og denne Energi var ham saadan i Kødets baaret, saa naturgivet, at den i Begyndelsen vist drev ham fremad og opad næsten ubevidst. Men selv da hans Maal fæstnedes i hans Bevidsthed, stræbte hans Ærgerrighed ikke mod materielle, men aandelige Værdier – mindst af alt mod Rigdom eller Magt. Og han traadte ingen ned for selv at komme op, blev aldrig som saa mange andre, der vil frem og kommer frem, snæver eller ringe. Tværtimod. Han blev i Kampen, den ofte saa sejge og haarde Kamp opad, mere og mere det aandeligt frigjorte, ærligt frisindede Menneske, han var til sin Død.

Saa stærk og kraftig var Energien i hans Væsen, at den gav Overskud til os, der stammer nærmest fra ham, størst og rigest i hans ældste Søn, Digteren Holger Drachmann. Men ogsaa enhver af os andre har faaet sin større og mindre Del af Arbejdsenergiens Arv at takke ham for.

Til Trods for hans store og stadigt mere omfattende Arbejde blev der dog aldrig synderlig Velstand hjemme. Far var en saare nøjsom og beskedene Mand, ogsaa naar det gjaldt at værdsætte sit Arbejde i Penge. Forretningsmand var han slet ikke, om end hans medfødte og stærkt udviklede Ordenssans, hans Uafhængighedstrang og usvigelige Redelighed ledte ham til en fornuftig Økonomi.

Hans største Udgift var vel nok hans Børns Opdragelse. Efter Fars andet Ægteskab i 1859 blev vi efterhaanden syv. At give sine Børn de bedst mulige Betingelser for, efter hvers Evner og Anlæg, at fylde deres Plads i Livet forekom ham med Rette den bedste og sikreste Arv, han kunde efterlade os.

Og skønt altsaa Overflod var ukendt i vort Hjem, og der hos os som overalt faldt Skygger og opstod Rivninger – de fleste af os var Brusbødder ligesom Far – er der Glans over Minderne fra vort Barndoms- og Ungdomshjem, gennemstraalet som det er af Fars rige Menneskevæsen, levende Aand, betydelige og betydende Personlighed.

Erna Aul-Hansen

BAG KONGEAAEN

MIT Barndomshjem i Københoved laa ved den alfare Vej, ja saa gar ved en Korsvej med Dagligstuens Vinduer ud mod Færdslen, der var saa nærgaaende, at Vejens Pløre sprøjtede paa vore Mure. Men jeg vil kun sige godt om Vejene, thi de hørte til vi Børns kæreste Legepladser, og de førte mange gode Venner og Gæster ind i vort Hjem.

Denne ydre Beliggenhed symboliserede det Indre, thi ogsaa her var vi nær paa Færdslen.

Det kristelige og det nationale flød, som to stærke Strømme, gennem vor daglige Tilværelse.

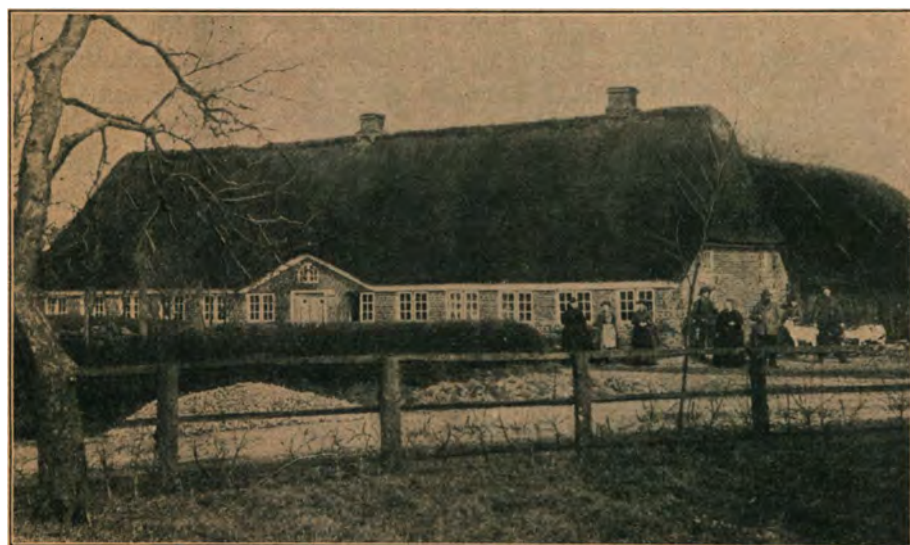
Min Bedstefar paa Bejstrupgaard var Nabo til os, og i hans rummelige Hus prædikede Cornelius Appel to Gange maanedlig for Frimenighedens Folk. Naar Gudstjenesten var forbi, blev almindeligvis en Del af Deltagerne tilbage til et hyggeligt Aftenselskab. Det manglede i Reglen ikke paa Folk, som havde Tid, og den gamle var da ogsaa misfornøjet, naar Selskabet ved Aftensbordet blev ham for lille.

Ved saadanne Lejligheder gik Samtalen altid livligt, og den kunde blive heftig; der manglede aldrig Stof, det var jo bevægede Tider under

Fremmedherredømmet.

Vi Børn holdt os til i Selskabets Yderkanter for at høre efter, hvad der blev sagt om Kryger, Paragraf 5, Bismarck o. s. v. Det, som oftest var Samtaleemne, var Udvandringsspørgsmaalet. Skulde Ungdommen udvandre, eller kunde det gaa an, at de unge blev prøjsiske Soldater og aflagde Faneed til Prøjserkongen?

I denne Kres endte Forhandlingen altid dermed: At det ikke

BARNDOMSHJEMMET I KØBENHOVED
BILLEDE FRA SLUTNINGEN AF FIRSERNE

kunde være Vorherres Mening, at nogen skulde ind i saadan Usandhed. Vi havde jo ogsaa § 5, og naar den saa blev opfyldt, vilde *de* jo blive slemt lange i Hovedet, som til Unytte havde været i Trøjen.

I Kresen saaes ofte Gæster fra Nørrejylland; jeg mindes især N. J. Termansen, hvis vel afvejede Ord jeg mærkede havde særlig Vægt; han saa jo ogsaa saa redelig ud, at han alene derigennem kunde vinde Tiltro, men jeg syntes, at han var mig vel spag.

En Søndag Eftermiddag holdt en Kalesje for vor Dør, og vi Børn stormede ud, alt hvad vi kunde, for at se, hvad det var for Finhed; en bred og kraftig Skikkelse hævede sig bag i Vognen og spurgte, om vore Forældre var hjemme. Nej, de var da til Gudstjeneste hos Bedstefars. „Véd I, hvem jeg er?“ spurgte han. Vi saa paa hinanden og paa ham, og næsten paa én Gang raabte vi: „Du er Kryger.“ „Det er jeg ogsaa,“ sagde han, „men hvordan kan I vide det?“ „Jo, det kunde vi nok tænke.“ Kryger kørte nu om til Bedstefars, og min Broder og jeg satte bag efter. Vi trængte ind i Selskabet og befandt os her i en Haabets Luftning, som klarede Øjnene og gav Ordet Flugt. Jeg tænker, at det var saadan, Napoleons gamle Generaler fik det, da han kom tilbage fra Elba.

Det var Fest. Kryger beherskede hele Situationen; man spurgte, og han havde Ordet det meste af Tiden. Især kunde C. Appel spørge saadan, at Interesserne samledes om Krygers Svar.

Bedstefars lille Hund, der havde en fast og privilegeret Stilling, misforstod Situationen; den gjorde Vrøvl, den gamle sagde: „Hold Mund“, og da den knurrede over den Besked, endte det med det uhorste, at den blev sat ud.

Ja, Kryger var Manden; med sit altid Udvej findende Haab oplyste han Fremtiden for os til den herligste Sommerdag. Saadan svandt Tiden

hurtig, medens Samtalen bølgede gennem Stuen, og man skiltes sent, opfyldt af Haab og Fortrøstning om, at inden ret længe skulde Timen slaa, da Ørnen maatte udlevere sit Rov og vi faa Hjemlov til det forjættede Land.

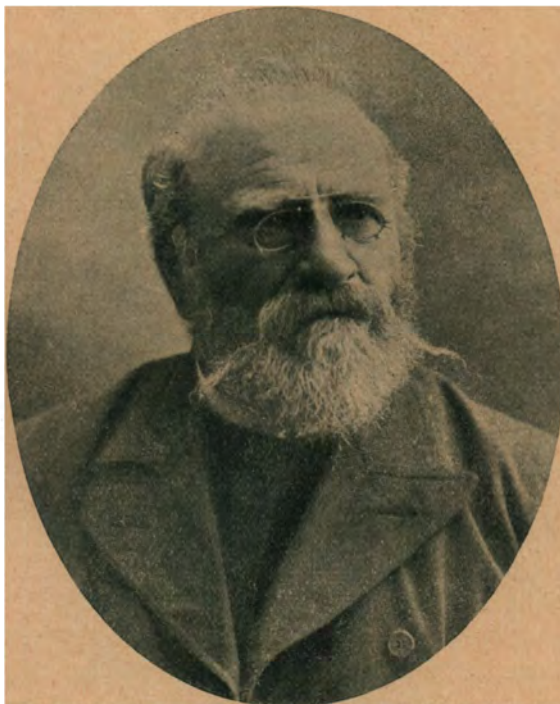
Denne Begivenhed opfyldte mig i lang Tid, men én Ting kunde jeg ikke rigtig forstaa. Medens Krygers faste Skikkelse gik over Gulvet og oplyste

Fremtiden for os, havde han mange Gange sagt: Fanden piske mig! Sligt var ellers uhørt i vor Kres, men ikke én havde jeg mærket, der tog Anstød heraf. Mor, Præsten, Degnen og dem alle havde jeg set lige opløftede og glade uden nogen Slags Reserve. Jeg talte med Kammerater om det, og vi var da enige om, at den, der skulde kæmpe med saa brutalt et Stof som Prøjserne, han kunde haardt have Behov at sætte Trumf paa, da der jo skal skarp Lud til skurvede Hoveder.

I politisk Debat kunde min Mor ikke ret gøre sig gældende. Hun følte saa varmt og stærkt, at det hindrede Overlægget.

Efter disse Debatter, der endte i den Betragtning, at Drengene maatte udvandre, var hun tidt bedrøvet.

Jeg var fra otte Aars Alderen af en ret flittig Læser. Jeg læste i Aviserne om Krig i Spanien og Tyrkiet, men den Bog, jeg først blev glad ved, var Vilhelm Holst's om Trearskrigen. Det var saa herligt at læse om dansk Tapperhed og danske Sejre. Jeg fik da min Mor til at høre efter, medens jeg læste højt; man nyder jo bedst, naar man har én at dele Glæden med. Jeg læste om Istedslaget med stor Triumf og saa efter Forstaaelse hos Mor, men hun blev stadig alvorligere, tilsidst saa jeg Taarer i hendes Øjne, og jeg afbrød da og sagde: „Men Mor dog, hvad er der i Vejen?“ Jeg maatte gentage Spørgsmaalet, og det varede noget, inden hun svarede: „Jeg tænker paa det meget ondt, Tyskerne har gjort os, og de vil

DEN SØNDERJYDSKE PATRIOT
JØRGEN SKRUMSAGER
KLOPPENBORG SKRUMSAGERS FADER

HEJSTRUPGAARD. BEDSTEFADERENS GAMLE EJENDOM,
SOM NU BEBOES AF KLOPI'ENBORG SKRUMSAGER

gøre mere endnu." Jeg svarede da hurtigt og utaalmodigt: „Ja men Mor dog, det maa Du ikke sørge over nu; hør nu, hvordan de den Gang fik Smør, og naar jeg saa bliver stor“ Jeg greb atter til Bogen og fuldendte Sejren ved Isted.

Senere forstod jeg, at det, der i de Tider havde tynget Mor, var Tanken om, at vi Dreng med Tiden skulde udvandre og forlade Sønderjylland. Hun elskede os saa varmt, som en god og stærk Moder kan elske sine Børn. Hendes Tanker søgte altid om Udvej til, at vi kunde blive i Hjemmet og dér være med til at værne vor Folkearv med gode Kræfter, som Slægten før havde gjort. At de gamle kære Hjem en Gang skulde falde i Fremmedes Hænder, det var hende en uudholdelig Tanke.

Vi Børn nød Hjemmeundervisning saa længe, til det blev forbudt, for at undgaa Prøjseraanden. Far fortalte da Bibelhistorie. Jeg husker bedst hans Fortællinger fra det gamle Testamente. I Historien om Jakobs Sønner var Juda min Helt. Den gode og kloge Josef vilde ikke rigtig tage mig; jeg vidste jo, at det var en stor Fejl af mig, og jeg talte ingen til om det, men mange Aar efter kom vi engang til at tale derom, og da sagde

Far, at han ogsaa altid havde haft det saadan.

I disse Aar, da vi endnu ingen Slags Organisationer havde, var det de interesserede Mænd fra Sønderjyllands forskellige Egne, der samlede snart hist, snart her og uden noget andet Mandat end deres Kærlighed til Sagen traf Afgørelserne om Valg, Adresser o. s. v. I vort Hjem er der i den Tid holdt mange vigtige Raadslagninger, inden Far tog til Samlingspladserne, og mange Interesserede var der

gjerne for at spørge Nyt, naar han kom tilbage. Længere ude fra gæstedes vi af Mænd som Junggreen, Gustav Johannsen, L. B. Poulsen o. m. a. Nordfra over Askov kom Højskolemænd og Forfattere fra alle Nordens Lande, — saadan nævner jeg Ulmann og Bjørnsøn.

Forhandlingerne om Udvandring fik, mens Aarene gik, en anden Vending. I et saa overbevist Selskab var det ikke let for Dreng at risikere et Ord om at gaa Soldat. Men det laa nu i Luften, det kunde ikke udskydes længere, vor Stilling svækkedes fra Valg til Valg. Virkeligheden bankede paa Døren og spurgte, om vi vilde værne det danske Folks Sydgrænse, eller den skulde gives til Pris. Forhandlingernes Resultat var ikke saa sikkert mere. Da optraadte pludselig H. P. Hanssen paa Valpladsen og forkyndte med Dygtighed og Overbevisning den nye Lære: „Ingen kan undværes mere.“ Jeg var let at vinde, thi jeg havde allerede tabt Troen paa det gamle.

Mine Forældre raadede mig hverken fra eller til. Valget var frit, og da jeg 16 Aar gammel skulde ud i Verden, var noget af det sidste, jeg sagde til Far: „Jeg vil jo ikke udvandre.“ Han sagde: „Det véd jeg nok. Skik dig godt.“

H. D. Kloppenborg Skrumtsager

J. Roed.

Kunstnerens Familie i Ringsted.

Forfatteren
JAKOB KNUDSEN
 Birkerød.

EN ERINDRING

EN af de største Begivenheder i min Barndom var for mig min Faders Forflyttelse fra Aggersborg ved Limfjorden til Lejrskov Præstegaard ved Kolding. Jeg var dengang fjorten Aar. Jeg havde en Fornemmelse derved – allerede i Forvejen – som den, Nordboerne maa have haft, naar de paa Folkevandringens Tid drog fra de kolde, fattige Egne ved Østersøen ned til det rige, varme Syden, – som jo tilmed var Kulturens og Kristendommens Hovedsæde. – Jeg hørte om de pragtfulde, nybyggede Gaarde med takkede Gavle og Skifertag, med ottekantede Stuer og to Klaverer i samme Gaard, som Bønderne paa Kolding-Eggen havde; om, at der fandtes syv lukkede Vogne i Pastoratet, – – naar jeg tænkte derpaa, var det, som om Luften dernede flimrede af Guldstøv. Og herhjemme i Aggersborg var Gaardmænd og Husmænd og Fiskere næsten lige af Stand, alle lige tarvelige og beskedne, og Herremands-Familiens Storhed laa udelukkende i Slægtsfølelsen, thi af Dragt og ydre Fremtræden var dens Medlemmer endnu mere jævne end alle de andre.

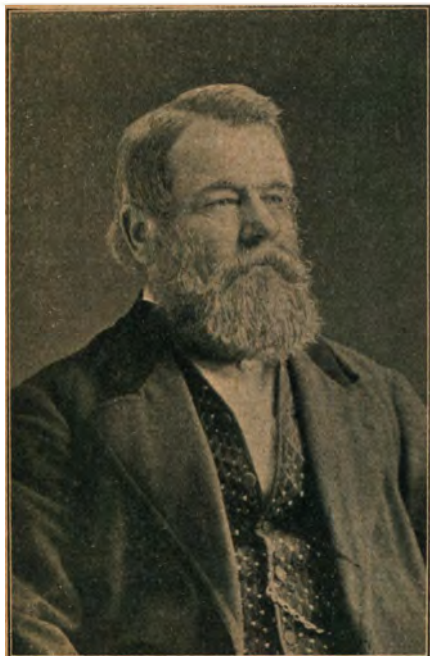
Og i Aggersborg havde man kun den fra Fædrene nedarvede Gudsdyrkelse; der var ikke noget, der hed „bevidst Kristendom“ paa de Kanter. Paa Kolding-Eggen skulde jo derimod være et af Grundtvigianismens Centrer, – dér var Askov, hvor Fader var en god Bekjendt af alle Lærerne, der var gamle Sveistrup i Vejen – en meget berømt Mand; – og der var Peder Larsen Skræppenborg eller Dons, som flere Gange havde

været kjørende i sin egen Vogn, sammen med nogle Kolding-Mænd, heroppe i Limfjords-Egnene og havde talt i Kirkerne og Hjemmene. Han havde en historisk Luftning om sig, han mindede mig om Luther selv, og om den store religiøse Bondenvækkelse her i Landet og om Vennemøderne og Grundtvig i Kjøbenhavn. – Disse Mænd boede ligefrem i Nabosognene til Lejrskov, og i selve Lejrskov Sogn skulde der være mange Grundtvigianere – saadan rigtig af den gamle Slags, for de, der fandtes heroppe i Torup og Klim og paa Søndersiden, syntes mig altfor nybagte endnu.

Ja, saa foregik Rejsen – kort før Jul 1872, og jeg kunde ikke andet end føle os som nogle Fattig-Per-Eriksener, der nu skulde ned i Storheden, – eller det var maaske, mere bestemt, Israeliternes Rejse til Gosen-Land, jeg tænkte paa; man kunde jo nemlig ikke vide, hvordan det vel skulde gaa os, naar vi først var komne derned, – om man saa kunde klare sig og i det hele saadan slaa til.

Vi sejlede med Damperen til Aalborg, hvor der hos Adjunkt Malmstrøm var tilberedt Hvidkaalssuppe paa et Svinehoved, der forud var bleven ham tilsendt fra Aggersborg Præstegaard, forat Hærens Hunger paa en billig Maade her kunde blive stillet. Vi var otte Børn, to Forældre og en gammel Tjenestepige. – Samme Dags Aften naaede vi til Randers, hvor vi laa spredte over Byen hos forskellige Private. Aftenen derefter holdt vi vort Indtog i Lejrskov Sogn. – Den

Gang havde man jo endnu Evne til at opleve en ny Verden. Hvor umuligt er ikke sligt, efter at man først er bleven halvtreds! – Det mærkeligste

JAKOB KNUDSENS FADER, SOGNEPRÆST
JENS LASSEN KNUDSEN (1819–86)

for mig var, at saa meget, som vi i Aggersborg kun havde kjendt indenfor Hjemmets fire Vægge, her traadte os i Møde som en Virkelighed udefra. Det forekom os, at saadan var Menne-

skene, var hele Verden hér. – I den allerførste Tid strømmede det Nye ind over os, hvor vi saa gik og stod. Men da et Par Uger var gaaet, var vi komne saa vidt, at vi skulde ud for at møde det. Navnlig skulde vi da hen for at see Egnens berømte Mænd.

Midt i Juleugen kjørte Fader i Slæde med os otte Børn til Dons for at besøge Peder Larsen Skræppenborg. Moder var ikke helt rask, hun blev hjemme. – Vi kjørte i en Skovslæde uden Beslag under Mederne, det kaldte man her paa Kolding-Eggen: *at russe*. Det var et straalende Vintervejr med Rim, men med meget glat Føre. – Solen sad som en mægtig, rund Glød i Toppen af Præstegaardshavens pudrede Træer, da vi kjørte ud af Gaarden. Fader var selv Kusk, jeg sad hos ham paa den forreste Agefjæl. Vi sang flere Julesange under Vejs, hvad der forekom mig baade selvfølgeligt og paafaldende. Det vilde vi aldrig have gjort i Aggersborg; men her var det, som om hele Egnen holdt Julefest, saa her kunde man godt synge under aaben Himmel og ikke blot inde i Præstegaardens Stuer som i Aggersborg.

Vi maa have haft Ærinde i Kolding, for vi

drog deromad paa Henvejen. Da vi skulde ned ad den lange og stejle Kolding-Bakke, blev det rent galt med Skovslæden, som hele Tiden havde vist Tilbøjelighed til at løbe sidelængs paa Grund af Vejens og Medernes Glathed. Midt paa Kolding-Bakken drejede Befordringen tilsidst helt rundt, saa vi maatte kjøre op igjen til Toppen og derefter støtte mod Skjærvedyngerne under Nedkjørslen. Jeg husker, at jeg var bleven ganske øm i Arm-Musklerne, da vi endelig naaede ned til Byen, – af Spænding og af uvilkaarlig Trang til at gribe Tømmerne, – hvad jeg dog selvfølgelig ikke gjorde.

Fra Kolding gik Turen uden yderligere Hindringer lige til Dons.

Da vi otte Børn, lige efter Fader, gik paa Række ind i Dagligstuen hos Peder Larsens, raabte denne leende med sin høje, fynske Diskant: „Jeg tror saamænd, at det eneste Bu', som Menneskene holder sig rejdi' efterretteligt, det er dette: formerer Eder og vorder frugtbare og mangfoldige!“

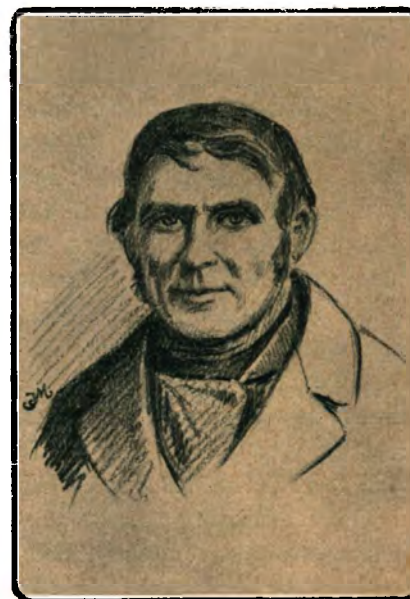
Han gjorde et meget overvældende og uberegneligt og levende Indtryk paa mig. Jeg husker slet ikke andet fra Besøget end ham.

Der var ellers mange Mennesker tilstede. Der var vist over et halvt Hundrede til Bords, og der blev holdt

Taler af Fader og en anden, yngre Præst.

Peder Larsen indledede selv med disse Ord: „I Efteraaret til vores Høstgilde ha'e vi jo to store Lys til at skinne for os – Helweg og gamle Bu'stikke-

Bøjsen; – i Aften har vi kun disse to Tællepraase; men med Guds Hjælp kan de nok ogsaa lyse saa meget op for os, som vi trænger til for-

LÆGPRÆDIKANTEN PEDER LARSEN
SKRÆPPENBORG (1802–73)

at faa et glædeligt Julegilde!“ – Jeg gik i een Forventning og Forbavselse overfor vor Vært, fra vi kom, til vi rejste; og da jeg et Par Uger efter hørte, at nu var han død (Januar 1873), gjorde det et meget stærkt Indtryk paa mig. –

Vi kørte en anden Vej hjem, end vi var komne (over Nebel og Harte, tror jeg nok). Da vi var naaede – som det senere viste sig – i Nærheden af Harte Kirke, gav det sig til at snee, og vi kom fra Vejen. Vidste ikke, hvor vi var. Vi holdt stille et Kvarters Tid og var meget raadville.

Saa dukkede der en Person frem af Snetykningen, en Uhrmagersvend fra Kolding. Han spurgte, om han maatte køre med. Det maatte han godt, svarede Fader, men vi vidste ikke, hvor vi var. Om han kunde sige os Vejen?

Uhrmagersvenden gik saa hen og tog Hestene ved Munden og førte os tilbage mod Vejen. Men idet han skulde have dem over Grøften, faldt han og kom ind under Dyrene. De blev urolige og stejlede og sparkede trods Faders Bestræbelser for at holde dem stille. Vi var alle i den dødeligste Angst for, at Mennesket skulde blive ramt af deres Hove.

Men nogle Sekunder efter kravlede han ud til Siden fra dem og fejlede ikke det mindste.

Vi kom saa ind paa Vejen, han kom op i Slæden. – Lidt efter sagde Fader til ham: „Aa ja, – tror De nu ikke, at det var Guds Engle, der beskærmede Dem?“

„Det er sgu meget muligt,“ svarede Uhrmagersvenden.

Jakob Knudsen

FRA TJELE

I en graa Granitsten over Porten til mit Barn-
domshjem lod Jørgen Skram i 1535 hugge
Rimet: „Vi bygge her Huse og store Fæste, endog
vi ere her fremmede Gæste – Gud unde os
her saa at bygge og bo, at vi kunne naa den
evige Ro“. Den gamle Ridder vilde opfylde de
Krav, hans Tid stillede til ham, men han vilde
tillige have slaet fast, at Livet her og dets
Krav, naar det tages paa rette Maade, kun er
Gennemgangsled til noget større.

Min Slægt
kom hertil i
Aaret 1743.
De Generation-
er af den, der
er gaaet ind
og ud under
den graa Sten,
har, saa vidt
jeg kan se,
stræbt efter at
leve saaledes,
at de holdt sig
Indskriften
efterrettelig.
Opgaverne i
Hjemmet blev
ikke at bygge
„store Fæste“,
men Opgaver

TJELE PORT

og Arbejde blev der alligevel nok af, og Arbejdet
udførtes under Ansvarsfølelse og i god Fortrøst-
ning. – I alle Henseender – ogsaa rent materielt
set – har de forskellige Tidsaldere ogsaa her paa
Stedet haft et højst forskelligt Præg. For over 80
Aar siden, da min Bedstefader som ung Garder-
officer giftede sig og flyttede over til Hjemmet,
advarede hans Venner ham mod at opgive sin
sikre Premierlieutenantsgage for noget saa usikkert
som Indtægten af Godset. Dette strakte sig dog

dengang over
mere end en
Kvadratmil. –

Den Genera-
tion levede et
nøjsomt Liv.

Man boede
ikke i Salene,
men i de smaa

Stuer, og

Borgfruen var
selv med til

at støbe Tælle-
lysene, som

man ansaa for
helt god Belys-
ning. Hoved-

gaardsjorden
dyrkedes af

Hovbønderne,

Fæstegodset var ikke i bedste Forfatning, og rundt om det Hele strakte sig den lynchklædte Hede. Der var her Arbejdsstof for mere end én Generation.

Naar den ydre Ramme af mit Barndomshjem skal tegnes, saa maa alt dette nævnes. Netop i min Barndom skete de omfattende Forandringer og udførtes meget af det dermed forbundne store Arbejde. Fæsteloventene opmuntrede til Salg, og hvor er de ikke forandrede nu, de mange Gaarde og Huse, baade de, der

solgtes, og de, der bevaredes. Og den store, sorte Hede! Paa dens Plads findes nu Gaarde med mange Hundrede Tdr. Land Korn, Rodfrugt og Græs samt mange Hundrede Tdr. Land Naale-

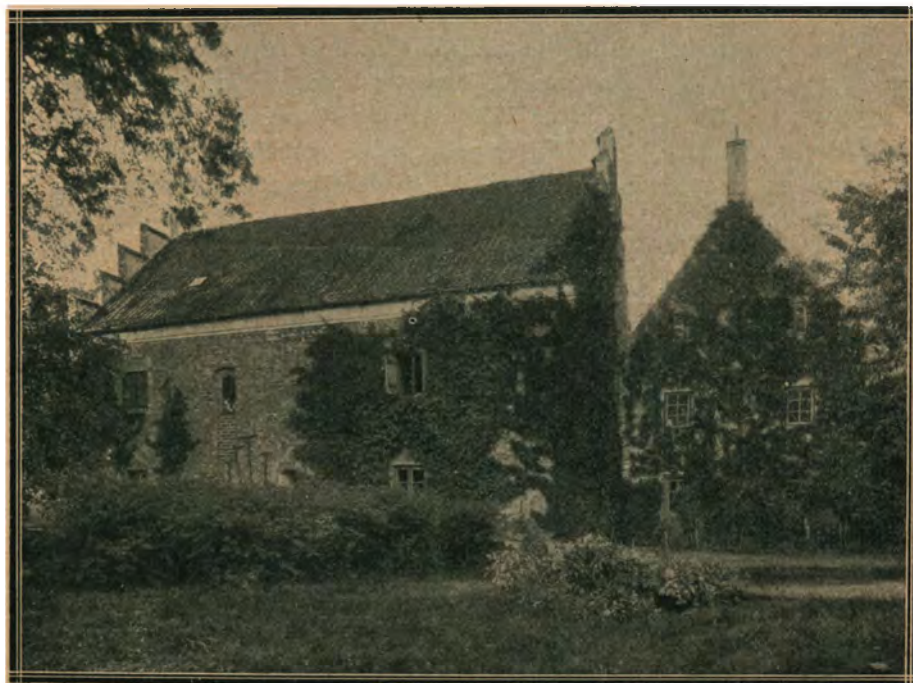
INDKØRSEL TIL GAARDEN

skove. De store Kær er forvandlede til frugtbare Enge med myldrende Liv om Sommeren af arbejds-optagne Mennesker og om Efteraaret af det brogede jydsk Kvæg. Her er udført Kulturarbejde,

som har sat ualmindelig mange synlige Mærker ude i Naturen, men Kulturfremskridtet i den Generation blandt Egnens Beboere har sikkert ikke været mindre.

— — —

Deres Tanke, at samle Billeder fra forskellige Hjem, er tiltalende; men det er ikke helt let at skrive om de Mennesker, der staar os allernærmest. Det ydre kan beskrives, men selve Kærnen er fredhellig. Dog tør jeg vel sige, at mine Forældre, hvem saa meget har været betroet, har

GAARDENS ÆLDSTE FLØJ, SØNDRE HUS, HVORTIL MARIE GRUBBES NAVN ER KNYTTET

KAMMERHERRE LÜTTICHAU OG FRUE I DAGLIGSTUEN PAA TJELE

forstaaet Rimet paa den graa Sten og har faaet mange blandt deres Omgivelser baade nær ved og langt omkring til ogsaa at forstaa det. De satte deres Præg paa deres Omgivelser og modtog vel ogsaa fra disse og gennem Arbejdet med dem et Præg. Om deres stadige Rapport med Omegnen fik jeg altid Vidnesbyrd baade paa den ene og paa den anden Maade. Hvor husker jeg saaledes ikke mine Erfaringer med min Faders røde Ridehest, naar jeg i Ferierne kom op paa den. Uop-

fordret — eller trods alle Indvendinger — stod den fastnaglet til Jorden for hver Mand, vi mødte, og ved hvert lille Hus, vi kom forbi. Det var blevet den en fast Vane, og der laa en vis opdragende Magt i at ride den; det gav Indsigt ikke alene i landskabelig Henseende, men ogsaa i adskillige menneskelige Forhold, og det gav nogen Indsigt i, hvor meget et enkelt Menneskepar kan være for mange andre.

H. Lüttichau

MINDER FRA MIN BARNDOM OG UNGDOM

SAA langt som 80 Aar tilbage staar Hjemmet præget i min Erindring, og alt som jeg blev ældre, antog Erindringerne fastere Form.

Min Fader, Gerson Melchior, nød i sin betydelige Virksomhed som Kjøbmand fortjent Anseelse for sit Ret-sind og sin Liberalitet. Min Moder, der blev Bedstemoder i en Alder af 36 Aar, var kun 15 Aar gammel, da hun ægtede min Fader, som fra sit første Ægteskab medbragte fire Børn, hvoraf det ældste alt var 13 Aar gammelt. Desuden var min Farfader optaget i Hjemmet, hvor min Moder plejede ham i hans lange Sygdom, som om hun havde været hans egen Datter. Det var altsaa store Opgaver, der mødte den unge Hustru lige fra Begyndelsen af Ægteskabet, men hun forstod at løse dem. Lad mig her gentage, hvad jeg tidligere har skrevet om hende: „Hun fordrede Lydighed af os Børn, og imod hendes Villie følte vi det unyttigt at indvende noget. Men ved Siden heraf plantede hun tidligt sin Kærligheds Lære i vore unge Hjærter, ikke ved at prædike Moral,

men ved Exemples Magt. Har det ej frugtet, have vi ikke æret den sjældne Kvindes Minde, som hun fortjente“.

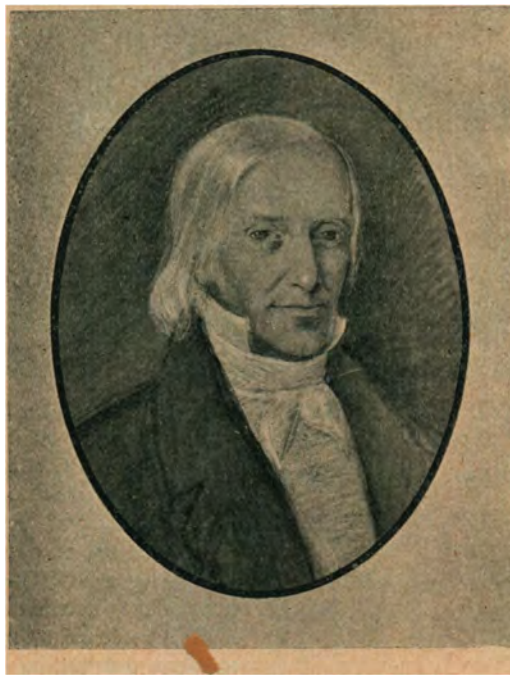
Min Moder var 21 Aar yngre end min Fader.

Men deres Ægteskab var en lykkelig Harmoni. Da min Fader døde i 1845, havde de været gift i 38 Aar, og i dette Tidsrum havde de ikke været fra hinanden i 24 Timer. Naar min Fader foretog Reiser til Udlandet, fulgte min Moder ham altid, og dengang var det ikke saa let at reise som nu.

Det var et patriarkalsk Hjem.

Jeg, der er født i 1825, var den næstnyngste af Børneflokket. Vi var 12 Børn. Kun den ældste Datter var gift. Ved Maaltiderne samledes vi elleve Børn om det store aflange Bord, og Anretningen var i al Tarvelighed,

til Middag aldrig mere end to Retter Mad, til Aften lidt tyndt Øl og The med Smørrebrød uden Paalæg. Der var heller ikke Tale om Paalæg paa Skolemaden. Om Aftenen brændte to Tællelys – med de obligate Lysesaxe – paa det lange Bord, hvad man dengang

GROSSERER GERSON MELCHIOR (1771–1845)

var tilfreds med. – Opdragelsen var vidt forskellig fra den, der nu er almindelig. Vi Børn havde vel vore egne Meninger, men lige overfor vore Forældre kom disse sjældent til Orde. Forældrenes Villie var Lov for os. Den nuværende Methode har den Fordel, at der er mere Fortrolighed mellem Forældre og Børn, men det er jo ikke langt fra, at Børnene gerne vil opdrage deres Forældre, der ofte ere ilde farne, om de ikke lempe sig herefter. Som Søn elskede jeg min Fader, men prøve paa at reformere ham, – den Tanke kom mig aldrig i Sind.

Mine Forældre ønskede ikke, at Døttrene skulde gaa i Skole; de nød Undervisning af en fast ansat Gouvernante, der boede i Hjemmet. Gennem en Række af Aar var det den bekjendte Frøken Annestine Beyer, der senere blev Lærerinde ved Døttreskolen i Kjøbenhavn.*) Hun var en djærv og dygtig Personlighed med noget vist mandigt i sin Optræden, dog uden at Kvindeligheden derved led Skibbrud. En senere Gouvernante var den yndige Frøken Willy Klein, der blev gift med Assessor Dreier i Hof- og Stadsretten. Deres Søn var den bekendte begavede Forfatter Frederik Dreier, som desværre døde saa tidligt.

Jeg skal her gengive et Brev, som min Moder tilskrev Frk. Annestine Beyer, medens denne var i vort Hus. Dette Brev, der, saavidt vides, maa være fra Tiden omkring 1825, viser, hvormeget min Moder tænkte paa alting, og hvor megen Omhu man dengang krævede med Hensyn til sine Børns Opdragelse.

Gode Jomfru Beyer!

Jeg seer mig nødt til at sige Dem skriftligt, hvad jeg ikke er istand til mundtlig at gjøre, nemlig at jeg ei er tilfreds med Dem, som man bør være for efter min

*) Døttreskolen stiftet 1791, ophævet 1899. Annestine Beyer, Kusine til Forfatterinden Sille Beyer, var en Tid lang Bestyrerinde af en „højere Dannelseanstalt for Damer“, og i 1861 var hun med til at oprette Femmers Kursus, nu Femmers Kvindeseminarium.

BIRGITTE MELCHIOR
f. ISRAEL (1792–1835)

Overbeviisning at være rolig; jeg skylder Dem, som Moder for mine Børn, denne Erklæring. Mange Ting har jeg tidt sagt Dem, som jeg vel for Øieblikket har seet forandret, men naar en kort Tid var forløben, blev det ikke mere iagttagen. Jeg talte engang i Sommer meget alvorlig med Dem, De lovede ogsaa Alt, hvad jeg forlangte opfyldt, ogsaa hvad jeg ikke forlangte, at spørge mig hvær Aften, om der var noget, som jeg havde imod Deres Opførsel. De lovede det frivilligen, og paa denne Maade kunde jeg have undgaaet mangen Ubehagelighed, som De vist uden Deres Vidende og Villie har forvoldet mig. Da jeg er overbeviist om Deres gode Hjerter, vilde jeg skaane Dem saalænge som muligt. De kan vist tro mig, at det er en af de ubehageligste Aftener, jeg har havt i

lang Tid, da jeg nødes til at skrive Dem dette. Hvis disse Ting, som jeg her nedskriver, ikke kunne blive opfyldte, vi da ikke længere kan blive sammen. –

De bør staa op Kl. 7 $\frac{1}{2}$; jeg siger Dem dette, fordi det tilkommer Dem, som mine Børns Lærerinde, da et Fruentimmer, som skal give Agt paa Børnene, aldrig maae lade dem være ene med Pigen og altsaa være nærværende, til alle Børnene ere reenlige og ordentlige paaklædte; da vil de ikke lettigen blive uartige mod Pigen eller komme i Arrighed mod Dem, som da ved et uopdragent Menneskes Irettesættelser; ogsaa maa De komme ned tillige med dem; De bør da sørge for, at de hilse ordentligen paa deres Forældre, og naar de enhvær har faaet deres Drikke at de følge op med Dem og sætte sig enhvær især paa den be-

stemte Plads, og De giver dem da noget at bestille og passer paa, at de ere flittige ved deres Arbeide. Naar de skal spise Frøkost, bør De dele til enhvær, hvad de skal have og ikke tillade dem at løbe omkring i Stuen med Maden i Haanden, som Tilfældet var, naar jeg undertiden kom op, men lade dem sidde ned indtil de have opspist og derefter lade dem lege $\frac{1}{2}$ Time, efter deres Hænder ere vaskede. Efter hvilken Tids Forløb de igjen skulle arbeide indtil Spisetiden. De maae bestandig eftersee deres Arbeide, og lade Børnene afvexle med Beskiæftigelser efter Deres egen Bestemmelse, som maa være uforanderlig. Naar de komme til Bords, maae De eftersee at Børnene stille sig paa deres Pladse, at deres Sæder ere ordentlige som en ordentlig Mands Børn. Efter Maaltidet maa de vadskes af Pigen i Deres Nærværelse og nu sættes igen til deres Arbeide indtil de drikke. Saaledes maa Børnene uophørligen være under Deres Opsigt saavel i Klædedragt, som i Alt hvad deres Sæder og Opdragelse

angaaer. Jeg siger Dem dette, fordi De egentlig ikke veed, hvad der hører til Deres Kald, i hvilket man bør vaage over enhver af sine Ord og Handlinger, som maaskee ikke er Dem muligt, men jeg fordrer det af det Fruentimmer, jeg har bestemt til mine Børns Dannelse. Omendskjøndt min Tilbøielighed taler varmt for Dem, saa tør jeg dog som Moder aldeles ikke eftergive Dem nogen af Deres Pligter, og altsaa maae jeg igjentage, at vi maae skilles ad, naar denne, for mig saa vigtige Forandring ikke skeer.

Nu i Henseende til de store Børn, 1) maa De vække dem om Morgen, naar De staar op; naar de ikke ville, saa kald paa mig, saa at de kunne sidde ved deres Arbeide i det seneste Kl. 8 $\frac{1}{2}$. Deres Arbeide maae ikke komme an paa dem selv, men bestemmes af Dem og allerede Aftenen i Forveien lægges tilrette. Tillige maae De have en Seddel paa alt det Tøi, de have, for at kunne engang imellem ef'erse det om alting er rigtig og intet forkastet og om deres Gemmer ere i tilbørlig Orden, 2) bør De i Børnenes Timer iagttage at deres Underviisning skeer hensigtsmæssig, og hvis De ei finder det saaledes da at tilsige Lærerne det, og hvis De troer at det derior ei bliver forandret saa sig mig det; 3) min Mand har længe ønsket, som han tidt selv har sagt Dem, at Børnene skulle tale Fransk med Dem, for at lære Sproget desto hurtigere, men som det øvrige ikke blev taget i Betragtning. Jeg vil nu slutte mit Brev med det oprigtige Ønske at det ikke blot bliver gennemlæst og et øi-blikkeligt godt Forsæt fattet: men at det maa giøre et varigt Indtryk paa Dem, at Alting maae vorde til min fuldkomne Berøligelse.

Deres heng.

Birgitte Melchior.

Brevet blev godt optaget af Jomfru Beyer. Hun uddannede sig efterhaanden, som min Moder havde ønsket det og til hendes fuldkomne Tilfredshed. Til sin seneste Alder vedblev hun at være en intim Veninde af Familien.

Jeg var sex Aar gammel, da jeg kom i Hollard Niensens Skole paa Højbroplads. Om

Sommeren boede vi paa min Faders Landsted „Ventegodt“, hinsides Nørrebro Runddel, dér, hvor nu Jernbaneoverskæringen er. Dengang var der ialt kun fem Huse paa Strækningen fra Møllegade til „Ventegodt“. Det var lang Vej til Skole. Kunde vi for 2 Skilling komme til at køre med en af Mælkebønderne, der ofte kom langvejs fra, saa stod det os frit for. Men forlangte Bonden 3 Skilling, maatte vi gaa.

Hollard Niensens Skole bestod af 6 Drengene og 4 Lærere. Det kunde ikke betale sig i Længden. Skolen blev snart opløst. Derefter blev jeg sat i Visbys Skole, hvor jeg opnaaede en fremragende Plads og øvede stor Indflydelse paa mine Kammerater. Men Skolen svarede ikke til Forventningerne, og jeg kom derfor ind i den udmærkede Mari-boes Skole, hvor min Indflydelse brat ophørte, og jeg døjede meget af de for mig saa forandrede Forhold.

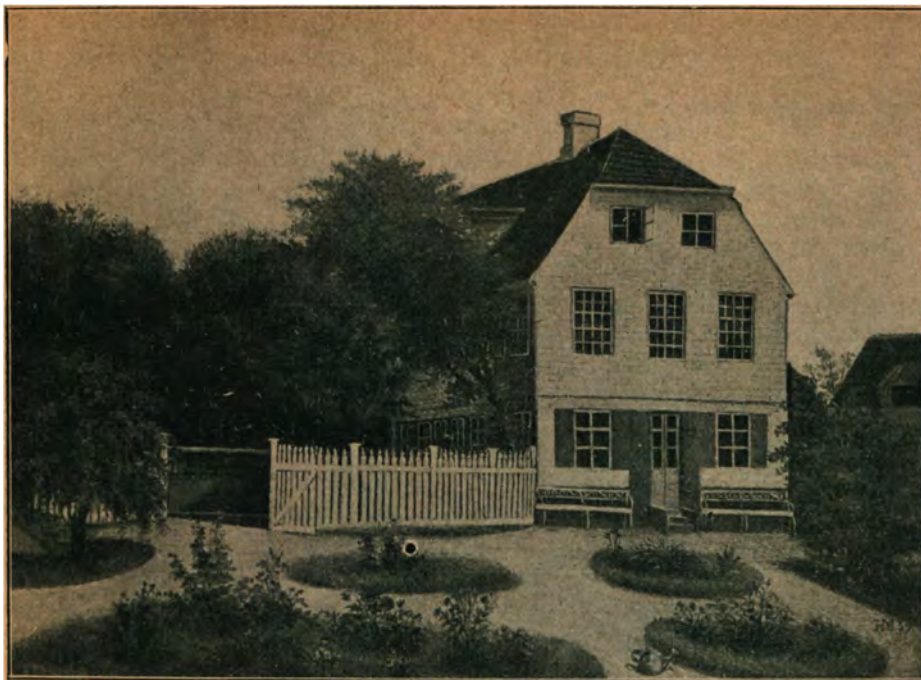
Min Faders Kontorpersonale boede i vort Hjem. Jeg erindrer navnlig Bogholderen, Peiser, der var udrustet med særlige Evner. Han var perfect i det franske Sprog, skrev Viser og var et vittigt, slagfærdigt

Hoved, men hans Vittigheder havde aldrig nogen Braad paa andres Bekostning. Ved en festlig Lejlighed, hvor en Bordtaler gik i Staa midt i sin Tale, reddede Peiser Situationen ved at reise sig og sige: „Naar Skaalen gaar itu, saa klinker vi“. Og da Tjeneren vilde passere med noget Tunge, hvor han sad, sagde Peiser: „Kom herhen, jeg har noget at tale med den Tunge“.

Peiser, der fra sin Ungdom havde været knyttet til vort Hjem, stod os alle nær. Da min kjære Moder pludselig døde en Nat og han erfarede det den næste Morgen, udstødte han et stort Skrig, blev kort Tid derefter syg og døde

ANNESTINE BEYER (1796—1884)

LANDSTEDET VENTEGODT
EFTER MALERI AF MOSES MELCHORS SØSTER, HENRIETTE MELCHIOR

omtrent et Aar efter. — Vi boede paa Amager-
torv, i den Ejendom, som nu tilhører Rasmus
Nielsen. Min Fader ejede Gaarden lige indtil sin
Død. Vi er omtrent alle født dér. Som et Bevis
paa, hvor beskedne Fordringerne dengang var,
skal jeg anføre, at Bogholderen, min yngre Broder
og jeg tilsammen havde et meget lille Sovekammer
paa tredie Sal, hvor der akkurat var Plads til tre
Senge, et Vadskebord og tre Stole. Vi alle tre
fandt det helt tilstrækkeligt. Man kjendte jo ikke
den store Luxus, som nu gjør sig gjældende. —
Middagsselskaber var en Sjældenhed. Man ind-
skrænkede sig almindelig til Aftenselskaber —
hvad der havde det Gode, at Forældre var mere
sammen med deres Børn end nu — og man satte
Tæring efter Næring. Anderledes nu om Stunder.
En Tysker har med Rette bemærket om os Dan-
ske, at vi begynder stort og ender smaat, medens
Forholdet i Reglen er omvendt i Tyskland. Ogsaa
i Frankrig og Holland dyrkes Sparsommeligheds-
princippet. Det vilde være et uskatterligt Gode,
om vi ligeledes kunde lære, at Nøisomhed i Be-
gyndelsen kan være et Offer, men at den, som
Tiden gaar, bliver til en Luxus, idet man efter-
haanden faar Raad til Anskaffelser, som man hidtil
har nægtet sig.

Som ung et Menneske fulgte jeg sammen med

fra hvem den kom. Jeg fortalte da Frk. Ørsted,
at den kom fra min Moder, hvilket var hende
kært at erfare.

Hver Søndag gik min Fader og jeg ud paa
Toldboden for at se „Caledonia“, Post- og Passager-
damperen, der kom fra Kiel. Det var en stor
Begivenhed. Fra min Ungdom mindes jeg ogsaa,
hvilken Opsigt den første Omnibus vakte. Paa
Grund af sin røde Farve bar den Navnet *la
dame rouge*. Den var indforskrevet fra Udlandet,
og da den fra Toldboden kørte gennem Byen til
Vognmanden i Helliggeiststræde, var Amager-
torv sort af Mennesker, som vilde se Vidunderet. I
den første Tid drøftede man ivrigt, hvorvidt det
var passende, at Damer benyttede Omnibussen.
Der var ogsaa mange Betæneligheder, da Jern-
banen fra Kjøbenhavn til Roskilde blev planlagt.
Vognmændene jamrede over, at de vilde blive
ruinerede. Andre var bekymrede for, at Banen
ikke skulde kunne betale sig: Hvor skulde den
dog faa Passagerer fra, naar som Regel ikke en-
gang den Wiernvogn, der var Extravogn for
Diligencen, var fuldt besat!

I mit 16. Aar kom jeg paa Kontoret hos det
ansete Firma Jacob Holm & Sønner, som var
grundlagt af den gamle, eminent dygtige Chef
Jacob Holm. Den første Dag indførte jeg i Copi-

min Moder H. C.
Ørsteds Forelæsnin-
ger over Emner, der
svarede til dem, som
han har behandlet i
„Aanden i Naturen“.
Da min Moder antog,
at Ørsted ikke kunde
tillade sig nogen
Luxus, sendte hun
ham nu og da ano-
nymt en Kasse Vin.
Mange Aar senere
kom tilfældigt en af
Ørsteds Døttre op til
mig. Vi kom til at
tale om hendes af-
døde Fader, og jeg
spurgte hende, om
han ikke nu og da
havde faact tilsendt
noget Vin. Jo, men
de havde aldrig anet,

bogen et Brev til Drewsen paa Strandmøllen. Jeg var saa befippet, at jeg begik 6 Fejl i 7 Linjer, og jeg troede, at jeg skulde sendes hjem med det samme.

Om Morgenen maatte jeg møde paa Kontoret til den Tid, da Arbejdet begyndte paa Skibsværftet lige overfor Kontoret i Strandgade. Det var Kl. 6 Morgen de 7 Maaneder af Aaret, og i de øvrige 5 varierede Tiden fra Kl. 6 $\frac{1}{2}$ til Kl. 8 Morgen. En halv Time før Arbejdstidens Begyndelse mødte min gamle Principal paa sit Privatkontor, der stødte op til Hovedkontoret. Kom jeg 5 Minutter efter Tiden, blev jeg ikke hilst „Godmorgen“, og Døren til Privatkontoret lukkedes mindre blidt i. Vor daglige Arbejdstid var omkring 14 Timer. Men jeg har aldrig fornemmet, at Arbejdet har skadet mit Helbred.

I to for mig lærerige Aar var jeg hos Jacob Holm. Da ønskede min Fader mig hjem i Anledning af min ældre Broders Død.

Medens jeg taler om min Uddannelse, maa jeg sige, at jeg ofte har savnet, at jeg ikke i det mindste var Student. Man modtager ad den Vej en vis Dannelse, som hjælper En til klarere at fremsætte sine Anskuelser og Meninger, og som derigennem i det hele sætter En i Stand til at udrette mere.

I 1844, da jeg var nitten Aar gammel, foretog jeg min første Reise som Kjøbmand. Den gjaldt Flensborg, hvortil der var ankommet en Ostindiefarer, som jeg skulde see at træde i Forbindelse med. Kl. 9 om Aftenen afgik Diligencen fra Postgaarden paa Kjøbmagergade. Naar man kom ind fra denne Gade, var der til Venstre i Gaarden et Værelse for de afskedtagende. Hele Familien var mødt for at tage Afsked med mig. Jeg husker, at Diligencen kørte gennem Ringsted Kl. 5 om Morgenen, og at Reisen til Flensborg varede et Par Dage.

I 1836 blev min Fader angrebet af Sukkersyge. Vi havde en af de mest ansete ældre Læger, men han var ikke fortrolig med Behandlingen af denne Sygdom, der dengang ikke var saa almindelig kendt som nu. Min Broder, som var medicinsk Kandidat (den senere Øjenlæge Prof. N. G. Melchior) tilraadete at konsulere den bekendte Læge Conferentsraad Bang. Conferentsraaden kom. Jeg glemmer aldrig den Dag, da Bang satte sig paa en Forhøjning i Dagligstuen med begge Hænder over Øjnene for at lytte til min Moders Fremstilling af Sygdommen og Diæten. Da hun var færdig hermed, udbød Bang: „Det er en aldeles urigtig Behandling. I Stedet for den lette og tynde Kost skal Deres Mand spise Skinke Morgen, Middag og Aften.“

„Det gjør jeg ikke,“ udbød min Fader, „det strider mod min Religion.“

„Naa, – ja saa maa De spise Kjød og fede Sager, der er Dem tilladt, og det ved alle Maaltider“.

Dette bragte i mange Aar en væsentlig Bedring i min Faders Befindende. Han døde ni Aar efter, i sit 74. Aar.

Jeg forblev boende hos min Moder, indtil jeg i 1853 reiste til Australien. Min Bortreise blev udsat nogle Maaneder paa Grund af Koleræen. Dengang boede vi paa Rygaard, nær ved Lundehuset. Naar vi om Morgenen tog ind til Byen, mødte vi den ene Arbejdsvogn efter den anden med Ligkister opstablede paa Fjælene. Man gik i den Tid i en ejendommelig Spænding og Uro.

Efter Epidemiens Ophør tiltraadte jeg min lange Reise. Min Moder døde, til min Sorg, i 1855, medens jeg var paa Vej fra Australien til Indien. Hendes Børn lod paa Gravstenen indriste følgende Ord, som kortelig gengav hendes Livs Facit:

„Din Vandring var Velsignelse,
Saa er Dit Minde.“

Melchior

Minister for Handel og Søfart
O. B. MUUS

DET GAMLE KØBMANDSHJEM

MIT Barndomshjem! Minderne derfra spænder kun over en forholdsvis kort Aarrække, thi i mit niende Aar kom jeg paa Sorø Akademi, og samtidig flyttede mine Forældre til København. Hjemmet i den store Købmandsgaard i Odense blev hævet, selv om Forretningen fortsattes.

Den store Købmandsgaard var selvfølgelig en herlig Tumbleplads for os Drengene. Ud mod Aaen en stor toetages Hovedbygning med Forhave, i Sidefløien mod Gaden Kontorer og Butik og i Tilslutning dertil to Gaarde omgivne af Pakhuse og Stalde. Bag disse igen stor Have, Tømmerplads, en prægtig Allé langs Aaen og dertil Marker og Eng. I Sandhed et rent Eldorado for en Dreng, og jeg havde da ogsaa i videste Omfang fri Tumbleplads.

I selve Hovedbygningen beboede vi begge Etager, hvis Værelser var meget store, men da vi var 12 Børn – jeg var den yngste – og deraf 9 Pigebørn, krævedes der jo ogsaa megen Plads.

Hvad der nu senere for mig maaske mest staar som et Særkende for den Tid, er den mærkelige Sammenblanding af storslaet Herskabsliv og den fra den forrige Generation nedarvede Sparsommelighed.

Paa første Sal i Hovedbygningen var der en stor Sal, som gik tvers igennem Bygningen. Langs Væggene stod hvidlakerede Sofaer med rødt Betræk, og i den ene Ende af Salen var der en fast Tribune for Musikken, men Traktementet til Ballerne var kun skaarret Smørrebrød og Punsch eller „Biskop“. Til daglig Brug var Leve-maaden meget tarvelig. Men naar gode Venner fra Herregaardene kom i Besøg, var der til Aften varm Gaasesteg, Ænder, Harer eller lignende.

Bagerbrød var en Delikatesse. Hver Fødselsdag fik jeg saaledes et Toskillings-Franskbrød, men nede i det store hvælvede Vaskehus stod Dejgruget, hvori hver Uges Brødforsyning æltedes, for derefter at sendes til Bagningshospitalet.

I det hele var det naturligvis en stor Hus-

HANDELSMINISTERENS FADER
CONSUL ELIAS B. MUUS (1805–93)
EFTER MALERI AF CONSTANTIN HANSEN 1860

holdning, med tysk Guvernante, fast Syjomfru og diverse Gaardskarle til Landmændenes Betjening. — Nede i den ene Sidefløj var det store Køkken og ved Siden deraf Karlens Spisestue, hvor jeg kun altfor gerne søgte ned om Aftenen, og hvor der i den nærmeste Tid efter Jul hver Aften spillede Kort om Juleæbleskiverne, som Dagen igennem opbevaredes i Bordskufferne.

Kontoret var Helligdommen, som jeg saa hen til med stor

Respekt, og ligesaa muntert som jeg tumlede mig i Butikken, paa Lof-

DEN GAMLE GAARD I KERTEMINDE

terne eller helst paa Tømmerpladsen, ligesaa forsigtigt saa jeg hen til Kontoret. Fader var en alvorlig og ret streng Mand. I Familien saa jeg ham nærmest kun ved Middagsbordet, og naar han bagefter fik sin Middagslur i den store Lænestol, skulde jeg vel vogte mig for at gøre Støi. Men i sin Forretning levede han. Der var han ikke alene den ansete og dygtige Mand, men frem for alt den Mand, der i fuldeste Maal nød sine Kunders — Landmændenes — Tillid og Fortrolighed. I de Tider herskede der endnu et ret patriarkalsk Forhold mellem Købmanden og de Bønder, der handlede hos ham, og Fader var

KØBMANDSGAARDEN I ODENSE

vokset op med dette Tillidsforhold. – Lad mig til Belysning heraf fortælle et lille Træk fra hans tidligste Købmandsliv. Som ung 24-aarig Mand begyndte han Forretningen i Kerteminde. En af de første Dage, da han stod paa sit Kontor, kom en gammel hvidhaaret Bonde ind ad Døren. Træskoene havde han ladet staa ude paa Butikkens Brostengulv, og der stod han nu i sin hvide Vadmelskofte, Knæbuxer og graa Strømper med den røde Toplue i Haanden. Han saa lidt paa den unge Købmand, og saa sagde han: Tør jeg spørge, er det vor nye Fa'r?

For Fader blev denne den gamle Bondes Appel til det patriarkalske Tillidsforhold et Varsel og en Rettesnor for hele hans Forretningsførelse, og det var med ikke ringe Glæde og Stolthed, at han til sit 50-aarige Købmandsjubilæum modtog en Hilsen fra en Kreds af Bønder, der i samtlige 50 Aar kun havde handlet med *hans* Forretning.

Om end mit egentlige Barndomshjem var i Odense, saa ejede dog Kerteminde med den gamle Købmandsgaard en ejendommelig Tiltrækning saavel for mig som for alle mine Søkende – et Forhold, der har bevaret sig til den Dag idag.

Sammen med Virksomheden i Odense drev Fader vedvarende den oprindelige Forretning i Kerteminde. Som Regel kørte han en Gang eller to om Ugen derved, og om Sommeren, særlig i Ferierne eller paa Søndage, fik nogle af os Børn Lov til at komme med.

Og saa blev der Fest. Der blev spændt for den store, aabne Familievogn, og det størst mulige Antal blev anbragt deri. Vi kendte jo hvert Hus paa Vejen, og naar Kertemindes røde Tage første Gang skimtedes over den blaa Fjord, hilstes de med høie Jubelraab. Den gamle, bindingsværks Købmandsgaard havde – og har endnu – en Eiendommelighed: Man kører altid ind ad Bagporten, og gode Venner og Kunder, der vil hilse paa Familien, gaa ikke rundt til Entréen, men i al Gemytlighed fra Gaarden ind igennem det store gammeldags, hollandske Køkken med sine Gulvfliser, sin brogede Maling og sin store Komfurbælvning. – Ja, det Køkken i Kerteminde! Aldrig har senere en Frokost smagt mig som det Maaltid, vi trakteredes med, naar vi kom til Kerteminde.

Saa tumlede vi Dagen igennem ved Havnen og i Skoven eller paa Tømmerplads og i Butik, og naar vi om Aftenen skulde køre hjem, fik hvert af Børnene ufravigelig et Kræmmerhus med Svesker, Rosiner og Mandler. Det var vor faste, højt elskede Tribut. Man var nøisom dengang!

Og saa kørte vi hjem. Hurtigst muligt svøbte vi Børn os i de medbragte Tæpper. Hovederne søgte det bedst mulige Støttepunkt, og snart sov vi alle blideligen. Saa farer vi op ved et Stød af Vognen, – hvor tydeligt føler jeg det endnu! Vi er inde paa Odense Brolægning, Kertemindeturen er forbi.

O. B. Sørensen.

Consul JØRGEN H. NIELSEN
Hjørring.

TRE GENERATIONER

GJENNEM mange Aar har min Slægt været knyttet til det gamle Hjem paa Hjørring Østergade. Saa langt tilbage som i 1806 aabnede min Farfader Christen Christian Nielsen og min Morfader Jørgen Pedersen Høygaard en Kjøbmandsforretning paa dette Sted, hvor der vist længe forud var drevet Handel. Kompagniskabet blev ikke af lang Varighed. Min Farfader traadte ud af Firmæet i 1808 og købte senere Aastrup Gods. Jørgen Høygaard fortsatte Forretningen til sin Død. Om Sommeren kunde „vor Faa'r“ nok lukke Butiken og spadsere i Marken uden at frygte for, at Kundene ikke røligt skulde vente, til han kom hjem. Bønderne satte sig fornuftigt ned og aad deres Mellemmader. Saadan kunde man drive Kjøbmandsskab i hine Dage.

I 1819 lagde en stor Brand næsten hele Østergade i Aske. Ogsaa vor Ejendom brændte. Aaret efter genopførte Morfader Gaarden saa rummelig og solid, som den staar den Dag i Dag. De dobbelte Døre i „Storstuen“ ere ligesom Gadedørene smukt udskaarne og forsynede med gammel dags Messingbeslag. Flere Kunstnere have beundret dette smukke Arbejde i Almestil og aftegnet Dørene.

Min Fader, Chr. H. Nielsen, kom 1823 i Handelslære hos Consul H. P. Hansen i Aalborg. Efter overstaet Læretid og Examen var han „Kjøbmandskarl i Handelslauget“. Da han var 22 Aar gammel, overtog han Forretningen i Hjørring, og Aaret efter, 1832, ægtede han den attenaarige Karen

Marie Høygaard. Jeg er ældste Søn af elleve Børn, født 1. December 1833.

Foruden Forretningen var der betydelig Markjord, og min Moder havde derfor meget at varetage, ogsaa fordi der efter Datidens Skik baade blev brygget og baget, ligesom der støbtes Lys til Forretningen og til Hjemmet. Jeg har altid undret mig over, hvorledes hun med sine to Piger overkom alt med den store Børneflokk. Men vi Børn lærte ganske vist tidlig at hjælpe os selv og hverandre indbyrdes, og der blev selvfølgelig ført et tarveligt Hus, uden Selskaber eller sligt. Om Aftenen kartede og spandt de flittige Piger, og Moder syede og stoppede ihærdigt.

Min Fader drev Forretningen betydeligt i Vejret. Han anlagde et Faktori med Skudehandel i Lønstrup, og senere anlagde han en Tobaksfabrik. Desuden havde han en betydelig Virksomhed som Strandingskommisær og Consul, da der i hans store Distrikt paa Vestkysten forefaldt en Mængde Strandinger.

Jeg mindes fra min Barndom mange Historier om Smugleri, der blev drevet i stor Maalestok. At snyde Toldvæsenet ansaas dengang ikke for Lovbrud, men for en stor Fornøjelse. De høje Toldsatser vare selvfølgelig Skyld deri. Raffinerede Sukkere vare f. Eks. Contrabande, der ikke kunde indføres. Men hvor meget blev der ikke indsmuglet over Løkken! Alle Varer, hvorpaa der var høj Told, f. Eks. Silketøjer og Manufacturvarer, indførtes i Lüneborger Saltfoustager og som Allun

eller Farvevarer. Da Regjeringen engang forespurgte, hvortil al den Masse Lüneborger Salt blev brugt, skal der være blevet svaret, at der her var saa mange Køer og lavedes saa meget Smør.

Ogsaa den latterlige Consumptionstold fremmede Smugleriet. Ved hver Ende af Byen var der Bomme og ved hver Bom en Betjent, der aarlig fik 50 à 100 Rdl. Alt, hvad der indførtes

fra Landet til Kjøb-
staden, selv Beboernes
Korn fra Marken, skulde
betale Consumptionstold.

Men hvad blev der
ikke smuglet ind paa
alle Maader, særlig i
Tørvelæs!

Vi Drengene hjalp og-
saa til med Smugleriet,
og jeg husker, at jeg
engang var særlig stolt
af at indsmugle en Hare.
Heldigvis hævedes Con-
sumptionstolden, og vi
fik skrappere Opsyn; saa
døde hele dette sørgelige

Smugleri af sig selv,
tilligemed den ulovlige
Brændevinsbrænding
paa Landet.

Af Hensyn til Stran-
dingsforretningerne var
det nødvendigt, at jeg fik
gode Sprogkundskaber,
og da i alt Fald Engelsk
ikke kunde læres her i Byen, sendtes jeg i 1846
til en Privatskole i Aalborg, hvor jeg forblev indtil
1848, da Skolen hævedes, fordi vor Førstelærer,
Hr. Tinghuus, gik med i Krigen som Frivillig.
Jeg mindes tydelig Slavekrigen den 31. Marts og
1. April 1848. Vi sad i Skolen, da Hr. Ting-
huus kom ind og sagde, at vi maatte være fri,
men at vi ikke skulde gaa om ad Torvet. Selv-
følgelig gik vi allesammen om ad Torvet, og her
var meget at se. Flere Tusinde Mennesker vare
samlede, og alle havde de Vaaben. Fra Vaaben-
samlingen paa Gymnastikhuset udleveredes alt,
hvad der kunde bruges, Kjøbmændene leverede
gratis Krudt, og Masser af Blykugler bleve støbte.
Vi Drengene havde travlt med at samle ind til
de vaabenføre Krigere. Om Eftermiddagen drog

det mægtige Tog med den kæmpestore Thor-
brøgger i Spidsen ud til Excercerpladsen; alle
Byens Drengene vare selvfølgelig med. Her rørte
sig et travlt Liv, Stafetter afsendtes og modtoges,
og det var grueligt med alle de Historier om
Rendsborg og Slavernes Mordgerninger i hele Jylland;
tilsidst vare de i Svenstrup Kro, der brændte. Da
Mørket faldt paa, listede en Del af de tapre Krigere

hjem, men mange for-
bleve paa Pladsen Nat-
ten over. Næste Dag
opklaredes det, at det
altsammen var falske
Rygter.

Ogsaa i Hjørring var
der stor Staahej, og
mange af Byens „Fædre“,
deriblandt min Fader,
vare samlede hos Amt-
manden, Baron v. Hol-
stein. Stafetter afsendtes
med Ordre til at rejse
Landstorm overalt; vor
Karl maatte afsted til
Aalborg paa min Faders
Ridehest for at skaffe
Oplysninger, da Rygtet
gik, at Slaverne allerede
vare i Aalborg. Karlen
red de 6¼ Mil paa 3
Timer og tilbage lige
saa hurtigt. Hesten
fejlede intet, men Karlen
var „vag“ i mange Dage.

CONSUL CHR. H. NIELSEN (1809 - 81)
BILLEDE FRA CA. 1850

I det mærkværdige Anno 48 var den gode Stad
Hjørring endogsaa Skuepladsen for et lille Oprør.
Man mente, at Amtmanden, der ellers var meget
afholdt, var i Slægt med Hertugen af Augusten-
borg og altsaa tysksindet. Om Aftenen samledes
da en Masse Mennesker udenfor Amtmandsboligen
og „afsatte ham“, hvorefter de droge til mit Hjem.
Her raabtes „Leve“ og „Frem med Consulen“,
og Fader blev strax „udnævnt til Amtmand“. Han
bad dem gaa roligt hjem og sove paa det. At
Amtmanden ikke holdt med Augustenborgeren, fik
man senere Bevis for, thi strax da Krigen udbrød,
gav han Tjeneren Ordre til at hænge Forræderens
Billede ned i Kælderen.

Jeg kom altsaa i 1848 tilbage til Hjørring og
begyndte saa smaat i Forretningen. Man krævede

dengang meget af Butiksfolkene. Der blev lukket op om Sommeren Kl. 6, om Vinteren Kl. 7, og vi kom sjældent i Seng før ved Ellevetiden, om Julen endog langt senere. Dertil kom, at vi ofte maatte op om Natten for at modtage Gods fra Frederikshavn og Aalborg, der da blev befordret pr. Vogn, dels af Vognmændene, dels af Bønderne, som gjerne tjente en Skilling.

Det, der plagede os mest, var at pakke Sild om Vinteren, da vi ofte led af Frost i

Hænderne. Vi frøs ogsaa i den kolde Butik, for vi vare kun tyndt paaklædte og havde aldrig Uldtøj paa. Men Tiden gik jo, og om Aftenen havde vi ofte meget fornøjelige Timer. Det var almindeligt, at al Slags Folk samledes i Butikken om Aftenen. Det gik nemlig ikke knapt til med en Dram og et Glas Øl, og skulde der betales, var Prisen billig. Jeg mindes en afskediget Toldbetjent, der havde været Smugler ved Grænsen, og som var ypperlig til at fortælle; ogsaa af en Bonde paa Bidstrup Mark havde vi stor Morskab. Han købte sin Brændevin paa Brænderiet, da det var „billigere og bedre“, og satte Dunken ind i Butikken, indtil han gik hjem. Gratis Dram og Øl vilde han nok have, men en Gavtyv af Dreng, vi havde, fandt paa at skænke ham af hans egen Dunk, hvad Bonden aldrig opdagede.

Efterhaanden tiltog Faders offentlige Virksomhed i en saa betydelig Grad, at han hyppig var paa Rejser, og da han i 1853 blev valgt til Folkethingsmand, fik jeg, der da var 20 Aar og

KJØBMANDSGAARDEN PAA ØSTERGADE I HJØRRING
OPFØRT 1820

allerede i et Par Aar havde besørgt mange Strandinger, Fuldmagt for hele Virksomheden og blev konstitueret som Consul.

Byen var i min Barndom lille og uanselig. Kongevejene til Aalborg og Frederikshavn vare kun almindelige Sandveje, og der var kun Post to Gange ugentlig, hver Onsdag 4 Hestes-Diligence og hver Fredag ridende Post. Senere fik vi kjørende Post daglig.

Af Biografisk Lexikon vil man kunne se, hvad min gamle virksomme Fader fik udrettet for sin By („han omdannede den fra en stor Landsby med ufarbare Veje til en brolagt Kjøbstad med Gadebelysning“) og for Omegnen. I taknemlig Erindring herom rejstes hans Marmorbuste, udført af Prof. A. Paulsen, i Plantagen „Christiansgave“.

I 1868 overtog jeg min Faders Forretning. Der er gaaet en Menneskealder, siden jeg mistede min Hustru. Mine Børn ere døde, og jeg lever nu alene i den gamle Kjøbmandsgaard, der rummer saa mange Minder om min Slægt.

Jørgen Holten

Kontorchef
i Kultusministeriet
HOTHER PLOUG

DET PLOUG'SKE HUS

MINE Forældres første Hjem var i den Hirschsprungske Ejendom, Nr. 28 i Gothersgade. Jeg husker de smaa Stuer, der laa i den sædvanlige københavnske Orden: Dagligstue og Herreværelse til Gaden, Spisestue bagved med et Hjørnevindu ud til en snæver, mørk Gaard og bag denne Sovekammer og Børneværelse med Tilgang fra en trang Korridor. Det var nødvendigt for Fader at bo nær Byens Midte, og Midlerne tilstodte ikke i de Aar en Lejlighed med friere Beliggenhed. „Fædrelandet“s Kontor laa paa Købmagergade lige ved Posthuset, og gennem den tarvelige Grønnegade og Antonistræde gik min Faders daglige Gang til hans Virksomhed. Som Omgivelserne var jævnt borgerlige, saaledes ogsaa vort Liv i Hjemmet, hvis eneste topografiske Fortrin var Kongens Haves Nærhed. Den blev vor daglige Legeplads, medens vi iøvrigt tilbragte en større Del af Sommertiden paa Stokkerup hos min Bedstemoder, Fru Hage.

I 1862 indtraadte en stor Forandring i vore ydre Livsforhold, da Fader købte den gamle Melchiorsske Ejendom, Højbroplads 21, en anelig Købmandsgaard fra det attende Aarhundredes sidste Aartier. Her fik vi fra nu af et stort og sollyst Hjem med Udsigt over Kanalen og Slotspladsen til Børsen og Kancellibygningen, medens Gammelstrands Fiskerkoner rumsterede tæt uden for vor Port. Dette Naboskab blev min Faders og Bladets Fjender aldrig trætte af at minde ham om.

Men blev Stuerne større, var vor Levemaade stadig lige jævnt borgerlig. „Fædrelandet“ var

aldrig nogen Guldgrube — Bladets Holdere naaede i Tal sjældent over 3000, og efter den ulykkelige Krig 1864 sank Tallet endog langt derunder — og Fader frygtede af Hensyn til sin politiske Uriaspost intet mere end Gæld. Disse jævne Levevilkaar var sunde for os Børn, for hvem vore Forældre med kærlig Omtanke skjulte det Tryk, der ofte hvilede over Fader i disse Aar, et Tryk, der dog ikke væsentligt stammede fra Bladets usikre ydre Forhold, men mere fra vore indre Stridigheder og fra den Sorg, han følte:

saa tidt hans Tillid fik til Svar
de fordums Venners Flugt.

Vel kunde vi se Skyer paa hans Pande, og den mutte Barskhed, der var saa godt kendt af alle dem, som søgte ham i Redaktionsanliggender, kunde ogsaa komme frem i Hjemmet; men naar han saa Moder sidde i Dagligstuen med os Børn om sig, lyste han op, og hans naturlige glade Humør kom frem. Som i andre Hjem af samme Grundpræg som vort, kom Opdragelsen for Størstedelen til at ligge i min Moders Haand. Hun lærte os at læse, sang vore Salmer med os og vore gamle Folkeviser for os, og med de sjeldne Evner til at undervise, hun ejede, lykkedes det hende at aflevere mig til Borgerdydskolen paa Christianshavn med en Ballast af Kundskaber, der ganske imponerede Martin Hammerich. Mange Aar efter har jeg hørt denne højt og lydeligt forsikre, at aldrig var noget bedre undervist Barn blevet optaget i hans Skole. I Aarene efter 1864 ramtes hun af

flere svære og langvarige Sygdomme, og saa maatte Fader selv træde til. Jeg maa ærlig tilstaa, at jeg yndede ikke Lektuelæsningen med ham. Han var langt strængere end Moder, dertil meget utaalmodig, og hvor gemytlige end hans forskellige Dask kunde være, naar jeg ikke svarede hurtigt nok, saa fik de dog tidt min Hukommelse til at gaa rent i Staa. Egentlig Pædagog var han ikke, og trods hans Stræng-
hed blev Karakterbogen straks ringere, naar Moder var syg. Men ligefrem rørende var den Omhu, hvormed han i disse Aar overtog hendes forskellige *partes* i Husførelsen. Han smurte hver Dag vor Skolemad – det vilde han paa ingen Maade betro til Kokkepigen – og jeg mindes endnu, hvorledes han altid skar tre Snit i Stykkerne med det salte Kød, at ikke Tænderne skulde flænse

CARL PLOUG (1813-94) I SIT ARBEJDSVÆRELSE

det hele af Brødet straks. Og Osten paa Rugbrødet var altid aldeles lige skaaret; vee den Ulykkelige, der i hans Nærhed hulede i en Schweitzerost!

Selskabelighed havde mine Forældre i disse Aar ikke meget af. En Gang om Aaret havde de nogle Politikere til Middag; saa kom vi Børn først ind til Desserten, hvor vi gerne straks søgte til gamle Wesselys Plads, da han var Børneven og stak et eller andet godt til os. Det var temmelig kedeligt, og langt mere glædede vi os, naar Studentsangerne besøgte os. Saa fik vi Lov at være oppe og høre paa Kvartetterne og more os over

al den Lystighed, et Studentsold udvikler. Jeg husker Heises smukke Smil, Vilhelm Rødes Lune, Axel Liebmanns Elskværdighed, gamle Guldbergs Kaadhed, Christian Richardts Latter og Zincks lystige Viser. Dette Studentergilde var for os Aarets bedste Aften.

De hyppigste Gæster i vort Hjem var dog – afset fra, at Giødwad i disse Aar hver Dag spiste hos os – Professor Høyen med Hustru og Svigerinde og de Kunstnerfamilier, der hørte til hans Kreds. Det var i største Tarvelighed, blot med en Kop Aftenthe, hvortil der af Hensyn til Høyen maatte sørges for særlig udsøgt Wiener-

brød, som han nød med en barnlig Glæde. Paa saadanne Aftener blev der aldrig musiceret, da Høyen aldeles intet Øre havde for Musik, men Samtalen gik uhyre livligt – undertiden med en eller anden varm Disput. Høyen, der var mindst lige saa eksplosiv som Ploug, yndede ikke Modsigelse – han var i den Retning dygtig forkælet af sine nærmeste Omgivelser – og der blev derfor ogsaa i vort Hjem vist ham det mest mulige Hensyn. En Gang lykkedes det ham dog i et særlig stærkt Anfaid af Urimelighed at sætte Ploug i Fyr og Flamme, saa at de to fik sig en Tørn sammen. Jeg var da forlængst puttet i Seng, saa at jeg ikke blev Vidne til denne Holmgang – den drejede sig om Bissens Betydning – men den skal have været frygtelig at overvære.

Langt mere end nogen Selskabelighed betød for os de Glæder, Fader og Moder skaffede os i Hjemmet, naar de samlede os til Højtælæsningen ved Aftenlampen. Hele Dagen glædede vi os til, at Klokken skulde blive 7. Saa var Lektierne læste og Moder færdig med „Fædrelandet“. Vi tog Plads om Dagligstuebordet, og saa kom Fader med noget at læse. Fortvivlede blev vi, naar et eller andet Besøg gjorde en brat Ende paa vor Forventning. Navnlig gøs det i os, naar Kirkeministeren, Aleth Hansen, kom og skulde manuduceres i Rigsdagsforhold. Han blev altid til Thee!

Fader havde en prægtig Stemme og læste udmærket højt. Holberg, Hostrup, Oehlenschläger og Blicher, kort sagt det meste og bedste af dansk Digtning fik vi saaledes gennemgaaet. Ogsaa Walter Scott og Dickens læste han, og, da vi blev noget større, Shakespeare. „Pickwickklubben“ læste han saa morsomt, at jeg undertiden bogstavelig talte gik under Bordet af Latter. Saa lagde han sin Bjørnelab om min Hals og halede mig sindigt op igen, mens hans uforstyrret læste videre. Det var dog intet imod som han læste egentlig Poesi. Hakon Jarls

Saa er da Timen kommen,
der vælger mellem Odin eller Kristus
gik i hans Foredrag til Marv og Ben. Og jeg

maa vedgaa, at jeg senere i Livet har undraget mig mere end een Shakespeare-Opførelse ved Flugten. Den, der har hørt *hans* Kæmperøst udslynge Kong Lears Raab i Nattestormen paa Heden, gider ikke høre en anden en hakke Kaal paa de samme Vers.

Ja, disse Aftener hører til mit Livs bedste Minder. Jeg havde tidlig Lov til at læse omtrent, hvad jeg vilde – begge mine Forældre havde i den Retning meget Frisind – men den stilfærdige Maade, hvorpaa Fader gennem disse Aftener vendte min Hu mod det ædleste, Kunsten har frembragt, den synes jeg at jeg maa takke ham for hver Dag, jeg lever. Hvergang jeg dvæler ved disse Minder, rinder mig i Hu et Vers, han skrev i sin høje Alder:

Men Held enhver, der har oplevet Dage,
ja, Timer blot, da Idealets Skær
han syntes sig at være mere nær,
og har beholdt Erindringen tilbage.
Maa siden tunge Tiders Last han drage,
vil den ham følge, dobbelt lys og kær,
og styrke Viljen, løfte Mod og Kraft;
hvad end han taber, Haabet er ej tabt.

Een Digter læste han dog ikke, nemlig sig selv. Med den ejendommelige Blyhed, der gjorde ham saa kær for dem, som lærte ham ret at kende, vilde det have været komplet umuligt for ham at sidde i sin Familie og læse egne Vers op. Og han var ganske ligeglad, om vi gjorde os bekendt med hans Digte eller ikke. Som Dreng kunde jeg ikke lide hans Vers. De knortede, folkelige Udtryk, han brugte, og som paa modne Læsere i Nutiden virker saa forfriskende („i Lærredsbukser og Vadmeststrøje“, „Studenens Røgt“ o. a. lign.) stødte mig i en Aarrække bort fra hans Digtning. Det havde sikkert gjort ham ondt, om dette var vedblevet, men med den berettigede Selvfølelse, hvormed han saa paa sine bedste Frembringelser, har han været aldeles sikker paa, at det kom nok, og kom det ikke af sig selv, saa havde det for ham intet Værd. Og som han tænkte i dette Stykke ogsaa min Moder. Vi lærte at elske ham, men ikke at dyrke ham.

Pastor
OLFERT RICARD

ET EMBEDSMANDS-HJEM

PJALTENBORG var i Fare, alle Mand maatte ud. Jeg sad i Spisestuevinduet og skulde til at læse Bibelshistorie, men maatte naturligvis ogsaa stille. I Krigstilfælde maa man jo dog forlade alt, ikkesandt, og alle Drengene fra Nabogaarden havde stormet Pjaltenberg. Pjaltenberg var en meget smuk Borg, bygget af gamle Gulvtæpper og Flag i det ene Hjørne af Gaarden.

Det var mærkeligt, at ens Fader netop den Eftermiddag skulde finde paa at kigge ned i Gaarden. Der har han naturligvis ogsaa set sin Søn i den vilde Kamp. Kampen var ikke forgæves, Fjenderne blev drevet paa Flugt. Men ved Aftensbordet faldt der et meget ubehageligt Spørgsmaal: Har du læst dine Lektier? Hovedet blev begravet i Thekoppen, men den var ikke stor nok til at skjule Skamrødmene. Næ. Ja vil du saa se du gaar hen og læser dem, og saa kommer du ind til mig, naar du har lært dem, og bliver hørt i dem. Det var en stor Tort, det behøvedes ellers aldrig. Det var Abrahams og Lots Hyrder, som stredes. Og nøjagtigt skulde det være. „Og Abraham sagde: Lad der ikke være Strid – –“. „Nej, du glemmer et Ord!“ „Lad der ikke være – –“. „Nej, du glemmer et lille Ord, – vil du saa læse over paa det en Gang til“. Der stod: „Kære, lad der ikke være Strid –“. Korrekt skulde det være hos Departementschefen.

Ellers tog han sig sjældent af vor Opdragelse. Dette var et særligt Uheld. Jeg tror ikke, Forældre drøftede Opdragelsesproblemet med hinanden dengang. De læste ikke Spencer. Faderen tog sig af Karakterbogen, som skulde underskrives om Lørdagen, og et eneste „godt“ blev paatalt. Moderen tog sig af Manererne og havde tillige en ret sjælden Sans for Sprogets Udtale; jeg véd ikke, hvor hun havde det fra, men hun vakte tidlig Sansen for at tale vort Sprog saa smukt som muligt. Resten overlodes til Børnene selv. Ingen paasaa, om man fik læst Skønlitteraturen, selv Danseundervisningen snød man sig fra. Idræt tænkte ingen paa dengang, Udflugter foretoges ikke, en Theaterbillet var en Sjældenhed. Det religiøse Liv var der ogsaa Taushed om.

Hvorfor kom man saa til at elske dette Hiem over alt andet? Var det kun Vanen og Bevidstheden om at høre sammen? Var det den trygge Vished om at være elsket, skønt Kærtegn var sjældne?

Det var, for hendes Vedkommende, først og fremmest dette, at *hun var der altid*. Det gælder nok ikke alle Mødre nu. Hende gjaldt det, disse Stuer havde hun skabt, og den Verden, hun havde skabt, beherskede hun. Hun foer vild, sagde vi for Spøg, naar hun var i Byen for at gøre Indkøb; hun kendte kun Pilestræde. Hjemmet var hendes alt. Hun syede selv sine Kjoler, med uendelig Smag,

syede sine Drenges Tøj, til de blev store, gik med i Køkkenet, holdt alting sirligt og smagfuldt og var yderst sparsommelig. Dertil var hun saare skøn at skue; jo ældre vi blev, jo mere Syn havde vi derfor. Til det sidste bevarede hun sin lette Ungpigeskikkelse, dobbelt henrivende med den Sky af sølvhvidt Haar. Hun brød sig om os og ellers kun om meget faa, det vidste vi.

Inde i Stuen ved Siden af sad *han*, naar han ikke var i Ministeriet. Med korslagte Ben og vrikkende Vrist, gyngende paa Stolen, dampende paa Piben, med et Bjerg af Sager foran. Han sad dér, saa nærved, og dog uendelig skilt fra os andre det meste af Tiden, fordi alle Tanker var ved Arbejdet.

Hun kunde sige „Frederik“ til ham tre Gange, uden at han hørte, og tilsidst ryste opgivende paa Hovedet. Han sad og lærte os en eneste Ting: *at arbejde*. Ikke Arbejdets Fest, endnu mindre at vigte sig af Arbejdet; men Arbejdets Selvfølgelighed. De taler om 8 Timers Normalarbejdsdag i vore Dage. 8 Timer! Denne Mand havde mindst 11.

Derfor var *Regelmæssighed* Husets Grundpræg. Alt gik som efter et Uhr, lige fra Morgenturen til Aftenbeziquen. Stod Middagsmaden en enkelt Dag ikke præcis paa Bordet, satte han sig blot til Klaveret og begyndte paa „Vintren rasat“ eller Menuetten af „Et Folkesagn“, saa kom den. Folk troede, vi levede et selskabeligt Liv og førte stort Hus. Faktum var, vi saa' nogle gamle Damer nu og da en Søndag Middag, og ellers ingen.

Jo, én Gang om Aaret. Jeg sér det endnu for mig som et festligt Tog, der drog forbi. Paa

Faders Fødselsdag kom *Ungdomsvænerne*, de sidste Mænd af en svunden Studentergeneration. Vilhelm Rode, med det lyse Blink bag de glitrende Stangbriller, den jomfruelige Guldberg med det fine Smil og indad tilbens, van Deurs, den lille Kobold, der spillede herligt paa Fløjte, C. Rosenberg, som de drillede, den ædle Fleischer og den pragtfulde Peter Plum, som lever endnu. Alle de andre

døde længe før han, og der blev ikke Tid til nye Venskaber, derfor blev Huset tidlig ensomt og tyst. — Men dengang de endnu kom, da var det de lyse Ungdomsdage, som kom paa Besøg én Gang om Aaret og stansede Arbejdshjulet for en Aften. Og vi kunde se, at de havde

GEHEIMEKONFERENSRAAD C. F. RICARD (1830–1908)
OG HUSTRU SIGNE F. MØLLER (1844–1901)

holdt forskrækkelig meget af den Ven, de kom for at fejre. Han havde været ung selv, inden Embedet og Arbejdet kom og tog ham helt.

Mange Aar derefter, da Jubilæerne begyndte at falde Slag i Slag, drog en anden Kreds ind en sjelden Gang og forstyrrede Arbejdshjulet. Denne Gang var det *Juristerne*. Julius Lassen og M. P. Friis, Øllgaard, Trolle, Goos, Thomsen, Linde, saadanne Folk og en hel Del fler. Da saa' vi, at den travle Mand var ikke blot elsket, men han var beundret og højagtet.

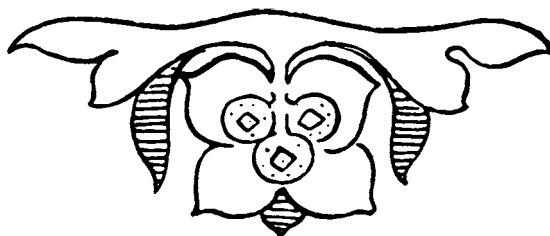
Og Dagen efter gik alt som før. *Trofæst* var den Dyd, som mest blev opelsket; den er siden blevet sjældnere her i Landet. De samme Piger Aar ud og Aar ind; Tjenestepigerne blev i det Hus og blev gamle.

Siden drog *Ungdommen* ind. Det var Sønnernes Venner, som altid var velkomne, helst Lørdag Aften. Og det mærkelige skete, at nogle af dem

var kommet som Sønnernes Ven, men blev mest Faderens. Det lykkedes aldrig Arbejdet at kue Ungdomssindet. Da en klog Mand nedlagde sit Embede, fordi han havde tjent Staten i 50 Aar, saa' man ret, hvor Synd det var, at man ikke havde givet ham mere Hjælp. Arbejdshesten faldt ikke sammen, da de spændte Seletøjet af; men *Mennesket* levede befriet op. Den gamle Herre læste Anatole France og Georg Brandes, Bjørnson og Apologetik, spillede gamle Operaer og Koralmelodier, gik lange Ture og saa', hvorledes de ødelagde København, og drøftede alt Nyt med yngre, ung og klog, frisindet og erfaren paa engang. Det religiøse Liv tonede ogsaa stærkere frem, det havde aldrig været helt glemt. Hænderne foldedes til Tak hver Dag ved Middagsbordet, inden der blev sagt Velbekomme, og hver Morgen blev der læst et Stykke af det Ny Testament alene i Sofahjørnet.

Vi var alle meget dansksindede i det Hjem, men om det kunde kaldes et typisk dansk Hjem, véd jeg knap, dertil blev der vist bestilt formeget. Det gik ud over Kulturen og Børneopdragelsen og Ungdomslegen. Der blev simpelthen ikke Tid til den Slags. Men der blev gjort et Stykke Arbejde fra det Hjem, som faa lagde Mærke til, men som dog betød en betydelig Indsats i dansk Folkeliv. Det glemtes ikke, at Menneskeskæbner tit blev afgjort, og at ogsaa Loves Affattelse har stor indirekte Betydning, og dengang var der endnu ingen Skygge faldet over den røde Bygning, men man værnede om gode Traditioner og skabte dem delvis selv. En skønne Dag opløstes og lukkedes det Hjem, som alle andre. Den næste Slægt gik ud og arbejdede videre, i samme Aand, men under nye Former.

Oeyn Rind

Professor Dr. med.
Overkirurg
E. A. TSCHERNING

MIN BARNDOM PAA ØRHOLM

JEG er født paa Hauserpladsen, men er dog Barn med landlig Opdragelse, thi fra min bevidste Barndoms Begyndelse til mit halvelvte Aar er jeg opdraget paa Ørholm, hvor mine Forældre fra Foraaret 1854 – jeg var da tre Aar – lejede den store Hovedbygning, tildels af økonomiske Hensyn for at kunne give deres Børn Landluft uden at have Udgift af stor Lejlighed i Byen og Landlejlighed til Sommerbrug. Paa Ørholm fandt de i Hovedbygningen en herskabelig Bolig, som dog kun var taalelig holdt, men den var billig, og der var Plads. Der var en Have paa 5 à 6 Tønder Land, store, men lidt forfaldne Udhuse. Og hvad var der ikke alt af gammel Hygge og landlig Overflødighed af al Slags, en hel lille Landhusholdning og stor Havedrift. Hvad kunde Moder ikke høste af Grøntsager til at aflaste Husholdningskontoen! Mine Forældre fik mange Skoser, fordi de opfødte os med saa mange Vegetabilier, – vi vilde faa Kirtelsyge af de mange Kartofler, opstuede Maver af den megen Salat. Det var jo i de Tider, Æggehvdestoffernes Enevælde i Kosthygiejnen kom frem. Men Spaadommene gik ikke i Opfyldelse. Der var Æg, Mælk og Flæsk nok til at gøre Moders Kost kraftig og sund.

Ørholm laa den Gang udenfor Trafiklinierne; en Herskabsvogn var en Begivenhed, hvorom der taltes Resten af Dagen. En Skoleskovtur med en halv Snes „Kildevogne“ med Flag forvildede sig en Gang der forbi. Jeg synes aldrig et festligere Tog er passeret forbi mine Øjne. Forbindelsen med København bestod for Personbefordring i en

Omnibus, der fra den en halv Times Gang fjærne „Store Kro“ i Lyngby nogle faa Gange om Dagen gik til København. Her holdt den ved „Hotel du Nord“, hvor nu Magasinet af samme Navn ligger. – Aviser, Pakker og Breve besørgedes med Fabrikkens Fragtmand, „Papirskusken“, der daglig førte Papir til „Byen“ og bragte Klude med sig hjem. Han tog vore Breve og Pakker med til Besørgelse og modtog den Korrespondance, som vore Bekendte vidste skulde afgives til en Urtekrammer i St. Kongensgade.

Vi havde jo nok en Postforbindelse; thi Dili-gencen bragte den københavnske Post til Lyngby, hvorfra der vist en Gang om Dagen blev bragt Post til Brede Skolelærer. Hos ham laa Posten til Afhentning; men da vi havde den bekvemme Forbindelse med „Papirskusken“, var det kun, naar vi paa Spadsereture kom forbi Skolen, at Postafleveringen fandt Sted, saa det er hændet, at vi en Gang fik en Indbydelse nogen Tid efter Lejligheden, til hvilken den gjaldt.

Laa vi saaledes til Siden for de gængse Ruter, saa var dog selve Stedet rigt paa Bevægelse, som Tilfældet er med en Fabrik, hvor en Mængde Mennesker er i Virksomhed. Tømrer- og Smedeværksted var i fuld Gang, Fabrikkens Arbejdere var paa Færde fra Morgen til Aften, og „Klud-konerne“ gik fra deres Lokale til Fabrikken med de sorterede Klude. Fabriksherren boede langt borte, – paa Strandmøllen. Arbejdere og Haandværkere søgte ofte mine Forældres Raad og Vejledning i Anliggender, der ikke netop hørte ind

under deres Stilling ved Fabrikken. Fader var jo paa Grund af Rigsdagsarbejdet det ene Halvaar hjemme fra, men i Sommerhalvaaret søgtes han ofte. Moder var hele Aaret rundt en god Støtte for Fabrikkens Koner. Hun havde en ikke ringe Praxis som en Slags gratis Kvaksalverske, idet hun i Tilfælde af Sygdom hos Familierne hjalp efter Recepter fra vor Huslæge i København, mine Forældres gode Ven, *Fenger*, den senere Borgmester, og hun solgte dem billig Mælk og hvad Huset ellers kunde undvære. Ved Siden af Hjælpen, hun gav, tog hun sig en for hin Tid naturlig Ret til at revse for hvad hun fandt stygt og urigtigt. Gamle *Niels Olsen* – mon han var gammel uden i *min* Forestilling? – var en lille hjulbenet, mager Arbejdsmand, der udenfor Fabriksarbejdet gik til Haande hos os med Brændehugning og Savning. Det var et haardt Arbejde for ham i tidlige mørke Morgener før Fabrikstiden; men Niels Olsen maatte slæbe, for han og hans høje pragtfulde Hustru satte en stor Skare Børn i Verden, og Moders Bebrejdelser for den ukontrollerede Børneavl mødte han med, at det var deres eneste Fornøjelse, – hvad der for Resten ikke var rigtigt, thi han dyrkede Bacchus og fik Skænd af Moder derfor. Var Niels Olsen et lidet ordnet Menneske, saa var ovennævnte *Ole Papirskusk*, Fragtmanden, en akkurat Mand i sin Virksomhed som i sit Hjem. Han havde i Huset en Dreng af sin Slægt, en Slags Velgørenhed var det vist, og denne Dreng opdrog han efter Reglen: tugte den, man elsker. Hvor var han stræng mod samme „lille Frederik“! Frederik, der var en Del Aar ældre end jeg, havde Forpligtelser i Onkelens Stald, og var Sagerne ikke i Orden, fik Drengen Bank. Jeg husker en Eftermiddag, da Moder sad ved sit Staffeli i en Stue, der vendte ud mod en Plads, paa hvis anden Side Fragtmandens Stald laa. Hun hørte Skrig og Raab der ovre fra, og da hun saa efter, saa hun „lille Frederik“ lagt op paa Foderkisten, medens Onkelen var i Færd med at gennempnygle ham med Piskeskaflet. I en Fart kom Vinduet op. Moder stod der med Malerpalet og Stok, raabende over Gaarden for at stoppe Exekutionen, og „Ole Papirskusk“ fandt Indblandingen naturlig. Sagen var dog ikke den, at Moder i og for sig var Abolitionist overfor Legemsstraffe i Optragelsen; hun havde selv i sin Barndom været ude for Prygl, og jeg tror, man nu vilde finde, at

hendes Haand sad ret løst paa Skaflet; baade vi Børn, hendes Lugebørn i Haven og hendes Tjenestepiger har faaet hendes dygtige lille Haand at føle. Men overfor Ole Papirskusk fandt hun, at Afvejelsen af Straffen var uretfærdig i Forhold til Forseelsen; ja, saa rørt var hun over „lille Frederik“, at han kom ind i en af hendes smaa Noveller som en Dreng, der led ved en ond Slægtnings Haardhed. Det gik ham imidlertid godt i Livet.

Moders Interesse for Frederik bevirkede, at jeg i nogen Grad sluttede mig til ham. Iøvrigt var vor Omgang med Fabrikkens Børn ikke intensiv.

Vi blev tidlig taget i Skole. Undervisningen deltes mellem en Lærerinde og mine Forældre. Lærerinden havde „Skolefagene“, Religion, Historie, Geografi, Naturhistorie og lidt Klaverspil, medens mine Forældre tildels tog Sprogene, Fransk og Tysk, hvoraf vi lærte Begyndelsesgrundene meget tidlig. Og saa lærte Moder os, saa langt jeg husker tilbage, at tegne. Om Sommeren vandrede vi ud i det Fri med vore Tegnebøger og blev anbragt ved en Træstub, en stor Sten, en Savblok eller en Laage og fik Anvisning paa at se og gengive det set. Om Vinteren, eller naar Vejret var daarligt, fik vi et Par Klodser, en Kande eller en Blomst sat frem og skulde gengive Formen. Jeg tror ikke, jeg altid har været helt glad ved denne Undervisning, der bar saa udmærket Frugt hos min Søster Anthonore Christensen, men det var dog friskere end Grammatiktimerne, hvor samme Søster kylede Bogen hen ad Gulvet, eller Timerne med den store Tabel, som især en af Lærerinderne ansaa for Undervisningens Hovedhjørnesten; hun blev hurtig uenig med Moder paa Grund af dennes friere Syn paa Undervisning.

Naar jeg særlig kommer til at nævne min Moder i Forbindelse med Undervisningen, ligger det i, at hun var der hele Aaret, medens Fader i Rigsdagshalvaaret boede i København og kun kom ud om Søndagen. Men om Sommeren var han interesseret Deltager i vor Undervisning, hvor jeg som ældste Søn især nød godt af hans store pædagogiske Evner. Det Fag, han lærte mig, var først og fremmest Fransk efter de den Gang nylig fremkomne Ahnske Lærebøger, der fingerede, at Sproget lærtes som Modersmaalet, saaledes at man begyndte med de faa Ord, som er Spædbarnets første – *mère, père* o. s. v. Dernæst lærte han mig meget tidlig Begyndelsesgrundene i Arithmetik efter Steens fortrinlige lille Lærebog og Geometri

efter en gammel Bog af Hjelte fra Faders Ungdom. Historie lærte han mig efter en lille Danmarks-historie af Rimestad – i sort Shirtingsbind. Om denne Bog har jeg, foruden det sorte Shirtingsbind, kun en eneste bestemt Erindring tilbage, nemlig følgende: I det Kapitel, der omhandlede Kristendommens Indførelse i Danmark, stod der, at paa den Tid havde mange opgivet Troen paa de gamle

Guder, men de kunde ikke forsone sig med den nye

Lære, og disse Mennesker troede derfor kun paa sig selv. Hvad det i

Grunden skulde sige, stod mig ikke helt klart, men jeg har en Erindring om, at jeg fandt dette Livsgrundlag overmaade vellykket. Jeg mærkede jo ikke noget til, at mine Forældre stod i nogen nær

Berøring med ældre eller nyere Guder, ja Pastor Rørdam i Lyngby fandt endog Anledning til at

holde min Moder borte fra Altergangen efter min ældste Søsters Konfirmation. Og han havde vel Ret; thi hendes Nærværelse ved Alterbordet for Følgeskabs Skyld havde været meningsløs.

Et Led i Undervisningen var de Besøg, som vi aflagde sammen med Fader i alle Slags Fabrikker og Værksteder, hvorved vi meget tidlig fik en ikke ringe teknisk Viden.

Ørholm var Stedet for mange glade Timer. Fra Omegnen og fra København søgtes vort Hjem af en fast Stok af gode Venner, yngre og ældre. To Retter Mad, Frugt efter Aarstiden og dertil Moders vellagrede Frugtvine var hele Traktementet. Hvem der kom, maatte vide, at Gæstfriheden var i stor Tarvelighed. I en Sang til en gammel Vise-melodi skrev Moder ved en festlig Lejlighed: Og blev I fixeret – og daarligt trakteret, - saa band mig ikke, – naar I returnered' til stor Kalas! Ved denne Fest blev jeg, ud paa Aftenen, græ-

dende af Søvnighed lagt til Sengs, og bagefter blev jeg sølle Dreng drillet som den, der havde udbragt Skaalen for det gode Humør. –

Der var Efteraarsmanøvrerne med Musik og Kanontorden. Fader gik ud og forklarede os, hvad der foregik, og det kunde træffe, at han modtog Hyldest fra Officerer, som havde tjent i hans Ministertid i hint vidunderlige Aar 48. – Der

var ogsaa smaa Ture med Madkurv og Vand paa Maskine, og den aarlige Tur til Dyrehavsbakken.

Som Glanspunkter staar for mig de Besøg, Fader modtog af fremragende

Mænd, politiske Venner og Modstandere, der kom for at forhandle og ofte tog til Takke med mine Forældres fordringsløse Bord, der dog altid havde

en vis Charme, som skyldtes Moders store Forstand paa Husførelse og den Støtte, hun fandt i den lille Landbedrift

PROFESSOR E. A. TSCHERNING I SIT 4. AAR
BLYANTSTEGNING AF P. SKOVGAARD

og den store, veldyrkede Have. Hvilke forskellige Billeder staar ikke for min Erindring af hin Tids Mænd: *Blixen-Finecke, Scheele, I. A. Hansen, Monrad, Balthasar Christensen, Fischer, Gert Winther*, Digteren *Goldschmidt, Algreen-Ussing, Fenger, gamle Owen* og mange flere. I nogle Aar boede Fru Kommandørinde *Suenson* til Leje hos os; hendes Søn, den senere berømte Mand fra Helgoland, kom med Familie i Besøg hos hende. Hvor var han smuk og statelig! Hvor var der Fest over en Samtale mellem ham og Fader under det store Lindetræ, – og hvor var hans Børn smukke og elskværdige! Men allerfornemst var selve den gamle „Grandmama“, der efter sin Mand havde et gammelt Skibsuhr, som kun vilde gaa, naar det laa paa Maven, – men saa gik det ogsaa godt. Hendes smaa Fester for os Børn var fine og højtidelige, selv om vi fandt det underligt, at hun havde gamle Porcelænskopper uden Hank

— ligesom Kopperne paa Fileværket —, og at hun smurte Smørret paa den haardbagte Side af Hvedetvebakkerne.

Æventyret i Aarets Adspredelser var dog nok Turen til København, hvor vi Børn ved Omnibussens Ankomst til „Hotel du Nord“ blev afhentede af vore tre gamle Tanter *Løvmand*, der førte os rundt, medens Moder stormede i Butikker. Der var Maleriudstillingen paa Charlottenborg, maaske med et Besøg i et Atelier — baade den ene Frk. Løvmand og Moder hørte jo med til den Tids Kunstnerkredse; saa var der Musæumsbesøg eller en Tur til Frederiksberg og Middag Kl. 3 hos Tanterne.

Paa en af disse Ture fik jeg første Gang Indtrykket af et Navns Betydning. Vi var paa Toldboden med Moder. Hun havde Pakker med fra Butikker. Ved Udgangen blev hun stoppet af Toldbetjenten, der ikke vilde gaa ind paa Forklaringen om, at Sagerne ikke var „indført“, men købt i Butik. Han konfiskerede Pakkerne, og Moder sagde, at saa kunde hendes Mand, Oberst *Tscherning*, afhente dem. Ved det Navn kapitu-

lerede Toldmanden, og Moder gik sejrrig bort med Bagage og Børn.

Ja, hvilke Erindringer fra disse Ture! Fader skulde ledsage sin Ven Suhr paa en Baderejse — den rigtige gamle Suhr, Fru Heibergs Ven. Jeg var med Moder inde til Afsked. Vi spiste hos Suhrs, og jeg, der vel kunde være en 8 Aar, var af Moder henvist til at skulle spise med en Husjomfru, men Suhr vilde have Drengen med til Bords sammen med Forældrene. Jeg synes endnu, at noget finere har jeg ikke oplevet. Foruden mine Forældre erindrer jeg kun Suhr, hvid, alvorlig, tavs, med høje Flipper og højt, hvidt Halstørklæde. Efter Bordet kørte vi til Jernbanestationen; den laa omtrent, hvor nu den nye Banegaard ligger. Ligesom Bordet havde givet mig min første Iskage, saaledes stod jeg her første Gang overfor et Jernbanetog —, og Toget kørte bort med de to Mænd, saa vidt forskellige og dog saa gode Venner.

Naar jeg nu tænker derover, synes jeg næsten, at jeg den Aften første Gang saa udenfor Ørholms snevre Kreds og kastede et Blik ud i den store Verden.

Selskabets Ejendom Nygade 4.

Aktieselskabet

„Haand i Haand“

Dansk

Syge- og Ulykkesforsikring

Aktiekapital

1 Mill. Kroner

Kjøbenhavn.

„HAAND I HAAND“ er Skandinaviens
ældste og største Syge- og Ulykkesforsikringselskab.

Selskabets Ekspeditionskontor Nygade 4.

12.I.13.

DAGENS
NYHEDER

MIT

HJEM

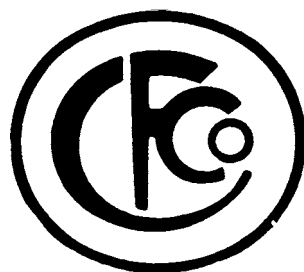
- Bille
- Bing
- Castenschiold
- Finsen
- Foss
- Koedt, Peschke
- Nyrop
- Ottosen, f. Johannsen
- Pautli
- Troels-Lund
- Ussing
- Vedel
- Zahle.

MIT HJEM

TEKST OG BILLEDER

◦
MED
BIDRAG AF
STEEN ANDERSEN
BILLE · HARALD BING
C. CASTENSCHOLD · VILH. H.
FINSEN · ALEX. FOSS · A. PESCHCKE
KØEDT · CAMILLUS NYROP · MARTHA
OTTOSEN · JAKOB PAULLI · T. F. TROELS-LUND
C. USSING · VALDEMAR VEDEL · NATALIE ZAHLE

KØBENHAVN
C. FERSLEW & CO.s FORLAG
1912

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Pag.
Revisionschef <i>Steen Andersen Bille</i> : C. St. A. Bille.....	1
Direktør <i>Harald Bing</i> : Gamle Minder	4
Kammerherre <i>C. Castenschiold</i> : Fra Borreby	9
Postmester <i>Vilh. H. Finsen</i> : Mit Hjem paa Færøerne	12
Ingeniør <i>Alex. Foss</i> : Erindringer fra Hjemmet	16
Grosserer <i>A. Peschke Køedt</i> : Minder fra Flensborg	19
Professor <i>Camillus Nyrop</i> : Fra mit Barndomshjem	27
Fru <i>Martha Ottosen</i> : Min Mor	32
Stiftsprovst, kgl. Konfessionarius <i>Jakob Paulli</i> : Nogle Barndoms- og Ung- domserindringer	36
Professor, Dr. phil. <i>Tr. Fr. Troels-Lund</i> : Gamle Bakkehus.....	40
Justitiarius, Dr. jur. <i>C. Ussing</i> : Et Embedsmandshjem i Tredserne	44
Professor, Dr. phil. <i>Valdemar Vedel</i> : Minder fra det gamle Rosenvænge..	46
Frøken <i>Natalie Zahle</i> : Min første Barndom.....	50

DA vi ifjor for første Gang gav vore Læsere »Mit Hjem« i Hænde, stillede vi i Udsigt, at en Fortsættelse af dette interessante Memoireværk — som rummede ikke blot Erindringer, Minder, men ogsaa Forbilleder, Idealer — vilde fremkomme ad Aare.

Allerede nu indfrier vi vort Løfte. Den hjærteligt varme Modtagelse, »Mit Hjem« fik fra de forskellige Sider og hvorom bl. a. et stort Antal Breve har aflagt Vidnesbyrd, indeholdt den stærkest mulige Opfordring til straks at gaa videre i samme Spor. Og denne Opfordring har vi altsaa fulgt. Vi har atter i Aar henvendt os til en Række kendte og ansele Personligheder og anmodet dem om at skildre deres Barndomshjem og de Indtryk, de har modtaget og bevaret fra Hjemmet. Og vi har atter denne Gang mødt sjælden Imødekommenhed og Forstaaelse fra alle Sider.

Herfor bringer vi vor bedste Tak til de Kvinder og Mænd, der har ydet deres Bidrag til denne Fortsættelse af »Mit Hjem«. De mange interessante Skildringer fra svunden Tid vil utvivlsomt faa en lige saa hjærtelig Modtagelse som den, der første Gang blev »Mit Hjem« til Del.

UDG.

Revisionschef
STEEN ANDERSEN BILLE

C. ST. A. BILLE

NAAR jeg ser mig om i min Dagligstue, nikker jeg tit og ofte kærligt til en gammeldags Mahogni-Lænestol, betrukket med rødt Peluche, thi den faar mine Tanker til at flyve tilbage til Tiden omkring 1870, til Barndomshjemmet i Kronprinsessegade, og jeg ser Fars kendte Skikkelse sidde i Stolen i sin sorte Fløjels Hjemmejakke, læsende „Times“, hvis kolossale Indhold han gennempløjede daglig, lige fra han blev Mand og til sine sidste Dage. Han var da ogsaa ualmindelig godt bevandret i engelsk Politik og engelske Forhold, og jeg har hørt ham forbause med sin Viden en engelsk Statsmand som Viscount Peel, den tidligere Speaker i Underhuset.

„There is no place like home“, og for mit Barneøjne stod Hjemmet, og gør det da ogsaa endnu, som et fint og godt Hjem. Fars udmærkede Personlighed, hans Intelligens og prægtige Humør, hans Viden, Talegaver og fænomene Hukommelse, Mors livlige Sind, hendes Dygtighed som Husmoder og sjældne Evne til at arrangere og skabe Hygge gav Hjemmet et Præg, der virkede tiltalende paa den store Kreds af Slægtninge og Venner, som hyppigt samledes om det gæstfrie Bord. Ja, om det saa var hans kofteklædte politiske Modstandere, modtog de gerne en Indbydelse og syntes at befinde sig rigtig vel. Til daglig levede vi godt, men paa den økonomiske Maade, der prægede den daværende Tid. Det

patriarkalske Forhold mellem Herskab og Tyende bestod endnu; vi havde Tjenestefolk, som forblev i deres Stilling i mange Aar og følte sig knyttede til Familien.

Det var en interessant Kreds, som samledes hos Far og Mor; vi Børn bevarer endnu Minderne om de mange lykkelige og hyggelige Timer. Først og fremmest maa nævnes Firkløveret: Adler, Bille, Brix og Klein, for at nævne dem i den alfabetiske Orden, i hvilken den selskabelige Omgang fandt Sted. Det var fire gode Venner, der gennem deres politiske Virksomhed havde fundet hverandre og som i Vintersæsonen havde fast l'Hombre Parti med forudgaaende Middag, snart hos den ene, snart hos den anden i den oven angivne Rækkefølge og altid om Onsdagen. Der var bestemte Forskrifter for disse Sammenkomster, for Antallet af Gæster og Retter, og bl. a. gjaldt ogsaa den Bestemmelse, at der maatte ikke holdes Taler, hvilket ikke altid var kendt af alle Gæsterne. Det kunde derfor nu og da hænde, at en Gæst udenfor den faste Stok efter møjsommeligt at have memoreret en Tale omsider tilstrækkeligt Mod til at slaa paa sit Glas, rejse sig op og begynde med „Mine Damer og Herrer!“. Mere fik han ikke sagt, thi en peremptorisk Ordre fik ham til med en betuttet Mine atter at sætte sig! D. B. Adler var Chef for det bekendte Bankfirma af samme Navn, en intelligent, lidt ilter Herre, hans

fine, noble Hustru, Jenny, født Raphael, var engelsk. De ejede den smukke Nærumgaard, hvor vi ofte besøgte dem om Sommeren. Etatsraad Brix, Bestyrer af Efterslægtsselskabets Skole, var en elskværdig Mand, der røg en enorm Masse Cigarer; hans statelige og smukke Hustru, Leontine, var født Thaulow og gik almindelig under Kæle-navnet „Peter“. Geheimeetatsraad Klein, forhen Justitsminister, senere Overpræsident i København, havde et karakteristisk Ansigt, som man ikke kunde lade være at lægge Mærke til. Disse tre Herrer og Far var fire Mænd, hvis Samtale selv vi Børn blev fængslede af, og trods vor Uforstaaenhed overfor flere af Samtale-emnerne forstod vi godt, at dette var et glimrende Aandsfyrværkeri. De fire Venner havde efter Middagen deres l'Hombre, en fin l'Hombre, hvor Far førte Regnskabet med „Krølle“.

En selvskreven Gæst ved disse Onsdags Middage var Excellencen *Hall* med sin aparte, men for dem, som kendte hende, statelige og hjertevarme Hustru „Naaden“. Far havde selvfølgelig altid hende til Bords, og at komme ind til Desserten, sidde paa Fars Knæ ved Siden af „Naaden“ og spise Is var en Naade, som vi satte Pris paa, maaske navnlig fordi Far ikke selv spiste Is, og der derfor var en Mulighed for to Portioner! Excellencen tog altid Mor ind. Hvor saa vi ikke beundrende op til den baade aandelig og legemlig høje Excellence med det smukke Hoved, den varmt begejstrede Patriot med den store Løvemanke, det morsomme Kremt i Stemmen og den underlige Vane at hale Sidehaaret frem foran Ørene. Hall spiste en enorm Masse Salt, og det morede os efter Middagen at se, hvor mange Saltkar han havde tømt. Endvidere havde Hall Privilegium paa at tillave den grønne Salat, hvilket altid begyndte med, at han tværede en haardkogt Æggebomme ud i Salatskaalen. Om hans Tilberedning

var velsmagende véd jeg ikke, rost blev den i alt Fald, men det kunde være af Høflighed mod Excellencen. Af de vekslende Gæster nævner jeg Casses, Melchiors, Henriques, Levys og mange andre, der forlængst hviler i deres Grave.

Far var en meget optaget Mand. „Dagbladet“ lagde meget Beslag paa hans Tid, i 19 Aar var han Folketingsmand for Københavns 5te Kreds, den han tappert holdt mod Socialdemokraterne og til Trods for, at han ved enkelte Valghandlinger endog var udsat for korpørlig Overlast. Desuden var han i mange Aar Borgerrepræsentant, og naar hertil kom hans selskabelige Pligter, levnedes der ham kun ringe Tid at tilbringe i Familiens Skød. Kunde det undertiden hænde, at han havde en Aften fri, gik vore Bestræbelser ud paa at faa ham ind i Kabinettet, hvor de store Birkebrændestykker flammede i den aabne engelske Kamin; lykkedes det os da at faa ham til at fortælle os Historier, var det en sand Festaften. Det var ogsaa en Fest for os, naar Far paa Skolefridage tog os med hen paa „Dagbladet“s Kon-

KAMMERHERRE C. ST. A. BILLE

tor, Østergade 16. Saa stak vi over i Trykkeriet til vor gamle Ven, Faktor Rantzau, han trakterede med hvidt hugget Sukker og forærede os kasserede Typer.

Far rejste meget, og han forstod at rejse. Forinden satte han sig grundigt ind i vedkommende Landes Historie og politiske Forhold, hvorved hans Rejseudbytte blev det mest mulige. Faa var saa bevandret i Italien som han, og hans Bog „Erindringer fra Rejser i Italien“ er endnu den Dag i Dag at anbefale for enhver, der tænker paa at rejse derned. Overhovedet var det en Fornøjelse at rejse med Far, som talte flydende Tysk, Fransk, Engelsk og Italiensk; man kunde slaa op i ham som i en Haandbog, og jeg har hørt ham i Riddarhuset i Stockholm korrigere

Omviseren, der løb sur i de svenske Statsministre, hvis Portrætter prydede Væggene.

Om Sommeren boede vi ude i Aalsgaarde, hvor Far i en Aarrække ejede den dejlige Villa „Lille Odinshøj“, hvis Beliggenhed den Gang, inden Aalsgaarde Badehotel blev bygget, var noget af det herligste man kunde tænke sig, og hvor Mor med sit sædvanlige Arrangementstalent og heldige Haand havde skabt et lyst og tiltalende Sommerhjem. Fars største Fornøjelse herude var at fiske,

enten i Sundet eller i de om-
liggende Dam-
me, og han var
lykkelig, naar
han kom hjem
med en god
Fangst. Ogsaa
her samledes
Vennekredsen,
hver Søndag
havde vi Gæ-
ster, de kom
tidligt og blev
hentede pr.

Vogn i Helsing-
ør. Digteren
H.C. Andersen,
min Gudfar, var
en kær Gæst.
Jeg husker, at
han herude op-

læste for os et af sine sidste Æventyr „Loppen“. Orla Lehmann boede ogsaa i Aalsgaarde, og Far og han foretog mange Spadsereture sammen. Derudefra staar en Episode endnu klart for mig. Det var saadan en Søndag, vi havde Gæster, og efter Frokost spadserede Herrerne en Tur. Samtalen drejede sig om den da herskende Krig mellem Frankrig og Tyskland. Da indhentes Far af et Telegrafbud med et Telegram. Med nervøst skælvende Hænder rev han det op – Fransk-mændene havde lidt et knusende Nederlag, det første af mange! Der glimtede Taarer i Fars Øjne. Den Forhaabning, som laa gemt dybest inde, men som aldrig var blevet udtalt med Ord, var stødt omkuld, det lokkende, blændende Billede i Sæbe-

boblens svage Væg: Slesvigs Genforening med Fædrelandet, var bristet. Tause gik vi hjem, den glade Stemning var forsvundet. Det blev en trist Søndag.

Aarene gik, jeg rejste ud i den vide Verden, til fremmede Verdensdele, min Søster blev gift, Far og Mor sejlede ogsaa over det atlantiske Hav til Washington, hvor Far var Danmarks Repræsentant og hvor baade han og Mor fandt en ny og kosmopolitisk Vennekreds. Hjemmet blev opløst for

atter nogle Aar senere at blive genoprettet, først i København, senere i Holbæk. Far virkede for sit Land paa en anden Maade end som Politiker og Journalist, for os var han ikke mere saa meget „Fader“ som han var de voksne Sønners og Familie-fædres gode Kammerat, velvillige Raad-giver og trofaste

Ven, der med Forstaaelse kunde tage Interesse i ens Gerning og meddele en friske Impulser. Men det nye Hjem i København og i Holbæk, hvor meget det end ejede Præget af de samme Personligheder, var dog ikke mere Barndomshjemmet, det er det, der gennem Fars og Mors udmærkede Egenskaber, store, rige og varme Hjærter, staar fæstnet dybest i Barnets taknemlige Erindring.

Da Fars Buste blev afsløret paa Holbæk Kirkegaard, gik Taleren ud fra disse Ord:

„Mindet lader som ingenting,
Er dog et lønligt Kildespring!“

Det er Mindernes lønlige Kildespring, der risler med klart og rent Vand, naar det hvisker om Barndomshjemmet.

ET L'HOMBREPARTI HOS C. ST. A. BILLE

D. B. ADLER HALL
DR. ADLER BRIX BILLE KLEIN FRU ADLER FRU BILLE

Oluf A. Bille

GAMLE MINDER

DEN gamle Købmandsgaard i Kjøbenhavn paa Hjørnet af Kronprinsensgade og Pilestræde, hvor det *Bingske* Etablissement havde tilhuse, var mit Barndomshjem. Der stod min Vugge og herfra drog jeg som 33aarig Mand efter mit Bryllup ind i mit eget.

Og dog knytter mine aller tidligste Erindringer sig til to Begivenheder uden for Hjemmet. Den ene er Troppernes Hjemkomst efter Treaarskrigen: Fra et Vindue paa Amagertorv saa jeg Soldaterne drage forbi, hørte Musik og Jubelraab; tydeligst staar for mig Billedet af en Blomsterkrans, der dalede ned paa Halsen af en Hest, og som dens Rytter tog af og fæstede paa sin Officershue. Det andet Minde bevarer jeg fra et Rejsegilde paa Vesterbro. Kransen blev hejst paa den Bygning, som skulde rumme *Bing & Grøndahls Porcelainfabrik*, og vi Dreng, mine to Brødre og jeg, var med vor Barnepige naaet saa langt vestpaa. Vi blev lempet op ad Trapper og Stiger af hjælpsomme Hænder, en af vore Onkler stod øverst oppe og tog imod os, og medens Flag og Vimpler smeldede lystigt for Aprilvinden, spiste vi trøstigt løs paa Kransekage, medens de Voksne tømte Glasset for det Foretagende, som snart skulde begynde her. Siden – som Yngling og Mand – har jeg ofte været til Rejsegilde paa samme Sted.

For mit barnlige Sind var disse Oplevelser store Begivenheder, der ligesom understregede de første

Leveaars trygge Ro i det gamle Hjem. End ikke Kolerasommeren i 1853, som vi tilbragte i Byen, har afsat tydelige Spor i min Bevidsthed; jeg er imidlertid tilbøjelig til at henføre et Morgenmaaltid med en nøje tilmaalt Ration Frugt og en Flaske med Rødvind og Vand, som ledsagede os paa vor Eftermiddagstur, til denne Periode.

Det var et alvorsfuldt og arbejdsomt Liv, som førtes i det gamle Hjem. Til min Fader saa vi i vore første Drengaar ikke ret meget; han var tidlig paa Færde og var straks gaaet ned til sin Dont. Ved Frokosttid Kl. 10 kom han igen og absolverede dette Maaltid paa en halv Snes Minutter for skyndsomt at kunne genoptage sit Arbejde. Før Familiens egen Middag fandt der efter Datidens Skik Bispisning Sted af det mandstærke Forretningspersonale, „Butiksfolkene“, som de dengang kaldtes. Jeg ser for mig vort Spisebord trukket ud i dets fulde Længde og en Skare unge Mænd, hvis Lystighed knap nok dæmpedes af Opholdet i Principalens Stuer, bænke sig herom. Mange af dem har jeg senere truffet baade i Kjøbenhavn og Provinsbyerne som Chefer for store Forretninger. Vort eget Maaltid fandt Sted umiddelbart efter det her omtalte; ogsaa ved dette sad Fader som paa Gløder for at slippe ned til den kære Forretning. Med os Børn vekslede han en enkelt spøgende Bemærkning, men knap havde han drukket sin Kop Kaffe – opbevaret til ham og til ham

alene fra Frokostbordet paa en „Jomfru“, en brun, bornholmsk Lerkande – førend han atter forlod os. Først henad vor Sengetid holdt han Fyraften, viste sig igen i Familien og sluttede ikke sjældent Dagen ved at spille Duetter med min fem Aar ældre Søster, der ligesom han selv var i Besiddelse af et vakkert musikalsk Talent.

Under disse Omstændigheder, Faders Travlhed og Optagethed, tilfaldt Ledelsen af Børnenes første Opdragelse naturligt min Moder. Den kunde ikke være i bedre Hænder; hun havde udprægede pædagogiske Evner, en lykkelig Forening af Mildhed og Fasthed, og besad overfor os 4 Søskende megen Autoritet. Det kunde med lange Mellemrum hænde, at det kneb for hende at gøre denne gældende lige overfor mig, som skal have været et noget vanskeligt og uregerligt Barn; der kunde nok finde Sammenstød Sted imellem os i Spørgsmaal om Vask og Rengøring. Saa blev der kaldt paa min Fader gennem et Talerør ned til hans Kontor, og Sagen ordnedes ved hans Ankomst. Jeg mindes dog ikke, at disse Oprin paadrog mig legemlig Straf, thi Familiens gamle Huslæge „Etatsraaden“ havde – Gud glæde ham i hans Himmel! – fra raadet at revse mig korporligt, fordi der til Grund for mit stridige Sind laa indre fysiske Lidelser, over hvilke jeg ikke selv var Herre. Onde Tunger har ganske vist senere fortalt mig, at Moder, hvis Kælebarn jeg skal have været, havde vidst at fremskaffe denne Lægeerklæring for at skaane sin Yndling for Prygl.

Lidt har der nu været om, at jeg som Barn trængte til mere Tilsyn end mine to Brødre; herpaa tyder det i hvert Fald, at jeg under mine Forældres Fraværelse paa en længere Udenlandsrejse blev sat i Huset hos nogle Slægtninge, som havde Sommerbolig i Valby paa *Bjerregaard*, hvis store, frodige Have forlængst har afgivet Plads til Gader og Villabebyggelse. Dette mit første Sommerophold var nær blevet mit sidste.

Det hændte nemlig, at jeg lille Fyr kom for

nær ved en Gyng, som var i Gang, blev grebet af dens Tov, og med dette slynget om Halsen hejst et Par Gange op i Luften, førend man fik den standset. Der blev naturligvis stor Forskrækelse, mine Plejeforældre kørte ind med mig paa Frederiks Hospital. Til deres Glæde viste det sig, at jeg var en haard Hals, som ingen Skade havde taget af at hænge lidt, før man skar mig ned.

Om stor Selskabelighed var der ikke Tale i et Hus som mine Forældres, hvor hver Dag havde sit Arbejde. Hver Fredagaften samledes de 4 Søskende *Bing*: min Fader, en Broder og to Søstre skiftevis i deres respektive Hjem. At man valgte netop Fredag til at mødes med hverandre, beroede vistnok paa en Tradition fra det fædrene Hjem, hvor den jødiske Sabbathaften havde været Slægtens Samlingspunkt. For saa vidt som mine barnlige lagttagelser er paalidelige, prægedes disse Sammenkomster egentlig ikke af nogen religiøs Stemning. Damerne underholdt sig om deres huslige Interesser, indtil deres Mænd indfandt sig ved Thetid; efter et beskedent Aftensmaaltid drøftede man Ugens Begivenheder i Literatur, Kunst og Politik – navnlig Politik. Baade Brødrene *Bing* og deres to Svogre *Mannheimer* og *Trier* var varmt patriotiske Mænd, livligt optaget af, hvad der foregik i Indland og Udland; deres Opfattelse heraf bestemtes af „*Fædrelandet*“, senere af Billes „*Dagbladet*“.

En Gang om Aaret eller to antog Selskabeligheden større og mere pompøse Former. Den ellers omhyggeligt aflukkede 7 Fags Hjørnestue, „Salen“ blev udluftet, Betrækket taget af de højryggede

DEN GAMLE BINGSKE GAARD
HJ. AF KRONPRINSENSGADE OG PILESTRÆDE

Mahognistole, Familiens Sølvstøj mobiliseredes, og tidligt paa Eftermiddagen indfandt Lejetjener Lyngby sig, en ældre, værdigt udseende Mand, hvis hvide Atlatskesvest for min Erindring er uadskillelig knyttet til mine Forældres Aftenselskaber. Man samlede tidligt, vistnok ved Syvtiden: Damer i stiveste Puds, i Silkekjole og med Kapper, i hvis Stof og Opsætning der kunde udfoldes megen Luksus. Herrerne i Livkjole og med høje, hvide Halsbind. Min Fader modtog derimod sine Gæster i Frakke, det hørte vistnok til Datidens gode Tone, at Værten ved sin Paaklædning symboliserede den fordringsløse Modtagelse, der ventede Gæsterne. Der blev budt Thé rundt, og Herrerne fordeltes efter Alder og Værdighed ved Kortbordene; Kl. 9 fandt Aftensmaaltidet Sted. Jeg har Indtryk af, at dette var solidt med adskillige Retter og Vin; hertil slutter jeg mig af de Forberedelser, der var truffet i Dagens Løb, og som jeg havde Lejlighed til at overvære. Men selve denne mere materielle Del af Aftenens Fest blev det mig ikke beskaaret at nyde; thi vi Drengene var forinden sendt til Køjs. Der var ogsaa et aarligt Bal for min Søster med en forudgaaende, minderig Formiddag, hvor Familiens unge Damer troppede op, udrustede med Smækforklæder, for under Anførsel af min Moder at smøre det Smørrebrød, som, forsynet med mange Slags sublimt Paalæg, udgjorde Hovedbestanddelen af Aftenens Traktement.

Med mit femte Aar begyndte for mig Livets Alvor: min Skolegang. Jeg blev sat i Byens mest søgte Institut, det *v. Westenske*. Her gennemgik jeg alle Graderne, lige fra Forberedelsesklassen til øverste Realklasse. Det var vistnok en for sin Tid fremragende Undervisningsanstalt, jeg blev betroet til; dens Bestyrer *H. G. Bohr* ansaas for en dygtig Pædagog, og mange flinke Lærere stod ham bi. Naar Resultatet for mit Vedkommende blev, som det desværre blev, har Fejlen derfor ikke været Skolens, men Elevens.

Frem af Skolelivets Hverdagstaage dukker Erindringen om den aarlige Oprykningsdag efter endt Eksamen. Klassevis marcherede vi gennem Nørregade til Universitetsbygningen, hvis Solennitetssal var tagen i Beslag i Dagens Anledning. Fædre og Mødre i anelsesfuld Forventning, en Indledningstale af Rektor, saa et Kor af Barnestemmer, der afsang en Kantate af *H. P. Holst*.

Nogle Linier i dens første Del:

Thi bort med Stil og Grammatik
og alle Latiums Poeter
vi lytte vil til Fuglesang
hist fra det grønne Blads Katheder

gav en Genlyd i et modtageligt
Barnesind, som end ikke
Kantatens 2den Del, der ledte
Tanken hen paa den Tid

da atter vi med kærligt Sind
skal samles her bag Skolemuren

formaaede at dæmpe.

Thi nu var det Frihed og
Solskin og Sommer.

Denne tilbragtes paa „*Store Tuborg*“, hvis herlige, gamle Have med dybe Alléer og store, skyggefulde Træer afgav en ypperlig Tumleplads for os Børn. Hvor nu *Tuborg Fabrikker*, dens Havn og Pavillon præger dette Kvarter af

Byen, strakte Marker og Vænge sig dengang langs med Sundet.

Derovre blev der leget med jævnaldrende Kammerater fra det nærliggende *Norgesminde* og *Helлерup*. En Grusgrav, som laa op ad *Gl. Vartov*, afgav i nogle Aar det strategiske Udgangspunkt baade for Røvere og Soldater, og vakte hos mig en Sans for Fæstningsbyggeri, som jeg senere i Livet har mistet. Saa var der Fodture med de andre Drengene, gennem Charlottenlund, Dyrehaven og ud i den vide Verden. Men da denne blev saa vid, at vi en solhed Sommerdag til Fods tilbagelagde Vejen hjemmefra over Rungsted, Hørsholm og Lyngby, meldte jeg Pas; jeg tror nok, at de andre maatte slæbe mig det sidste Stykke. En yndig, ung Apothekerfrue i Lyngby, som beværtede os ungdommelige Vagabonder med Hindbærsaft,

UNGDOMSBILLEDE AF HARALD BING

vil jeg bevare i taknemmelig Erindring til mine Dages Ende. Da vi blev lidt ældre, antog vore Lege en anden Karakter og prægedes af de Voksnes Færden. Det maa have været i 1860, at vort Drengeskompagni besluttede Afholdelsen af en Grundlovsfest i Tuborg Have. Højen ud mod Markerne afgav en pyntelig Talerstol; en af Kammeraterne, *Herman Trier*, havde skrevet Sangen, og jeg holdt

Med Aaret 1862 forandrede mine Forældres Hjem sit ydre Fysiognomi. Fader købte sammen med sin Broder det skønne „*Strandlyst*“ i Skovshoved, og baade her og om Vinteren i den gamle Bolig antog Livet fra nu af mindre spartanske Former. I Tilslutning til de gamle Omgangsfæller fra Fortiden aabnedes Huset for en Række Gæster, med hvilke Brødrene Bing var kommet i Berøring

ET PARTI BEZIQUE
EFTER PASTEL AF FRANTS HENNINGSEN

Talen for Grundloven; altsammen efter de bedste Forbilleder.

Det var nu ikke altid saa seriøst; jeg husker f. Eks. at Cirkus *Renz* første Optræden i Kjøbenhavn, som fandt Sted omtrent paa denne Tid, gav Anledning til nogle virksomhedsfulde Opvisninger paa Plænen. Rollerne blev fordelt efter enhvers særlige Anlæg; som den letsindige *Kätchen*, der „stak af“, optraadte en af Kammeraternes Søstre, klædt i hvidt og med Roser i Haaret. Jeg omtalte i Fjor for hende denne Cirkusforestilling; hun troede at mindes mit Sceneheld ved samme Lejlighed som dummer August.

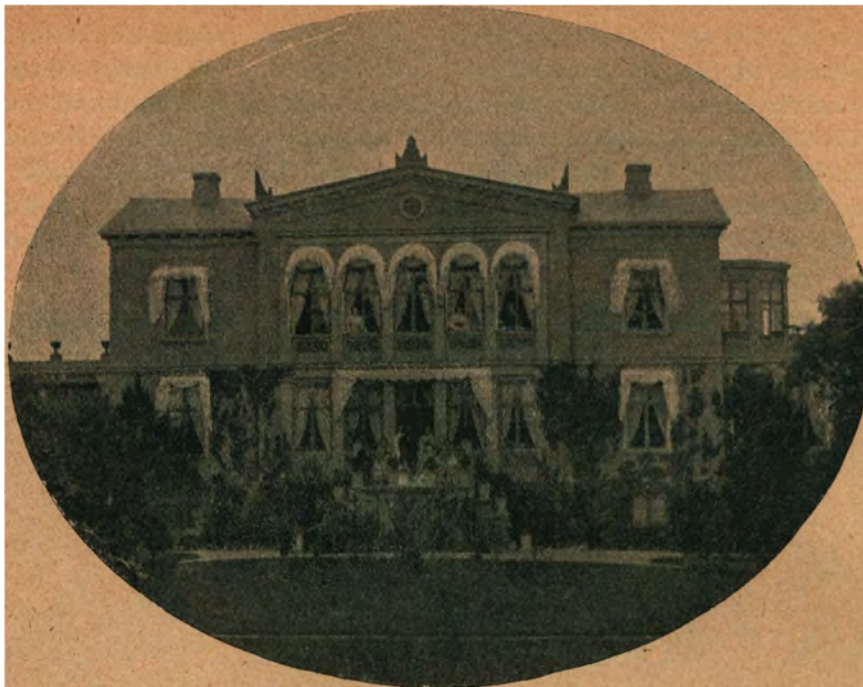
gennem deres offentlige eller private Færden. Paa en Sommerdag kunde Landstedet saaledes rumme en ret typisk Forsamling af Datidens betydende Mænd. Jeg ser for mig den store Spisesal, som næsten optog hele Husets Længde, og hvis fornemme Prydelse var en Frise med Thorvaldsens Alexandertog. Om Bordet sad der Mænd, som nok kunde gøre Indtryk paa en 15aars Dreng. Den gamle Finansminister *David* med sit satiriske Smil mellem sine to politiske Modstandere *Hall* og *C. E. Fenger*; *Bille*, som rejser sig for at holde en af sine vidunderlige Bordtaler; to saa forskellige Købmandstyper som *D. B. Adler* og *Rud*.

Puggaard;
Selskabets
Nestor *M. L.
Nathanson*,
der klinker
med Faders
mangeaarige
Ven Pastor
Levinsen ved
Trinitatis
Kirke; *Meir
Goldschmidt*
og hans Bro-
der i Apollo
H. P. Holst;
den slebne
fine *N. C. L.
Abrahams*
og den robu-
ste *Heinrich
Hansen*;

Phister og
Hoedt, i hvis

Skygge naturligvis *I. C. Magnus* befinder sig; Kammerherre *Fallesen* og Borgmester *Gammeltoft* — saa broget kunde Kredsen være sammensat. Efter Maaltidet spredtes Selskabet i Haven og spadserede i Alléen langs Sundet, en ikke overflødig Motion, som bidrog til at svale de vinhede Hjerner. Men naar Lysene tændtes i Havestuen, samlede man atter for at høre *Aug. Bournonville*, som til sit eget Klaverakkompagnement foredrog henrivende smaa, franske Sange. Han afløstes undertiden af *P. Faber*, der med Hænderne i Lommen og staaende midt paa Gulvet sang sine uimodstaaelige, poliske Viser. — Paa saadanne Dage var der Fest over det gamle Hjem.

Efterhaanden som Aarene gik, gjorde Alderen sin

„STRANDLYST“ I SKOVSHOVED

Ret gælden-
de for mine
Forældre.

Sommeren
1883 var den
sidste, de til-
bragte paa
Strandlyst,
og om For-
aaret *1884*
flyttedes og-
saa deres
Vinterbolig
fra det gam-
meldags Hus
i Kronprin-
sensgade til
en moderne
Lejlighed i
Rømers-
gade. Her
tilbragte de
de sidste *12*

Aar af deres Levetid; et stille indadvendt Liv, som oplivedes af en talrig Flok Børnebørn, der omfattede de Gamle med Kærlighed og Veneration. Men var Omgivelser og Levesæt end forandrede, Aanden i det nye Hjem var uforandret. En ny Generation fik af Bedsteforældrene den samme Lære, som vi Børn havde modtaget i længst forsvundne Dage. En Lære om, at der maa saas, før der kan høstes, at man skal dømmes sig selv strængt og andre mildt, at man aldrig maa glemme dem, der savne og lide, at man skal elske sit Fædreland og gøre sit Navn Ære.

Min Fader døde i Juni *1896* som en *85*aarig Olding. Tre Uger efter fulgte min Moder ham i Graven.

Hareldt Børg

Kammerherre
C. CASTENSCHIOLD
Borreby

FRA BORREBY

MIT Hjem er Borreby ved Skjelskør, Hovedbygningen, det saakaldte „Store Hus“, er bygget 1556 af Johan Friis. Den ligger paa en Ø, omgivet af Grave og forsynet med Skydeskaar og andre Forsvarsmidler, hvorved den har haft en ikke ringe Modstandskraft mod Angreb.

Min Oldefader købte Borreby 1783 og Gaarden har siden været i Familiens Eje. Baade min Oldefader og Bedstefader var Officerer; Fader var juridisk Kandidat; jeg er polyteknisk Kandidat.

Over det store Kompleks af Bygninger her paa Gaarden er der en vis Alvor,

KAMMERHERRE C. CASTENSCHIOLD PAA SLOTSTRAPPEN

som har indvirket paa Beboerne. Det er Familietradition, at den ældste Søn faar Gaarden. Jeg havde en ældre Broder, men da min Fader gik bort 1865 og min ældre Broder 2 Aar senere døde, blev det mig, der maatte overtage Borreby, som siden da har været mit Hjem. Jeg havde aldrig været ved Landvæsenet, var polyteknisk Kandidat, blev Reserveofficer i 1867, senere Officer i Linien og tænkte at fortsætte som saadan.

Jeg er født den 14. Februar 1837 paa Borreby i den saakaldte Kirkefløj, hvor mine Forældre boede, da Fader var Bestyrer af Gaarden, medens

BORREBY

det „Store Hus“ var taget i Besiddelse af Ejeren, min Bedstefader, der var tjenstgørende Officer og derfor kun til Dels boede paa Gaarden. Vi var 5 Søskende, deraf en Halvsøster født i København, og 4 Søskende, alle fødte paa Borreby.

Vi opvoxsede i temmelig store Forhold paa Gaarden med dens 300 Køer, 40 Heste og hvortil hørte c. 900 Td. Land Ager, men paa Grund af de daarlige økonomiske Tider førte vi et ret ensomt Liv, ligesom der herskede stor Tarvelighed i vort Hjem.

Kammerater havde vi nok af, da baade Mejeri- forpagteren og en Godsforvalterenke, der boede paa Gaarden, havde jævnaldrende Drengene.

Til Huslærer havde vi en Ven af det gamle Pryglesystem — saa længe min ældre Broder var hjemme, faldt Pryglene daglig over ham; fra den Dag han kom bort, kom Turen til mig. Da Læreren tilmed var uduelig, lærte jeg intet, og da han forsikrede, jeg intet kunde lære og intet Hensyn tog til mig, blev jeg meget tilbageholdende og fik kun ringe Selvtillid.

I Modsætning til Læreren anvendte vore Forældre aldrig korporlig Straf; deres Befaling var os nok, vi elskede dem og betroede dem vore Smaasorger, som de med Kærlighed søgte at hjælpe os over.

At hele Livet havde et tarveligt Præg fremgaar af følgende lille Træk. Min Fader sendte mig en

Dag over til det daværende Godskontor for at faa Penge til en Hue til mig. Godsforvalteren, en gammel ugift Mand (ved sin Død havde han været 57 Aar paa Borreby) var min Barndomsven — Barnepige erindrer jeg ikke at have haft. Da jeg bad ham om Penge til Huen, smed han mig paa Døren med de Ord: „Tror Du Adam gik med Hue, Din Hvalp,“ og jeg fik hverken Penge eller Hue. Min hele Paa-klædning bestod af en Skjorte — anden Under- beklædning gaves ikke — Bukser og Trøje af

hjemmevævet Hvergarn, korte Strømper og som oftest Træsko. Hovedbeklædningen synes at have været noget mangelfuld — Overfrakke kendtes ikke; Skomager- og Skrædderregning har ikke trykket Budgettet, da Moder selv syede det meste.

I vor Fritid udenfor Skolen var det mest Dyrene, der optog vore Tanker. Til mine første Erindringer hører en Jagthund, der tog sig moderlig af mig. Til Gengæld forlangte den ogsaa bedste Plads i min Seng. Da Hundene paa Gaarden var vore bedste Venner og de laa i Krig med Kattene, blev disse vore fælles Fjender. Vi førte en Udryddelseskrig mod disse, hvilket formindskede Kattebestanden, men forøgede Fuglebestanden i Skov og Have. Denne Kattemangel satte mig engang i Forlegenhed, da min Broder, der gik paa Sorø Akademi, bad mig skaffe sig et Katteskind til en Hue. Der var kun Godsforvalterens store sorte Hankat paa Gaarden, og da jeg en Dag traf den paa et Kornloft, hængte jeg den. Det var en ubehagelig Forretning, men min Broder fik en smuk Pelshue. Vi jagede ogsaa Rotter, Mus, Snøge og andre Dyr, som vi antog for skadelige, og klatrede i de højeste Træer for at rive Krage- og Raagereder ned. Hestene interesserede os i høj Grad, og vi var ikke ret gamle, da vi red hjem paa Arbejdshestene. Folkenes Tilladelse maatte vi købe med Frugt, vi rapsede i Haven. Helst vilde vi have Monopol paa Raps-

ning af Frugt – saadan husker jeg, at jeg en Aften lurede en Fyr af, da han besøgte et Æbletræ. Jeg listede mig hen under Træet og skød mod ham med løst Krudt, men forskrækket blev jeg, da Fyren faldt ned fra Træet. Heldigvis holdt Lemmerne paa ham – og han kom næppe igen mere.

Fader lærte os at skyde, men forlangte stor Forsigtighed; jeg ved heller aldrig, der er sket noget Uheld paa Jagten. Vi lærte ogsaa at danse, gøre Gymnastik, løbe paa Skøjter, springe paa Hesten m. m. Hesten blev ødelagt, da nogle Haandværkssvende mente, det var en gammel Træhest.

Ofte drev vi Jagt ude i de store Søer, der ligger op ad Gaarden, og i Reglen maatte vi selv apportere Vildtet ved at svømme ud efter det. Naar vi saaledes færdedes i det fri, maatte vi altid hjælpe os selv; derved blev vor praktiske Sans udviklet og vort Legeme hærdet. Jeg bjergede saaledes engang ved Vintertid et lille Skib, jeg selv havde lavet. Det var sejlet fra mig ind mellem Rørene, hvor jeg maatte svømme ind efter det. Hurtig kom jeg i Klæderne igen og tog ingen Skade af det kolde Bad – men Isen havde skaaret Hul i min Hals. Sygdom kendtes næsten ikke, en Forkølelse kunde man helbrede paa to Nætter.

KAMMERHERRREINDE CASTENSCHILD I HAVESTUEN PAA BORREBY

Denne Nøjsomhed, som maaske undrede Fremmede noget, har hjulpet mig i Livet, da mine Kræfter blev sat paa alvorlig Prøve. Jeg kunde arbejde længe uden Mad og Drikke og uden Søvn. En af mine Folk i Felten sagde engang: „Han behøver hverken Bid eller Søvn“.

Jeg forsikrede mine foresatte, at de altid kunde gøre Regning paa mig, Nat og Dag, jeg skulde nok holde ud. Glad var jeg ved at blive brugt og ved at kunne indfri mit Løfte. Jeg var ikke én Time utjenstdygtig under Krigen. Da jeg som saaret laa paa Lasaret i København ytrede Overlægen, at jeg maatte være glad ved ikke at have forødt min Ungdomskraft, ellers var det næppe gaet godt. Det var vel snarere det sunde, tarvelige Liv, jeg havde levet i min Opvækst, der hjalp mig.

H. Castenschield

MIT HJEM PAA FÆRØERNE

OPPE paa Færøerne, paa de kønne, græsklædte Klippeøer, laa mit Barndomshjem, midt mellem Moders og Faders Hjemstavn: Danmark og Island.

Det var i de Tider, da en juridisk Kandidat faa Aar efter Eksamen kunde gaa ud i Embede, og Fader var knap 30 Aar, da han blev Landfoged (d. v. s. Politimester) paa Færøerne. I Thorshavn i hans grumme beskedne Embedsbolig levede jeg mine første Barneaar. Moder døde fra 4 Børn, hvoraf jeg var den mindste og saa lille, at jeg ingen personlig Erindring kan have om hende. Vi vidste, at Sorgen og Deltagelsen ved hendes Bortgang havde været stor, og mange omtalte hende for os som det bedste og elskeligste Menneske; intet Under derfor, at jeg fra mine tid-

LANDFOGED SENERE STIFTAMTMAND HANNES C. S. FINSEN (1828 - 1892) OG HUSTRU JOHANNE S. C. FINSEN f. FORMANN (1833 - 1864). FOT. 1858.

ligste Aar dannede mig et Billede af min Moder som noget helt enestaaende. At hun havde været en praktisk og dygtig Kvinde med en sjælden pædagogisk Forstaaelse, derom vidnede ikke mindst de med Kunst og Smag tilvirkede Ting, som hun havde efterladt os, og som Barndommen igennem forblev vort dyreste Eje. Der var saaledes de prægtige Byer og zoologiske Haver, opklæbde paa Pap og anbragte paa Træklodser, der var de store, blaa Lærredsbilledbøger med de pragtfulde engelske Illustrationer. Hvad kunde der ikke fortælles om hvert Billede, og hvor var det en fortrinlig Anskuelsesundervisning! Jeg ejer endnu det nydelig tegnede Billedlotteri med Hjemmets eget Husgeraad, ikke at tale om Juletræet, som Moder - her fjernt fra Granernes Jordbund -

havde ladet Byens brave, gamle Tømmermand lave, det var en lang brun Stang, hvori der var indstukket Grene, dannede af Tøndebånd, som var rettede ud og som blev beklædt med grønmalet, frynset Papir. Det var et Træ, der kunde gemmes hen, og som blev taget frem Aar efter Aar; meget enkelt og fordringsløst var det – men aldrig i Alverden har Julelysene straalet med større Glans i noget Barneøje end fra dette – Mors eget Træ.

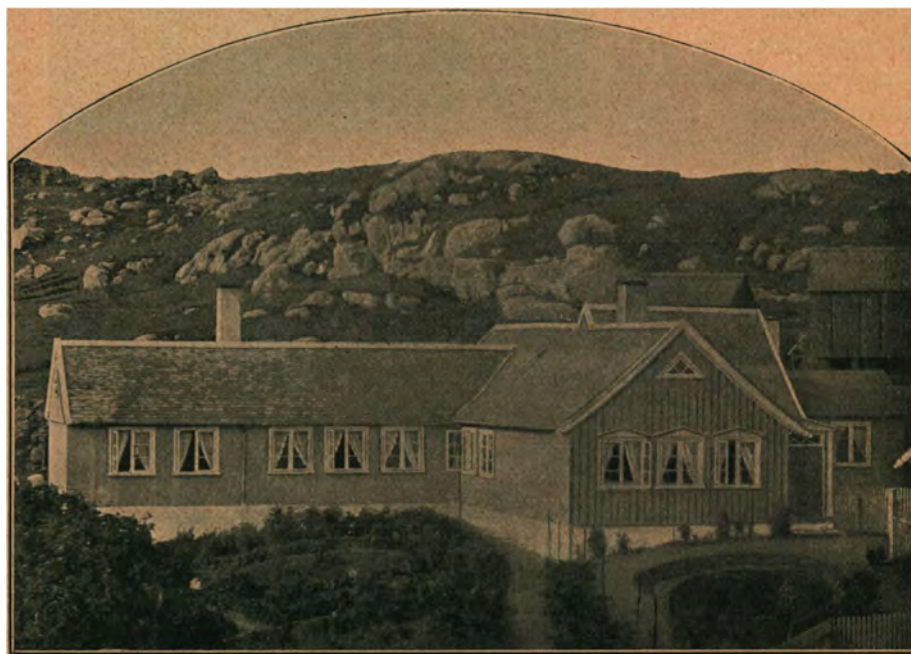
Fader giftede sig igen, og Børnetallet voksede; det var ingen let Opgave for vor nye Moder at opdrage hele denne Flok, men hun var praktisk og dygtig, og det hjalp over meget. Vi fik en stræng Opdragelse, saadan som det vel ofte var Skik og Brug dengang mere end nu, men det skal siges, at Sol og Vind blev skiftet lige.

Fader var den nidkære og pligtopfyldende Embedsmand; han var mildtdømmende og retsindig i al sin Færd, han havde en Evne til paa en rolig og overtalende Maade at mægle Folk imellem og berøve Sagerne deres Skarphed, han var derfor ogsaa afholdt af Befolkningen; han levede meget regelmæssig, og ud over sine daglige, præcise Spadsereture ad den bakkede Landevej til den store flade Sten, der var „Verdens Ende“ – og forøvrigt ogsaa Landevejens – og saa sin Læsning af „Dagbladet“ til Eftermiddagskaffen – Avisen var jo ofte Maaneder gammel, da Postforbindelsen med Danmark var yderst sparsom, men herpaa var man jo engang indstillet – tog Fader sig ingen Frihed fra sine Embedsforretninger og kunde derfor ogsaa kun i ringe Grad beskæftige sig med sine Børn. Søndag Morgen før Kirketid tog han os dog gerne med paa sin Morgentur, vi trak da i det fineste Puds med Galocher over de gule, hjemmelavede Lammeskinds Sko, hvoraf vi fik et nyt Par hver Lørdag (ellers brugte vi de særlige, færøiske Trætøfler).

Om Søndagen gik Turen ud til „Skansen“ – den berømmelige Mogens Heinesens Skanse med de gamle, interessante og dekorative Kanoner – der var mangt et Sagn om Heltebedrifter overfor Sø-røvere og lign. knyttet til dette Sted. Fantasiaen havde frit Spillerum, og det var med en vis Respekt og Højtidelighed, vi betragtede de ærværdige Kanoner og besteg Voldene om den selvfølgelig „ganske uindtagelige“ Fæstning.

Fra min tidligste Barndom har jeg kun Mindet om en enkelt større Begivenhed; det var, da der en Nat gik Ild i Genboens Hus. Flammerne lyste stærkt op foran vore Vinduer tværs over den smalle Gade; men Byens Sprøjte, hvis Alder ikke kunde bestemmes – man vidste kun af en Paamaling paa den, at den var bleven repareret i Aarhundredets Begyndelse – gjorde sit bedste; den virkede under vanskelige Forhold, thi Vandspandene, der fra den fjerntliggende Elv skulde gaa fra Haand til Haand, havde nok mistet største Delen af Indholdet, der enten var skvulpet ud for oven eller maaske lækket ud for neden, inden de naede til det alderstegne Brandslukningsapparat; det kan nok være, vi kom op i en Fart, jeg fik begge Ben i det ene Bukseben og maatte hoppe afsted med de Andre.

I 1871 var Fader bleven Øernes Amtmand, og dermed fulgte Opflytningen i den gamle Amtmandsbolig med dens vidunderlige Have. Det meget

DEN GAMLE AMTMANDBOLIG I THORSHAVN

høje Stengærde gav Læ for Ahorn, Tjørn og Røn, der var Ribs, Stikkelsbær og Solbær, der var en Frilandsrose med *hvide* Blomster – slikt Syn var aldrig set her! – ja, der var endog Jordbær, der dog først blev modne sent paa Eftersommeren; der var ikke mange, men der kunde dog maaske blive et til hver og saa et Par Stykker, som Fader med Stolthed gemte til Orlogsskonnerten „Fylla“s Officerer, naar de i Reglen paa Dronningens Fødselsdag den 7de September passerede Færøerne paa Vejen fra Island til Danmark, og det Aar ganske havde maattet forsage den hjemlige Sommers Frembringelser. Mest interessant var dog selve det gamle Hus med alle dets Tilbygninger, dets Lofter og Krinkelkroge, de store Klipper klods op ad Huset og saa høje som det, med Kjæld og Tørrehus paa Toppen – jo, det var virkelig noget af et Eventyr!

Den ejendommelige færøiske Natur med Fjelde og Tinder, med Klipper og Skær giver selvfølgelig Ungdommens Friluftsliv et eget Præg. En stor Fornøjelse var det saaledes at være med paa Fjeldgang om Foraaret og hjælpe til med at samle Faarene til Klipning fra de vidtstrakte Udmarker, hvor de nøj-

somme Dyr om Vinteren havde søgt den knappe Føde mellem Sne og Is; ja, Klipning var det nu egentlig ikke, for ved et rask Tag i Faarets Nakke kunde man skille det af med hele dets tykke Uldpels, og morsomt var det at se de smaa nyfødte Lam brægende søge efter Moderen, der var vanskelig at kende i Sommertoiletet.

Eller det kunde hænde, at der blev raabt „Grindebud“, og da sprængtes alle Lænker; hvad enten det nu var en Søndag under Gudstjenesten, eller man sad paa Skolebænken; i den vildeste Flugt styrtede alle, Gamle og Unge, til Havnen. „Grindaboð!“ „Grindaboð!“ lyder det fra alle Struber, og

Blodet ruller hastig i Aarerne, Bavner tændes paa Fjeldtoppene som Signal fra Ø til Ø, og lang Tid varer det ikke, før Grindeflokken under Raaben og Stenkast fra alle de mange Baade, der fra Sunde og Fjorde hastig er ilet Flokken i Møde, jages hen til den nærmeste Grindehavn. Spændingen er paa sit Højdepunkt, hver Nerve er som elektriseret: Skal der blive at bide og brænde for den gennemgaaende fattige Befolkning, eller skal Haabet briste, saa hurtig som det vaktet? – Ungdommens

Betragtninger er ikke saa dybsindige, den reflekterer ikke, for den er det Øjeblikkets Spænding, Dramaet i al sin Virkelighed, det grufulde Blodbad, der i Dage farver Søen rød, Kampen paa Liv og Død med hele den store Flok, som kan tælle op over de Tusind af Hvaler, og som dog, naar den først er indesluttet i Fjorden, sin ubændige Styrke til Trods, maa give tabt over for menneskeligt Mod, Kraft og Snille – jo, det var en Oplevelse i Drengearene, som aldrig udslettes.

En mere idyllisk Adspredelse var, hvad man i dansk Lignelse kunde kalde „Skovturen“ til Fjelds; Erindringerne herom knytter sig stærkest til Næs Præstegaard, hos Faders Ungdomsven Provst

Hammershaimb, hvor vi tilbragte mange uforglemmelige Ferier; hvor var disse Fjeldture fornøjelige! Hver havde sin Opgave, Husmoderen besørgede Udpakning og Fordeling af det medbragte Smørrebrød, og de Unge samlede Sten til Ildsted for Kaffe-kedlen eller søgte efter Lyng og lign. til Brændsel. Saa blev der leget, eller man kravlede eller trillede ad Skrænter og Fjeldsider.

Men Livet leves ogsaa meget inden Døre paa Færøerne; der er mange, lange Dage, hvor Regnen siver, eller Stormen rusker, Vinteren er tung, og Mørket falder tidlig paa. Vi dyrkede da i Fritiden al mulig Sløjd; vi Drengene var alle praktisk

PROFESSOR ETATSRAAD POSTMESTER
NIELS R. FINSEN OLAF FINSEN VILH. H. FINSEN

BARNEPORTRÆT FRA 1869

anlagte, vi skar, og vi snittede, indbandt Bøger osv., særlig min Broder *Niels* var fingernem, han kunde præstere det mest beundringsværdige, hvorfor Fader ogsaa plejede at sige, at Drengen nok vilde ende som Kunstdrejer; han snittede de ejendommelige færøiske Pile, hvis Rækkeevne er betinget af deres nøjagtige Forfærdigelse, og han drev det vidt i saa Henseende. Han lavede ogsaa Baade og Skibe, der undertiden paa god, gammel, nordisk Maner blev udhulet af en Bjælke ved Udbrænding; en saadan pragtfuld, stor Skude døbte Fader „Concordia“, maaske i Erkendelse af det gode Forhold mellem os Brødre; det var et stort Øjeblik, da Skibet, udrigget til de mindste Detailler, „løb af Stabelen“. Skuden blev der oppe og skal nu være gaaet til Havs.

En stor Begivenhed maa jeg endnu omtale; det var Christian den IX's Besøg i 1874. Det var første Gang, en Konge havde været paa Færøerne, og Forventningerne var store; det var vel kun de mest naive, der havde ventet, at Kongen skulde komme i Purpurkaabe og med Krone paa Hovedet, men lidt større Pragtudfoldelse havde man dog tænkt sig; det hændte endog, at

Fader med sine Fjer i den trekantede Hat af de fjernere Øboere blev antaget for at være Kongen, der selv kun var iført daglig Søofficersuniform; men Kongen vandt hurtigt alles Hjerter ved den vennesele og ligefremme Maade, hvorpaa han her som alle Vegne kom sine Undersaatter i Møde. Vi Børn var stærkt imponerede af de skinnende røde Lakajer, som vi kun nærmede os i stor Ærbødighed og barhovede.

Da min ældste Broder, *Olaf*, var 13 Aar, maatte han og efterhaanden Resten af Sønnerne i samme Alder forlade Hjemmet for at søge Skolegang i Dan-

mark. Hos min gamle Mormoder, Fru *Elise Formann*, født *Drewes*, fandt jeg mit andet Hjem, og det blev det naturlige Tilflugtssted for Søskendekredsen hernede. Den gamle Bedstemoder var en fin og nydelig lille Skikkelse med et ualmindelig livfuldt Temperament, noget hun vist skyldte sin holstenske Afstamning; hun var en begavet og stærkt interesseret Dame, i hendes lille, hyggelige og beskedne Hjem,

hvor forøvrigt min Søster *Elisabeth* havde været fra kort efter Moders Død, havde vi og vore Venner mange uforglemmelige Timer. Bedstemoder var altid med i Diskussionen om, hvad der rørte sig i Tiden. Det var først i Firserne, de politiske Bølger gik højt, og Ungdommen var jo mere politisk interesseret dengang end nu; *Niels* og jeg skiltes ofte som uforsonlige Modstandere – for Dagen efter at tage fat, hvor vi sidst var sluppet; vi kunde dog ikke undvære hinanden ret længe ad Gangen. Bedstemoder havde, da *Niels* var Barn, sagt om ham: „Ja, den Dreng har nu en Splint i Øjet“. Der var ogsaa Tider senere, hvor hun vanskelig kunde følge ham: „*Niels* vil nu kurere Folk ved at lade en Lampe skinne paa dem

FRU ELISE FORMANN f. DREWES (1809–1902)
OG HENDES DATTERDATTER ELISABETH FINSEN
g. m. OVERLÆGE REYN

– tror Du aldrig, han bliver fornuftig?“ Efterhaanden blev dog ogsaa hun forstaaende overfor hans Gerning, og det var med Stolthed og Glæde, hun hørte om *Niels'* Sejr, før hun, 93 Aar gammel, lukkede sine Øjne.

I 1884 var Fader bleven forflyttet fra Færøerne til Ribe som Stiftamtmand, Barndomshjemmet blev omplantet paa ny Grund, men her blev da Stedet, hvor Minder og Traditioner i de sparsomt tilmaalte Ferier kunde plejes og holdes i Ære – til lige stor Glæde for Gamle og Unge.

Elisabeth

ERINDRINGER FRA HJEMMET

BAG ved Kong Christian X's Palæ ligger en Tværgade mellem Amaliegade og Bredgade; den hedder nu, som sin Fortsættelse, Fredericiagade, men i min Barndom kaldtes den Blankogade. Fra vor Lejlighed paa 4de Sal i Nr. 4 havde vi en herlig fri Udsigt, til den ene Side over Amalienborg til Skibene i Havnen og til Christianshavn, hvis Nærhed vi mærkede naar der kogtes Tran paa Grønlandske Handels Plads og Vinden bar paa. Til den anden Side over Fødselsstiftelsens og Frederiks Hospitals lave Huse til Møllen paa Kastelvolden. Der var dejlig frisk Luft, lidt koldt naar Østenvinden stod paa om Vinteren, men tillige en billig Husleje. Ejeren, den gamle Entreprenør Krause, Ejer af gl. Kalkbrænderi, var en saare hensynsfuld Vært. Folk blev da ogsaa boende i Huset i mange Aar; der bor i en af Lejlighederne endnu en Familie, som boede der, den Gang min Moder flyttede derind i 1862. Min Moder var den Gang knap 30 Aar, var just blevet Enke med 3 Drengene og var flyttet fra Viborg ved min Faders Død. Huslejen, som, om jeg mindes ret, kun var 180 Rd. aarlig, svarede da til Indtægterne, der androge ca. 1000 Rd. Lejligheden bestod af 4 Værelser og Køkken; Pigekamret var det mindst tænkelige, egentlig kun et Skab, Plads til Sengen var der kun fordi dennes ene Halvdel strakte sig

ind under Køkkenbordet. Men var Indtægterne end smaa, saa var til Gengæld Pengene mere værd for 50 Aar siden end de er nu og bl. a. var jo Skolepengene langt billigere. Og dertil kom saa, at min Moder var en meget virksom og praktisk dygtig Personlighed, der forstod at faa utroligt meget ud af lidt.

For Enden af Blankogade boede i Amaliegade General de Meza. Jeg husker ham paa sin daglige Ridetur gennem vor Gade, med den højpullede Kasket, som den Gang hørte til Uniformen. Jeg husker os siddende om Bordet i Spisestuen under Krigen i 64 for at ogsaa vi Smaadrenge kunde hjælpe med ved at „pille Charpi“ af gamle kasserede, men renvaskede Linnedklude. Under Krigen blev Garden sendt til Als og da alle regulære Tropper var borte, maatte Kongens Livjægerkorps en Tid overtage Vagttjenesten paa Amalienborg. Den Gang bar Livjægerne endnu de morsomme timeglasformede Chakot'er fra 1807. Min ældste Broder, der nu selv er Soldat og Bataillonschef, den Gang 9 Aar gammel, og jeg, der var 5 Aar, mistænkte Livjægerne for ikke at være helt drevne i Vagttjenesten. Naar der blev „raabt ud“ for Enkedronning Caroline Amalie og Vagten skulde træde under Gevær, skete det ved, at Skildvagten uden for Enkedronningens Palæ (hvor nu Kongen

bor) raabte: Hov! over til Posten ved Geværerne paa den anden Side Pladsen. En Dag var det min Broder og mig, som ved Hjørnet af Amaliegade raabte: Hov! og som havde den ubeskrivelige, men skrækblandede Glæde, at Raabet virkede og Vagten kom farende ud til Geværerne, skønt der ingen Enkedronning var i Farvandet, men kun 2 Smaadrenge, der pilede det bedste de kunde ad Blankogade til.

Ellers var Toldboden med dens Skibe og Varer af alle Slags, Kastelsvolden, hvor det gjaldt om at plukke Vio-ler paa Voldskrånten uden at blive attraperet af Patrouillen, og min Morfaders Hjem

Tumlepladserne. Hjemme i de smaa Stuer skulde der jo foretages noget, en stor Del af Tiden gik med „Morskabslæsning“. Da jeg var 7

Aar, læste jeg min første Roman (en af Ingemanns), saa maatte Bogskabet gennearbejdes og da alt, Rub og Stub, var læst, fik jeg en Tid Lov at laane Bøger i det Lejebibliotek, i hvilket min Morfader abonnerede. Men da det opdagedes, at alle Lektier blev forsømte, fordi Walter Scott skulde læses, Bind for Bind, blev der til min store Sorg sat en Stopper herfor, til Held blandt andet for mine Buxer, da al Morskabslæsning foregik liggende paa Knæ paa en Stol ved Spisebordet, hvilket erfaringsvis førte til, at Straasædet sled Hul paa Knæerne. For meget og for lidt fordærver alting og for megen Morskabslæsning, der ensidig nærer Drengefatiasien, er ikke uden Fare. Godt var det for mig, at jeg ikke fik Lov til helt at hengive mig til min Lidenskab og dertil hjalp det, at vi, foruden vort eget, havde et andet og større Hjem hos min Morfader Kgl. Bygningsinspektør, Justitsraad (senere

Etatsraad) *P. E. I. Kornerup*. Titrerne var den Gang Hædersbevisninger for tro og fortjenstfuld Embedsvirksomhed og var en Ære, som virkelig bødede lidt paa de beskedne Gager. Nu er de som bekendt ofte en Slags Attest for udvist Velgørenhed.

Min Morfader flyttede i 1870 fra Amaliegade 12 til et nu forsvundet 2-Etages Hus i Bredgade ved Marmorkirken, som laa der, hvor nu G. A. Hagemanns Ejendom Nr. 51 ligger. Huset tilhørte — ligesom Marmorkirken — Staten og havde vist i sin

Tid været Bolig for en af Kirkens Arkitekter. Det var et morsomt gammelt Hus med mange, men temmelig smaa Stuer. Bag Huset fandtes en meget hyggelig gammel Have med et mægtigt Morbærtræ i det ene Hjørne, et

KGL. BYGNINGSINSPEKTØR, ETATSRAAD PETER KORNERUP
OG SOPHIE KORNERUP f. BØSCH.

stort Trælysthus med Søjler i den anden Ende. Ud til Bredgade fandtes en Stentrappe. Om Aftenen lukkedes udvendige Skodder for alle Vinduer i Stueetagen.

Mine Bedsteforældre var elskelige Mennesker af et kærligt og gæstfrit Temperament og Børnebørnene tilbragte derfor megen Tid i det hyggelige Hjem, som hyppigt gæstedes af Medlemmer af den talrige Slægt.

Søndag og Torsdag var faste Dage, da vi altid spiste til Middag hos Bedsteforældrene. Det eneste ubehagelige var, at Spisestuen var uopvarmet om Vinteren og at Søndagsretterne i Reglen var Suppe og Peberrodskød, hvilke Retter jeg ikke tilstrækkelig paaskønnede. Naar der var „Fremmede“ fik vi Drengene ofte Lov til at være med. Den sædvanlige Form for Selskabelighed var et Aftenselskab (man spiste til Middag Kl. 4), hvor der gaves en

DET GAMLE HUS VED MARMORKIRKEN UMIDDELbart FØR NEDRIVNINGEN
PLANKEVÆRKET OM HAVEN DELVIS FJERNET

varm Ret, skaaret Smørrebrød og Kage med et Glas kold Punsch til den „forlorne Skildpadde“ og et Glas Rødvin til Kransekagen. Efter Maaltidet trak Herrerne sig tilbage til Rygeværelserne, Drengene lyttede med Begærlighed til Diskussionerne. Gæsterne tilhørte mest Embedsstanden; mange var jævnaldrende med Vært og Værtinde. Jeg har saaledes i min Barndom haft mere Lejlighed til at omgaa mine Bedsteforældres Generation end mine Forældres. Min Farfader Etatsraad *Laurids Foss* levede i København som afskediget Byfoged; da vi blev lidt større, besøgte vi ham hver Søndag. Nogle af mine Sommerferier tilbragte jeg i en stor gammel Købmandsgaard i Roskilde hos min Mormoders Broder, Købmand og Agent *Anders Borch*. Agent var en Rangtitel, som tydede paa Bærerens Anseelse; derfor kaldtes min Tante ogsaa med Rette „Agentinden“.

Den gamle Gaard (lige over for „Prinsen“) er nu forandret, men den Gang indtoges en stor Del af øverste Etage af en stor Selskabssal, der kun brugtes ved højtidelige Lejligheder og som afgav et tydeligt Eksempel paa, hvorfor Etagen over

„Stuen“ i sin Tid kom til at hedde „Første Sal“.

Blandt de mange andre Gamle, som jeg kendte, var min Morfaders Moder. Hun var født i Trankebar 1765, hvor hendes Fader var Præst, hendes Morfader „Faktor“. Ved min Morfaders Haand besøgte jeg hende og morede mig over, at hun kaldte min 70-aarige Bedstefader „min Dreng“. Jeg har saaledes kendt en lang Række Mennesker, der var fødte i det 18. Aarhundrede og har f. Eks. hørt min Farfader fortælle om sine Oplevelser under Bombardementet i 1807, da han stod i Studenterkorpset og hans Broder, Generalkrigskommissær *Chr.*

Foss fortælle om sine Rejser til Rusland paa Kejser Nicolaus Tid. Rejsen foregik paa den Maade, at han i Malmø købte en Vogn og kørte med Postheste gennem Sverige og Finland til St. Petersborg og tilbage samme Vej. Men Rejsen var heller ikke forgæves. Han skød med sine Brandraketter i Kejserens Nærværelse og fik en betydelig Sum, en Diamantnaal og en Orden for sin Opfindelse. Onkel Christian paastod altid, at det egenligt var hans Brandraketter, der bevirkede Sejren ved Isted.

Omgang med de Gamle, der holdt af at tale om Fortiden – og der blev i min Morfaders Hus indledt mangen Samtale med: „Husker De?“ – bidrager utvivlsomt til at underbygge min historiske Interesse, og til at bibringe Forestilling om vor Samhørighed med Fortiden.

Men som de nulevende Generationers Skæbne i meget er bestemt ved vore Forfædre, vil de fremtidige Generationers afhænge af vort Arbejde og i meget bestemmes ved vore Fortrin og ved vore Fejl. Og naar denne Tanke altid har staaet som afgørende for mig, skylder jeg sikkert mit Barn-domshjem Takken derfor.

Aug. Foss

MINDER FRA FLENSBORG

TANKERNE vender efter halvtreds Aars Oplevelser i andre Egne tilbage til et Barndomshjem med en rig Afveksling af hurtigt skiftende Billeder. Flensborg havde i den første Halvdel af forrige Aarhundrede en stor Sejlskibsflaade, der indtjente betydelige Formuer ved Fragtfart og Handel mellem oversøiske Havne. Fortjenesten blev som oftest hjemsendt i Form af fremmede Varer, der af Flensborgs Købmænd blev solgte over hele Skandinavien. Den ene Side af Flensborg Fjord var inde ved Byen indrettet til Lade- og Losseplads for ud- og indgaaende Skibe, og der udfoldede sig et muntert og broget Liv paa Skibsbroen. Danske, svenske, norske, finske, tyske, hollandske og engelske Fartøjer laa Side om Side med Bøvsprydene ragende tværs ind over Bolværket, og det var et smukt Syn at se de mange kunstfærdigt udarbejdede Gallionsfigurer, som den Gang endnu prydede ethvert større Skib. Hyppigt laa Fartøjerne stuede saa tæt sammen ved Anlægspladsen, at ny ankomne Skibe maatte lægge sig for Anker midt ude i Havnen, indtil der blev en Plads fri ved Broen.

Blandt de i Flensborg hjemmehørende Skibe var der 4 Hvalfangere med store Besætninger. Naar disse Fangstskibe efter mange Maaneders Fraværelse kom tilbage fra Isregionerne, var hele Byen i de næste 14 Dage fyldt med en gennem-

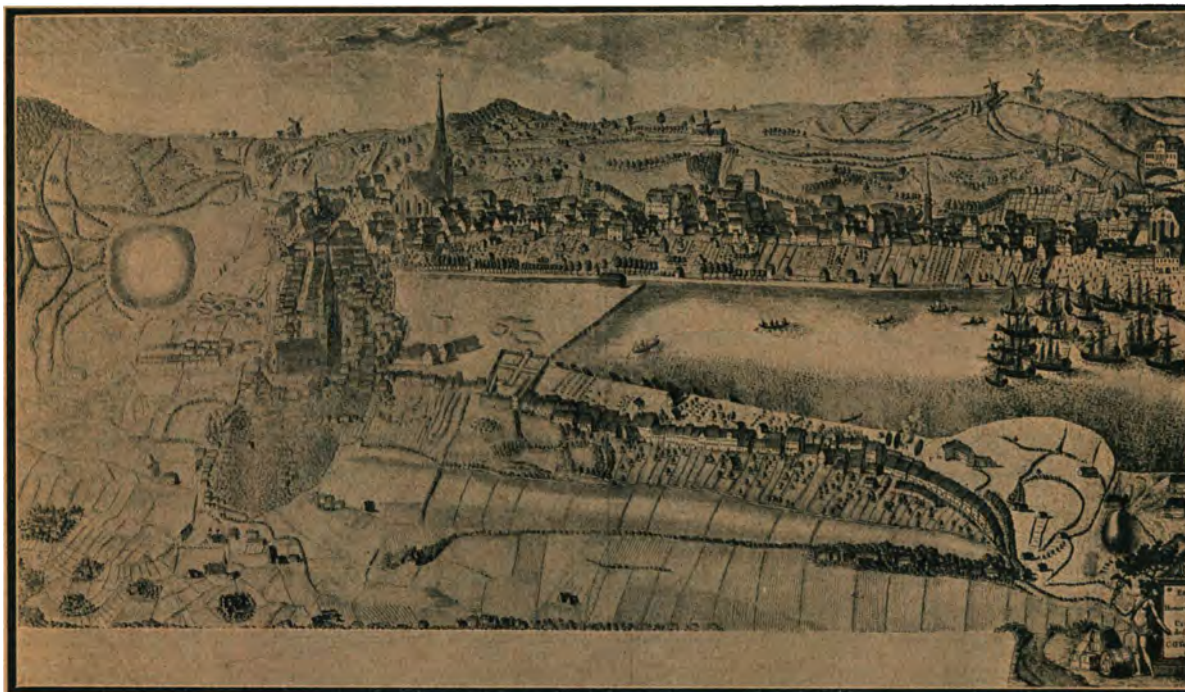
trængende Lugt fra Trankogeriet, der laa i Nærheden af Lossepladsen. Ofte medbragtes i store Jernbure levende Isbjørne. Og paa Byens Marker saas Indgangsporte, der var dannede i Spidsbueform af de dræbte Hvalers Kæbeben. Disse Hvalfangerskibe var i Drengenes Øjne omgivne med et eventyrligt Skær, og Mandskabet bidrog ved sine rigt broderede Fangsthistorier til at øge Interessen for Sømændenes sælsomme Oplevelser mellem Hvaler, Hvalrosser, Sæler og Isbjørne i en Natur med straalende Nordlys og blinkende Isbjerge.

Uden for Skoletiden var Skibsbroen („Bryggen“) det mest yndede Samlingssted for Flensborgs Drengene. Der lærte de med egermagtig Færdighed at entre op i Vanterne, og Øvelsen blev ikke anset som afsluttet, før man naaede saa højt, at man under Kammeraternes og Matrosernes Bifaldsraab kunde hænge sin Kasket over Masteknappen. En Svømmetur tværs over Havnen hørte om Sommeren til Drengenes daglige Idrætsøvelser, og det var kun Begyndere, der dykkede ned under en almindelig Baad og kom op igen paa den anden Side. De dygtigste Svømmere var ikke bange for at dykke ned under Kølen af et større Fartøj.

De engelske Skibe var særlig yndede, fordi Drengene derfra blev forsynede med smaa Kridtpiber, som de efter Sømændsskik holdt skævt i Mundvigen, medens de med Gallionsfigurerne som tavse

Vidner nød den hjemme forbudte Tobak. Om Vinteren var der Slædefart ned ad Byens Skrænter og Skøjteløb paa Fjorden. De større Dreng skød galant Kaner og Slæder, i hvilke jævnaldrende Smaapiger betroede sig til deres Omsorg. Inde ved Kysten blev der drevet en meget afholdt Sport ved at „løbe sejt“. En Flok Dreng dannede Kæde og blev ved at løbe frem og tilbage paa en og samme Strækning, indtil Isen begyndte

Vej ud i Fjorden til et Par smaa Øer, Oksen-Øerne, hvor Dronning Margrethe efter Sigende døde. Trængte vi under Modvind paa Hjemvejen til at udhvile os, gik vi ind i et af de mange Badehuse, der om Vinteren laa halede op paa Land. Der fandt vi Læ mod Blæsten, Piben blev tændt, og saa drøftede vi de Skole- og Samfundsreformer, vi ansaa som nødvendige for at sikre os den fri Udfoldelse af vore unge Kræfter.

PARTI AF FLENSBORG

at gyngede i Bølgeform. En i Forbindelse med denne Sport yndet plattysk Opsang endte med de opmuntrende Ord: „So lang it knackt, so brickt it nich“. En anden Øvelse bestod i med Ilfart at skøjte over tyndt belagte Vaager uden at falde igennem. Og naar Isen hen ad Foraaret brød op, plejede vi at sejle omkring paa Flager, der styredes ved Hjælp af en Baadshage. Under en saadan Fart stod jeg sammen med en lidt ældre Broder paa en Flage, der blev saa tyndslidt, at den ikke kunde bære os begge. Jeg vilde springe over paa en anden, men faldt i Vandet, og det skyldtes min Broders Aandsnærværelse, at jeg ikke druknede. Han fik med sin Baadshage fat i mit Livbælte og holdt mig, liggende paa Maven, saa længe med Hovedet over Vandet, indtil jeg blev reddet. I smukt Vintervejr skøjtede vi en Mils

Fodbold, Lawn Tennis, Golf og Cricket var den Gang ukendte Sportsglæder. Vi maatte nøjes med de fra Fædrene nedarvede Friluftsovelser. Men der udgik i den danske Tid fra Flensburg et Sæt af raske unge Mennesker, der rundt om i Verden gjorde god Fyldest i forskellige Livsstillinger.

En af Drengenes store Dage oprandt, naar Cirkusforestillingerne tog deres Begyndelse. Et langt Optog med Heste, Æsler, Hunde, Kameler og Elefanter, styrede af Ryttere og Ryttersker i livlige Dragter, fængslede Gadens Ungdom. Pjerrot, Harlekin og Kolombine samt et Par trompetblæsende Klowner præsenterede sig som selvskrevne Medlemmer af Cirkusselskabet, og smukke unge Ryttersker kastede med rundhaandet Liberalitet Fingerkys til højre og venstre. Jeg mindes som 14 Aars beundrende Tilskuer i første Rækkes

Staapladser en jævnaldrende lille engelsk Cirkusdames bløde Arme om min Hals og varme Kys paa min Pande. Som et Drømmesyn svandt hun bort. Men hun efterlod i mit modtagelige unge Hjerte Følelser, der ikke just kan betegnes som Evighedslængsler. Jeg havde i flere Aar under ugentlige Karaktersammentællinger uafbrudt hævdet min Plads som Klassens Duks. Men Kysset løftede mig højt op over Skoledrengenes plebejiske

Kaptajnen paa et Sejlskib i oversøisk Fart havde den Gang en højt betroet Stilling. Han styrede i Reglen overalt, hvor han kom frem, Skibets Anliggender under eget Ansvar. Telegrammer kendtes ikke. Postbefordringen var langsom og usikker. Beslutninger angaaende Fragter, Rimesser, Købet og Hjemsendelsen af fremmede Varer, Assurancer, Havariopgørelser og Reparationer maatte af det hjemlige Rederi overlades til Skibets Fører,

EFTER ET GAMMELT KOBBERSTIK FRA AARET 1800

Æresfornemmelser. Jeg sank i Lærernes, men steg i min egen Agtelse. Der var hændet mig noget nyt og stort. Digteriske Udtryk som Solens Guld, Maanens Sølv, Kærlighedens Trylledrik og Poesiens Rosenskær berigede min forhen fattige Ordbog. Men jeg saa paa mine matematiske Opgaver med en i højere Regioner svævende Sjæls Ringeagt.

Min Fader var Sømand og drog i en ung Alder paa Langfart. Hans efterladte Breve og Bøger viser, at han ved Siden af Dansk og Tysk talte og skrev Engelsk, Fransk og Spansk. Han havde gode Skolekundskaber, klarede sin Styrmandseksamen med en udmærket Karakter og udnyttede som Skibsfører sine ledige Timer paa Søen ved flittigt Arbejde. Hans Breve vidner om en rørende Kærlighed til Kone og Børn og alt, der var knyttet til Hjemmet.

der sommetider selv havde en Part i Fartøjet. Indbetalte fremmede Guldpenge blev sagkyndigt undersøgte og vejede paa en Dukatvægt, før Kaptajnen afgav sin Kvittering. Skibsapoteket stod under Sygdom blandt Besætningen under hans Tilsyn. Og ved Arm- og Benbrud ydede han, assisteret af en af Styrmandene, den fornødne Lægehjælp. Disciplinen blev hævdet med fast Haand. Enhver Ulydighed blev straks og strængt straffet. En ladt Pistol gav i Tilfælde af Tendens til Mytteri Officerens Ordre den fornødne Vægt. Det hjemlige Mandskabs Opførsel var i Reglen upaaklagelig. Der blev med god Vilje arbejdet Haand i Haand mellem For- og Agterdækket. Men naar fremmede Sømænd blev paamønstrede i udenlandske Havne, kom der af og til farlige Elementer om Bord, og Synet af et Par Pistoler

NØRREGADE I FLENSBORG AAR 1864

i Kaptajns Bælte bidrog da til Ordrenes prompte Udførelse.

Vi levede i den første Del af min Barndom tæt ved Stranden i et lille Sømandshus med en Blomsterhave foran og en Køkkenhave med Frugttræer, Kartofler og Grøntsager paa en bag ved Huset liggende Skrænt. Jeg var den næst yngste af 4 Drengene. De Dage, da der kom Brev fra Fader, var Fester i vort lille Hjem. Han skrev interessant og livligt om Forholdene i Udlandet, og hans Skildringer nærrede vor Længsel efter ligesom han at drage ud i den vide Verden. Naar han kom hjem, sejlede vi ham i Møde i Fjordmundingen, og jeg mindes endnu Glædetårerne i hans Øjne, naar han efter lang Fraværelse gensaa sin Kone og sine Børn. En Gang kom der fra Vestindien et endnu opbevaret Brev med Beskrivelsen af en besynderlig Drøm, der havde været saa levende, at han ikke kunde glemme den. Han havde set min Moder i Sørge dragt omgivet af sine 4 grædende Drengene. Han søgte at naa frem til os, men følte sig lammet, og Drømmesynet gled langsomt bort, indtil det forsvandt i Mørket. Som de fleste Sømænd var ogsaa min Fader paavirket af Overtro. Han mente, at Drømmen var et Varsel om hans Død. Nøjagtig et Aar efter, at Brevet var skrevet, modtog vi Meddelelsen om, at hans Skib var fundet drivende herreløst i Søen med splintret Ror og

manglende Storbaad. Vi har aldrig senere hørt et Ord om hans eller Mandskabets Skæbne, men det varede længe, før det sidste Haab blev opgivet.

Min Moder stod nu ene med sine 4 Drengene, hvoraf den yngste var 6 og den ældste 14 Aar. Den lille Formue, min Fader ejede, var gaaet tabt med Skibet. Familiens Medlemmer tilbød at dele Drengene imellem sig og at opdrage dem sammen med deres egne Børn. Men min Moder afslog bestemt at tage mod denne Hjælp. Hun fandt den Gang som i Livets senere Tilskikkelser en

aldrig svigtende Støtte i sin Kristentro. Det var hendes Overbevisning, at Vorherre ikke vilde forlade hende, naar hun ikke forlod ham. Med Hjælp af Familien, og Venners og Bekendtes frivillige Bidrag begyndte hun en Butikshandel med Uldgarn, Trikotage, Broderier og andre Varer. Under ihærdigt Arbejde, der ofte blev fortsat til sene Nattetimer, satte hun sig ind i Handlens og Bogføringens Mysterier. Min ældste Broder tog Hyre paa et Skib og sendte fra sin Maanedsløn Bidrag til Dækning af Hjemmets Udgifter. Disse blev ved stræng gennemført Økonomi holdte inden for den snævrere Ramme. Men vi fortsatte vor Undervisning paa Realskolen og deltog i vor Fritid i Varernes Klarering paa Toldboden, Beregningen af Indkøbs- og Udsalgspriserne og Ombæringen af solgte Pakker i Byen. Maden var tarvelig, men vi sultede ikke.

Vort hyggelige lille Sømandshus havde vi maattet ombytte med en billig Lejlighed inde i Byen. Huset ejedes af en Brændevinsbrænder, og Kælderen under vore Værelser var fyldt med store Spritfade. Det ene Værelse, „Salen“, var meget stort og dekoreret med en Mængde malede Billeder i Rammer af ens Størrelse. Rimeligvis havde Huset en Gang i Fortiden tilhørt en velhavende Købmand, der havde benyttet Salen som Spisestue. Malerierne forestillede Skibe, Stilleben-Stykker med Harer, Høns og Hummer, Vaser med Blomster,

Palmelandskaber fra Troperne, en hvidklædt Indier paa en Elefant o. m. a. Men det Billede, der under Opvæksten interesserede os Dreng og vore Venner mest, var et Hjørnebillede, der forestillede Paradiset med Adam og Eva uden mindste Paa-hæng. Efter at vi ved en bestemt Lejlighed havde vist en særlig Interesse for dette Maleri, fandt vi Dagen efter Eva forsynet med et himmelblaat Skærf. En af vore Naboer, der var Malermester, havde med Pensel og Farvepotte bødet paa den oprindelige Kunstners manglende Sans for borgerlig Sømmelighed. Vi søgte at overbevise vor Moder om, at man i Paradisets Dage slet ikke kendte noget til at spinde eller væve. Det var senere Tidens Opfindelser. Men vore Protester gjorde ikke den ringeste Virkning. „Naar Vorherre kunde skabe hele Verden, kunde han vel nok ogsaa skabe et Silkeskærf“, lød hendes Svar. Og denne Forklaring maatte vi smaa Skeptikere nøjes med. Vi vidste af Erfaring, at Moders sindige Afgørelser ikke lod sig rokke.

Desværre var vi ikke altid saa artige, som vi burde have været.

Det er Juleaften. Sneen fyger om Huset, men der er Feststemning. Vi venter Jesusbarnet med Juletræet. Døren til det Værelse, der gemmer Julehemmelighederne, er lukket. En af mine Brødre haler mig ud paa Gangen, og vi gaar ad en Sidedør ned i Gaarden. Der skinner Lys gennem det høje Vindue i det lukkede Rum. Jeg er 7 Aar gammel og min Forfører 8. „Nu stiller jeg mig med Ryggen op mod Muren“, siger han, „Du stiger op i mine foldede Hænder og sætter Fødderne paa mine Skuldre. Saa passer Du paa, om Jesusbarnet kommer.“ Som sagt, saa gjort. „Hvad ser Du?“ „Jeg ser et dejligt Juletræ med røde og grønne Vokslys, og der hænger forgyldte Æbler, Nødder og Gran-kogler mellem Grenene. Men Jesusbarnet er der ikke.“

Tivlven havde slaet den første Revne i Barne-troen.

Under en Skarlagensepidemi blev jeg tillige med den lidt ældre Broder, der havde staaet sammen med mig paa Isflagen, haardt angrebet. Vi laa i to af en bred Gang adskilte Alkover under en ældre Læges Tilsyn. Nogle Dage efter, at Krisen var overstaaet, og Huden var begyndt at skalle af, bragte vor gamle Tjenestepige mig en lille Seddel, hvorpaa min Broder med Blyant havde skrevet: „Tror Du ikke, vi kan spille en lille Seksogtreds en Times Tid? Moder er paa Toldboden, og Doktoren kommer først i Aften“. Jeg efterkom med Glæde Opfordringen og krøb i Tøjet. Et Øjeblik senere sad vi med tændte Kridtpiber ved et lille Bord i Salen, ivrigt optagne af vort Kortspil. Men Timen gled for hurtigt. Vi standsede ikke i Tide. Midt i en af Spillets mest spændende Situationer aabnedes Døren, og Moder ledsaget af Lægen overraskede de glade Patienter. Da vi atter laa i vor Seng, mindede Kortspillet Afslutning os om paradisiske Tilstande efter Syndefaldet.

Der var altid et kærligt Forhold mellem vor blide, men karakterfaste Moder og hendes Dreng. Men vi indsaar først senere, hvormeget vi skyldte hendes aldrig svigtende Omsorg. Og midt i sin anstrængende Gerning øvede hun trods sin beskedne Stilling en gavnlig Indflydelse langt ud over Hjemmet. Hun havde en vidunderlig Evne til at læse Folks Tanker. Hendes kristelige Livsopfattelse ytrede sig ud ad til i en Trang til Samaritangerning i de nobleste Former. Hendes Medfølelse med andres Sorger og hendes Evne til

DET GAMLE SØNDERTORV AAR 1850

at trøste og lindre syge Hjerter drog Mennesker til hende, som aldrig glemte deres Besøg i vort Hjem. De kom til hende i en fortvivlet Sindstilstand, og efter at hun havde set paa dem med sine milde Øjne og talte til dem i et Sprog, der spredte alle Taager, drog de bort med en af Tro og Haab gennemstrømmet aandelig Vejledning, der lyste for dem paa hele deres senere Livsvej. Jeg har aldrig hørt en Præst tale saa inderligt overbevisende som min Moder. I hendes Øjne var lidende Mennesker syge Børn, der kunde genvinde Sindsfreden og Livsglæden, naar de blot selv vilde.

Min Moder var høj og smuk og optraadte under alle Livets Forhold med en velgørende Ro og Værdighed, der indgød ubetinget Tillid. Hendes Faders Familienavn var Peschcke, og hun havde arvet hans Ansigtstræk. Faderen var i en ung Alder kommet til Sønderborg. Ingen kendte hans Families Fortid. Og han nægtede at give Oplysninger om den. „Se aldrig tilbage. For min Slægt er der kun et Haab i Fremtiden“, plejede han at sige til sine Sønner. Men der gik i Familien et Sagn om, at en af hans Forfædre, ifølge gamle Familiepapirer, havde været en højt placeret polsk Adelsmand i russisk Tjeneste. Under et Oprør i Polen ydede han en nær Slægtning, der under hans eget Førerskab var inde-sluttet af Russerne i en belejret By, hemmelig Hjælp ved ej at standse en Tilførsel af Levnedsmidler. Han blev anklaget, dømt og forvist til Sibirien. Hans Gods blev konfiskeret, og hans Hustru flygtede under det antagne Navn Peschcke med sine to Sønner over Grænsen. Min Bedstefader fra mødrene Side var en Efterkommer af en af disse Sønner. Saaledes meldte Rygtet. Men har det været sandt, saa hindrede hans adelige Herkomst i ethvert Tilfælde ikke min Bedstefader i at overtage Embedet som Skorstensfejermester i Sønderborg. Og en af hans Sønner, der i 20 Aars Alderen med overhængende Livsfare havde reddet 5 Børn ud af en brændende Bygning, nød i samme Egenskab en anset borgerlig Stilling i Byen Sles-

vig, hvor den for sit trofaste danske Sindelag bekendte „Senator Peschcke“ endnu mindes blandt Byens afdøde Hædersmænd. En af hans Sønner har senere overtaget Skorstensfejereembedet i Slesvig efter ham.

Hvad Familiestammen angaar, saa er det sikkert, at den af min Oldefader og min Bedstefader repræsenterede polske Type — høj, rank og spænstig med graa Øjne, mørkt Haar og skarp Profil — har haft en „Genganger“ i hvert Slægtled.

Ligheden skal være saa slaaende, at ovtroiske Folk, der har kendt to Repræsentanter af den gamle Stamme, har fablet om en overnaturlig Genfødsel — en Art hævnende Sjølevandring, der ad endnu ukendte Veje fører tilbage til Rusland og Polen. Det faste Holdepunkt i denne Familiemyte er det gennem 3 Slægtled hæderligt fuldførte Levnedsløb som Skorstensfejer. En uransagelig Skæbne har midlertidigt givet det „blaa“ Blod et sort Overtræk.

Jeg mindes et enkelt Træk af min Onkel Peschckes Optraeden. Under et Besøg hos ham i Slesvig gik vi ind i en Ølkneipe, hvor Byens Borgere

MIN MODER

plejede at drøfte Stadens Anliggender en halv Times Tid før Middag. Ved et Ulykkestilfælde havde en Haandværkerkone med flere smaa Børn mistet sin Mand. Og dette Dødsfald blev omtalt under megen Beklagelse. Efter at min Onkel i nogen Tid havde hørt paa de deltagende Udtalelser, tog han sin Hat og henvendte sig til Gæsterne med de Ord: „Det nytter den stakkels Enke ikke det mindste, at vi sidder her og beklager hende. Hun trænger til øjeblikkelig Hjælp. Jeg foreslaar, at vi hver især lægger en Skærv i min Hat. Saa samler vi Pengene og sender hende dem uden at lade hende vide, hvorfra de kommer. Hun sparer Taksigelsen. Og vi gaar mere tilfredse hjem til vor Middag, end naar vi nøjes med tomme Ord.“ Der indkom rigelige Bidrag, og bifaldende Udtalelser som: „Hvor det ligner Peschcke,“ ledsagede den „danske“ Skorstensfejer, da han med et venligt Afskedsnik til Stamgæsterne forlod Kneipen.

Vore egne Barndomserindringer har ringe Interesse for andre, med mindre der gennem psykologiske Slutninger kan paavises en i de skiftende Oplevelser bundende Karakterudvikling. Jeg skal forsøge i faa Træk at løse denne Del af Op-gaven.

Naar en Dreng længes efter at løbe paa Skøjter eller sammen med Kammeraterne at tage et Strandbad, saa ærgrer det ham, naar han skal spille flere Timer paa Toldboden for at klarere en Kasse med kunstige Blomster, Broderier, Trikotage og Knapper og Bændler. Hvor hurtigt vilde det hele ikke gaa, hvis Tolden blev beregnet efter Faktura-Værdien (*Værdi-Told*), eller der slet ikke var nogen Told at betale (*Frihandel*).

Naar man i sin Opvækst har set det ene Skib efter det andet forlade Havnen med værdiløs Ballast og efter heldige Farter mellem oversøiske Havne vende tilbage med værdifulde Ladninger af fremmede Varer, saa forbavses man over handelspolitiske Opgørelser, hvis Forfattere betegner et Overskud af indgaaede fremmede Varer som et national-økonomisk Underskud. Hvis vore Flensborger Skippere var sejlede bort med værdifulde hjemlige Produkter og vendte tilbage med Ladninger af værdiløst Sand som Resultatet af deres oversøiske Handel og Fragtfart, vilde de ved Hjemkomsten ikke være bleven vel modtagne. Og havde de forsvaret sig under Henvisning til den al Handelslogik haanende Teori, ifølge hvilken en aftagende Tilgang af fremmede Værdier — Importen — ledsaget af en tiltagende Fragang af hjemlige Værdier — Eksporten — skal være et Bevis paa voksende Velstand, vilde man i Flensborg have næret Tvivl om deres mentale Tilstand. (*»Handelsbalancen«*.)

Mindet om Juletræet og Jesusbarnet har efterladt uudslettelige Spor. Trangen til at „se selv“ har beviselig allerede meldt sig i 7 Aars Alderen. Og hver Gang Autoritetstroens Talsmænd senere hen i Livet har fremdraget bibelske Billeder af lignende Art, har ny Tvivl gjort sig gældende. De religiøse Dogmer har ikke kunnet taale den skeptiske Analyse. De hellige Legender har mistet deres Tag over Tænkningen. Forstanden har sagt det afgørende Ord. Men ingen af mine Tvivl har nogen Sinde rokket ved den Kendsgerning, at min Moder ligesom mangfoldige andre Kristne hele Livet igennem holdt fast ved sin Tro, og at hun i den fandt Forklaringen for alle Tilværelsens Gaader. Hun døde 70 Aar gammel stille og rolig, efter

at hun faa Timer i Forvejen med klar Bevidsthed havde nydt Sakramentet. En mod det religiøse Hykleri protesterende Fritænkner kan meget vel bevare en dybt rodfæstet Respekt for den ærlige Kristentro, der højner den moralske Ansvarsfølelse og sætter et Adelspræg paa hele Livets Gerning.

Min Moders milde Overbærenhed med menneskelige Fejl og Skrøbeligheder — ogsaa mine egne — har givet min sommetider vel skarpe Kritik en Tilsætning af Selverkendelse, der ofte, naar hvasse Vendinger falder mig i Pennen, minder mig om den vise Leveregel: Se Dig selv i Spejlet. Væner vi os til at se paa mange af Livets Tildragelser som Scener paa et Teater, saa maa vi ikke glemme af og til at placere os selv mellem Skuespillerne. Kun paa den Maade lærer vi at blive retfærdige i vore Domme fra Tilskuerpladsen. Men vi gaar tilbage til Forholdene i Flensborg for et halvt hundrede Aar siden.

Med de trofast bevarede fornøjelige Indtryk af Cirkusforestillingerne i Flensborg i Erindringen har jeg senere hen i Livet Gang efter Gang følt mig dybt skuffet, naar fyrstelige Optog, politiske Ceremonier og midlertidigt uniformerede civile Medborgeres festlige Optræden gav Anledning til en fordomsfri Sammenligning med de ægte Cirkusfolks bramfri Præstationer. Da jeg en Gang ved en Begravelse saa en dansk Minister møde i en straalende Uniform, der ikke hindrede ham i under Gangen gennem Kirken skiftevis at stikke højre og venstre Arm for langt ud af det guldbroderede Ærme, greb denne brave Politikers gyngende Pasgang fuldstændig forstyrrende ind i min kirkelige Stemning. Paa lignende Maade har jeg set rigt dekorerede, naadigt nikkende Herrer og Damer følge foreskrevne Etiketteregler, der efter min Mening ikke i fjerneste Maade kunde maale sig med Klovnernes Trompetstød og Cirkusdamernes Fingerkys i Flensborgs Gader. (*Manglende Respekt for Ordner, Titler og malplacerede Uniformer.*)

* * *

Det vil være Læseren klart, at Børnene i et Hjem, hvori de her fremførte Anskuelser raader, faar en demokratisk Opdragelse. Det har derfor sin Interesse at faa konstateret, hvorvidt det næste Slægtled er blevet paavirket af Forældrenes Livsyn.

For en Snes Aar siden blev jeg af min Kone overrasket med Ejendomsretten til et lille Fiskerhus i Ellekilde. Værelserne er smaa, og der er lavt til Loftet. Der er 3 Rum fornedet og 3 smaa Sovekamre under Skraataget for oven. Men Beliggenheden tæt ved Stranden, Sundet med de mange Sejlere, Udsigten over mod den svenske Kyst, og den høje Skrænt bag ved Huset minder om mit lille Barndomshjem ved Flensborg Fjord. Jeg sover altid uden Hensyn til Vejret for aabne Vinduer, og naar Bølgerne om Natten ruller mod Stranden hører jeg kendte Lyde, der virker søvndyssende som en Vuggesang. Til dette lille Hus og dets naturskønne Omgivelser knytter sig mine Børns kæreste Erindringer.

Da min ældste Søn, der er Musiker, for et Aars Tid siden blev gift med en ung Englænderinde, blev der stillet det unge Par Valget mellem en Bryllupsrejse til London, Paris eller Berlin. Efter nøje Overvejelser blev de enige om at tage til Ellekilde. Der fulgte ingen Pige med. Nabo-konen, en Fiskers joviale Hustru, dækkede Aftensbordet, og Fiskeren og hans trivelige Ægtemage

deltog som de eneste Gæster i det beskedne Maaltid. Fiskeren tændte efter Aftensbordet sin Pibe og klarede sig som gammel Sømand frejdigt paa Engelsk — thank you Miss — all right Miss — medens min Søn underholdt sig med Fiskerens Kone. En for Lejligheden medbragt Flaske Vin blev tømt under muntre Samtaler.

Efter en Uges Fraværelse kom det unge Par tilbage med Forsikringen om, at intet Sted i Verden var dem saa kært som det lille Hus i Ellekilde. Nu har de bosat sig i Kalifornien, hvor min Søn har faaet Ansættelse som Lærer i Violinspil ved et Konservatorium. Den unge Kone, der ligeledes har faaet en omhyggelig musikalsk Uddannelse beregnet paa Koncertsalen, styrer Huset. Naturen derovre er stor-slaaet. Druer, Oranger, Figner og Ferskener trives frodigt, og Roserne blomstrer hele Aaret rundt. Men i hvert Brev derovre fra spores der en Længsel efter det lille Fiskerhus i Elle-

kilde. Al Verdens Herlighed blegner ved Siden af det beskedne lille Barndomshjem. Den demokratiske Opdragelse har gjort sin Virkning.

MIT ARBEJDSVÆRELSE PAA „ELLEKILDE“

A. Puschel Rørdt

FRA MIT BARNDOMSHJEM

MINE Erindringer fra mit glade Barndomsliv ere knyttede til Købmagergade Nr. 5 (nu Nr. 46). Der var Faders Forretning, og der boede vi, til Forretningen behøvede Beboelseslejligheden; ja det kom til, at Fader for at faa fornøden Plads til sin Virksomhed maatte flytte over Gaden til Nr. 43, som han købte. Det gik fremad og stadig fremad. Men Fader arbejdede ogsaa strengt. Hvor blev der i det hele arbejdet i Nr. 5. Her var Værksted paa Værksted; der arbejdedes fra tidlig Morgen til sen Aften, og der var, forekommer det mig, større Glæde i Arbejdet den Gang end nu. Der var intet overanstrengt eller forjaget i det. Der var ikke mindre end syv forskellige Værksteder i Gaarden, men dog reside-rede der en Amagerkone i Porten; kom der en Vogn med f. Eks. Brædder til Snedkerværkstedet, maatte hun flytte med alle sine Kurve og Opstillinger, og Vognen maatte — vente, men det tog man sig ikke nær. Færdselen paa Købmagergade var slet ikke overvældende. Kom der Brænde til Beboerne i Huset lige overfor, der kun havde ringe Gaardsrum, blev det uden videre læsset af paa Gaden, savet og hugget der, skønt Gaden forud var belemret med to brede Rendestene.

Livet den Gang var meget forskelligt fra Livet nu. Man færdedes ikke paa Kafeer eller Restauranter, saadanne kendtes kun i ringe Udstrækning. Livet koncentrerede sig i Hjemmene, hvor der

som Regel herskede Tarvelighed og Nøjsomhed, men arbejdedes anseligt. Man sled i det med at skure Gulvene, der helst skulde være skinnende hvide, man havde travlt med at pudse Kobbertøjet, og hver Spand Vand, der brugtes, skulde møj-sommeligt bæres op fra Posten i Gaarden. Det var endnu i Tællelysenes Tid. Naar der var Fremmede hos os, stod der to Tællelys paa hvert af Dagligstuens to smaa Konsolskabe med en Lyse-saks imellem dem. Og jeg husker, hvorledes Trappegangen i Skindergade Nr. 3, hvor vi flyttede hen fra Købmagergade, fra først var bælgmørk om Vinteren, og hvorledes jeg ængstelig har famlet mig opad den i Frygt for de her ikke sjældent optrædende Katte. Det var et stort Fremskridt, da Husets Beboere enedes om at oplyse Trappegangen i dette femetages Hus med en, siger og skriver en, fattig Olielampe i en Glaskuppel.

Nej, saa er Nutiden noget andet med dens elektriske Lys sekunderet af Telefoner, Automobileer og Biografteatre. Og saa tør jeg dog sige, at ikke noget Barn nu kan have en bedre og gladere Barndom end min Broder og jeg havde, da vi med jævnaldrende Kammerater tumlede os i den for vore barnlige Øjne uendelig store Gaard paa Købmagergade. Vi spillede Pind, gik paa Stylder, lavede Drager, der blev satte op paa Fælledeerne udenfor Nørreport, og gravede Huler i Sneen, der vistnok laa Vinteren over i Gaarden, den blev

kun skuffet op mod Naboejendommens høje Mur; det var næppe hygiejnisk, men det tænkte man ikke paa. Vi følte absolut intet Tryk af, at der kun var smaa Kaar i Hjemmet – thi det var der den Gang – vi havde gode og kærlige Forældre, der, samtidig med at arbejde energisk for at holde Hjemmet

oppe, paa enhver Maade tog sig af os Børn. Men derfor elskede vi dem ogsaa, medens de levede, og knytte de kærligste Tanker til deres Minde. For mange i den urolige Nutid vil et trofast Samliv som deres muligvis staa som et Eventyr, hvad det saa langt fra var, og dog kan ogsaa jeg se, at Livet, saa-

ledes som det formede sig for Fader og Moder, paa en helt anden Maade kan kaldes et Eventyr, et baade kønt og rigt Eventyr.

Det var ikke sunget for Fadere Vugge, at han i sit syttende Aar skulde komme i Haandværkerlære og bindes til i endog seks Aar at være Læredreng. Han var en Præstesøn fra Falster, den yngste i en talrig Søkendeflok, der bragte Liv og Bevægelse i den gamle Riserup Præstegaard. Hans to ældre Brødre blev sat i Vordingborg Latinskole, og det har muligvis været Meningen, at han skulde følge efter. Men det skete ikke. Bedstefader kom til at mærke Virkningerne af en uheldig Kaution, han havde indgaaet for at hjælpe en Svigersøn til

en Landejendom. I hine kun daarlige Tider saa han sig derfor ikke i Stand til at ofre noget paa Slægtens Yngste. Med en ringe og spredt Undervisning – han kom aldrig til at gaa i nogen Skole – fik Fader Lov til at fortsætte et tidligt begyndt frejdigt Friluftsliv, der, langt forud for hans Alder,

gjorde ham dygtig til at færdes med Bøsse, Hest og Hund i baade Mark og Skov.

Spørgsmaalet om, hvad han skulde være, blev ligesom skudt ud, til det ubarmhertigt bankede paa ved hans sene Konfirmation (Paaske 1826). Efter et mislykket Forsøg paa at faa ham til Forstvæsenet, blev Resultatet, at han,

der altid havde været nævenyttig, ogsaa paa en Drejebænk, han tidligt havde faaet Raadighed over, i sit syttende Aar kom i Lære hos Hof-Kunstdrejer Schwartz i København.

Det var en drøj Overgang for „den lille Præst“, som han hurtig blev kaldt, men derom skal her intet berettes saa lidt som om de forskellige Sammenstød, Forholdene medførte. Slægtens Blod er ivrigt, undertiden ogsaa lidt hidsigt. Her skal kun peges paa, at Fader i den lange og trange Læretid kom til Klarhed over, hvad hans Livs Maal skulde være. Datidens Læger søgte ofte Hjælp hos Drejerne, og saaledes Tidens øverste kirurgiske Autoritet, Professor Withusen hos Kunst-

KIRURGISK INSTRUMENTMAGER PROFESSOR CAMILLUS NYROP (1811–1883)
OG HUSTRU KAMMA f. ANDERSEN (1822–1893).

drejer Schwartz. Han fik derved Lejlighed til at blive opmærksom paa Faders opfinderiske Snille, hvad der førte til, at han indtrængende opfordrede ham til at uddanne sig som kirurgisk Instrumentmager. Det gik Fader med levende Glæde ind paa, og da han i 1833 var bleven Drejersvend, skaffede Withusen ham en Understøttelse af den Reiersenske Fond til videre Uddannelse i et Klejnsmedeværksted, hvorefter han hurtigt satte Kursen til Udlandet; det gjaldt nu de store kirurgiske Instrumentmagere i Berlin, Wien og Paris. Navnlig det sidste Sted havde Fader den Lykke at komme i Forbindelse med nogle af de betydeligste Læger der, og en af dem viste en Aarrække efter paa en endog overordentlig venlig Maade, at han ikke havde glemt den unge fremragende danske Arbejder.

1834 drog Fader ud, 1838 kom han tilbage. Nu gjaldt det om at tage fat, og det gjorde han med frejdigt Mod, skønt han stod med to helt tomme Hænder. Ved delvis Kautio fra hans ikke-formuende Slægt opnaade han to beskedne Laan paa ialt 1500 Rd., og nu ikke alene etablerede han sig, men giftede sig. Det synes dristigt, ja dumdristigt, men Fader følte sig sikker i sit Kald. Da han sidst i April 1838 ad Søvejen vendte tilbage til København, indlogerede han sig i det straks udenfor Toldboden liggende Toldbodvinhus, og her gjorde Værtens unge sekstenaarige Datter, Kamma Andersen, vor herlige Moder, et stærkt Indtryk paa ham. Den 17de September s. A., den Dag, da København jublende modtog den hjemvendende Thorvaldsen, blev hun hans Trolovede for allerede Aaret efter den 6. Juli at drage ind som hans Hustru i et højst tarveligt, men efter alle Meddelelser fornøjeligt Hjem, der hurtigt

blev rigt paa Børn. Der var nu først min Broder og jeg og derpaa tre Søskende, der døde som smaa, hvorved det kom, at vi to Brødre voksede op for os selv som „de gamle“, idet vi jo vare væsentlig ældre end de følgende seks mindre Søskende.

Der var smaa Kaar i Faders og Moders første Hjem, men der var Kærlighed og Arbejdsomhed.

Trods sin store Ungdom blev Moder paa den mest beundringsværdige Maade straks sin Mands ypperlige og trofaste Hjælper. Efter sin Natur var det hende umuligt blot et Øjeblik at være ledig, og saa tænkte hun desuden altid paa andre, sidst paa sig selv. Trods den hurtigt voksende Børneflok, som hun var den omhyggeligste Moder for – hun fødte og ammede ialt 11 Børn – kunde hun overkomme at forestaa Salget i den begyndende Forretnings Butik, med sin sirlige Haandskrift føre Forretningens Bøger og ved Nytaarstid udskrive dens Regninger, ikke at tale om, at hun paa Klaveret kunde være med i Akkompagnementet, naar Fader sang til sin Guitar. Moder var godt oplært. Jeg vil ikke regne, at

FOTOGRAFI FRA SOMMEREN 1862.
MODER MED 6 AF SINE DALEVENDE 7 BØRN.
Fra venstre til højre i øverste Række: Kirurgisk Instrumentmager ERNST NYROP, Frk. HANSINE NYROP, Læge FRANKLIN NYROP, Professor CAMILLUS NYROP; i nederste Række: Professor, Dr. KRISTOFFER NYROP, Frk. EMMA NYROP (den yngste, kirurgisk Instrumentmager LOUIS NYROP, den Gang 1½ Aar, er ikke med).

hun lærte os to Brødre at læse, forinden vi kom i Skole, men hun kunde senere ypperligt hjælpe os saavel med vore Lektier som med vore Stile, baade de tyske og de franske. Hun var Faders Overmand i almindelige Kundskaber, men Fader var dog i alting hendes Autoritet. De 11 Aar, Fader var ældre, virkede selvfølgelig ligesom den rige Fortid, han øste af i Traditionerne fra Riserup, men det væsentlige var selvfølgelig den opofrende Kærlighed, hvormed hun følte sig knyttet til ham, og som saa igen gjorde, at hun fik en ikke ringe Indflydelse paa ham. Fader var den ivrige Natur, Moder en lidt ængstelig Natur, der

holdt igen, navnlig i alle økonomiske Spørgsmaal. Tæring *skulde* sættes efter Næring. Moder var imod alle overflødige Udgifter. De mødtes forøvrigt paa dette Omraade i en afgjort Frygt for at stifte blot den mindste Gæld. Og saa mødtes de tillige i en inderlig Tro paa Guds gode Styrelse. Moder nynnede ofte Salmer ved sit flittige Arbejde.

Frejdigheden fra Faders Hjem i Riserup rejste da ogsaa Hovedet i Hjemmet paa Købmagergade. Jeg kan huske Fader med sine to ældste Sønner i Kasino, hvor vi morede os kongeligt, selvfølgelig paa de billige Pladser oppe paa det høje Galleri bagest i Salen. Og saa kan jeg ogsaa huske, at der kom glade Gæster i Hjemmet. Trods de smaa Kaar vare Slægtens Medlemmer og en lille Kreds af Venner altid sikre paa at blive vel modtagne. At vise Gæstfrihed laa saavel Fader som Moder i Blodet, og saaledes vedblev det, ligegyldigt hvor Hjemmet, under de stadig forbedrede Kaar, flyttedes hen, først til Skindergade, derpaa til Vimmelskiftet og saa til Frederiksbergallee, her til en Villa, som Fader selv lod opføre. I Vimmelskiftet blev min Broder og jeg Studenter, og hvor mindes jeg ikke den hjertelige Gæstfrihed, som Fader og Moder viste den unge Kreds, der nu lidt efter lidt samledes hos os. Der knytter sig lyse Minder til de mange glade Sammenkomster, Fader og Moder undte os, og ved hvilke vi bl. a. lærte den nye Dans Les Lanciers og øvede os i Menuet. Moder var utrættelig i at ordne alt paa det bedste.

Fader havde altsaa set rigtigt, da han etablerede sig og straks efter giftede sig. Det blev hurtigt et Faktum, at der var Trang til hans Virksomhed. De københavnske Læger viste sig næsten ivrige for at hjælpe ham frem, bl. a. hjalp de ham til at faa anatomiske Kundskaber; de formeligt slog Ring om den unge Instrumentmager, der saa ypperligt forstod at skabe nye Instrumenter. Det var Tiden før Antiseptiken, da det gjaldt om at have Instrumenter, der med det mindst mulige Indsnit i det menneskelige Legeme dog kunde udrette, hvad der skulde udrettes. Det gjaldt komplicerede Instrumenter, og dem kunde Fader opfinde, Instrumenter, der tillagdes saa stor Betydning, at de paa Tidens Verdensudstillinger, som Fader altid deltog i, blev endog særlig fremhævede og derved til hans store Glæde kom til at kaste Glans ogsaa over hans Fædreland. Og saa skete det, at han, Haandværkeren med den i flere Retninger

mangelfulde boglige Uddannelse, en skønne Dag blev udnævnt til — Professor. Det skete i 1860, og den, der bevirkede det, var den bekendte Læge *C. E. Fenger*, der den Gang sad som Finansminister i *Halls* andet Ministerium.

Ja, Faders Liv er som et rigt Eventyr. Det tilsyneladende forsømte unge Menneske, der gik saa længe hjemme i Riserup, at i alt Fald enkelte med Bekymring spurgte: Hvad skal det dog føre til, blev en for sit Land nyttig Mand, hvis Virksomhed blev udmærket paa en endog særlig hændrende Maade. Og herved blev det ikke. Eventyret spandt videre. Det lod ham og Moder mødes, og den helt purunge Pige var just den rette til at være hans Medhjælp. I Tællelysenes Tid skete der ogsaa Begivenheder; ja den Tid kan i saa Henseende godt tage det op med Nutiden. Til den hører jo den største Del af Frederik VII's Regering, der, hvor skæbnsvangre Fejl der end blev begaaet i den, dog maa betegnes som en Samling af ejendommeligt friske og paa sin Vis lykkelige Dage. Saaledes stod den altid for Fader og Moder.

Da Fader kom tilbage fra Udlandet, var den frisdende Opposition mod Enevælden i livlig Udvikling, og han sluttede sig hurtigt til dens Tanker og Forhaabninger. Han blev saaledes bl. a. et interesseret Medlem i „Det skandinaviske Selskab“, da dette med Professor *H. N. Clausen* som Formand oprettedes i 1843. Men det er nok saa talende, at han to Aar før begejstret ved Læsningen af en Levnedsskildring af *Benjamin Franklin* gav sin Førstefødte, min oftere ovenfor nævnte Broder, Navnet Franklin. I 1848 følte Fader selvfølgelig Marts-Bevægelsens fængende Glød, han eksercerede straks med i det til Københavns Forsvar efter et patriotisk Opraab af Lægen, Professor *Stein* dannede frivillige Riffelskyttekorps, og han har sikkert lagt alle sine Evner i Arbejdet, da det overdroges ham at fremstille et Sikkerheds-Kyrads til Frederik VII, den beundrede Konge, der skænkede sit Folk Friheden. Dybest og stærkest taler det dog maa ske for Faders og Moders Vedkommende om en levende Nationalfølelse, at da de i April 1849 med kun en Uges Mellemløb mistede to Smaapiger, gav den oprivende Sorg, de følte herover, sig Udslag i, at de tog en dem helt fremmed, forældreløs lille Pige til sig; hendes Fader var falden som Løjtnant i den omtrent samtidige Kamp ved Kolding.

PARTI AF KØBMARGERGADE MED DET DAVÆRENDE NR. 5 (NU NR. 46).
Til højre ses først Vajsenhusapoteket paa Hjørnet af Kronprinsensgade, derpaa Nr. 38 og 40, saa kommer Klareboderne, derpaa Hjørnesteedet Nr. 42, Vajsenhuset Nr. 44 og saa Nr. 46 (det gamle Nr. 5).

Men saa vare de ogsaa med i Glæden, da Sejren var vunden og de fra Krigen hjemvendende Tropper under endeløs Jubel holdt deres Indtog i København. Men heller ikke ved denne Lejlighed tænkte Fader og Moder kun paa sig selv. Deres to Sønner skulde ogsaa være med. De mægtigt rungende Hurraraab, hvormed Soldaterne hilstes,

lyder derfor endnu i mine Øren, og da min lille Drengerøst sluttede sig til dem, har jeg ligesom været med i den storslaede Tak for, hvad der udrettedes i hine bevægede Tider, og derfor er jeg mine Forældre taknemlig. Lad mig slutte med at sige, at Troen paa en lykkelig Fremtid for vort lille Fædreland var levende hos dem til det sidste.

C. Nyrop

Fru
MARTHA OTTOSEN

MIN MOR

L ANGT ude i den nordlige Del af Flensborg, ved en Sidevej til Harrislevgade, ligger min Mors Hus. Her gaar hun Foraar, Sommer og Høst i sin Have, hun saar og luger, beskærer sine Roser og planter sine Jordbær om. Hun hypper ogsaa sine Kartoffler, plukker selv al Bærfrugt om Sommeren og Æblerne i Høstens Tid. Der staar ved Indgangen til Haven en høj Ædelgran, som blev plantet da vi Børn var ganske unge, der et Bed fuldt af Liliekonvaller, som vi har hentet hjem fra Marieskoven, og to store Rosentræer, der hvert Aar er fulde af Roser, skriver sig fra min ældste Søsters og min Konfirmation.

Huset hedder Margretes Minde og det er der, min Søster Alexandra passer det danske Bibliotek.

Men det er ikke mit Barndomshjem. — —
„Jeg er født i den danske Kirke.“

„Nej, der er Du døbt,“ sagde min Søster, hun var to Aar ældre og meget fornuftigere end jeg, der endnu ikke forstod at kende Forskel paa født og døbt.

„Du er født „Bag ved Johannes Kirken“,“ sagde min Mor.

Da jeg blev lidt større, er jeg et Par Gange gaaet op til St. Johannes Kirkepladsen, for at se paa det lille, gamle Hus, hvor denne for mit Barnesind saa mystiske Begivenhed i sin Tid havde fundet Sted. Jeg husker ikke mere hvordan Huset

ser ud, maaske er det slet ikke mere til, ligesaa lidt som det dejlige Hus, jeg maa kalde mit egentlige Barndomshjem. Det var Helligaandshuset, eller den gamle Præstegaard, som vi kaldte det, og det laa i Helligaandsgangen lige op ad den danske Kirke. I Foraaret blev det revet ned for at give Plads til et Menighedshus for St. Marie Sogn.

Der var mange Ting i dette Hus, der kunde sætte min Barnefantasi i Bevægelse, lige fra „Knurrimurri“, et mærkeligt Ansigt, der var tegnet over en Knast i Træet paa en Dør ude i Gaarden, til „Manden“ — en gammel Kristusfigur af Træ oppe paa Loftet, som jeg aldrig saa paa uden Gysen, og de blyindfattede Vinduer paa Forstuen og i Drengenes Værelse oppe paa 1. Sal. Og der var andet, der fyldte mit Sind med Jubel. Den lille Have, der laa indeklemmt mellem Husene bagved Gaarden, var vor Fryd baade i Sommerens og i Vinterens Tid. Vi glædede os over hver Blomst, der om Morgenen aabnede sig mod Solen, vi ventede med Længsel de to store Pæretræers Blomstringstid og fulgte med Spænding Frugternes Udvikling. Aldrig siden har jeg smagt saa vidunderlige Pærer som de store, gule, der var modne i August, eller de grønne Stenpærer, der først var spiselige henimod Jul. Og hvilken Blomst kan være skønnere, end de smaa, hvide Roser, med det røde Skær i Knopperne, der

HAVNEPARTI FRA FLENSBORG

hver Sommer dækkede de høje Rosenbuske i Haven.

Vi var 6 Søskende, da vi i 1873 flyttede ind i Præstegaarden. Den ældste var $9\frac{1}{2}$ Aar, den yngste 3 Maaneder. Og som vi kunde lege! Enten det nu var i Stuerne eller i Haven, eller i „Graven“ under de høje Lindetræer og paa Reberbanen ved den gamle Kirkegaard.

Vi fik ogsaa Lov dertil. Far og „Mamma“, som vi kaldte Mor, var ikke slemme til at hævme vor Frihed. Maaske laa det noget i, at Far var saa stærkt optaget af sit Arbejde og sin politiske Virksomhed, og Mor skulde styre det store Hus med én Pige til Hjælp.

Mor har altid været en ualmindelig dygtig Husmor, men hun var af den Slags, der helst gjorde sit Arbejde selv, naar hun vidste, at Pigen var for langsom eller ikke gjorde det godt nok. Der maatte jo heller ikke gaa for meget til i Huset, thi Fars Indtægter var ikke store. — — —

Hvor lyst laa ikke Livet for de to unge Mennesker, da de i Januar 1862 drog ind i deres første Hjem? Ude paa Landet, i en skøn og frugtbar Egn skulde Far røgte sin fredelige Lærergerning, mens Mor passede sit Hus og sin Have:

Knap to Aar senere sad de inde i Flensborg i en lille Lejlighed, der ikke engang kunde rumme alle deres Møbler. Far var uden Erhverv og Mor ventede sit første Barn.

Men den Kærlighed til Fædrelandet, den Ild der brændte i deres Hjerter, den slukkedes ikke i Modgangens Stund. Og som Tiden gik, og Magthaverne i Landet forfulgte Far, fordi han ikke rolig kunde finde sig tilrette under de ny Forhold, men altid maatte virke og arbejde for sit Land og sit Folk, lærte han ret sin Hustrus tapre og trofaste Hjerter at kende. — — Baade Fars og Mors Barndomsmaal var plattysk, — Far var blandt de første danske Konfirmander i Træaa Sogn —, men fra den Dag, de blev gift, har de talt dansk i deres Hjem, baade med Børn og Tyende. Selvfølgelig var Sproget ikke fri for Germanismer, og Udtalen tit ret afvigende fra Rigssproget, især for Mors Vedkommende, thi Far havde jo lært Dansk i Skolens sidste Aar og paa Seminariet. Men den faste Vilje og det udprægede sproglige Næmme, Mor var i Besiddelse af, hjalp hende over alle Skær. Hendes Lærelyst og hurtige Opfattelsesevne og hendes glimrende Hukommelse har været os Børn til ubeskrivelig Gavn og Glæde. Alle de Vers hun kunde, og alle de Historier!

Jeg husker fra min tidligste Barndom, under den fransk-tyske Krig, at hun fremsagde for os et Digt om den døende Zuav, den lille, franske Soldat, der var faldet for Tyskernes Kugler. Naar hun kom til det Sted i Digtet, der skildrer den ensomme Mand, der ligger blandt lutter Døde, Natten sænker sig over ham og Livet rinder sagte

FRU GUSTAV JOHANNSEN MED SINE BØRN 1876

ud med hans Blod, da græd jeg, som kun et Barn kan græde. Al den Sorg Preussernes Magt-begær dog havde voldt os Danske og det franske Folk, som vi holdt saa meget af. Deres Kejser havde jo skaffet os § 5.

Og mere Sorg voldte Preusserne os i Tidens Løb, de trængte ind i vort Hjem, gennemrodede Fars Skrivebord, idømte ham Pengebøder, ja, de satte ham endog i Fængsel tilsidst.

Den standende Strid prægede vort Hjem, og dog herskede der i dette Hjem en fuldkommen Harmoni, fordi Far og Mor altid var enige om, at de bedste Kræfter skulde bruges i Fædrelandets Tjeneste. Siden, da jeg blev voksen, har jeg lært at beundre Mor. Hun var af en velhavende Storbondeslægt, var vant til at have det godt og rigeligt, og hun havde bragt sin Mand en ret stor Medgift. De politiske Forhold var Skyld i, at hun i mange Aar har maattet slide i det som en Arbejderhustru, selv staa ved Vaskebaljen, sjælden har faaet Tid til at klæde sig om efter Middag og gaa ud at spasere. Og dog har hun kunnet være med i sin Mands Arbejde med Lyst og Mod. Hjemmet var Fars Fristed, hans Tilflugt efter Dagens Arbejde. Hos sin Hustru hentede han Styrke og Tillid til sig selv, den Tillid en Politiker ikke kan undvære.

En bedre Hustru, end Mor har været, kan ikke findes.

Og skønt hun saaledes var alt for sin Mand, hans Hustru, hans Ven og hans Mor, kan jeg godt sige — hun behandlede ham som et Barn, naar hun pakkede hans Kuffert til Berlin —, fik hun endda Tid til at skabe et lyst og lykkeligt Hjem for sine 7 Børn.

Vi syntes jo nok, at der var mere festligt i Hjemmet, naar Far var iblandt os. Han lyste som Solen over os alle. Naar han fortalte, hang vore Øjne ved hans Læber, han sang med os, og som han kunde le. Taarerne trillede ham ned ad Kinderne tilsidst.

Mit Barndomshjem i Flensborg var et Paradis og Byens maleriske Skønhed bidrog ikke lidt dertil.

Jeg vil ikke her komme ind paa Enkeltheder, i mine to Bøger: „Ruths Far“ og „Grete og hendes Søskende“ er der fortalt saa meget, at jeg frygter for at gentage mig selv.

Men der er andre Toner, som klinger sammen med Hjemmets Melodi og i mit Øre lyder som en smuk Sang. Det er Vennernes Stemmer i vort Hus; alle disse trofaste, danske Mænd, kendte og ukendte, der hver Dag gik ud og ind hos Far, hilste venligt paa Mor og kærtgnede os Børn. Og saa Flensborg Fjords sukkende Vande, Marie-skovens stolte Træers Susen og Lærkesangen over de vide Marker. — — —

Af de 7 Børn, som var deres Fars Glæde, — 3 af de Billeder der bringes her, hang i Glückstadt paa Væggen i Fars Fængselscelle —, døde 3 i en ung Alder og Forældrene sørgede dybt. I nogle Aar var der Stilhed i Hjemmet. Men da min yngste Søster, Ingeborg, voksede til, vendte Liv og Glæde tilbage. Hun, der er saa meget yngre end vi andre, har været Solstraalen i Hjemmet paa Margretes Minde. Her fandt Far og Mor Fred, her levede de halvvejs paa Landet, lykkelige og tilfredse, under bedre Kaar. Her kunde de ogsaa modtage alle de Mænd og Kvinder fra Kongeriget, der kom for at hilse paa Rigsdagsmanden. Mangen Sommeraften har vi siddet i Rosenlysthuset nede i Haven og hørt Far udtale sit lyse Haab for det Folk og det Land, som han elskede, til Mariekirkens 12 dybe Klokkeslag min-

dede os om, at Natten var inde og det var Tid til at skilles fra de kære Gæster. For der var jo ikke Plads i Hjemmet til at huse dem, og det var Far tit ked af. En enkelt Gang hændte det dog, at vi havde en liggende Gæst. Naar gamle Kryger i sine sidste Aar kom til Flensborg paa Gennem-

rejse til Berlin, blev der redt en Feltseng til ham oppe i „Salen“, en Stue, der ellers stod til Stads, og kun blev benyttet i Julen.

Paa Margretes Minde har Rigsarkivar A. D. Jørgensen sovet i Biblioteksværelset en Nat, og Far mente, han maatte vel hvile godt imellem alle sine kære Bøger.

Men blandt Gæsterne var der én, den unge Venstremand Johan Ottosen, som blev knyttet til Margretes Minde med stærkere Baand. Han kom og vandt alles Hjerter, skønt han tog en af Husets Døtre med sig til Kongeriget. De var Hjemmets Gæster hver Sommer, naar Mors mange Roser stod i deres fejreste Pragt, og efter nogle Aars Forløb bar Far med lysende Øjne sit første Barnebarn, den lille Gustav, paa sin Arm ind i Hjemmets Have. — Johan Ottosen er gaaet bort kort Tid efter

Fars Død, kun min ældste Søster er tilbage i Hjemmet, og der er stille paa Margretes Minde, hvor min gamle Mor gaar ene i sin Have og mindes den Tid, da Liv og Sang og Latter bruste om hende, og Far selv var den gladeste af alle.

DE DANSKE NORDSLESVIGERES AFHOLDTE REPRÆSENTANT
GUSTAV JOHANNSEN

Martin Ottosen.

Stiftsprovst,
kgl. Konfessionarius
JAKOB PAULLI

NOGLE BARNDOMS- OG UNGDOMSERINDRINGER

MAN har undertiden spurgt om, hvor langt tilbage et Menneske er i Stand til at huske. Her gives der naturligvis ikke nogen almenyldig Regel, men for mit eget Vedkommende skriver min første, klare Erindring sig fra Januar 1848 : nogle Maaneder før jeg fyldte 4 Aar. *Christian VIII* var død, og jeg husker, at min Fader, som dengang var Slotspræst, sagde til min Moder, at han kunde skaffe hende Adgang til at se Kongen ligge paa *lit de parade*. Jeg indskød en Bemærkning om, at dér vilde jeg nok med, hvortil der blev svaret, at dér kunde smaa Drengene ikke komme. Da jeg udtalte som min uforgribelige Mening, at smaa Drengene netop godt kunde komme med, bemærkede min Fader, at der stod Soldater med dragne Sabler, som skulde passe paa, at Børn ikke blev indladte. Derved fik jeg en Følelse af, at den paatænkte Ekspedition kunde være forbunden med ligefrem Livsfare og opgav i al Stilhed Planen. Et Par lignende, tydelige Erindringer har jeg fra den nærmest følgende Tid, men ellers glider jo de skiftende Billeder fra Barndommen over i hverandre.

Naar vi Børn var 4 Aar gamle, begyndte min Moder at indvie os i Læse- og Skrivekunstens Hemmeligheder og gøre os fortrolige med de Faldgruber, som rummes i den lille Tabel. Desuden fortalte hun os Bibelhistorie og lod os lære nogle danske Vers udenad, indtil vi ved seks Aars Alderen skulde i Skole.

I Larsbjørnstræde ligger endnu det Hus, hvori Hr. *Fenger*, en gammel Student, holdt Poge-skole. I en to Værelsers Lejlighed, hvor der var lavt til Loftet, og hvor Vinduerne i den ene Stue vendte ud til en lille, mørk, umaadelig snavset Gaard, læste han uden nogen Medhjælp med 20–30 Smaadrenge i en Alder af 6–10 Aar. Værelserne laa paa en 3dje Sal, hvortil man naaede ad en stejl Trappe, og det er ganske morsomt at sammenligne disse Forhold med de

STIFTSPROVST PAULLI SOM BARN

Fordringer som nu til Dags stilles til Skolehygiejnen. Men vi blev saamænd ikke skrøbeligere end Nutidens Børn, og da Hr. *Fenger* var en skrap Lærer af den gamle Skole, der ikke var bange for at bruge „Krabasken“, med hvilket Kælenavn han betegnede sit Optugtelsesredskab, som havde Plads oven paa

Kakkelovnen, lærte vi at bestille noget og samlede os en Del gode Kundskaber.

Disse kom fortræffeligt til Nytte ikke mindst for dem af os, der senere skulde ind i *Metropolitan-skolen*. Den Gang stod denne langt fra paa samme Højde, som den senere kom til at indtage. Der var en enkelt Mand, *Carl Fogh*, som var et Ideal af en Lærer, og hvem vi Drengene elskede; hans Skikkelse med det fine, kloge Ansigt, staa uforglemmelig for mig. Men forøvrigt bestod det faste Lærerpersonale delvis af ældre Mænd, som overflyttedes fra andre Stats-skoler. Jeg tilstaa, at jeg aldrig har sværmet for min Skolegang; særlig de sidste 4 Aar forekom mig utilladelig lange og trange. Noget bidrog det vel hertil, at jeg paa Grund af forskellige langvarige Sygdomme fik nogle slemme Huller i mine Kundskaber, som gjorde det vanskeligt for mig at følge med de andre.

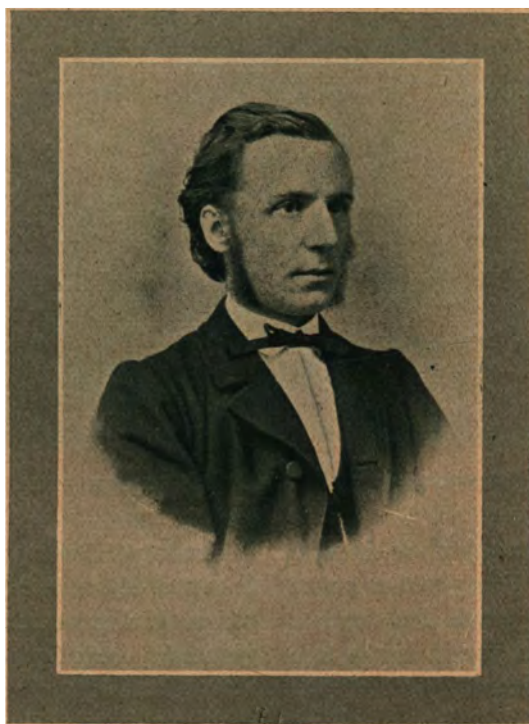
Men desto herligere stod Livet i Hjemmet for mig. I Tidens Løb var vi blevne fire Brødre — nu er der kun to af os tilbage. Jeg husker saa tydeligt, hvorledes vi tre ældste om Vinter-aftnerne var anbragte i Spisestuen omkring det runde Bord og læste Lektier ved et Tællelys, som tilmed skulde gøre Gavn for vor gamle Pige, der sad hos os og spandt, medens den yngste af Brødrene løb om og legede.

Døren til Dagligstuen stod aaben, og derinde sad Moder ved en Olielampe med sit Haandarbejde. Naar Lektierne var læste, satte vi os ind til hende og lærte gennem Højtlesning *Ingemanns* og *Marryats* Romaner at kende. Da min Fader var optagen af sit store Arbejde, var Opdragelsen af os Børn mest overladt til min Moder, som havde sjeldne Gaver i saa Henseende. Paa samme Tid som vi lærte Lydighed, Flid og Orden, noget som har haft Betydning for hele vort senere Liv, mær-

kede vi, hvorledes vore Forældres Kærlighed var den Magt, der sammen med deres stille Fromhed prægede Livet i Hjemmet.

I Sommerferien boede vi paa et eller andet Sted, der laa saa nær ved Byen, at min Fader daglig kunde tage ind og ud. Den Gang var Forbindelsen med Kjøbenhavn afhængig af en sparsom Omnibuskørsel, men deraf fulgte, at der selv i Byens nærmeste Omegn var anderledes roligt, landligt og folketomt end nu. Sammen med et Par Kammerater gennemstrejfedes vi Brødre Ermelunden, Ordrup Krat og Dyrehaven, og ved Feriens Slutning kunde vi styrkede men alt andet end begejstrede vende tilbage til Skolelivets Pligter.

Et Par Aar, efter at min Fader var bleven udnævnt til Stiftsprovst, og vi fra Nørregade var flyttede ind i den Gaard, som efter Kjøbenhavns Bombardement blev bygget paa den Grund, hvor *Holberg* havde haft sin Professorbolig, og hvor det gamle Kastanietræ pynter hele Gaden, maatte min Fader af Helbredshensyn foretage et Par Baderejser. Det var selvfølgelig en Fest

UNGDOMSBILLEDE AF STIFTSPROVST PAULLI

for os Børn sammen med Forældrene at gæste *Thüringen*, *Harzen* og *Bøhmen*, og jeg bevarer endnu uudslettelige Indtryk af disse nye, fremmede Egne.

Den største Del af Aaret levedes der imidlertid et stilfærdigt Liv i Hjemmet, hvor enhver havde nok at gøre. Et Par Gange om Vinteren var der Selskab, og blandt Gæsterne mindes jeg min Morfader *J. P. Mynster*, *H. L. Martensen*, *J. L. Heiberg* med Hustru, *H. N. Clausen*, *Bournonville*, *B. J. Fog* o. a. Jeg var for ung til at have noget større, aandeligt Udbytte af at være sammen med saadanne berømte Personligheder. Men flere af dem har jeg haft den Lykke at staa nær, efter at jeg var bleven voksen, og om dem har jeg uforglemmelige Erindringer.

STIFTSPROVST PAULLI I SIT STUDEREVÆRELSE

I Juli 1862 blev jeg Student. Jeg var henrykt ved at blive fri for Skolelivets Tvang, ved at kunne slippe en Del Fag, som ikke havde den fjerneste Interesse for mig, og i Stedet for at kunne tage fat paa det Studium, hvorigennem jeg skulde naa til den Livsgerning, hvortil jeg, allerede fra jeg var en lille Dreng, havde ment at have Kald.

Jeg deltog ikke meget i Livet i Studenterforeningen. Derimod førte min Broder *Richard*, den senere Overlæge, og jeg et indholdsrigt Samliv med en lille Kreds af jævnaldrende Studenter fra de forskellige Fakulteter. Mine Forældres Hus stod altid aabent for disse unge, og hvad enten vi mødtes dér eller i de tarvelige Studenterboliger, var der ikke den Ting mellem Himmel og Jord, som vi var bange for at diskutere. En Gang imellem holdt vi et lille, improviseret, meget beskeden Gilde, og her gik det løs med Viser, som vi selv havde lavet, og med et Utal af mere eller mindre vellykkede Taler.

Til denne Kreds hørte min Faders Søstersønner *Richard* og *Just Poulsen*. Den første blev senere Skoleinspektør i Roskilde, den anden Distriktslæge

i Terndrup. I manges Ferie fulgte vi med dem til deres Hjem i *Ejby* Præstegaard, hvorfra jeg har nogle af mine bedste Ungdomserindringer. Vi gennemkrydsede Egnen, bl. a. den smukke Lellingeskov, gjorde Besøg paa Nabogaardene, og naar vi drak vor Eftermiddagskaffe i Præstegaardshavens Lysthus, som vi kaldte „Cikoriepavillon“, blev der til gensidig Fornøjelse læst højt og sunget.

Imidlertid udbrød Krigen 1864, og den Skygge, der faldt over vort stakkels, mishandlede Fædreland, bredte sig over Hjemmene og vore Ungdomsaar. Hertil kom der for mit eget Hjems Vedkommende endnu mere Alvor. I de første Dage af Juli 1865 rejste min Fader til Landemodet i Roskilde, men kom syg hjem derfra. Den næste Morgen tvang han sig til at gaa over i vor Frue Kirke for at holde Skriftemaal og Altergang, men saa kunde han heller ikke mere. Faa Dage efter, en straalende Solskinsaften, døde han af en Tarmbristning kun 56 Aar gl. Sammen med os andre havde han modtaget den hellige Nadvere, han tog Afsked med hver enkelt af os og var ved fuld Bevidsthed indtil faa Øjeblikke, førend Døden ind-

traadte. Hvor meget end vor Frue Menighed tabte i sin trofaste Præst, om hvem en af hans Embedsbrødre engang sagde: „Man gik sjelden fra ham uden at have faaet godt Raad, aldrig uden at have faaet Trøst“, var dog Tabet størst i Hjemmet. Endnu tungere følte det, da vi 4 Maaneder senere paany fik Sorg, idet min næst- yngste, 16aarige Broder døde af Gigtfeber.

Nu var alt forandret. Ingen af os Brødre kunde staa paa egne Ben, jeg, den ældste, var kun 21 Aar, og det var ikke let for min prægtige Moder at hjælpe sig og os igennem, indtil vi havde faaet vor Embedseksamen. Men ved Flid, Sparsommelighed og fornuftig Hensynstagen til Forholdene vedblev hun at skabe sine Børn et velsignet Hjem.

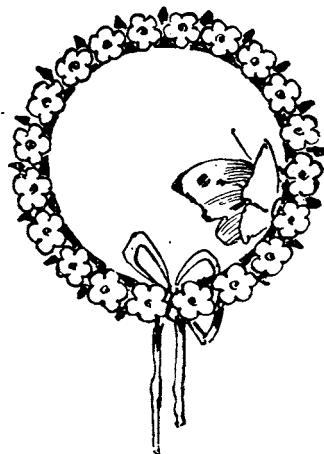
I April 1866 skulde vi forlade Stiftsprovstegaarden. Jeg husker, som om det var i Gaar den Foraarseftermiddag, da det sidste Flyttelæs var kørt.

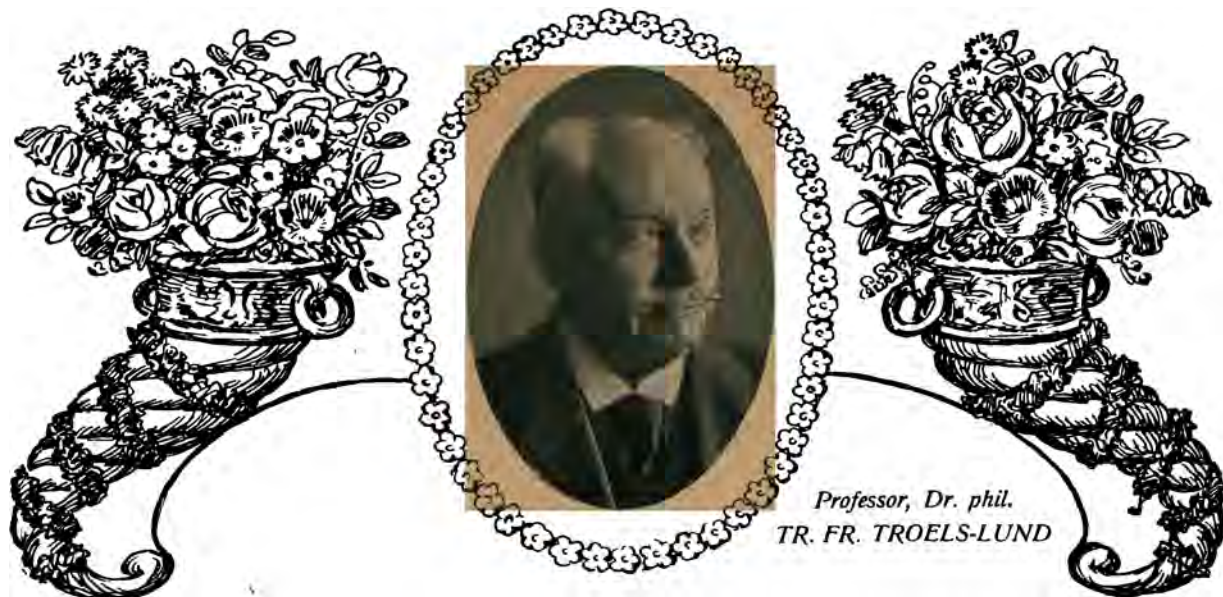

STIFTSPROVSTEGAARDEN MED DET SAAKALDTE HOLBERGSTRÆ

Vi gik endnu en Gang igennem de tomme Stuer, saa fulgte Moder og vi Brødre ad, og Porten faldt tungt i efter os. Da var der ingen, som kunde ane, at 26 Aar senere skulde jeg selv som en af min Faders Eftermænd drage ind i det gamle Hjem og faa Lov til at fejre min Moders 70aarige Fødselsdag dér, hvor det strømmede ind paa os med Minder fra længst forsvundne Dage.

J. Fanni

GAMLE BAKKEHUS

EFTER Rahbeks Død solgtes hans Ejendom „Gamle Bakkehus“. Den blev købt af tre Brødre „Ham“, der oprindelig havde været Tapetfabrikanter og nu morede sig med at fikse Bygningerne op efter deres egen Smag. Hvor det lod sig gøre, blev der paa Ydervægge paaslaet Træbeklædning, der — overstrøgen med let Puds eller blot overmalet — som en Slags Skærbrædt gengav Ejernes arkitektoniske Fantasier, der særlig gik i Retning af græsk Stil.

Trods disse Forandringer bevarede Bakkehuset dog mange af sine solide Egenskaber, der i over et Aarhundrede havde givet det Tiltrækning. Bygningen var rummelig, bestod af tre Fløje, der hver udgjorde en Helhed for sig og i Forening med Stald og store Udhuse af Træ tilsammen dannede en ret anselig Bygningsflok. Hver Fløj havde sin egen Have. Størst var dog den ud for Hovedfløjen. Den begyndte med en lille Sø omskygget af Lindetræer, fortsattes saa i en Blomsterhave, berømt for sine Roser og gik til Slut over i en meget stor Frugthave. Bag Hegnet og den store Høj med Udsigt ind mod København strakte sig endelig et Vænge lige ned til den nuværende Vesterbrogade.

Min Moder havde som Barn med sine Forældre boet et Par uforglemmelige Somre til Leje hos Rahbeks paa Bakkehuset. Min Fader elskede Friluftsliv som Modsætning til hans daglige Embeds-

virksomhed i den noget fugtige og skumle Nationalbank, der dengang laa i Slotsholmsgade sammenbygget med Børsen. Om Vinteren boede mine Forældre i en Gaard, som Fader ejede paa Gammeltorv. Om Sommeren havde de hidtil ligget paa Landet i en vidtstrakt Haveejendom ved Vesterbro, omtrent hvor nu Valdemarsgade ligger. Udsigten til Sommerbolig paa det endnu fjernere Bakkehus fristede da dem begge.

De lejede den vestlige Fløj deraf 1841 og tilbragte tyve Somre derude, indtil den truede med at styrte sammen og paa Grund af Ælde maatte nedrives.

Jeg var den yngste af syv Søsken og var født Efteraaret 1840, saa at min første Tur gjaldt Bakkehuset. Opholdet der hver Sommer, indtil jeg blev voksen, gav for mig ikke blot Somrene deres Præg, men næsten det hele Aar. Thi selv i Vinter og Sneføre blev det for os Børn et yndet Udflugtssted.

Det var ogsaa rent ideelle Forhold for Drengene at opvokse under. Selve Boligen var meget beskeden og derfor — trods enkelte gode Møbler, som overvintredes der — ikke bedre end, at man om Vinteren turde betro os Drengene Nøglerne til frit at tumle derude. Værelserne indeholdt mange morsomme Kroge og Overraskelser. Hertil hørte den for Ejer og voksne Lejere tvivlsomt behagelige, at, da Bygningen laa paa Skraaning af

Valbybakke, førte stærke Regnskyl i Aarenes Løb Sandmasser ned imod den og forvandlede lidt efter lidt Soveværelserne til en Kælderlejlighed. Under mine ældre Brødrers kyndige Ledelse udførtes vel hvert Aar Digearbejder i Gangen udenfor; men som saa mange af den Slags Foretagender viste de sig gerne, naar det virkelig kneb, utilstrækkelige.

Som en Følge heraf udrustedes alle Husets mandlige Beboere med et Par Trætøfler til at tage ovenpaa Skotøjet, naar Haven sattes under Vand. Jeg seer dem endnu staaende paa Rad alle fjorten langs Væggen ud for den truede Havedør, i af-tagende Størrelse, fra min Faders store, nærmest Faren, lige ned til mine smaa yderst paa Fløjen. Men selv dette Middel var kun delvis sikkert. Jeg mindes en Morgen ovenpaa en Uvejrnat, hvor man undertiden gennem Regnens Pidsken paa Ruderne havde kunnet opfange Lyden af en mild Brus. Da det gryede, stod Soveværelserne under Vand; men Ubehags-Fornemmelsen afløstes af almindelig Munterhed, da det fra en af Brødrenes Seng fornøjet lød: „Hele Flaaden flyder“. Og virkelig sejlede ogsaa alle 14 Tøfler i splittet Slagorden henover Gulvhavet.

Trods disse Oversvømmelser ejede Haven store Rigdomme. En Række af Stikkelsbærbuske, der var udtømmelige, Jordbærbede med de nu desværre afskaffede, søde Rosenbær, en Mængde ypperlige Frugttræer, der dog efterhaanden gik tilbage, og større Blomsterpartier, især kraftige Roser, der ikke lod til at ænse ublide Vilkaar. To store Lindetræer stod Vagt mod Valbybakke, fem meget høje italienske Popler over Syrener og Guldregn betegnede Grænsen ind mod Nabo-haven. Da disse Popler, som deres øvrige indvandrede Fæller her i Landet, senere begyndte at sygne, var det et yndet Tvistemaal blandt

os Drengene, om de ved deres Fald vilde knuse Huset og dets Beboere, eller om de selv vilde knække, naar de ramte Tagrygningen. Spørgsmaalet blev ikke afgjort. De kvistedes langsomt af i Storm og faldt skøre ned Stykke for Stykke.

Udsigten var dengang højst forskellig fra nu. Man saa vidt ud over skraanende Marker til Kallebodstrand, Amager og Sundet bagved. Længst til højre kunde man — i det mindste fra et Værelse foroven — se en Snip af Køgebugt ud for „Flasketroen“, med dens enlige Træer, for hvilke vi Børn nærede en vis Respekt efter at have hørt, at de var „Sømærker“. Ofte havde vi Lejlighed til at undre os over Luftspejlingerne ved Amagers Sydspids, der medførte at denne sjældent saa ens ud, men viste sig hver Dag med nye stejle Øer og snævre Indløb. Fra Valby Bakke kunde man engang imellem udover Sundet lidt syd for Christianshavn se et helt „Fata morgana“ med tydelige Huse, Slotte og Kirker. Da det kun viste sig i klart Vejr, gjorde det et dobbelt paalideligt Indtryk.

Hvad der gav „Gamle Bakkehus“ dets største Tiltrækning, var dog maaske dets Omgivelser. Søndermarken og de Gaarde, hvis Marker man saa udover: gamle Bakkegaard og Bjerregaard.

Søndermarken var dengang aflukket. Saa meget des større var Glæden, da min Fader efter nogle

GAMLE BAKKEHUS

Somres Forløb opnaaede den Gunst at faa Nøgle dertil. Fra nu af ansaa vi Børn Skoven for vor. Adkomsten var lige til. Thi enten fulgte vi med Fader, naar han spadserede derinde; eller han lukkede os derind med Paalæg om ikke at gøre nogen Skade; eller vi kravlede i en snæver Vending over Gærdet i Kraft af den Nøgle, der kunde have lukket os ind.

Mine ældre Brødre blev hurtig gode Venner med Havens Gartner. De drev det til at faa en Gedebuk opstaldet hos ham. Loke var ikke stoltere ved at køre med Aukathor end jeg, naar jeg en Sommerdag, ved min ældste Broders Side, i den lille Gig jog ned ad Markvejene, eller om Vinteren i Sneføre i Søndermarkens lange Alléer. Som den mindste egnede jeg mig dog ikke ret til Ledsager. Thi Gedebukken var stærk og stridbar, og der krævedes to Dreng med Kræfter til at magte den, naar den rejste sig paa Bagbenene og nægtede at lystre, eller gik med Hornene løs paa sine Herrer. Gikken væltede oftere. En firhjulet Vogn, der anskaffedes, gik det ikke stort bedre.

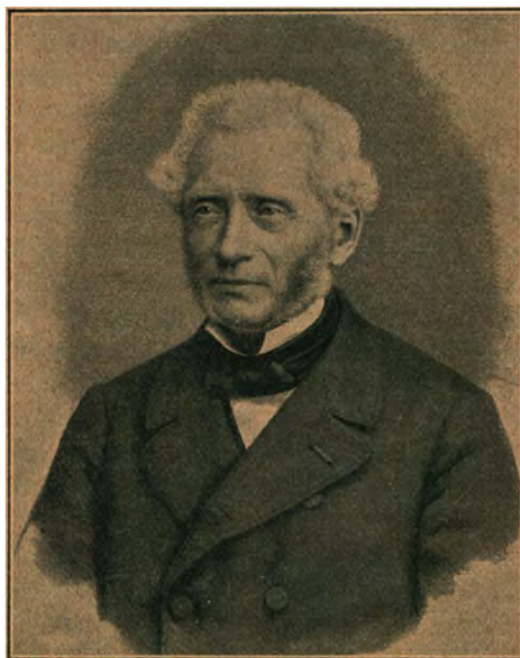
For lille til Kørslen lærte jeg dog hurtig Sysselsættelse paa egen Haand. Jeg morede mig med alene, eller fulgt af vor Hund, at gaa paa Opdagelser i Søndermarken. Jeg indrettede mig „en Hule“ under et gammelt Egetræ, hvor jeg gemte mine Vaaben og kunde sidde i Læ, naar det regnede. Herfra strejfede jeg om og ledte efter Frugter. Som Rester af tidligere „Prinsessehaver“ fandtes der dengang endnu mange spredte Hindbær-, Ribs-, Stikkelsbær- og Solbærbuske. Prægtige Kirsebærtræer gaves der i Masser, Nodder og Valnødder selvfølgelig ogsaa.

Efterhaanden blev jeg tillige fortrolig med Havens Dyrebefolkning, lige fra Rævene i den store Rævegrav, til Grævlingerne i Bakken mellem Kilden og det kinesiske Lysthus, Pindsvin, Skovduer, Ugler, Flaggermus, Gedderne i de mange Kanaler, Firben,

Salamandre, Vandkalve og Haletudser. Jeg blev naturligvis en ivrig Jæger baade med Bue og Pusterør og klavrede efter Reder i Træerne.

En egen tiltrækkende Jagt var det at finde Sporet af de ældre Brødre, opdage hvor de og deres Kammerater havde deres hemmelige Bosteder, og — hvis det var paa en af Øerne — de skjulte Brædter, hvoraf der kunde laves Bro derover.

Et helt andet Liv rørte sig paa Markerne ud for Gamle Bakkehus. Jeg var jævnaldrende med et Par af Sønnerne hos Forpagteren paa Gamle Bakkegaard. Vi blev hurtigt Venner. De deltog i Arbejdet paa Markerne og i Haven indtil Kl. 7, og naar jeg efter Middag løb over til dem, hjalp jeg naturligvis med. Saaledes blev jeg tidlig øvet i alt Slags Landbrug, baade at plante Roer, rive Hø, høste Hø og vogte Køer. Jeg mærker endnu Tøjret i hver af mine Hænder, naar jeg trak to Køer til Vands hen til Dammen ved det gamle Piletræ. Derhen gik det i Reglen godt, selv om de var tørstige og vilde skynde sig. Men derfra, naar de med vaade Muler var veltilpas, og en eller begge begyndte at „bisse“, blev

KONTORCHEF I NATIONALBANKEN H. F. LUND

jeg ofte slæbt med eller trukket i til modsatte Sider som en ulykkelig Smaastat mellem to Stormagter.

Efterhaanden som mine Brødre blev voksne, arvede jeg deres Legetøj, især deres Skibe, som de havde været Mestre i at bygge og takle. Et sidste Paaskud til at sysle med Skibene var at udruste dem paa ny til mig, hvad de troligt vedblev med i flere Aar. Med et Krigsskib under Armen var jeg dobbelt velset paa Marken blandt mine Venner. Legen gik lystigt ved Dammen med Piletræerne, hvor de af Køerne nedtraadte Krigshavne hurtigt udbedredes paany. Heldigst var det, naar der voksede høj Rug paa Marken om Dammen, saa at man hjemme fra ikke kunde se eller høre, at der fyredes med rigtige Kanoner

eller kastedes brændende Troldkærlinger efter Skibene. Et Mesterskud, hvortil desværre kun jeg og et tøjret Æsel ene var Vidner, ramte langskibs en tremastet Kanonbaad, der laa for Anker svajende for Vinden og overskar paa eengang alle tre Master.

Under saadanne Forhold blev det mig vanskeligt om Foraaret at afgøre, hvorledes jeg skulde anbringe min Formue. Om jeg skulde afkøbe min lidt ældre Broder hans Skibe og saaledes blive Eneherr paa Søen. Eller om jeg skulde sælge ham mine og opkøbe alle Bedene i Børnens Have, saa at jeg blev udelukkende Landmagt. Ved begge Art Køb maatte jeg binde mig for hele Sommeren, da jeg sjelden besad Kontanter, men kun kunde betale med Anvisning paa mine faste Indtægter. Disse bestod i 1 Skilling om Dagen og 4 om Søndagen, tilsammen 10 Skilling om Ugen, hvorfra dog i mange Aar gik 4 Skilling ugentlig til de Saarede og Faldnes Efterladte, en Indsamling, hvori alle vi Brødre deltog. — 1 Skilling for hvert Ug i Karakterbogen forslog ikke synderlig.

At eje Flaade var fristende, men meget risikabelt. Især naar alle Kammeraterne blev enige om, at det vilde være morsomt at se det og det Skib springe i Luften, og man tilsidst højmodigt gav efter. Man kunde ende med i August kun at eje lutter brændte Skibe, men en Gæld for Indkøbet, der sved endnu hele September igennem.

Saa var Besiddelsen af Jordegods fordelagtigere. Ved klogt Køb af Frø og Sommerplanter hos Gartner Hansen ved Slotskroen, og ved trofast Slæben af de store Vandkander i de varme Dage, kunde man skabe en Have, som selv Fader roste.

Og Moder betalte altid med et Smil høj Pris, naar man som Gartner Søndag Morgen tilbød en Buket, selv om den kun bestod af et Par Nelliker, Stedmoderblomster og Reseda.

Alle disse Sysler levnedes kun grumme lidt Tid til Læsning. Skolevejen selv var lang og anstrængende nok, fra Bakkehuset frem og tilbage til Bohrs Skole paa Nørregade. Indad gik det i muntert Løb ned ad Rahbeks Allé, saa Penalhuset raslede i Tornisteren; men med stigende Betænelighed under Voldens skyggende Træer, naar man nærmede sig hvor der skulde gøres Rede for en forsømt tysk Stil eller græske uregelmæssige Verber. Hjemvejen lagdes gerne over Gammel Torv, hvor den venlige Amagerkone, der frit havde Stade i Faders Port, bragte mig til at glemme alle overstandne Lidelser ved en prægtig Gulerod.

Det gik imidlertid mig som mine ældre Brødre. Da jeg var bleven en 15—16 Aar, vaagnede af sig selv en stærk Læselyst og Flid, saa at jeg snart indhentede det Forsømte. Lønnen for mit Vedkommende blev at min Fader bekostede et fristende Studereværelse indrettet til mig af en fordums Vognport i den faldefærdige Bygning. Det stod endnu som en sidste levende Rest med sit nye Gulv og sin glastruede Havedør, da hele den øvrige Del af Fløjen tre Aar efter sank sammen af Ælde og maatte opgives som Bolig.

I min Erindring lever „Gamle Bakkehus“ fremdeles som et Samlingssted for lutter lyse Minder og Indtryk, der har haft Betydning for mig Livet igennem. De forene sig naturligt til en inderlig Tak til mine Forældre, der kærligt, forstandigt og fordomsfrit lod mig nyde denne Frilufts-Udvikling.

Troels - Lund

ET EMBEDSMANDSHJEM I TREDSERNE

SOM eneste Søn mellem tre eksemplariske Søstre paahvilede det mig alene at realisere Hjemmets Fremtidsforhaabninger for Mandsliniens Vedkommende, og denne Opgave blev ikke lettere derved, at Begrebet „Skolelys“ hørte til Familietraditionerne. I hvert Fald fandt jeg Opgaven uløselig, og den indgav mig — ene som jeg gik omkring — en trykkende Følelse af egen Utilstrækkelighed.

Min Trøst fandt jeg i Fantasiens, i Drømme om en Fremtid, hvor jeg spillede en for mig selv mere tilfredsstillende Rolle, og denne Tendens til bestandig at beskæftige mig med Fremtiden, har jeg ikke senere kunnet frigøre mig for.

Der er Mennesker, der henleve Livet med Blikket fortrinsvis rettet mod Fortiden, de køre baglæns paa Vognen og ser først rigtig paa Tingene, naar de *er* passerede. Andre kører forlænds og har Opmærksomheden fortrinsvis rettet paa Tingene, *for* de passerer dem. Medens den førstnævnte Slags Mennesker — historisk anlagte som de er — efterhaanden opsamler sig en Skat af Minder, som de holder friske ved idelig Genoptagelse, svinder for den sidstnævnte Gruppe Fortidens levendegørende Detailler hurtigt bort af Mangel paa flittig Repetition.

Da jeg desværre hører til den sidste Slags, staar Barndomshjemmet ikke for mig med stærkt levende Farver, og det jeg mest husker, er netop mine Fremtidsdrømme og Længsler ud derfra.

Det var paa Duborg-Bjerget ved Flensborg, at min Faders lille Villa med Have laa. Han var Medlem af Appellationsretten. Og fra Vinduerne og Havetrappen med Udsigt langt ud over Fjorden gik mine Længsler med Dampskibene, der forsvandt i det Fjerne.

Jeg vilde være Sømand, men min Moders Ideal: „Juridisk Kandidat med første Karakter“ samt Familietraditionen sejrede, og endnu den Dag i Dag har jeg af og til Anfægtelser, hvor jeg spørger mig selv, om Sømand ikke havde været bedre. Da ser jeg for mig den lange blaanende Fjord.

Men alle de mange Tilknytninger, som var begyndt at grø frem til Stedet og til Menneskene, blev pludselig sønderrevne ved Invasionen i 64. De Maaneder, der gik forud for Hjemmets Overflytning til København, forløb i Krigens Tegn. Først blev Hjemmet indrettet til at modtage vore egne udmattede, retirerende Soldater, der dog skyndte sig forbi, dernæst optaget skiftevis af fordringsfulde Preussere og hensynsfulde venlige Østrigere.

Tabet af Slesvig betød altsaa tillige Tabet af Barndomshjemmet, og vort nye Hjem paa Nørregade nøjede sig med en smal Baggaard i Stedet for Have og med Folketheatrets Facade i Stedet for Udsigten over den blaanende Fjord. Og Pligterne rykkede saa nærgaende tæt paa Livet. Skolen laa skraas over Gaden — Melchior's Skole —

og senere henne paa Frue Plads — Metropolitan-skolen —, og intet af Stederne gik det til Hjemmets Tilfredshed. Intet Under, at Længslerne ud ad Fjorden øgedes.

Her fik jeg mig en Legekammerat og Ven i nuværende Provst Ussing i Valby, til hvem jeg følte mig nøje knyttet; men hans to Aars Overlegenhed i Alder og hans udprægede Familieegenskab af Skolelærlers bidrog til at vedligeholde min Følelse af egen Underlegenhed.

Var det saaledes kun med ringe Tilfredshed, at jeg saa paa mig selv, beundrede jeg til Gengæld min Fader. Denne var indtraadt som Medlem af Højesteret og kongevalgt Medlem af Landstinget, og i Hjemmet var politiske, nationaløkonomiske og juridiske Interesser de fremherskende, medens de æstetiske traadte i Baggrunden.

Nøjsomhed i Levemaaden, Strenghed i Opfyldelsen af alle Pligter, ingen Gaaen paa Akkord med egen Bekvommelighed eller egen Fordel,

Karakterfasthed, Maalbevidsthed og Retfærdighedsans var Hjemmets Idealer, et Embedsmandshjem af den gamle Skole, oplivet af min Moders hyggelige Lune.

Med sin nøgterne, uafhængige Aand og stærke bon sens kom min Fader forøvrigt ofte i Modsætning til det Milieu, vi levede i, nemlig det national-liberale, og var ikke sjældent udsat for sine Omgivers

Misnøje, og da han døde, blev af visse Blade hans Utilbøjelighed til at gaa i Flok betegnet som Karaktersvagheit (hvad just ikke forøgede Tilliden til Folkedomme hos mig), uagtet den netop var et Udslag af det modsatte og havde sit Udspring i den Livsop-

fattelse, at egen Anerkendelse er vigtigere end andres.

Paa dette Punkt faldt altsaa Hjemmets Paavirkning i Traad med mine egne Drømmerier; og mine barnlige Fantasier om en Gang at komme til at virke til egen Tilfredshed og Anerkendelse har jeg — uforbederlig Optimist som jeg er — ikke helt lagt tilside endnu.

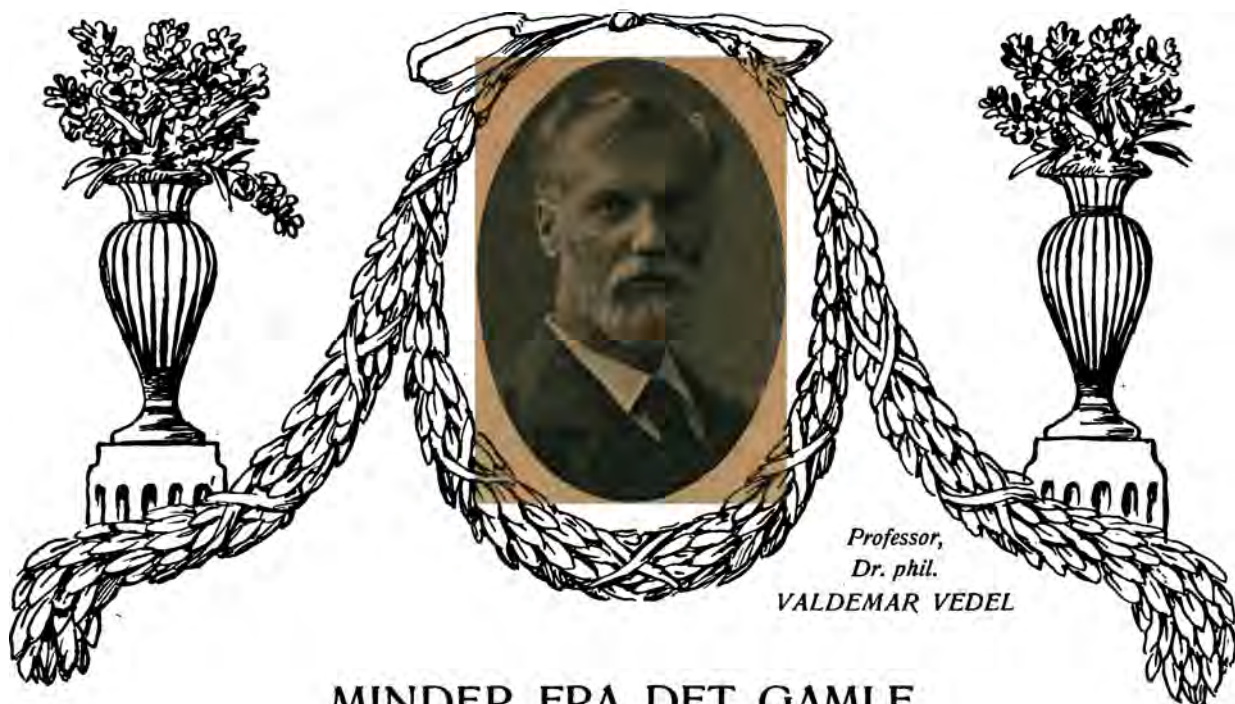

A. USSING f. SCHRUM

V. J. A. USSING

Phofung

MINDER FRA DET GAMLE ROSENVÆNGE

DET gamle „Rosenvænge“ fra før Ødelæggelsen — „dejlignst Vang og Vænge“, før noget „Led var af Lave“, men laasede Laager gærdede til alle Sider uden netop op mod Østerbro, . . . og „Broen“ med sin „Dal“ og sin „Triangel“ iøvrigt var ligesaa idyllisk som de andre Omgivelser: Aggersborg i sin lille Sø, Melchior og H. C. Andersens „Rolighed“ eller Strandpromenadens gamle Allé og „Kalkbrænderiet“. En af dem, som er barnefødt der, burde tage sig for at skildre 60ernes og 70ernes Rosenvænge, — det er ikke saa faa af vore kendte Mænd, som stammer derfra: Edv. Lehmann og Einar Christiansen f. Eks., Botanikeren V. A. Poulsen og Kunsthistorikeren Beckett, „Vejviserens“ Krak og Travløbsbanens Clauson-Kaas, Skovgaarderne og Rosenbergerne. Der græssede baade Køer og Geder i Vænget, og huserede baade Ræv og Maar, og Vejene, som laa under den stedlige Bestyrelse af Villaejere, kunde i Sneføre og Regntider kun befares med Transtøvler eller Træsko, ialfald af os Børn. Men Wilde, Politibetjenten, havde intetsomhelst andet at bestille end at passe Postbudet eller Herskabskarlene op for at faa en Passiar med dem, medens hans enarmede Broder, Gartneren, gik om og tilsaa alle Haverne; og gamle Sørensen, Marinemaleren, vandrede sin Morgentur rundt paa Vejene i Slobrok og Fez og

med lang Tobakspibe, . . . ja, selv Krieger, den værdigt pertentlige Excellence, gik barhovedet og i en stump — et Slobroksjakke sine gravitetisk-afmaalte Ture ned med Breve til Postkassen.

Det var jo Embedsaristokratiets og Kunstnerens Rosenvænge. Fru Heiberg sad som Enkefrue og holdt Salon i sin Villa for sine gamle national-liberale Tilbedere, og i hendes Have var det, Ibsen nød den „Dag ved Sundet“, han mindes i sit Digt — den Gang laa der udenfor „den røde Laage“ blot en grøn Eng ud til Vandet. I Marstrands gamle Villa boede Krieger med sine norske Tanter, der holdt Hus for ham, og i hans Dagligstue med det store Skovgaardiske Maleri og den Jerichauske Statue samledes Ejderpolitikens og Skandinavismens aldrende Koryfæer, ogsaa fra „Brødfolkene“; selv Andræ, Hjemmemennesket, lod sig mangan Gang lokke derud fra sin Bolig i Østerallé. Og der var Drewsenernes Villa, med den store Slægtskreds af Stamper og Colliner, som kom der, og Øjenlægen Lehmanns — Orla Lehmanns Broders — musikdyrkende Hjem; der var Skovgaardernes Hus, Landskabsmalerne Læssøes og Aagaards og flere andre Kunstnerhjem.

En af de ældste af Rosenvængets Villaer var mit Forældrehjem, hvor jeg er født og vokset op, og mine Forældre havde Omgang baade med det Kriegerske

og det Fru Heibergske, ogsaa med Drewsens og Skovgaard's Hjem. Men skønt Fader som mangeaarig Direktør for Udenrigsministeriet stod i nært Forhold til Nationalliberale og Skandinaver, var han langt fra at være en af deres, og skønt Moder var af en — svensk — udpræget Kunstnerslægt og tidligere havde været gift med „Phantasterne“s Forfatter, havde hun i Livets Skole lært at sætte Borgerlighedens Hverdag langt over alt Kunstnervæsen. Skuespillerinden og Salondamen i Fru Heiberg var hende derfor i Grunden ligesaa inderlig imod, som Kriegers Doktriner og Plougs nordiske Chauvinisme var Fader fremmede. Og vi Børn indaandede naturligvis nok noget af Dannelsesatmosfæren udenom os og modtog vore Indtryk af Krieger og Andræ og Hall, saavel som af Fru Heiberg i sin Hovedkappe og med de kokette Bukler og af H. C. Andersen, naar hans lange Skikkelse kom spadserende ud fra „Rolighed“. Men i Virkeligheden var den Aandsverden, vi voksede op i, langt fra at være Krieger-Heibergsk.

Fader var en meget aandelig interesseret Mand, men indenfor en fast Begrænsning. Han var en udpræget rationel og praktisk Natur. Religiøst Liv var der ingensomhelst Jordbund for i mit Fædrenejem. Vi Børn blev ganske vist konfirmeret, men paa den lempeligst mulige Maade, af Pastor Rothe ved Frue Kirke; til ham havde mine Forældre løst Sognebaand som til den „fornuftigste“ og medgørligste af Præsterne. At gruble over Filosofiens Gaader faldt lige saa lidt Fader ind, og heller ikke for Poesi havde han i Grunden nogen stærk Sans. Af Kierkegaard fandtes der i mit Barndoms-hjem lige saa lidt nogen Bog som af Grundtvig, og Ingemanns Romaner var os forbudt som usund, forskruet Læsning. Men af Historie — baade diplomatisk og Personalhistorie — var Fader en ivrig Læser, og med en livlig Fantasi kunde han udmale sig — og os — historiske Situationer og de forskellige Tiders Sæder; ved Siden af franske Memoireværker eller Macaulay og Thiers var ogsaa Scotts historiske Romaner hans kæreste Læsning, og fra den aftenlige Højtlesning blev Boisguilbert og Quentin Durward, Rowena og Rebekka tidlig levende Figurer for vor Barnefantasi. Ellers var „Revue des deux mondes“ og „Journal des Débats“ Faders stadige Kundskauskilder; han elskede fransk Aands Klarhed og Finhed og dens Evne til at drage ethvert specielt og fagligt Æmne ind under almene Synspunkter og under en almen

Dannelses Synskreds, — baade nationaløkonomiske, tekniske og naturvidenskabelige Æmner var hans livlige Aand aaben for, naar de behandlede paa en saadan Maade; han gav da ogsaa sine Børn i Arv en altid vaagen Bevidsthed om, at der er mange andre berettigede Interesser og adskillige andre berettigede Synspunkter, end de, som Livets Halvvejs-Tilfældighed har gjort til vore. Senere, da jeg som Student begyndte at læse fremmede Sprog, var det iøvrigt ogsaa af Lemaîtres Kritiker i „Débats“ og Brunetieres i „Revue“, at jeg (lige saa meget som af Brandes) lærte literær Kritik.

Men Fader lærte lige saa meget af Mennesker og af Samtaler som af Bøger og havde Omgang med mange originale og interessante Personer, og det var ikke sjælden saadanne, som Krieger ikke vilde være i Stue med. Brøchner var saaledes Faders Ungdomsven, og baade hans fine, fremmedartede Tænkenskønhed og hans kantet kejtede Haandbevægelser staar tydelig for min Erindring; senere kom Georg Brandes en Tid ikke saa lidt i vort Hjem; Mænd som Martin Levy, Handelsbankdirektøren, og Pædagogen, Professor Rovsing, — andre af Faders nærmeste Venner — var ligesaa lidt som de fornævnte af Kriegers Folk. Men saa var der ogsaa adskillige af de udenlandske Diplomater, som Fader havde personlig Omgang med i sit Hjem, og det er et ikke lille Galleri af kuriøse fremmede Figurer, der tegner sig for min Erindring som siddende ved Aftensbordet hjemme: Tyskeren Heydebrandt, Russeren Mohrenheim, Franskmændene Ferréol og Dotézac og den lille, gulbrune, naivt pudsige Brasilianer Souza. At der var Folk ogsaa paa den anden Side Bjergene og paa den anden Side Grænsen, baade i ligefrem og i overført Betydning, var da os Børn fra Fædrenejemmet altid nærværende, . . . og Lysten til at lære fremmede Folk og Lande at kende og til at prøve andre Meninger end de „paa Bjerget“ gældende, sidder sagtens endnu nogle af os i Blodet.

Men i bogstavelig Forstand sad Svenskheden os i Blodet. Svensk var jo paa en Maade vort Modersmaal, og mange Gange baade i Skolen og senere i min Forfattervirksomhed har jeg faaet at føle Mislighederne ved at vokse op delt mellem to Sprog, der i Kraft af det nære Slægtskab er saa vanskelige at holde ude fra hinanden. Vi gik under Navnet „de svenske Djævle“ blandt Rosenvængets Børn, og mange smaa Træk i Klædedragt og Levevis — lige til det røgede Rensdyrskød og

Myseosten paa vor Skolemad – har vel nok baaret Præg af den mødrene Afstamning.

De fleste af vore Sommerferier tilbragte vi oppe paa vor Mormoders Landsted ved Mälaren, og vi Børn lærte saaledes at kende og elske svensk Natur og

Landskab meget før vort eget Lands; naar Fader engang imellem trak os ud til Sorgenfri og Søllerød, som han ved Slægt og Erindringer var knyttet til, overstraalede for os Børn Mälarlærerne i de-

res Sommerferieglans med deres „berghäller“ og „björkhagar“, deres „smultron“ og „lingon“ ganske og aldeles de sjællandske Bøgeskønheder. Men Svensk betød for os overhovedet noget æventyrligt-poetisk og kunstnerisk-bohêmeagtigt, som det mødrene Blød i os droges imod fra vort Hjemms Borgerlighed. Mormor havde i sin Tid lyst i litterære Stockholmerkredse ved sin Skønhed og Kvikhed, havde været en nær Veninde baade med Tegnér og Almqvist (der findes endnu i Familiens Eje adskillige uudgivne Breve fra deres Korrespondance) og var selv frugtbar som Romanforfatterinde og Forfatterinde af Børneæventyr. Min Moster (Signe Hebbe) var Operasangerinde og havde en

MINE FORÆLDRES HUS I ROSENVÆNGET

Tid europæisk Ry, optraadte paa de forskellige Landes Scener, saaledes ogsaa paa vort kgl. Teater og paa Operaen i Paris. En Moster, der døde som ung, havde været en talentfuld Skuespillerinde. Deres Bekendte hørte ogsaa næsten alle Literaturen og Kunsten, men især Teatret og Musiken til. Naar Mormor og Moster Signe kom paa Besøg fra Stockholm eller paa Hjemrejse fra Paris, bragte de med sig til det ærbare

Embedsmandshjem i Rosenvænget en fremmed Luft, der indsugedes med Begær af os unge: det var Parfymerne og Kostymerne – til „Afrikanskan“ eller til „Traviata“ –, det var Sangen og Musiken og alle Teaterhistorierne, som bragte en Luftning af Æventyret ind i Hjemmet. Og Moder selv – hvor længe hun end havde levet i københavnske Embedskredse og hvor samvittighedsfuldt hun end stræbte at akklimatisere sig, – en fremmed Fugl var og blev hun, med en egen „Vildtsmag“ ved sig, egne Flyvedrifter i sig, der ikke hørte hjemme i Andegaarden, og dem hun uvilkaarlig indplantede sine Børn.

I mangt og meget følte vi Børn os saaledes i Mod-

sætning saavel til de andre Rosenvængere og Skolekammerater som ogsaa til det gamle Bedsteforældrehjem, det vi endnu havde staaende for os i levende Virkelighed inde paa Købmagergade. Hvor forskellig fra Købmagergadeaanden var ikke det fri, liberale Forhold mellem vore Forældre og os Børn, — var ikke det friske Friluftsliv, vi levede ude i den store Have med vort „Løvenborg“ og „Ørneborg“, vore Krige og Jærnbaner og Dampskibe, — var ikke hele den kraftige, sunde Levemaade, som Moder med sin Sans for Hygiejne havde faaet indført i vort Hjem! Og overfor „de andre“ ude paa Vejene og i Skolen — selvom vi kunde lege kammeratligt med dem, lukkede vi dog vor egentlige Barndomsverden til for dem, og vi følte os overhovedet uvilkaarligt i Modsætning og Opposition til, hvad „man“ mente og gjorde udenom os; — jeg husker f. Eks. hvor drabeligt jeg under den russisk-tyrskiske Krig stod paa Tyrkernes Side ligeoverfor næsten hele Klassen. . . . Alligevel — naar alt kommer til alt, har Grundtonen i det Hjem, vi voksede op i, saamænd været baade ægte dansk og temmelig gammeldags. Ligesom den ydre Slægtstype havde holdt sig med stædig Fasthed fra Olde- og Bedstefader til Fader (og har holdt sig videre til Sønerne), saaledes har vort Forældrehjem med dets regelbundne Gænge, de solide, nøjsomme Livsvaner, Foragten for Penge og „Grosserere“, Skyen for Offentlighed, vel ogsaa en vis kuldeskær Ængstelse

for Kamp og Ansvar, sagtens været et ret typisk Udtryk for det Embedsaristokrati, man virkelig kunde tale om i gamle Dage, — før Bejlen til Offentligheden og Jagten efter Ben var bleven Embedsmændenes Hovedinteresser. Og paa samme Maade var sikkert ogsaa Fader saa dansk og saa god en Patriot som nogen, — han, der som ung havde ombyttet det holstenske W i Slægtsnavnet med det danske V, og som i Embeds Medfør havde taget en saa virksom Del i Kampen for Danskhedens Bevarelse. At holde sig paa det jævne uden at „gøre sig vigtig“ eller „skabe sig“, og at holde sit paa det tørre, for ikke at „gaa i Vandet“ eller „drive for Vind og Vove“, — det var meget danske Leve-regler, som var Fader i Kødet baaret, og de holdt ham, trods al hans Interesse for det fremmede, saa fjærnt som nogen fra enhver Slags Jean-de-Franceri, og trods alle hans kritiske Kættier saa fjærnt som nogen fra voldsom Radikalisme. Danskheden var, ligesom Slægten, Traditionen, for ham en Del af hans Selv, hverken noget at kæle for og gøre Stads af, eller noget at skamme sig for og søge bort fra, et Standpunkt, man ikke kunde opgive uden at svæve i Luften, men som det iøvrigt gjaldt om at udvide til et saa stort Terræn og faa et saa vidt Udsyn fra som muligt.

Under et saadant Livsyn og en saadan Konstellation af Aandsindflydelser er jeg vokset op i mit Forældrehjem.

August 1912.

Arvid Nesje

MIN FØRSTE BARNDOM

NAAR jeg har givet efter for det ærefulde Tilbud at tage Del i „Mit Hjem“ Skildringer, er det sidst af alt, fordi jeg har noget almeninteressant at meddele, men fordi jeg tror, at det kan have Betydning at se, hvad et beskedent ringe *Hjem* kan blive for et Menneske, naar Sandhed og Kærlighed er Hjemmets Grundlag. Min Barndom falder i tre Afsnit: 1) Mine *Forældres Hjem* til mit 10ende Aar, 2) mine *Bedsteforældres Hjem*, 1 à 2 Aar derefter, 3) *det Eschrichtske Hjem* til imellem mit 15de og 16de Aar. Men kun min *første* Barndom, Livet i mine Forældres Hus, vil jeg her prøve at gøre et Uddrag af fra et alt foreliggende Manuskript.

Jeg er født den 11te Juni 1827 i Assens ved Horsens, hvortil min Fader var „kaldet“ som Præst af Kammerjunker Reedtz til Palsgaard. Men allerede 2 Aar efter kom jeg til Hvedstrup Præstegaard ved Roskilde, hvortil min Fader blev „kaldet“ af Godsejer Tutein til Edalgave, og det er Minderne herfra jeg vil skildre.

Min Moder mistede sin Førlighed ved min Fødsel, idet en ukyndig Fødselshjælper bragte hendes ene Hofte af Led. Hun var dermed Krøbling. Alt blev gjort for at hjælpe hende, men forgæves. Efter min Daab forsøgte man en

Helbredelse i København, hvor hun næsten et helt Aar opholdt sig hos den ansete Læge, Konferensraad Brandis i Valby, men desværre til ingen eller liden Nytte.

Men hvilket »Hjem« beredte hun sammen med min Fader, Sophus Zahle, ikke os Børn, et Hjem, der kom til at staa som et Ideal for mig i min Fremtid.

Det var vel sagtens den dybe indbyrdes Kærlighed, der var Grundlaget. Min Fader bar, ikke bogstavelig talt — det gjorde Kusken Niels, naar det behøvedes — men aandelig min Moder paa Hænderne. Hun var hans Dags første og sidste Tanke, og denne Æmhed forplantede sig til os Børn, og — saa vidt jeg kan forstaa det — til hele Husets Personale. Var hun en Dukke kun? en Dora? Saa langt fra! Hun var vel en stille Kvinde, men dog en virksom og agtpaa-givende *Moder*, og trods sin store Ubevægelighed en myndig og paapasselig *Husmoder*. Og sin Mand var hun en *sand Medhjælp*. Men Forholdene var kun smaa, og Præsteboligen vist alt andet end sund, især for Moder. For Træk og Kulde har hun maattet være meget udsat. Haven, der var et Paradis for os Børn, var kun lille og ikke meget kultiveret, hvor interesseret end Fader var i den og fik os Børn til at være det. Frugt var der ikke meget af, og den, der var, var ikke fin.

Men hvad der i mindste Maade kunde kaldes godt, skulde Moder først og fremmest have. Jeg husker et Pæretræ, som ingen turde røre, selv ikke den nedfaldne Frugt. Fandt vi en Pære, maatte vi straks bringe den til Fader, som da undersøgte og skrællede den og bragte Moder den. Skrællingerne var vore, og endnu kan jeg høre hendes kærlige, svage Røst, naar hun sagde: „Skræl tykt, Sophus!“ mens Behandlingen foregik. Det samme gentog sig ved andre Lejligheder, f. Eks. ved Juletid, naar der kom Appelsiner til Huse. Fader skrællede dem omhyggeligt til Moder og gav os hver et Stykke. Jeg mindes ikke i denne min Barndomstid nogen Sinde at have spist en hel Appelsin.

Alt som Tiden gik, blev Moder svagere og svagere. Forkølelse angreb Lungerne, hun kunde saa at sige kun hviske, og saa gjaldt det om at skaffe hende den lettest mulige Føde. Denne min Moders svage Tilstand gav Anledning til en Begivenhed, som var Husets Krønike. Jomfruen havde engang meddelt Fader, just som han skulde ride til Annekset Flyng for at prædike, at der ikke var mere let spiseligt i Huset for Moder. Fader var en flink Skytte og Jæger. Han tog sin Bøsse med og opdagede paa Vejen en Hare. Men den skulde jo jages! Saa red han hurtigt hen til Degnen i Flyng og bad ham om at trække Gudstjenestens Begyndelse ud saa længe som mulig, mens han forfulgte og skød Haren. Derefter mødte han i Kirken og holdt Gudstjeneste. Ved Hjemkomsten fik Jomfruen altsaa Haren; men nogle Dage efter kom der en Mand fra Flyng kørende og meddelte Præsten, at en Modstander af ham havde hørt om hans Bedrift og vilde meddele Kongen den ved førstkommende Audiens. Manden tilbød Fader straks at køre ham lige til Hovedstaden. Det lod til at skulle blive alvorligt. Fader tog sin Præstekjole med og iført den mødte han ved Audiensen, hvor ganske rigtig „hans Fjende“, som Manden havde sagt, ogsaa var mødt. Paa Grund af Præstekjolen kom Fader først ind og fortalte Kongen, hvad der var sket. Frederik VI. hørte ham stille til Ende, klappede ham saa paa Skulderen og sagde: „Vær De rolig, der skal ikke blive rørt et Haar paa Deres Hoved! Hils Deres Kone og ønsk hende god Bedring!“ Denne Historie har jeg atter og atter hørt Slægt og Venner fortælle, og det var ikke underligt, at der sneg sig lidt Nag ind i mit Hjerte til denne

Mand, som jeg senere lærte at højagte og er bleven Tak skyldig for hans betydningsfulde literære Virksomhed. Han fulgte *sin* Overbevisning, og jeg har aldrig hørt et dadlende Ord om ham af min Faders Mund.

Men denne Faders Jægerdygtighed var os Børn til stor Glæde. Naar han fløjtede ad sine Hunde, og vi Børn fulgte med „for at finde noget til Mor“, Vibeæg, løbende eller flyvende Vildt, eller hvad véd jeg, saa var vi ovenud glade, og det var en stor Gunst at faa Lov til at bære det ind til vor søde, smilende Moder.

Vor Lydighed var ubetinget. Heller ikke mindes jeg, at Folkene nogen Sinde viste Ulydighed. Det laa i Luften. Aldrig husker jeg at have spist af nogen anden Stikkelsbærbusk end den, der blev udpeget som min. Men jeg forfulgte dens Grene yderst omhyggeligt ind i de tilstødende Buske. Aldrig véd jeg af at have spist af anden Frugt end den, der var „givet fri“. Men heller aldrig kan jeg huske at have sørget over et saadant Forbud. Ellers var vi vel begge, min Broder Christian, den senere Folketingsmand og Præst, P. Chr. Zahle, og jeg, nu og da „uartige“? Min Vanskelighed ved at være stille, holde mig rolig, har kostet mig mange Knubs, ogsaa af de betroede Tjenestefolk, der var som vore Venner. Faders Ridepisk var heller ikke til at spøge med. Men var det lidt alvorligere, ved jeg aldrig af korporlig Straf. Et uforglemmeligt Tilfælde er følgende: For at opmuntre os til at være flittige i vore Haver, havde Moder lovet at „køre“ hen og se det først modne Jordbær derude. En Dag hørte jeg min Broder melde, at han snart havde et næsten modent, og jeg forsikrede mig snart derom. Det var mer, end jeg kunde bære. Jeg listede mig til at plukke et modent Bær i et af Faders Bede og bandt det med en Traad til en af mine Jordbærplanter. Moder var med stort Besvær bragt ned til vore Bede i en af vore smaa Legevogne. Da kommer min Broder springende med Bærret i Traaden, der klart beviste mit Forræderi. Jeg gik ved Siden af Vognen. Et Blik paa mig var nok til at røbe Sammenhængen. Saa hørte jeg Moder sige til Ingeborg — hendes trofaste Pige — „vend om, Ingeborg!“ Og der stod jeg i min Ruelse ene tilbage. Jeg vovede ikke at komme ind, før der blev kaldt til Middag. Hvad vilde Fader sige? Jeg traadte ind og følte hans Øjne paa mig. Jeg satte mig ved Bordet, næppe i Stand til at spise

GADEKÆRET I HVEDSTRUP. KIRKEN, BAGSIDEN AF PRÆSTEGAARDEN OG FORPAGTERGAARDEN MED STAKKENE

det mindste. Men Fader og Moder sagde intet. Saa kom Mørkningen, da jeg ellers glad krøb op i Sofaen mellem dem begge. Jeg kunde ikke den Aften, men da jeg skulde sige Godnat, flød der en Taarestrøm i Moders Skød under hendes varme Kys og kærlige: „Lille Natalie!“ — og saa — kom jeg i Seng!

Moders smaa Køreture i disse forholdsvis store Børne-Arbejdsvogne er for mig en ligefrem poetisk Erindring fra min Barndom. Fader kunde daarlig undvære Moder ved noget som helst Han havde vel en Art Studere- og Modtagelsesværelse paa den anden Side af „Salen“, men alt hans Arbejde foregik ved Moders Side paa Sofaen i Dagligstuen, hvis ene Hjørne var hendes Arbejdsplads. Her læste, skrev og digtede han med Moder som første Tilhører. Hun hørte først af alle hans Prædikener til hver Søndag; og da han i sin Tid efter Tur med andre skulde prædike til Prøve for Kong Frederik VI. for at opnaa Hof- og Slotspræststillingen, valgte hun den af hans fordums Prædikener, som han skulde holde. Han vilde tale for Hoffet, som for sin Landsbymenighed. Dagen efter kunde han skrive: „Misse! du er bleven Hofpræst!“ Men dette inderlige Samliv med Moder gjorde ogsaa, at hun gerne skulde se og høre, hvad der skete i Præstegaarden udenfor og paa dens Marker. Saa blev hun pakket i Puder paa en af vore smaa Vogne, naar der blev skaaret Tørv, brudt Hør eller lign. Saadanne to

Udflugter husker jeg særlig. Vi to Børn trak, Fader skød bagpaa, og ved Siden gik den uundværlige Ingeborg, som aldrig maatte være langt borte, da Moder pludselig kunde faa Krampeanfald og da straks behøvede hendes Hjælp. Det var et Optog som for Engle. Folkene standsede deres Arbejde, tog Huerne af, og en og anden kom hen og tog „Madammen“ i Haanden, mens Faders Øjne lyste, og vi var ellevilde af Glæde. Under alt omgaves jeg af en Atmosfære af øm og lykkelig Kærlighed, som gjorde mit Barndomsliv til et Himmerig, og som har staaet for mig i mit senere Liv som mit skønneste Sjæleje.

For Resten levede Fader ingenlunde et inde-sluttet Liv. Han var meget søgt som Selskabsmand og Lejlighedsdigter, privat som offentlig. Kom han hjem fra et eller andet Selskab eller Møde, da var der livlige Samtaler mellem ham og Moder, som det morede mig at høre paa, skønt jeg ikke forstod meget deraf.

Var de ualmindelige Mennesker, Far og Mor? Jeg véd det ikke og tror det heller ikke. Særlig hos Fader kan jeg mindes nogle Heftighedsudbrud, som jeg godt følte, der var noget urigtigt ved, og som først Moders dulmende stille Væsen bragte til Ro. Men det var intet mod det store, jeg saa eller rettere følte. Intet mod den Dybde i Kærlighed, den Alvor i Pligt og Færd, som vi altid mærkede, og som greb os med sin mægtige Kraft.

Mens jeg var lille, troede jeg egentlig, Moder

var mindst, Fader størst. Men siden, som voksen, er deres *Jævnbyrdighed* blevet mig iøjnefaldende. Dertil har meget bidraget hendes efterladte Regnskabs- og Notitsbøger o. desl. Finest var maaske Fader i sin Omtanke, særlig for Moder. Jeg mindes saaledes Opfyldelsen af et af hendes længe nærrede Fødselsdagsønsker, et Bogskab. Om Morgen stod det paa skraa ud for Moders Seng med følgende Inskription: „Søde Mine! Hvor skal Skabet staa?“

En Del af Præstegaardsjorderne var forpagtet bort. Men en Del havde vi selv. Jeg siger næsten: „Gud være lovet!“ Under de nuværende Overvejelser om „Jord til Præstegaardene“ eller „Præstevillaer“, har jeg altid ønsket, at en passende Del af Jorden blev tilbage ved Præstegaarden. Det er utroligt, hvor et saadant Landliv bidrager til et opvoksende Barns Glæde og Udvikling. Vore Køer havde alle Navne: „Mor“, „Bedstemor“, „Kirsten“ o. s. v., og jeg mindes den Rædsel, jeg en Gang bragte over den virkelige Bedstemoder fra København ved at bryde voldsomt ind i Dagligstuen og raabe til Far: „Bedstemor har kælvet“, ligesom det ogsaa en Gang var mig en umaadelig Sorg, da den smukke hvide Kalv „Natalie“ skulde slagtes i Anledning af Kokkepigenes Bryllup. Vi havde 3 Heste, 2 Køreheste og Faders Ridehest. Senere kom der til min Sorg en prægtig lille Hest til min Broder. Den fik jeg ikke Lov til at bestige, og det var her som i saa meget en Lidelse for mig at være Pige. Man forsøgte forgæves at give mig Smag for Dukker. Langt hellere flyttede jeg Køer,

kørte ind fra Marken i Høstens Tid i min lille Vogn og bragte Ukrudtet fra Gangene og de lugede Bede ud paa Møddingen. — Naa, men Sorgen varede ikke saa længe. Min Broder kom til Herlufsholm, og Hesten forsvandt. — Men alt dette Folkehold, som hørte til Landbruget, styrede Moder med sikker Haand. Selve Landbruget tog min Fader sig af og var i den Henseende en god Ven og Raadgiver for sine Sognefolk, belæst som han var i naturhistoriske Værker og Tidens Landbrugsskrifter. Han færdedes meget mellem sine Sognefolk, og vi var ofte med, glade ved Turen og de dejlige „Sigtebrødsrundtenommer“, der vankede.

Var Fader *Præst* i vor Tids Forstand? Jeg ved det ikke. Men jeg mindes aldrig andet end den dybeste Ærefrygt for Kirken og Kaldet og

GAARDSPLADSEN I PRÆSTEGAARDEN
(Hovedbygningen nyere – men ganske lignende. Sidebygningen som da NATALIE ZAHLE legede der.
Den lille Dør fjernest førte ind til Kirkegaarden.)

for alt hvad dertil hørte. De smaa Børn, som skulde døbes, blev altid bragt ind til Moder, som siddende oppe eller i Sengen iførte dem Kristen-tøjet, der gemtes i Præstegaarden. De kirkelige Højtider var sande hellige Festsdage. Især mindes jeg, at Adventssøndagen spillede en stor Rolle i Præstehuset. Men hvad der manglede, var unægtelig *Sang!* Vi havde hverken Orgel eller Klaver. Hvor har jeg ikke senere følt det i grundtvigske Kredse. Det slog mig særlig en Gang ved en Gudstjeneste hos Birkedal i Ryslinge, hvilken Forskel der var mellem Kirkesangen der og i min Faders Kirke. Derimod har jeg hørt min Faders Messe beundrende omtale, og efter ham arvede vist min Broder sin smukke Stemme og musikalske Begavelse.

Man har senere spurgt mig, om Menigheden ikke tog Forargelse af hans Jægerlyster. Han blev nemlig tidt hentet til Jagtpartier paa de omliggende Herregaarde. Jeg véd intet derom. Jeg følte kun alles Kærlighed til Fader og kan give adskillige Beviser derpaa. En fra Roskilde udbrudt Slave vakte en Tid Røre paa Egnen, og vi Børn blev advarede mod at gaa for langt bort fra Huset. Saa fandt Fader en Dag en „Brandstikke“ stukket ind i Straataget over en Gang, der førte til Kirkegaarden. Den havde brændt et stort rundt Hul i Taget, men maa saa være slukket af sig selv igen. Dette kom for Moders Øre, og hun blev, syg og ubevægelig som hun var, greben af Angst. Da kom om Aftenen et Bud fra de unge Mænd i Hvedstrup og Herringløse. De vilde skiftevis i 8 eller 14 Nætter — til noget var opklaret — holde Vagt om Huset. „Madammen kunde sove rolig.“ Da hun til sidst laa dødelig syg i Naadsensaaret, mens Fader var i København, skiftedes de samme Byers Gaardmænd til stundom daglig at hente Lægen fra Roskilde. Og da Fader selv var død i Hovedstaden, mødte Mændene fra Hvedstrup og Flyng ved hans Bisættelse og kørte ham ud til Hvedstrup, hvor han jordedes ved sin Hustrus Side. Alt dette, synes mig, vidner baade om Hengivenhed og Ærbødighed.

Gennem hvad der taltes og læstes i Hjemmet, sivede ganske umærkeligt det religiøse og bibelske ind i mig. Ogsaa i æstetisk Henseende blev vi paavirkede, særlig ved Faders hyppige Oplæsninger, dels for os alene, dels med Tjenestefolkene som Tilhørere. Mange Vers og skønne Prosastykker husker jeg endnu fra den Tid. Men naar jeg især

tænker paa, hvorledes Sandhed og Lydighed var urokkelige Dele af min Sjælsbevidsthed, om vi end, Gud bedre det, tidt syndede derimod paa barnlig Vis, saa synes mig, at jeg tør mindes min Fader ej alene som det elskelige Menneske, men ogsaa som en sand Kristen, og jeg maa med Tak sige: „Ære være hans Minde!“ —

Naar jeg har ovovet at dvæle saa længe ved disse min første Barndoms Minder og oprulle dem for andre, da er det som sagt, fordi disse Minder har haft saa stor Betydning for mig senere hen i Livet. Da jeg kom til Skelsaar og Alder, og da jeg overhovedet kom til at drømme om pædagogisk Virksomhed, stod disse Minder som noget af det mest tilskyndende for mig. Jeg havde efterhaanden lært mange gode og smukke, ja endog skønne Hjem at kende, men ogsaa noget helt modsat baade i højere og lavere Kredse. Jeg havde set saakaldte Hjem være blot „Opholdssteder“, hvor Fader og Moder og Børn mødtes uden Samklang, uden al Forstaaelse, stundom i Fjendskab. Jeg havde set det mig saa vederstyggelige „Overherre“lige udfolde sig i sin usmægelige Fylde, og den mig ikke mindre utiltalende uværdige Kvindeunderdanighed spille sin nedbrydende Rolle. Og der dannede sig i min Sjæl en stærk Tørst efter at bidrage til „*Kvindens indre Emancipation*“, til at faa hende til at forstaa og hævde sin Plads i Hjemmet som *jævnbyrdig* ved Mandens Side. Jeg vilde forsyne hende med saa rige og velfordøjede Kundskaber, at hun aldrig i en Samtale blev overset eller overhørt med Barmhjertighed, men snarere kaldt paa af sin Mand som den fuldt ud kyndige Deltager og Meningsfælle. Jeg vilde fremme hendes Forstaaelse af sit høje Kald som Moder, stille, men bestemt virkende blandt sine Børn, som den altid tilstedeværende, alvorlige, dog muntre, men aldrig forkælende og forvænnende. Jeg vilde virke til hendes Forstaaelse af Husets Førelse, aldrig ringeagtende dens Betydning, altid rede til at gøre sin Mand Regnskab for sit Forbrug, men ogsaa forlangende hans fulde Fortrolighed i økonomisk Henseende. At blive hans sande og sanddru Medhjælp i alle Forhold, det blev mit Maal gennem al min Undervisning og al min Paavirkning. Men jeg ønskede ogsaa at hjælpe Kvinden til udvortes økonomisk Selvstændighed, om hun blev ene i Livet. Jeg vilde, hun skulde være stærk nok til at forsmaa hvert arrangeret kærlighedsløst Ægteskab. Men

da denne indre Emancipation, hvad Viden, Pligtfølelse og ægte Kærlighed angaar, har været mit *Hovedformaal*, saa har jeg kun lidt taget Del i Bestræbelserne for at skaffe de ydre Rettigheder. *Betingelserne* derfor har været min Opgave. Men jeg har staaet og staar i den dybeste Beundring for de Kvinder, der har taget disse ydre sociale Opgaver op, og med lige saa uskrømtet Ærbødighed som Forundring har jeg set, hvor — jeg kan næsten sige — *uhyre* vidt de har bragt det i det korte Spand af Tid, siden Tanken om Kvindens ydre Emancipation for Alvor kom frem. Jeg har stundom følt mig saa lille overfor dem og syntes, jeg maatte slaa Øjnene ned for deres mægtige Energi. Men — alligevel — den Stræben, jeg og mine forstaaende Medarbejdere har helliget os, vil i al Evighed trænge til *sine* stille Arbejdere.

Men atter tilbage til min Barndom. I Naadsensaaret døde altsaa min Moder Fastelavns-søndag 1837. Min Fader havde prædiket i Slotskirken i den Tro,

at Døden ikke var saa nær forestaaende. Men udenfor Slotskirken holdt Vognen fra Hvedstrup for at køre ham hjem snarest mulig. Han kom en Timestid for silde. Moders Ansigt var i Sengen vendt mod det Punkt paa Vejen, hvor Vognen kunde ses. Jeg forstod, at Moder var død, men det var, som om jeg ikke vilde have det at vide af nogen anden end min Fader. Jeg undgik dem, der vilde tale til mig, deriblandt min gamle Mormoder, og løb ud i Haven for at vente der. Der kom Vognen. Jeg løb atter tilbage for at møde den i Gaarden. Fader lod køre til en Side for ikke at gøre Støj foran Indgangsdøren. Han stod hurtigt af, kastede Frakken og løb ind i Soveværelset, hvor han segnede ned ved Enden af Moders Seng. Hvem kan nogen Sinde glemme

et saadant Øjeblik? Hvad der blev talt? Jeg véd det ikke. Alle græd stille, mest min Fader, siddende ved Hovedgærdet af Moders Seng, stundom holdende mig foran sig. (Min Broder var jo desværre borte.) Det blev Aften, og vi kom i Seng, jeg som sædvanlig i samme Værelse som mine Forældre, og Fader som sædvanlig ved Moders Side. Den Nat drømte jeg en Drøm, der har staaet klart for mig Livet igennem. Jeg

syntes, jeg kunde se op til en dejlig stor Palme- og Blomstehave. Op til den gik en Stige. Moder stod oven over den og modtog Fader, som straks kom efter. Begge stod de nu og saa ned, hvor min Broder kom efter, arbejdende sig op. Men mig vinkede de med kærlige Smil tilbage, og til sidst løftedes Stigen og jeg stod ene tilbage. At Fader snart vilde gaa bort, og at min Broder længe før mig vilde blive kaldt herfra, var fra den Nat min sikre Overbevisning. Det er ogsaa sket saaledes.

Min Broder levede

rigtignok meget længer, end jeg havde troet, svag som han fra Barndommen var. Men min Fader fulgte snart min Moder i Graven. Første Paaskedag s. A. prædikede han med synlig Anstrengelse i Slotskirken, kunde ikke forrette Altertjenesten, men blev bragt syg hjem, og fjerde Dagen derefter var han død. Var det Sorg og Længsel? Paa Bordet i hans Arbejdsstue fandt man, paa et løst Papir, følgende nedskrevet:

Har du siddet nogen Sinde ene med din dybe Sorg, medens Hjertet slutter inde kun et sønderrevet Minde som en øde Ridderborg, da kan du forstaa min Smerte, hvad der greb det arme Hjerte i den sørgelige Stund.

N. ZAHLE
ca. 25 à 26 Aar gl.

Ser du ikke Borgens Frue
hænger der paa Muren bleg!
Før hun i den samme Stue
var en Livsblomst, frisk at skue
for hvis Glans hver Skygge veg.
I min Barm et Billed hænger,
men hun lever ikke længer,
hun, som det til Hjertet bar.

O, du dyrebare Billed!
hæng dog paa den mørke Grund!
Mange hede Taarer trilled,
naar jeg dig for Øje stilled
i min Sorgs, min Længsels Stund.
Men naar Dødsbasunen kalder,
og naar Barmens Mure falder,
da du lever op paa ny.

Klare, lyse Livets Morgen,
du, som aabner Livets Land,
du skal overvinde Sorgen,
vise mig i Himmelborgen,
hvad ej Jordens Morgen kan!
Der, min elskte Vilhelmine,
skal du mig i Møde trine,
levende med Englelans!

Saaledes var vi to Søskende blevne forældreløse
i mindre end to Maaneder. Vi kom til at leve

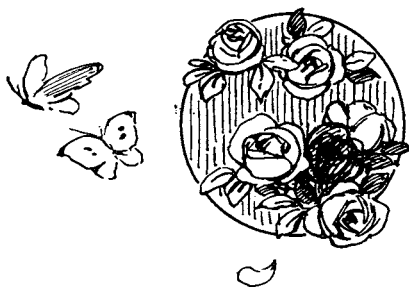
adskilte hele vor Opvækst igennem. Kong Frederik VI. betalte for min Broder paa Herlufsholm, Dronning Marie Sophie Frederikke for mig i Døtreskolen af 1791.

Min Broder var altsaa paa den Tid paa Herlufsholm, men jeg, som var anbragt hos min Moders Forældre i København, naaede ikke alene hen til Fader den samme Dag, han blev syg, men ogsaa Dagene derefter ledsaget af Bedstefader. En Dag lod Fader mig give en Specie, som blev mærket og gemt som en Relikvie, indtil den en Dag sprang i et Nødens Øjeblik, endda efter at jeg var begyndt min selvstændige Virksomhed. Sidste Dag kaldte han mig hen til sit Leje, tog min Haand og sagde: „Natalie, du var min Glæde! Bliv ved at være god!“ Jeg god! Det vidste jeg godt, jeg var langt fra at være. Men Fader gav mig med dette Ord ligefrem Programmet for mit Livs Virksomhed. Det var Hjertet, han pegede paa. Og midt under min Stræben for at tilføre Barnet, den unge Pige, den vordende Lærerinde rige og sikre Kundskaber, udvikle hos hende en klar Tankegang og alvorlig Virkelyst, har jeg aldrig tabt mit Hovedformaal af Sigte:

Hjertets Renhed og Viljens Styrke!

Vedbæk, Sommeren 1912.

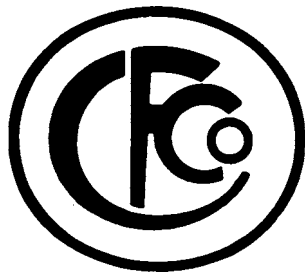
N. Lahr.

MIT HJEM

TEKST OG BILLEDER

◦
MED
BIDRAG AF
VICTOR ANDRÆ · H. P.
BARFOD · CARL BECH · RUDOLPH
BERGH · EDVARD EHLERS · HOLGER
HAMMERICH · H. R. HIORT LORENZEN · EDV.
HOLM · A. KRIEGER · HELGA MATZEN · FR. RUNG

KØBENHAVN
C. FERSLEW & CO.s FORLAG
1913

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Pag.
Overretsassessc. <i>Victor Andr�</i> : Erindringer fra Hjemmet	1
Dr. med. <i>H. P. Barfod</i> : Barndomshjemmet	5
Kammerherre <i>Carl Bech</i> : Waldbygaard	14
Dr. phil. <i>Rudolph Bergh</i> : Minder fra mit Hjem	20
Professor, Dr. med. <i>Edvard Ehlers</i> : Mit Hjem	23
Etatsraad <i>Holger Hammerich</i> : Hjemmene i Borgerdydskolen og paa "Ise- linge"	31
Etatsraad, Stiftsskriver <i>H. R. Hiort Lorenzen</i> : Gamle Minder	39
Professor, Dr. phil. <i>Edv. Holm</i> : Minder fra min Barndom	43
Kabinetssekretær, Kammerherre <i>A. Krieger</i> : Nogle Erindringer fra mit Hjem.	47
Professorinde <i>Henning Matzen</i> : Mit Barndomshjem	50
Kgl. Kapelmester <i>Fr. Rung</i> : Minder fra Musiklivet i mit Barndomshjem .	53

V I giver i Aar for tredie Gang vore Læsere et Bind af Memoireskriftet »Mit Hjem« i Hænde.

Den Modtagelse, de to foregaaende Bind fik, overbeviste os om, at de brogede Interiører fra gamle Dage havde vakt Opmærksomhed, og at de Mænd og Kvinder, hvem Bidragene skyldtes, i deres Skildringer havde forstaaet at gribe det rette.

Saa vist som »Mit Hjem« har vundet sig Venner langt ud over vore Abonnenters Kreds, lader vi da dette nye Bind se Lyset i fuld Tillid til, at det med sine afvekslende og stemningsfulde Billeder fra Tiden, der svandt, vil blive omfattet med den samme Paa-skønnelse, som blev dets Forgængere til Del.

UDG.

ERINDRINGER FRA HJEMMET

MIN første Erindring, som jeg kan henføre til et bestemt Tidspunkt, er, at min Moder kom hen en Aften til min Seng og sagde: „Kan Du høre, at Klokkerne ringe over Kongen“? Det var i Anledning af *Christian d. VIII's* Død, og jeg var dengang knap halvjerde Aar gammel. Min næste tidfæstede Erindring er, at Fader en Aften kom meget alvorlig ind i Dagligstuen med Berlingereren i Haanden og udbrod til Moder: „Alle mine bedste Venner er faldne!“ Det var Efterretningen om Istedslaget, i hvilket hans to jævnaldrende Venner Obersterne *Læssøe* og *Trepka* og hans unge Ven og Elev fra den kongelige militære Højskole Premierløjtnant *Gustav Blom* fandt Døden. Men naturligvis har jeg i Virkeligheden mange Minder før denne Begivenhed: De daglige Spadsereture med min Broder *Pouls* og min Barnepige, *Birthe*, gennem den mørke Nørreport med dens stærke Resonnants til Kirsebærgangen, hvor en Soldat ved Birthes Forevisning af Tegnet lukkede den rustne Jerngitterport op med en uhyre Nøgle, Ture til Frederiksberg Have med Moder i den af Droskerne paa Gl. Torv, som vi Børn valgte efter langvarig Deliberation om bedste Hest og smukkeste Vogn, og Besøg hos min Bedstemoder — Faders Moder —, der som alle Bedstemødre forkjælede os to Brødre.

Hjemmet var stille og blev ledet økonomisk. Selskaber holdt hverken min Fader eller Moder af,

men selvfølgelig bevirkede hans Deltagelse i det politiske Liv — han var jo kongevalgt Medlem af den grundlovgivende Rigsforsamling og den første Formand i Folkethinget samt blev i 1854 Finansminister —, at der holdtes mange politiske Konferencer i Hjemmet, og for en Bekvemmeligheds Skyld mødtes da der omtrent fra Ministertiden hver Torsdag Middag *Hall* og *Krieger* samt min Morbroder *Hans Egede Schack*. Jeg kjedede mig som Barn nærmest ved disse Middage, hvor det summede mig om Ørene med Navnene Tscherning, Monrad, Madvig, I. A. Hansen eller med Depcher om det udviklede Mellemværende med Tyskland, uden at jeg iøvrigt opfattede noget. Min Regres fandt jeg i snarest mulig at styrte ned paa Melchior Skoles store Legeplads eller i daarligt Vejr i Gymnastiksalen — vi boede i Forhuset til Skolen — og lege med de omliggende Huses Børn. Det morede mig udmærket, og jeg tænker med Glæde paa vore Salt og Brød Lege og Kjædetagfatter.

I min Broders og mine Drengear — han er knapt et Aar ældre end jeg, og de tre Dage, jeg havde samme Antal Aar som han, følte jeg mig stolt — var min Fader saa optaget af sin matematiske Virksomhed sammen med sin politiske og senere af sin Ministervirksomhed, at han kun kunde give sig lidet af med os. Et Par Gange om Sommeren kørte vi i Wienvogn til Skoven

og spiste til Aften paa Raavad, en sjælden Gang viste han os et Menageri, men mange Gange bestod Fornøjelsen kun i, at han i et Par Minutter, naar han skulde tænde sin Eftermiddagscigar, viste os de lysende Streger af Svovlstikken paa Kakkellovnspladsens Kalkvæg eller gav os til Gjennemsyn af Billederne en Bog af et geografisk Værk paa ca. 20 Bind. At vor Taknemmelighed ikke var saa stor som den burde være, slutter jeg af, at vi kaldte Værket „de kjedelige Bøger“, men Billederne var ogsaa mest Byplaner og Bygningsafbildninger.

Det var først senere i Livet, at vi kom til at vurdere hans enestaaende Evne til at gjøre ethvert Emne interessant, hans fængslende Maade at fortælle paa, langt overstraalende, hvad jeg iøvrigt har hørt, og jeg har dog haft den Lykke at være sammen med mange betydelige Mennesker, der formaaede at fortælle interessant.

I Barndommen var det derimod vor Moder, der uden Sammenligning var mest om os og skaffede

os vore Glæder og delte vore Smaasorger. Hun læste Robinson for os i Campes tyske Bearbejdelse, idet hun fra Bladet oversatte den paa Dansk med alle dens morsomme Bemærkninger mellem Faderen og Børnene, hun hjalp os med vore Lektier, naar vi ønskede Hjælp, thi tvungne til at høres i dem blev vi aldrig i Hjemmet, og hun sørgede for vore glade Sommerferier i Have og paa Landet i sin Søsters Hjem i Helsingør og senere paa Amager og for vore Drengeselskaber og øvrige Vinterfornøjelser.

I Efteraaret 1859 flyttede Familien til *Villaen*

Østerbrogade 7 C med dens store Have og her blev mine Forældre til deres Død boende sammen med mig, medens min Broder efterat være bleven juridisk Kandidat drog til egen Bolig, da der ikke var Plads for os begge i Hjemmet, men iøvrigt vedblev at deltage i Familiens Maaltider, medens han var i Kjøbenhavn.

POUL OG VICTOR ANDRÆ SOM BØRN

Her i dette Hjem gik det først rigtig op for mig, hvor betydelig en Mand Fader var. De forskjelligste Gebeter af Viden var han fortrolig med, holdt af at meddele sig og gjorde det paa en Maade, hvorved selv det vanskeligste blev letfatteligt og altid saa levende, at det maatte interessere i højeste Grad. Fortalte han en historisk Anekdote, kom Pointen altid paa rette Sted, hverken for tidligt eller for sent, og førte han et matematisk Bevis, syntes det overmaade let. Først naar jeg for mine Venner forsøgte en Gjenfremstilling, opdagede jeg, at det var vanskeligt. Hvor tidt har jeg ikke, naar vi begge havde læst en Bog eller en Avis,

skammet mig over det Svælg, der var mellem os med Hensyn til, hvad vi havde opfattet og erindrede. Særlig under førnævnte Torsdagmiddage – der vedblev indtil min Moder i 1892 blev syg og sengeliggende, om end efter *Hans Egede Schacks* Død i 1859 indskrænkede til *Hall* og *Krieger* og efter *Halls* Sygdom, der begyndte i 1879, til *Krieger* alene – maatte jeg beundre hans hurtige Opfattelsesevne, hans klare, logiske Ræsonnementer og hans forudseende Blik baade paa indenlandske og udenlandske Forhold. Hans malende, dramatiske Fremstillingsevne kom

derimod mere frem, naar han var sammen hjemme med andre Venner, ja selv med Sønnernes unge Venner eller med Familien alene. *Krieger* var nemlig meget uimodtagelig for andet end nøgterne Grunde, hvorfor disse dominerede, indtil han lidt før Thetid gik, og *Hall* havde til Sønnernes store Glæde næsten altid ved Thetid en eller anden morsom Beretning om, hvad der var passeret ham med *Frederik d. VII**), hans Kollegaer i Ministeriet eller andre, hvilken Beretning blev dobbelt tiltrækkende ved *Halls* humoristiske Fremstillingsevne, der mærkeligt nok aldeles ikke blev skjæmmet ved hans Vane at rømme sig lidt ved hvert fjerde, femte Ord.

Naar jeg nu tænker tilbage paa min Fader i Hjemmet, er det ofte hans rigtige Jugement, uhildet af Øjeblikkets Stemninger, og hans forudseende Blik, jeg dvæler ved. Jeg mindes saaledes, at han strax, Efterretningen kom om, at Dannevirke var forladt, priste Beslutningen herom, medens naive Sjæle endog talte om Forræderi, at han d. 17. April 1864 ved Middagsbordet sagde: „Inden tre Dage ere enten vi gaaede tilbage fra Dybbøl“ — hvad han selvfølgelig varmt ønskede — „eller Dybbøl taget af Preusserne“, og at han i Juni s. A. oplæste for Moder og os Brødre sit Brev til *Krieger* under Londonerkonferencen om, at Fastsættelsen af Grændselinien i Slesvig ikke under nogen Omstændighed burde foranledige Krigens Gjenoptagelse. Han indsaa nemlig klart, at en saadan Gjenoptagelse kun kunde gjøre Ondt værre. Endelig skal jeg dog nævne en gjentagne Gange

*) Jævnfør bl. a.: Poul Andræ: Geheimekonferensraad Carl Georg Andræ. Tredie Bind, Side 214 ff.

til mig udtalt Forudsigelse, der formentlig endnu ikke kan siges at være slaaet til, og som jeg vil haabe ikke vil slaa til: „Jeg vil ikke opleve, men Du vil opleve Kampe mellem“ — som han i sit malende Sprog sagde — „Kjælder og Første Sal, der er værre end de tidligere Krige.“

Efterat min Fader i 1858 var traadt ud af Ministeriet, fordi han, der var afgjort Helstatsmand — „Vejen til Slesvig gaar over Altona“ var et af hans Udtryk dengang —, bestemt misbilligede, at de øvrige Ministre med *Hall* i Spidsen vilde bøje sig for den tyske Forbundsdays Fordring om, at Fællesforfatningen sattes ud af Kraft for Holsten og Lauen-

GEHEIMEKONFERENTSRAAD ANDRÆ OG HUSTRU

borg, afslog han som bekjendt gjentagne Anmodninger om at danne Ministerium. Han sagde ofte, at Tiden ikke var kommen for ham, Opinionen vilde ikke følge ham, han havde ærligt søgt at skabe det Bedste, han formaede, ved Fællesforfatningen af 2. Oktober 1855 med dens Etkammer delvist baseret paa en Skatte- eller Indtægts census — han var en bestemt Modstander af almindelig *lige* Valgret —, dens Normalbudget og dens Regler om Lovforslags Behandling og ved den af ham opfundne, samtidig for Valg til Rigsraadet indførte Forholdstalsvalgmaade.

Da vi Brødre var bleven voxne, havde Fader, om end stærkt optaget af sin Virksomhed som Direktør for Gradmaalingen, stedse Tid til at give os enhver Oplysning, vi maatte ønske, og følte ligefrem Trang til at meddele sig i Familien, saa at vi altid ved Maaltiderne havde den livligste Samtale, men nu bevirkede Sønnernes Studier og senere deres Virksomhed i Statstjenesten, at de ikke saa ofte benyttede sig af den lette Adgang,

de havde til at berige deres Kundskaber ved Spørgsmaal til ham, som de nu ønske, de havde gjort. „Morgen, morgen, nur nicht heute“ tænkte de desværre tidt, naar de stod paa Springet til deres Forretninger og vidste, at deres Faders Redegørelse, der altid var grundig om end concis, vilde tage adskillig Tid.

Fader og Moder, hvis Hjem jeg, der er forbleven ugift, som anført delte, til de døde, bevarede deres fulde Aandskræft, til Moder i Sommeren 1892 blev ramt af et apoplektisk Anfald. Hun var dengang 75 Aar og Fader nærved 80. Denne Sygdom berøvede

ham hans Livslyst. Han, der — som det Vænmenneske han var — plejede hver Formiddag at gaa op i Athenæum, vilde i den første Tid slet ikke forlade Hjemmet for altid at kunne være Moder nær. Senere deltog han nok af og til i Landstingets Møder, men fra Juletid s. A. blev han i Hjemmet og blev svagere og svagere.

Da det tilsidst faldt ham vanskeligt at klæde sig paa om Morgen, foretrak han at søge at sove i sin Lænestol og siddende i denne døde han stille d. 2. Februar 1893. Faa Dage før hans Død, da jeg om Aftenen silde var oppe hos ham, sagde han: „Plum“ — vor Huslæge —

„vil intet sige, men nu føler jeg selv, at det er Døden“, og da jeg nu i en naturlig Sindsbevægelse gik op og ned i Værelset, sagde han med sin sædvanlige, rolige om end matte Stemme: „Gaa dog i Seng, der er jo ingen Grund til at blive oppe.“

Min Moder overlevede ham i over fem Aar, blev

aldrig rask, men jeg kan ikke noksom være taknemmelig for, at hun, afset fra nogen Uro i det første halve Aar, var saa glad, ja munter under sit lange Sygeleje, at vi Børn havde det bestemte Indtryk, at hun ikke led og at hun fornøjede sig ved at vi læste for hende gamle Walter Scott'er eller sang og spillede gamle Melodier.

HJEMMET I ØSTERBROGADE 7 C
(STUEETAGEN)

Victor Andersen

Dr. med. H. P. BARFOD

BARNDOMSHJEMMET

SPREDTE MINDER

DEn 7de april 1811 fødtes *Povl Frederik Barfod* i Lyngby præstegård ved Grenå, og d. 18de oktober 1813. *Emilie Birkedal* på Ålebækgård på Møen, tæt ved klinten. Deres bryllup stod d. 11te september 1841 i Fuglebjerg, hvor bruden boede hos sin ældste søster Frederikke og dennes mand, forpagter *Thomsen* på Fuglebjærggård. Brudgommens fader, provst *H. P. Barfod* i Fakse, forrettede vielsen, og det blev det sidste par, den gamle provst viede, ti d. 14de november hjemkaldtes han. Foruden slægten var tilstede ved brylluppet digteren *Ingemann*, der var brudefører, og hans hustru, der havde bundet brudekransen.

Mine forældre havde lejet lejlighed på Frederiksberg, en første sal i Bredegade nr. 10, men da de først kunde flytte ind til oktober flyttedag, tilbragtes de mellemliggende uger på bryllupsrejse til Fakse, Gjorslev og andre kære steder. Den sidste uge tilbragtes i Fuglebjerg. Da de på rejsen herfra til deres eget hjem kom til Ringsted, modtog fader meddelelse om, at han i en presse-sag var dømt til en mulkt på 200 rdl. og et års censur. Det var vel ingen kærkommen brudegave, men sådanne domme ramte i de tider mange.

Det regnede jo med „trykkekrihedssager“ i disse år, og de straffe, folk idømtes, vare ofte hårde, selv om retten tit var mildere end den offentlige aktor. I avgust 1840 var der en dag middags-selskab hos *D. G. Monrad*. Tilstede var bl. a.

en svensk literat *Lenström* fra Upsala. Denne sad ved bordet mellem Monrad og Barfod. Under måltidet böjede Monrad sig bag om Lenström og spurgte Barfod: „Hvordan går det med din sag?“ — „Det går ikke, det står. Jeg har begæret henstand.“ — „Men hvilken påstand har aktor nedlagt?“ — „Å, kun på livet.“ Lenström, som havde hørt samtalen, tog sig uvilkårligt til halsen og udbrød: „På livet,“ hvortil Monrad svarede: „Det regner vi ikke stort her!“ Og under den fortsatte samtale kom det frem, at af de seks danske herrer, Lenström her sad til bords med, var der af aktor nedlagt påstand på de fires liv, nemlig på *Monrads*, *Gjødvals* og *Baltazar Christensens* foruden nu på *Barfods*. Den gang skete det, at der faldt dom for en tankestreg. Nå, — gik det da for hårdt til, kunde vel et alvorligt menneske nu omstunder nok, også på dette område, ønske lidt af den gamle tid tilbage.

To år efter Frederik Barfods og Emilie Birkedals bryllup, den 14de september 1843, fødtes deres første barn, en søn, der efter farfaderen fik navnet Hans Peter. Når hans moder kørte ham i barnevogn i Frederiksberg have, hændtes det ikke sjældent, at hun mødte daværende prinsesse Louise, der kørte på samme måde med sin lille, tre måneder ældre søn prins Frederik, den senere kong Frederik VIII, med hvem jeg ofte har talt om vor barndomstid, om hvilken jo dog ingen af

os kunde mindes noget fra disse tidligste dage. Men om denne elskelige konge og om hans lyse og lykkelige hjem havde jeg senere igennem 42 år rig lejlighed til at samle et væld af dyrebare og skønne minder, som jeg trofast vil bevare og takke for alle mine dage.

I 1844 flyttede mine forældre til Søvang, der lå i en stor have i Glassiet ud mod St. Jørgens sø, der hvor Gl. Kongevej i en vinkel drejer om til Vesterbrogade. På Søvang fødtes den 29de januar 1845 en datter, der efter mormoderen kaldtes *Agate*, og som blev gift med *J. C. la Cour*, der med hæder deltog som löjtnant i krigen 1864, senere oprettede landboskolen ved Kongens Lyngby og 1898 døde som præsident i Det kgl. landhus-holdningsselskab.

Om disse mine forældres to første hjem har jeg ingen minder. Disse begynde først, efter at vi 1847 vare flyttede ind på Nørregade 26–27, der hvor nu telefonselskabets gård ligger. Vi boede i stuen i mellembygningen, og mit tidligste minde skriver sig fra sovekammeret. Jeg vågnede en morgen op med bevidstheden om, at jeg den foregående aften var falden i søvn uden at have bedt den lille aftenbøn, moder havde lært mig: „Nu lukker sig mit øje, — Gud Fader i det høje — i varetægt mig tag! — Fra synd, fra sorg og fare — din engel mig bevare, — som ledet har min fod i dag!“ Jeg græd bitterlig af anger, og moder havde ondt ved at trøste mig. Börns tanker og overvejelser kunne jo være underlige. Mens jeg fandt

det så selvfølgelig, at moder og vi børn tyede til Vor Herre i vor svaghed, kunde jeg slet ikke forstå, at fader også gjorde dette. Jeg syntes, at han var så stor og stærk, at han magelig måtte kunne klare sig uden Guds hjælp. Jeg kunde slet ikke tænke mig, at han behøvede den samme hjælp som vi andre.

På Nørregade fødtes den 16de marts 1848 min broder *Frederik*, nu præst i Gelsted på Fyn, og den 27de maj 1850 min broder *Ludvig*, nu organist ved Marmorkirken.

I hjemmet havde vi børn det trygt og godt, omfattede, som vi vare, af faders og moders rige kærlighed og vidner til deres store flid og nøjsomhed. Men her i dette hjem på Nørregade gik det også op for mig, at der var noget stort og skönt uden for vore stuer. Jeg tænker på krigsårene og den levende nationale vækkelse, de førte, med sig. Blandt vor nærmeste omgang vare tre søstre, *Karoline*, *Heloise* og *Emma Fischer*. De vare fødte jøder, men døbte som voksne, og fader havde stået fadder til dem. De lavede de dejligste dannebrogrosor, i hvilke hvide blade dannede korset i den røde grund. De solgtes i store mængder og bares vel af de fleste kvinder, gamle og unge, på bryst eller på hat. Al indtægten af salget gik til de sårede og til de faldnes efterladte, og det var meget, de indbragte. Tit sade de hos os og lavede roserne, eller vi kom til dem, og da var der liv og klang i fædrelandssangene og i alle de ny krigssange, som lode under arbejdet.

I de dage gik alle drenge med den danske kokarde, og en dag hændte det mig, at jeg under legen i Rosenborg have blev tiltalt af en ung, høj, lys mand, der talte med et tonefald, der lød som musik i mit øre. Dansk var det jo ikke, han talte, og dog forstod jeg hvert ord. Han sagde, at han kom fra Sverige for at gå i kamp sammen med os mod oprørerne og mod Tyskland, der så æreløs havde overfaldet os. Han længtes efter at bære de danske farver, og han bad mig bytte kokarde med sig. Han fik da med glæde min, og jeg fik hans, og denne gemmer jeg efter 65 års forløb endnu som en helligdom. I vort hjem kom også flere svenske

DET FØRSTE HJEM I BREDGADE 10

og norske frivillige, og særlig én begivenhed står levende for mig. Det er den formiddag 1848, da den svenske löjtnant *Gustaf Lorentz Sommelius* trådte ind i faders studerekammer, hvor jeg fem års purk legede. Han var under navnet „Beppo“ kendt og skattet som en af Sveriges bedste skjalde. Han kom syg til København på hjemrejse fra Frankrig og lå på Frederiks hospital, da krigen udbrød. Endnu ikke helt rask forlod han en dag hospitalet og ilede hjem til fader, for at tale med ham om sin trang og lyst til at kæmpe på vor side mod vold og uret. „Men först måste jag veta, om I också han *rätten* på er sida, om I han rent bröd i påsen.“ Efter en varm og bevæget samtale sprang han op og greb faders hænder med det udbrud: „Tack, bror, evigt tack skall du ha! Nu är jag, ta mig tusan, er!“

Men da fader mindede ham om, at han jo endnu var syg, råbte han: „Tio gånger hållre störta där borta, än kväljas på sjukhuset af medicamentsburkarnas lukt! Och stupar jag än se'n, då vet jag en där uppe, som väl skall taga en blödande svensk i sin famn – kung Karl heter han, och *I han väl ett skynke Dannebrog att svepa mig i, – mer begär jag inte!*“ Endelig blev han udskreven fra hospitalet. Fredag den 2den juni kom han syngende over gården ind til os for at sige farvel. „Nu, bror, i afton bär det åstad, och om söndag är jag vid armén!“ Han faldt fader om halsen: „Och nu farväl, broder! Och kom ihåg: i öfvermorgon på Als, och nästa dag kanske i Sundeved!“ – Som han håbede, skete det. Mandag den 5te juni 1848 kæmpede han en fem timers hård kamp ved Dybbøl. Hans folk vilde tilsidst helst stå dækkede bag gærdet, men Sommelius sprang op på det, svingede sablen, for at vise dem vejen: „Fremåt! hurr . . .“, – han fik ikke fuldført sit hurra, ti i det samme faldt han, ramt af en granat,

FREDERIK OG EMILIE BARFOD I DAGLIGSTUEN

der borttog overdelen af hans hoved. Men Dannebrog vajede sejrrigt på Dybbøl banker. Om sig selv havde han skrevet:

»Marsch, framåt! fast hjärtat förblöder!
Om någon af er, fosterbröder,
Går fri, enligt parcernas lag,
Så hem till min fosterbygd hälsa:
Att lifvet jag kunde ej frälsa,
Men *äran*, den räddade jag!“

Den 8de jordedes han på Avgustenberg kirkegård.

Fra sådanne minder skriver sig min glødende kærlighed til Sverige og det svenske folk, en kærlighed, som er vokset med årene under talrige rejser i Sverige og under mangeårigt samliv og samarbejde med mange svenske venner. Om stemningen i Sverige 1848 – 50 vidner höjt de ord, den frivillige major *Schürer von Waldheim* skrev: „Vi erbjödo vårt ringa bistånd till denna strid, emedan det af förräderi och lögn framkallade, af svek, tanklöshet och öfvermod understödda angreppat mot Dan-

mark upprörda vår känsla, och emedan vi insågo den fara, det ville medföra för Sverige, att i stället för det vänsälla Danmark erhålla en granne, som i alla tider visat sig lika öfvermodig i medgång, som krypande i motgång.“

Et andet minde, som ikke har mindre betydning for mig, har jeg fra den tid. En dag hørte vi militærmusik på Nørregade. Fader tog mig ved hånden ud i porten, for at vi kunde se tropperne drage forbi. I spidsen red *Schlepppegrell*, som, da han så fader, vinkede ad ham, og fader fulgte, med mig ved hånden, ved siden af generalen. *Schlepppegrell* har vel set, at mine små ben havde ondt ved at følge med, hvorfor han böjede sig ned, tog fat i min bluse, løftede mig op og satte mig foran sig på hesten. Der red jeg nu med ham i spidsen for soldaterne, mens musikken brusede om mig, og jeg syv års dreng var jublende glad. Det var sidste gang, *Schlepppegrell* forlod København, 1850. Den 25de juli fandt han helledøden ved Øvre Stolk. Det er intet under, at der i barnehjertet ved disse oplevelser spirede frem en dyb kærlighed til vort forsvar, der med årene ikke er bleven mindre, og som senere har udløst sig i harme over den årelange vanrøgt af forsvaret.

Måtte fader end, efter vor første kamp for Sønderjylland, opleve 1864 og dets dybe smærte, havde han vel lov til at tro, at Vor Herre i vor retfærdige sag ikke havde talt sit sidste ord. Ved faders død sagde Kong *Christian IX* til mig: „Håbet om, at vi få Sønderjylland igen, *det slipper jeg aldrig!* Og kommer jeg ikke til at se det med disse øjne, da véd jeg, at jeg engang vil se det fra min himmel, — og *hvor vil jeg glæde mig!*“ Disse kongeorde bör af alle bevidste danske syd som nord for Skodborg å bevarer i trofaste hjerter.

Endnu et minde nævner jeg, det er om den dag, grundloven blev vedtagen i rigsforsamlingen. Jeg er måske snart den eneste levende, der overværede denne betydningsfulde, jeg fristes til at sige så skæbnesvangre stund. Vi se jo nu også dens bitre frugter for vore øjne! Da fader kom med mig til Kristiansborg, vare tilhørerpladserne overfyldte. Han tog mig da med ind i salen, løftede mig over skranken, og fik mig anbragt hos en velvillig tilhører på forreste bæk. Alt dette husker jeg godt. Derimod forstod jeg selvfølgelig intet af, hvad der foregik. På vejen hjem købte fader en kransekage, for at den skulde hjælpe mig til aldrig at glemme denne dag. Kagen

kender jeg dog kun til gennem andres omtale, så den kunde været sparet.

Mine sidste minder om disse år dreje sig om tropperne hjemkomst, den smykkede by, og den endeløse jubel. Jeg var med både i ridehuset på Kristiansborg og i Kongenshave, og den, der har oplevet dette, vil jo aldrig kunne glemme det.

1851 flyttede mine forældre uden for byen til Mosedal, der ejedes af rådmænd *Bülow*, efter hvem *Bülow*svej er opkaldt, den gang inspektør på Ladegården. Han imponerede straks os børn ved sin mægtige grå manke, sin flagrende kappe og sin raske, mandige optræden. Den svarede godt til, hvad vi hørte om ham. Der havde været mytteri af en flok ladegårdslemmer. De kom styrtende ind på kontoret, hvor *Bülow* ene stod ved sin pult. Anføreren før med en kniv i hånden løs på *Bülow*, som det syntes, for at stikke ham ned med det samme. *Bülow* vendte sig rolig imod ham, flåede sin skjorte op, så at hele hans bryst var blottet og sagde til karlen: „Stik til, om du tør!“ Denne blegnede og tabte i sin overraskelse kniven, hvorpå *Bülow* greb sin stok og, for alle tumultuanternes øjne, gennempryglede han karlen, til han ynkeligt bad om nåde, hvorpå hele flokken slukøret luskede af.

Hvor var det en herlig overgang fra byen til landet! Ti den gang var det sted, vi flyttede ud til, virkelig landet. Mosedals have var stor og omfattende og strakte sig ned til St. Jørgens sø på den ene side, på de andre sider omsluttedes den af de udstrakte marker, der nåede helt ud til Falkoneralleen, ja, langt ud over den. Ti ingen af de nuværende mangfoldige villaveje fandtes da her. Alle søerne havde deres naturlige bredder med en rig flora af alle slags vandplanter, og Ladegårdsåen snoede sig gennem de friske marker. Her var et friluftsliv, som ingen kunde ønske bedre. Vi flyttede ud ved forårstid, da haver og marker stode i deres vårfriske pragt. Men jeg fik ikke straks lov til at nyde denne herlighed. Jeg lå nemlig syg af mæslinger, og, betegnende for forholdene for 60 – 70 år siden, blev jeg flyttet i et klædeskab, hvori sengen var redt, ti sygevogne kendtes den gang ikke. Da jeg kom op, så jeg med længsel gennem den lukkede havedørs ruder mine søskende lege ude. En søndag formiddag kom vor læge, professor *Mansa*, ud til os. Han gav mig lov til at komme ud, og jeg kan endnu efter de mange års forløb føle den fryd, hvormed

jeg så min fængselsdør blive åbnet og jeg selv fløj ud på den grønne plæne. – Jeg var den gang meget optaget af Robinson Kruso, snart havde jeg undfanget en plan til at gæste den modsatte side af jordkloden: i den lille plet have der var overladt mig til dyrkning, begyndte jeg at grave i dybden i håb om at nå frem til de ukendte egne. Planen måtte dog opgives, og da jeg atter havde fyldt hullet, fik jeg anlagt en lille have, som virkelig blev kön. I et andet hus i den store Mosedals have lå i de år på landet gamle stiftsprovst *Rothe*, den senere biskop *Rothes* fader. Han var en ivrig havemand, var særlig optaget af at klippe de mægtige ligustrumshække og morede sig med at klippe efter os børn, når vi løbe forbi. En gang fik han da også held til at klippe en ordentlig flænge i mit ene ben, som moder havde møje nok med at få lægt igen.

I et hjørne af haven, ud til søen, lå en træhytte med to små værelser. Her boede en gammel mand, der kaldtes *fisker Smidt*. Han havde opsyn med de tre søer og lov til selv at fiske i dem. Han havde været med i 1801 og 1807, der hængte billeder af slagene og portrætter af heltene på hans vægge, og det var en højtid, om aftenen at høre ham fortælle om alt det, han havde oplevet. Jeg blev snart hans særlige ven, færdedes med ham i hans båd og blev en ret dreven fisker. Da vi 1855 flyttede til Vesterbro, tabte jeg ham af syne. Men 1870 blev han som syg indlagt på Almindeligt hospital, hvor jeg var kandidat. Jeg kendte ham straks og han kunde også mindes mig. Nu passede jeg ham i de få uger, han levede, og lukkede hans gamle øjne. Mange år efter fik jeg af en patient sendt et oliemaleri. Da jeg pakkede det ud, så jeg, at det var et

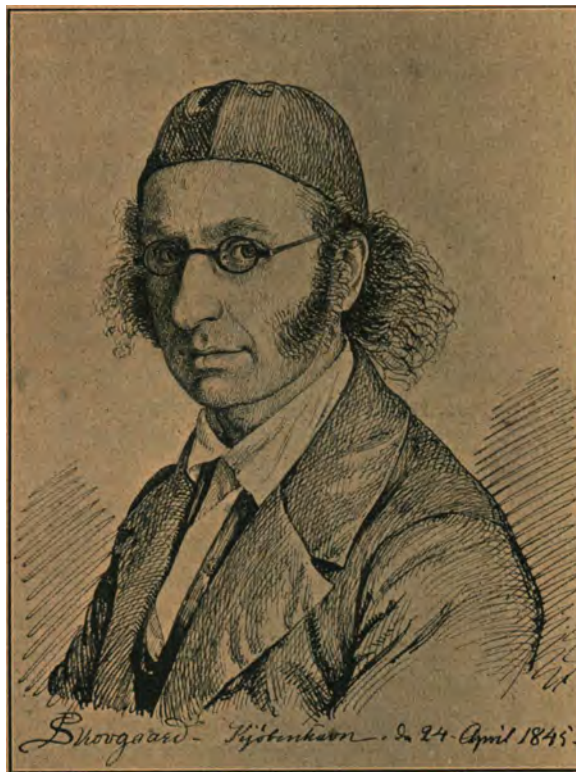
portræt af fisker Smidt, som i sine sidste år havde haft lidt indtægt ved at sidde model. Billedet var malet af nuværende prof. *Rosenstand*. Ofte drømmer jeg mig tilbage til barndommen ved at se på det.

På Mosedal fik jeg to søstre. Samme sommer, vi flyttede der ud, tog mine forældre til sig en lille pige, der hed *Hulda* og som var et år gammel. Hun var i pleje hos et par folk, der boede i stuen i et lille hus i nærheden. De forlode hende ofte om morgenen, efter at have lagt en flaske mælk i vuggen til hende. Barnet græd meget, og moder, der havde opdaget hende, løb tit hen til vinduet for at synge hende til ro. Ofte fik moder lov til at have hende hos sig en dag og gav hende da bryst sammen med sit eget barn. Fader og moder toge til sidst barnet til sig, hun blev adopteret og senere gift med prof. *Povl la Cour*. De ere nu bægge døde.

Den 24de april 1852 fødtes min yngste søster,

Sjarlotte, der blev gift med proprietær *P. H. la Cour*, nu ejer af Holmegård ved Nakskov. Hun døde også ung.

Medens mine tidligere minder mest dreje sig om livet uden for hjemmet, begynder på Mosedal ret egentlig minderne om dette selv. Fader var en meget flittig mand, der var så helt fordybet i og optaget af sit arbejde, at han næppe lagde mærke til, langt mindre forstyrredes af al den børnetummel, han sad midt i. Foruden to sovekamre nede og to ovenpå, rummede huset endnu to andre stuer. Havestuen havde ingen kakkellovn, så om vinteren var familien henvist til én eneste stue, der var både dagligstue, spisestue og børnekammer og dernæst også måtte tjene til faders arbejdsværelse. Her sad fader og skrev bl. a. sine „Fortællinger af fædrelandets historie“ under bör-

FREDERIK BARFOD 1845
PENNETEGNING AF SKOVGAARD

nenes støj og tummel. Hvorledes han kunde gøre det, forstår jeg ikke, men jeg tror næppe, han anede, at vi fløj om ham i vor muntre leg. I mørkningen tog han sig gerne fri en times tid eller to. Han gik da frem og tilbage med os i stuen, havde en af os stående med en fod på hver af sine fødder eller ridende på sin skulder, og han lærte os da den ene sang efter den anden. Det er helt underligt at tænke på, at fader, der ikke havde „en tone i livet,“ alligevel kunde synge således, at vi af ham, om end stundom med en håndsækning af moder, lærte sang på sang, idet vi, som alle havde et godt øre, forstode og opfattede rigtigt, hvad han kun kunde antyde for os. Moder havde en dejlig stemme og spillede godt på gitar. Hun sang også meget for os og med os, men især var det hendes glæde at fortælle os Sveriges historie, i hvilken hun var hjemme som få. Hun fortalte os Gustaf Vasas forunderlige liv, og jeg mindes, hvorledes hun og vi rørtes ved Gustaf Adolfs og Ebba Brahes fejlslagne håb, og hvorledes tåren randt ved fortællingen om heltekongens død. Uden at glemme at fortælle os om Danmarks store helte, om vore sejre og vore nederlag, indpodede hun, i det mindste i mit hjerte, en glødende kærlighed til Sverige, en kærlighed, som er vokset for hver gang, jeg har levet og færdedes derovre, for hver trofast ven og veninde, jeg har fundet i Sverige, en kærlighed, som kun vil kunne slukkes med livet.

Sommeren 1853 rasede i København og flere steder i landet den asiatiske kolera. Et af brændpunkterne for sygdommen var Ladegården, vor nærmeste nabo, og vi fik rig lejlighed til at se rædslerne på første hånd. Vi børn røg i haven med tjære og beg, og vi hentede kalmusrod ved søbredden for at tygge på den. Begge dele skulde jo være de bedste beskyttelsesmidler. Om aftenen kom Berlingske tidende med dødslisten for dagen, og den læste fader højt. Slægten på landet vilde endelig have fader og moder til at forlade byen og komme ud til dem. Men de vare enige om at blive, da de lige så godt her som anden steds vare i Vor Herres varetægt. De syntes også, det var uret at øge andres og mindre heldigt stilledes frygt ved at flygte for faren. Da epidemien var i kendelig aftagende, gave de dog efter for de indtrængende opfordringer. Sidst i avgust skulde vi rejse, dagen var bestemt og drosken bestilt. Da, om natten, som vi skulde have rejst næste

morgen, fik fader og min yngste broder kolera. Dermed var og blev rejsen opgivet. Begge kom de dog over sygdommen, men fader var svag de første år derefter. Det er betegnende for de tider, hvor beskedne fordringer, der kunde stilles til livet i modsætning til nu. Næste sommer ordinerede prof. Mansa fader en bröndkur. Men han blev ikke sendt til syden. Han skulde kun hver morgen gå ud til St. Ravnsborg på Nörrebro og her af den kendte brönd drikke 3 glas vand med et kvarters mellemrum. Det bekom fader godt, og det var for os børn, der fulgte med ham, dejlige morgenture gennem den den gang så landlege Blågårdsvej, som nu er en grim, skummel gade. Af sådanne skattede brönde var der da bl. a. slotsbrönden og brönden under volden for enden af Gotersgade. De vare aflåsedede og kun åbne en enkelt time om dagen. Københavns drikkevand var jo ellers i en skrækelig forfatning. Vor brönd var ofte tör, og vi vare da henviste til at hente vand fra Ladegårdsåen, som var alt andet end krystalklar.

Fra Mosedal gjorde fader og moder nogle rejser med de to ældste børn. Særlig mindes jeg en rejse til Møen. Vi sejlede dertil, og Køge bugt var ikke blid. Moder og vi børn bleve søsyge, og min søster, der ikke kendte denne sygdoms forbigående natur, udbrød med tårer: „Hvor var det dog tungt, at vi skulde blive syge netop til denne dejlige rejse!“ Vi vare på klinten og gik langs stranden, hvor vi fandt så mange „skønne stene“, at vi måtte opgive at føre dem alle med os. Og moder var jublende glad ved her at opfriske sine barndoms minder. Og vi vare på Ålebækgård i Borre sogn, moders fødested. Her havde morfader været forpagter. Han var tidlig død, og enken drev derefter i nogle år gården ved hjælp af en avlskarl, *Hans Ottesen*, en af den tids mange perler blandt tjenestefolk, tro og hjertelig hengiven i stort og i småt. De findes sjældent mere. Han havde været mormoders støtte og børnenes gode ven. De havde, trods de mange svundne år, ikke glemt hverandre. Da vognen med os svingede ind på Ålebækgård, stod Hans Ottesen i stalddøren. Moder kendte ham straks, skönt han nu var en gammel mand. Han stod der med sin røde, strikkede tophue, stumpet trøje, knæbukser og lange, hvide strømper i træskoene. Han var trofast bleven på sin plads, skönt et nyt herskab var rykket ind på gården. Da moder så ham, sprang hun af

vognen, før den holdt, fløj som i gamle dage, da hun var barn, hen til ham, faldt ham om halsen og kyssede ham med glædens tårer på kinden. Han kaldte hende som før „Mille“, gamle minder opfriskedes, så meget skulde fortælles, og det blev for os alle, store og små, en fornøjelig dag. — Kunde mere noget som dette møde tænkes i vore dage, et sådant hjærtebånd mellem „herskab“ og „tyende“, bevaret gennem årene lige frisk og fast og inderligt? Og er det mon husbondens skyld, at disse gode bånd ere bristede?

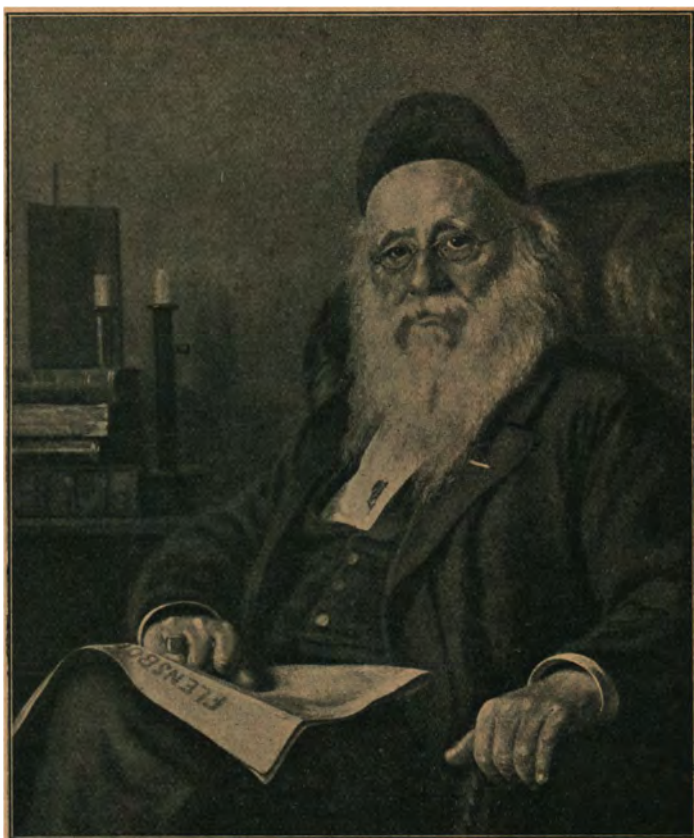
På en anden rejse lagde skibet til ved Bandholm. Det var i den tid „Handskemageren“ og hans bande hærgede Lolland med indbrud, mord og brand. Mens skibet lå ved broen, vovede min søster og jeg os i land, men trak os igen skyndsomt tilbage. Vi syntes dog, det var en sand heltegærning, at vi havde vovet at sætte foden på Lollands jord.

Fra en af vore Jyllandsrejser har jeg et levende minde. Vi besøgte „den fattige mand Sören Kanne“, som Steen Blicher havde sunget om. En jagt strandede d. 10de februar 1835 i en forrygende storm på Glatved strand nær Grenå, hvor Sören Kanne boede. Søen var så hård, at ingen båd kunde nå ud til jagten, hvor skipperen og hans dreng klyngede sig til masten, mens bølgerne sloge over dækket. Sören Kanne betænkte sig ikke. Hans to heste stode tøjrede på marken, han løste dem, red ud i det frådende hav, var så lykkelig at nå det synkende skib og på hesteryggene at bjærge de skibbrudne i land. Frederik VI lønnede Sören Kanne med redningsmedaljen og en pengesum, og indbyggerne i Århus gav ham et sølvbæger. Han vilde ikke gærne tale om sin kække dåd, men vi så ham og drak af hans bæger.

Fader var rigsdagsmand, og under samlingerne kom, særlig på Mosedal, mange rigsdagsmænd af ulige lejre til os. Der var større sammenkomst en aften om ugen, og lange politiske samtaler udspandt sig da. Jeg var en ivrig og interesseret tilhører, skønt jeg selvfølgelig ikke forstod noget videre af, hvad der blev sagt. Dog var det udbytte, jeg fik, for så vidt af betydning for mig, som det blev bestemmende for hele mit følgende

liv indtil denne dag. I disse aftener lagdes hos mig grunden til den konservatisme, som siden da har præget mig, og til den overbevisning, at kun en stærk kongemagt kan skabe varig lykke og tryghed for land og folk.

I 1855 flyttede vi om foråret til en villa i en stor have, der hørte til ejendommen Vesterbrogade 55. Om vinteren lå moder dødssyg af tyfus, og

FREDERIK BARFOD 1891
EFTER MALERI AF SIEGUMFELD (FREDERIKSBORG)

netop i julen stod det hårdest på. Juleaften tilbragte vi børn hos en familie *Nörager* ved Gl. Strand. Der var gjort alt for at glæde os, men det hjalp ikke, det var dog tunge og trange timer for os. Moder kom sig langt om længe, og fader fik da i sin store taknemmelighed derfor den tanke, ligesom at kalde julen tilbage. Tidlig påskemorgen kaldte han på os, og da vi alle samlede trådte ind i havestuen, stod der et strålende juletræ. Julesalmerne lode i den årle morgenstund fra gamles og unges læber, og i en forunderlig betaget stemning vandrede vi fra julelysene ind til påskegudstjenesten i Vartov kirke.

Jeg mindes fra disse år også en begivenhed,

som gjorde et stærkt indtryk på mig, og som var så betegnende for moder. Vi havde et gammelt klaver, som havde spinkle toner og som vanskeligt kunde holde stemningen. Vor spillelærerinde, frk. *Kittendorff*, talte tit om, at det let kunde fordærve barnets musikalske øre. Fader byttede det da med et nyt instrument. En aften kom det nye ud og det gamle skulde bringes bort. Da folkene var ved at bære det gamle klaver ud af huset, gik moder hen til det, bøjede sig over det, kyssede det og sagde: „Tak, tak, du kære gamle klaver, for al den glæde, du har givet os!“ Börnenes støjende jubel over det nye klaver forstummede brat, og der kom en underlig højtid over afskedsstunden. Hvor var det et levende udtryk for moders trofasthed i al hendes færd!

Et minde af en anden art dukker også op fra dette hjem. En nat kimede det på vor klokke, der var ildebrand hos os. Faders bedste arbejdstid var altid natten. Han gik sjældent i seng før kl. 3–4, stundom senere. Faders værelse og sovekamrene lå på 1ste sal. Ilden var opstået i en brændekurv i faders værelse, og den havde godt fat, da forbigående fra gaden opdagede den og gjorde alarm. Jeg har før fortalt, hvor fordybet fader altid var i sit arbejde, så at alt uden om ham ganske undgik hans opmærksomhed. I det brandforhør, der holdtes, forklarede fader, at han havde været så ked af at måtte gå tidligt til ro og afbryde et arbejde, han havde håbet at blive færdig med den nat, men han havde ikke kunnet se mere for røg. — At der var ild i huset, var ikke med en tanke faldet fader ind!

Skönt der i disse spredte minder om barndomshjemmet ikke skal tales om faders offentlige virksomhed, er der dog en begivenhed, som kendetegner faders karakter i al hans færd, og som derfor bør nævnes. Han tænkte altid sidst på sig selv, aldrig på sin egen fordel. Fader var ansat i „Det store kgl. bibliotek“, da han i februar 1863 fik brev fra sin ungdomsven Monrad, der da var kultusminister. Monrad skrev, at han ønskede at ansætte fader i det ledige embede som overbibliotekar og bad ham derfor indsende ansøgningen. Fader takkede Monrad for hans kærlige og ærefulde tilbud, men gjorde opmærksom på, at den unge *Chr. Bruun*, som i 5½ år havde været ansat i biblioteket, vilde være den ene rette mand til denne betydningsfulde plads. Bruun blev virkelig udnævnt d. 20de marts, kun 31 år

gammel. Bruun skriver i sine „Erindringer fra Det st. kgl. bibliotek“, at han den gang „formodede“, at Barfod, der var en intim ven af Monrad, „ikke havde været uden indflydelse på valget af mig som bibliotekar“. Ikke des mindre stillede Bruun snart det krav til Barfod, at han skulde opgive sin stilling som rigsdagsmand, dersom han vilde blive på biblioteket. Da fader ikke mente at burde efterkomme dette krav, fik han altså sin afsked. Dette må dog alligevel have trykket Bruun af og til i årenes løb, ti d. 21de december 1901 spurgte han mig, om jeg vidste noget om faders stilling til hans udnævnelse. Jeg gjorde da rede for, hvad der var sket. Jeg sagde dog ikke, som Bruun gengiver det, at fader, hverken kunde eller vilde have den stilling. *Fader vilde netop gerne have haft den*, men han anså Bruun for at være mere egnet, og så følte han det som sin pligt for bibliotekets skyld at sige dette.

Der kom mange unge i vort hjem, både slægtninge og venner. Onsdag aften var der åbent hus, og disse aftener glædede vi os alle til, de vare altid livlige med samtaler, sang og leg. Fader og moder vare næsten de glædeste i flokken. Ofte kom præsten *P. O. Bojsen*, Grundtvigs svigersøn. Han kunde som ingen andre føre an i sangen. Han spillede kønt og havde en dejlig stemme.

Fader og moder havde en særlig ævne til at skabe stemning om sig, ikke mindst ved familiefester, og af dem kom der i årenes løb mange: fødselsdage, konfirmationer, forlovelser og brylluper. Foruden deres eget sølv- og guldbryllup oplevede de gamle deres to ældste børns sølvbryllup og mange børnebørns fødsel, dåb og konfirmation. At de gamle, uden deres eget ønske, alligevel var midtpunktet i alle disse fester, følger jo af sig selv, så meget mere, som faders smukke sange altid anslog de rette strenge hos gamle og unge. For mangfoldige unge har deres hjem haft sin store og indgribende betydning, ikke mindst for dem, der fra landet sendtes til hovedstaden for deres uddannelses skyld. Trods de ikke store forholde, hvorunder hjemmet førtes, sandedes det gamle ord, at hvor der er hjerterum, er også husrum, og hjerterummet var i sandhed stort. To strenges toner klang altid med stille, men dragende kraft inden for hjemmets vægge: en varm og levende kristentro og en varm og inderlig fædrelandskærlighed. Gennem ord og sang og det liv, her levedes, slog mangt et godt sædekorn

rod i unge hjerter, for siden at bære frugt til velsignelse for den enkelte og for samfundet.

Fader levede dog længe nok til at erfare, at det er ikke alt guld, som glimrer. Han havde med håb og tillid arbejdet med på den grundlov, som Frederik VII „af fri kongelig magtfuldkommenhed“ skænkede sit folk. Som årene skrede, så han med sorg, at der er kun ét skridt mellem frihed og tøjlesløshed. Han oplevede at se samarbejdet mellem konge, regering og landsting på den ene side og folketinget på den anden side briste; han så, at kongen derved blev *nødt* til at regere en årrække uden folketingets medvirken. Han så vort fædrelands forsvar vanrøgtet, hvad der var ham den ikke mindste sorg. Han sluttede sig fast til *kong Christian IX* og til *Estrup*, hvis mandige og ærlige kamp for at bevare forfatningen og rejse Danmarks værn han fuldt ud billigede. Fader skånedes dog for at opleve tiden, vi have måttet gennemleve siden 1901.

Det menneske, der opnår så høj en alder, som den, der blev fader og moder beskåren, kan ikke undgå, at kredsen om det tyndes. Tidligt mistede mine forældre deres to yngste, gifte døtre; de

overlevede alle deres egne søskende og så ven efter ven gå bort. Da *Carl Ploug* døde 1894, brast fader i gråd med det udbrud: „Det var min sidste ven!“ Men, Gud ske lov, boede der i de gamles hjerter en levende tro på det evige liv. Det bar dem blidt over mangen sorg og mangt et savn.

De gamle beholdt, trods legemlig skrøbelighed, deres åndskraft til det sidste. Deres aftenstund var lys og lykkelig, omgivne, som de vare, af børn og børnebørn. Fader sov ind natten til d. 15de juni 1896. Jeg hører endnu moders ord, da han lagdes i kisten: „*Han var så redelig!*“ Ja, det var netop faders særkende. Han var redelig, sanddru, trofast og kærlig i al sin færd. Moder overlevede ham i seksten måneder, til d. 3die oktober 1897.

Den sidste uge toge hendes kræfter kendeligt af. Hun havde i flere år lidt af en hjertesygdom og var fuldt fortrolig med døden, der for hende kom så mildt og stille og som en udfrielse fra legemlige lidelser.

Det gamle hjems døre vare lukkede, men mindet om de to, der i 56 år havde været dets midtpunkt, lever i velsignelse hos mange.

EMILIE BARFOD, f. BIRKEDAL.

WALDBYGAARD

MINE Forældre blev gift i en ung Alder. Fader, som var Søn af den ansete Grosserer I. P. Bech, der boede i „Den sorte Hane“ i Nybrogade i København, og Moder, Datter af Admiral C. A. Rothe, blev viede i Holmens Kirke i 1842, og de medbragte mange gode Indtryk og Erindringer fra deres Hjem. Disse var vel nok prægede af de gamle Tiders noget indsnævrede Forhold, men dermed fulgte saa mange af Livets bedste Sider, at det rigeligt kunde veje op derimod, og de to Hjem stod dog forholdsvis meget i Berøring med Omverdenen.

Mine Forældre boede indtil 1847 paa Herregaarden Fredsholm ved Nakskov, som blev købt efter lang og grundig Søgen, og denne gamle, ensomt beliggende, men for Resten smukke og frugtbare Ejendom, hvor en af Fortidens Ejerinder, Fru Øllegaard Pents, ved Nattetid færdedes med sit raslende Nøglesnippe og undertiden ogsaa ringede paa Gaardklokken, har vel nok været mindre hyggelig for den unge Frue. Hun kom jo fra København, fra Chefens lyse Bolig paa Gammelholm, som dengang laa hen til Marinens og hans Brug, fra Forældres, Søskenes og Veninders Kreds, og Forskellen mellem disse Forhold og den afsides beliggende gamle Gaard var stor. Men der var inderlig Kærlighed mellem de to unge og nok at tage fat paa ude og inde. Det blev fem lykkelige Aar paa Fredsholm.

Trods de slette Veje og de efter Datidens Maalestok store Afstande havde mine Forældre mange Besøg af Slægt og Venner og forholdsvis megen selskabelig Omgang med Familierne paa andre Gaarde og i Nakskov. Man har derfra fortalt mig, at det føltes som et Savn, da de med deres lille Søn, min ældre Broder, drog bort til Waldbygaard ved Slagelse, gamle Gehejmerraad Ste-manns tidligere Ejendom, som Fader havde Mod til at købe. Det drejede sig om en stor Kapital, og snart om store Udbetalinger. En Million Kroner er jo nu om Stunder en meget stor Sum, og dengang gjaldt dette endnu mere. Men Fader havde Haab og Tillid til Fremtiden, naar han tog sine Beslutninger. Dermed fulgte vel nok senere Bekymringer og Tvivl om, hvorvidt han havde set rigtigt, men det er der næppe mange, som kunne sige sig fri for, naar de ellers tør gøre et alvorligt Skridt. Fader var utrættelig flittig, samvittighedsfuld i sin hele Færd og vel udrustet som Landmand og Administrator. Nu mødte han med fem Aars Erfaring fra Fredsholm, saa det maatte siges, at han i godt tredive Aars Alderen netop egnede sig til at overtage det store Gods. Under sin Virksomhed paa Fredsholm havde han fulgt alt nøje, og han ansaas bl. a. for at have anvendt meget paa Kvægets rigelige og rationelle Fodring. Fader havde gjort Bekendtskab med den unge Tes-

dorpf paa Ourupgaard, og hørte snart til dem, der skattede hans Dygtighed og gerne fulgte ham. Desuden havde der været jevnlig Omgang mellem Fredsholm og Knuthenborg, hvor Moders Søster var gift med den unge Udenrigsminister i Martsministeriet, Grev Fr. M. Knuth, og med den tiltalende og livlige cand. jur. H. Meincke, gift med Faders Søster og Forpagter paa Maribo Ladegaard.

I hele sin Gerning havde Fader en udmærket og elskelig Hjælp i Moder; ja, naar jeg skriver dette, er jeg naturligvis bange for, at min sønlige Følelse skal løbe for langt med mig, men jeg ved, at mange satte hende højt, og mine Forældres Samliv nærmer sig for mig til Idealet. Det kunde ikke have været saaledes, uden at Betingelserne havde været gode paa begge Sider.

Waldbygaard blev da mit Hjem. Jeg blev født i Efteraaret 1847. At jeg allerede har et Minde fra Treaarskrigen er jo ikke bogstaveligt at forstaa, men jeg husker, at der efter Krigen var Fest for de hjemvendte Soldater i den

nærliggende Landsby Kirke-Stillinge, hvor mine Forældre var med. Da jeg næste Morgen vaagnede, laa der ved min Seng en lille Kage fra Festen, og den har jeg aldrig glemt. Den blev for mig et Tegn paa „Aanden fra 48“, et Barns beskedne første Indtryk. Det blev efterfulgt af mange andre, og i mine Forestillinger kom Fædrelandet til at staa i den rigeste Glans; intet taalte Sammenligning dermed. „Dansken har Sejr vunden“ blev min Sang tidligt og silde; jeg nævner dette, fordi det var betegnende for Tiden og vistnok noget, hvortil man mange Steder kunde finde Sidestykker.

Som lille blev jeg en Del forkælet af min Moder. I Grunden var det imod hendes Principer, men hendes kærlige Sind blev stærkere end de, og jeg beklager det ikke, selv om en strengere Behandling sagtens havde været mig tjenligere. Jeg mindes hendes Sange, naar jeg sad paa hendes Skød, hendes smaa Stykker paa Klaveret, hendes glade Smil og Latter, hendes bekym-

WALDBYGAARD FØR OMBYGNINGEN

rede Udseende, naar noget ængstede eller skuffede hende, hendes Travlhed i Huset, alt præget af hendes Lyst til at gøre det godt for andre, af hendes Kærlighed til Mennesker og navnlig til Fader og os Børn.

Fader og Moder lignede hinanden i deres Følelse for Slægten og i deres store Gæstfrihed. De havde hver fem Søkende, som alle var gifte, saa det er mange Onkler og Tanter, mange Fætre og Kusiner, som jeg mindes fra min Barndom, og var der end selvfølgelig Forskel paa, hvor højt de stod anskrevne, mindes jeg aldrig andet end Venlighed og Kærlighed mod dem alle fra mine Forældres Side. Af mine Bedsteforældre har jeg kun kendt Moders Moder, som hver Sommer kom fra København ud til os. Hendes sunde, trofaste Sind, hendes Glæde over Børns og Børnebørns Fremgang, hendes Deltagelse, naar noget gik nogen af dem imod, hendes altid travle Tanke, der mest drejede sig om hendes nærmeste, var betegnende for hende og maaske for hendes Tid. Hendes nydelige lille Gammelkoneskikkelse hørte med, naar man skulde faa det rette Indtryk af en Sommerdag i Havestuen paa Waldbygaard. Hun havde sin Plads ved Vinduet, og Haandarbejdet holdtes flittigt i Gang.

Naar Onkel Knuth, som jeg dunkelt mindes, en sjælden Gang kom, lyttedes der til hans Ord med særlig Opmærksomhed; han talte venligt og alvorligt og havde altid noget af Ministeren over sig. Ved Siden af sit store Frisind havde han en bestemt Følelse af, at Adelen baade havde sine særlige Forpligtelser og sine Rettigheder. Forskellig fra ham var min Onkel Kammerherre Treschow fra Brahesborg, Søn af den bekendte Advokat, Gehejmeraad T. Han tog Livet gladere og kunde sætte hele den lille Kreds i godt Humør. Jeg tror, han var særlig fornøjet ved sine Besøg paa Waldbygaard, og dér vare de altid kærkomne, navnlig dog; naar han — som Reglen for Resten var — havde sin Hustru, Moders Søster, med. Af deres Børn var det især den ældste Søn, Kammerherre C. A. R. Treschow, Brahesborg, som lærte Landvæsen hos Fader, og den altid indtagende og elskværdige Datter, Benedicte, nu Etatsraadinde Frølich, som kom til at staa mit Hjem nær.

Først hen i Tredserne, efter at de havde købt Valdemarkilde (mellem Slagelse og Sorø), kom min Onkel, Konferensraad Thyge Stampe, hyppigt til os, og den gamle, originale Embedsmand fra

Udenrigsministeriet saa vel som hans underholdende, musikalske Hustru, Moders Søster, kom til at høre til Husets kære Gæster. Og min Onkel, Konferensraad, Jernbanedirektør Viggo Rothe, den smukke, høje Mand med det intelligente og karakterfulde Ansigt gjorde os de Besøg, som hans Arbejde tillod ham, navnlig naar min Tante og de fire Døtre om Sommeren var hos os, og det var godt at mærke, hvor glade de var, naar han saa ud til dem.

Men af min Moders Søkende kom hendes eneste Broder, Kammerherre, Guvernør Louis Rothe, der som ung juridisk Kandidat var gaaet ud til vore vestindiske Øer, jo kun sjældent til os. En fin og elskværdig Mand var han, og hans ideelle Syn paa Verden har bidraget til hans Haab om at faa noget ud af de vanskelige Forhold derovre. Havde han oplevet, hvad der nu gøres for vore Øer, vilde det have glædet ham. Men førte Forholdene med sig, at vi kun saa lidt til min Onkel, glædede vi os saa meget mere, naar min Tante, født Falbe, og deres Børn, som opholdt sig en Del her i Landet, kom. Børnene var de to nu saa vel kendte Sønner Kammerherrerne Carl og William Rothe, den første Direktør for den almindelige Enkekasse og tidligere Kavalier hos Hs. kgl. Højhed Prins Valdemar, den anden Hofmarskal hos Deres Maj. Kongen og Dronningen, samt Datteren Kammerherreinde Clara Falbe, og Plejedatteren Alma Trepka, senere Professorinde Carl Bloch, begge bekendte for deres sjældne Skønhed og Elskværdighed. Døden bortrev dem altfor tidligt.

Ligesaa kærkomne Gæster som de mange af Moders Slægt var hos mine Forældre, ligesaa megen Pris satte de paa at se dem af Faders Slægt, der kom til os, men disses Besøg blev hverken saa hyppige eller saa langvarige.

Tidligst mindes jeg Faders Tante, den elskelige gamle Tante Ane Smith, men hendes Besøg hørte snart op paa Grund af hendes Alder, og min venlige gamle Onkel, Kammerraad Bergsøe, der havde været gift med en Søster af Fader. Hun var allerede død i en ung Alder. Han var Bestyrer af den kongelige Porcellænsfabrik og vel kendt som „Administratoren“ i V. Bergsøes „Den gamle Fabrik“.

Naar min Onkel, Etatsraad O. B. Suhr kom til Waldbygaard, var der megen Glæde, og ved festlige Lejligheder kunde min Onkel, der ved Siden

af Forretningsmandens Alvor havde Akademikerens Kundskaber og Vid, sætte Stemningen op, og saa kunde Godheden og Lunet lyse ham ud af Øjnene. Hans Hustru, Moders Barndomsveninde, følte sig ogsaa hjemme hos os, og det samme gjaldt Døtrene og Sønnen. Af de første blev den ældste senere min Broders Hustru, og da han

seum for Ethnografi og Geografi. Min Onkels Dygtighed og hans Kærlighed til de gamle, hjemlige Forhold, i hvilke han dog fandt meget, som han mente burde være ændret allerede dengang, tiltalte og interesserede os alle, og vi beundrede hans Forretningstalent og Fremgang i det fjerne Land.

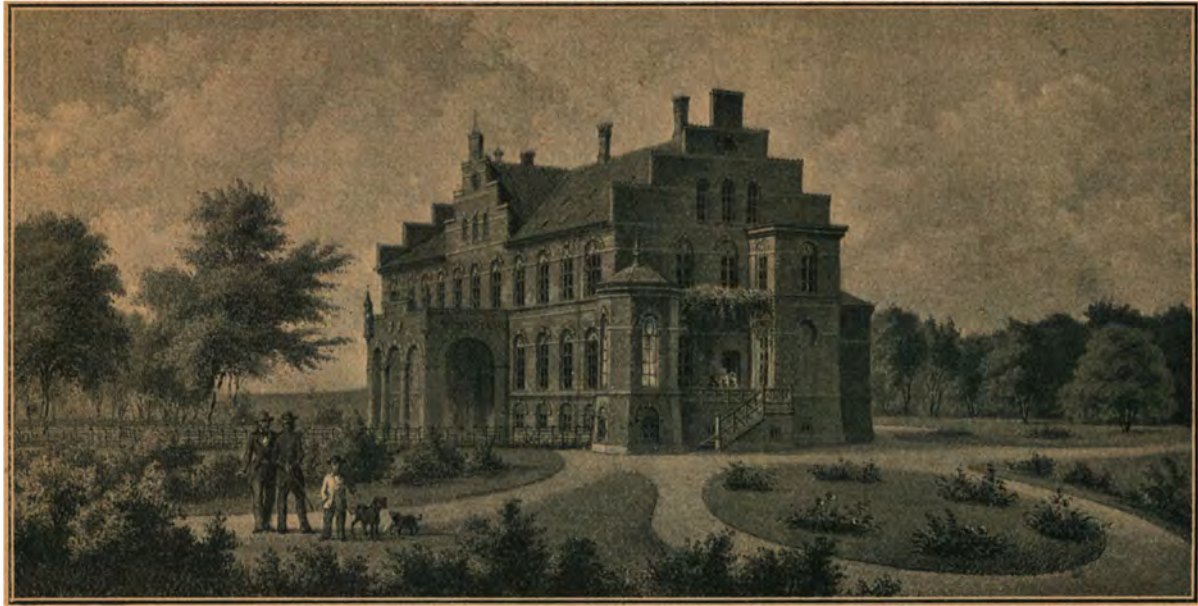
HOFJÆGERMESTER A. V. BECH OG HUSTRU, f. ROTHE.

efter Faders Død overtog Waldbygaard, fik hun jo Moders Plads i det gamle Hjem. Kun altfor tidligt gik hun bort, og min Broder forvandt aldrig Tabet.

Min Onkel Meinckes fra Lolland glædede os af og til ved at komme, men underligt nok saas vi mere med min Farbroder, Consul Edv. Bechs fra Poughkeepsie i Staten New York end med flere af Familiens herboende Medlemmer. Under de urolige Forhold i Krisen 1857 tog nemlig min Tante med Børnene hertil, og mine Forældre vare glade ved at kunne have dem under deres Tag. Ti Aar senere kom de igen; min Onkel var da med, og nu foregik der en Tilbagevenden af Forældre og Døtre fra Amerika til Europa. Den ene Datter, Kammerherreinde Oxholm paa Rosenfeldt ved Vordingborg er kendt af mange for sit betydelige Arbejde for Kvindesagen og Skyttesagen, den anden, den ældre, boer i Stuttgart som Enke efter Grev v. Linden, og de have der sat sig et smukt Minde ved Oprettelsen af det Lindenske Mu-

Naar min Faders Broder, Etatsraad I. Bech, Ejer af Løveapotheket i København, kom med sin Familie, var det som et oplivende Pust fra Hovedstaden, og da de senere kom til at bo paa Taarnborg ved Korsør, fik vi derved alle en kærkommen Forøgelse af Omgangskredsen, saa meget mere som der blev to Hjem, et paa Taarnborg og et andet paa den tidligere dertil hørende Gaard, Kruusesminde. Begge Gaardene, som blev drevet af mine to Fætre, blev inden lang Tid bekendte for deres gode Landbrug og rummede hyggelige og smukke Hjem. Min Fætter paa Kruusesminde havde som ung Landmand været Bestyrer af Hovedgaarden Brorup, som Fader købte sidst i Halvtredserne.

Som Gæster paa Waldbygaard maa endelig nævnes mine Fætre og min Kusine Bergsøe. Professor Dr. Vilh. Bergsøe er jo vel kendt som Forfatter. „Fra Piazza del Popolo“ hører til vore mest læste og bedst skrevne Bøger. I „De forbistrede Drengene“ omtaler han Hjemmet paa Waldbygaard,

WALDBYGAARDS HOVEDBYGNING

og jeg mindes ham paa hans Ture med Botaniserkassen og de smaa Insektglas. En flittig og kyndig Samler var han og en lovende Forsker, men det var hans Romaner, der senere skulde gøre hans Navn bekendt. Hans Søster Clara havde mange æstetiske Interesser, Pastor Sophus Bergsøe, der i flere Aar var Landmand, inden han gav sig til at studere Theologi, og den døvstumme Kobberstikker og Blomstermaler Johan vare ogsaa velkomne Gæster hos mine Forældre.

I Omegnen havde de mange gode Venner. Dr. V. Rothe, Moders Fætter, Præst i Vemmeløv, og hans elskværdige Familie, Ungdomsvennen, Landsthingsmand, Etatsraad Jakobsens, Falkenstein, Godsejer Brøndstedts paa Gyldenholm og mange flere. Heller ikke glemmer jeg Provst Zahles i Stillinge. Tydeligt staar en Aften i Julen for mig, da vi efter nogle fornøjelige Timer derovre skulde køre hjem, og den gamle Præst raabte sit „Farvel og god rolig Nat“ fra Stentrappen ud til os i den klare Frostluft.

Min Broder, søm var fire Aar ældre end jeg, kom i Herlufsholms Skole i 1854. Jeg mindes, at jeg allerede saa op til ham som til en meget stor Dreng, da han var otte Aar, og da han nu i elleve Aars Alderen kom langt bort til den lærde Skole, steg han naturligvis endnu mere i mine Øjne. Senere kom den Fortrolighed og det broderlige Forhold imellem os, som jeg kom til at skatte saa højt.

Jeg blev undervist af en dygtig og elskværdig Huslærer, næsten hele Tiden ene, og kom til at holde meget af min Lærer, men det havde maaske været bedre for mig, om jeg havde haft Kammerater.

Men havde jeg ikke jevnaldrende, skulde det dog ske, at jeg fik Søskende, idet jeg fik to Søstre, den ene i 1857, den anden i 1859. Mine Forældres Glæde herover var stor, og deres Lykke var vel nu paa det højeste. De var i deres bedste Aar, og Hjemmet var beriget med de to søde Smaapiger, som ogsaa i de kommende Aar beredte dem og os Brødre saa uendelig megen Glæde.

Jeg kom i 1859 ind i Sorø Akademis Skole. Hjemveen, som jeg ikke undgik, mildnedes meget derved, at jeg paa Grund af den korte Afstand hyppigt kunde komme hjem, men alligevel føltes Forskellen mellem det forvænnende Liv hjemme og Livet i Skolen stærkt. Om jeg end gik noget igennem dengang, tror jeg, det har været sundt. Men med min Optagelse i Skolen i Sorø begyndte et nyt Afsnit af mit Liv; det daglige Samvær i Hjemmet med Forældre og Søskende, ja med alle dem, som der færdedes, var jo ombyttet med de fremmede Forhold, der for en noget forvænt Dreng mindede en hel Del om de spartanske.

Foruden de hyppige Søndags- og Feriebesøg havde jeg dog Brevene hjemmefra, navnlig fra

Moder. De glædede og retledede mig mange Gange.

For Livet hjemme havde det iøvrigt allerede flere Aar, førend jeg kom til Sorø, været en stor Begivenhed, at Fader havde opført en anseelig to Etages Hovedbygning. Da den skulde indvies, spurgte Gaardens Digter, den fortræffelige gamle Vægter, om han ikke nok kunde kalde den et Slot, og det fik han Lov til, om Fader end mente, at det var altfor meget; men i Sammenligning med den gamle beskedne Bolig, som nu absolut ikke var tidssvarende, men hvor vi for Resten havde havt herlige Aar, var Navnet ingenlunde uberettiget. Faders Fætter, Arkitekt Winstrup, dengang i Flensborg, gav Tegningen, og med ham blev alt drøftet skriftlig eller mundlig. Opførelsen tog fra 1852 til 1854, og i 1855 var Bygningen taget helt i Brug. Livet i den blev rigere og lettere, men Tonen var og blev uforandret den samme hyggelige, venlige og fornøjelige.

Efterhaanden som jeg i Udvikling gik frem, saa jeg selvfølgelig mine Forældre og Hjemmet paa modnere Maade, og jeg kom til at nyde godt af de Interesser, som Fader i saa rigt Maal havde ved Siden af sin Hovedgerning. Man kunde med Rette sige, at intet menneskeligt var ham fremmed. En Sag, der laa ham paa Hjerte — og Moder mindst ligesaa meget — var Forholdet til Landarbejderne. Ved mange Lejligheder kom det paa Tale. I politisk Henseende var Fader konservativ, men hvis han, hvad det engang saa ud til, var kommen ind i Landstinget, havde han utvivlsomt der søgt at jevne og mægle mellem dem, der stod skarpt imod hinanden. Han vilde have lært noget af den Tid, hvori han havde levet og arbejdet, og Mænd som han vilde sikkert have gjort godt.

Faders Interesse for Hedernes Forvandling til Skov og for Træplantning paa alle til Ager og Eng uskikkede Steder var tidligt kommet frem og var

meget stor. Foruden at han plantede hjemme paa dertil egnede Arealer, købte han Gaarden Moselund mellem Silkeborg og Herning, og der plantede han en Del allerede sidst i Halvtredserne.

Hvad der i mange Aar beskæftigede ham, var hans Samling af Antikviteter. Først drejede det sig om, hvad der paa Gaardens Marker og i Omegnen fandtes af Sten-, Jern- og Broncesager, senere tog han mere med. Jeg mindes at have været med høm paa Oldnordisk Museum og der at have talt med „gamle Thomsen“. Med Kammerherre Worsaa, den senere Museumsdirektør, stod han paa venskabelig Fod.

Senere udvidede Fader sit Samleromraade, og fra min tidlige Barndom mindes jeg hans Kærlighed til Malerkunst og Skulptur. Men hans Interesse for landøkonomiske og offentlige Forhold mindskedes ikke ved hans Samlelyst. Han deltog gerne i det landøkonomiske Foreningsliv, var i mange Aar Medlem af Sorø Amtsraad, var med ved Landmandsbankens Stiftelse og i dens Bankraad og i mange andre større og mindre Foretagender af almen Betydning.

Helt igennem har mit Hjem paavirket mig, og mine Forældres Eksempel har haft den største Betydning for mig; endnu den Dag i Dag er det ofte afgørende for mig, hvad jeg mener, at de vilde have fundet rigtigt i dette eller hint Tilfælde.

Da jeg havde faaet mit eget Hjem, blev dette jo mit Livs Midtpunkt, men med inderlig Taknemlighed mindes jeg al den Kærlighed, som mine Forældre viste min Hustrus og mit unge Hjem, viste os og vore Børn. Trofast, kærligt og dygtigt bevarede min Broder Waldbygaard i mange Aar, og hans Søn har med sin Hustru overtaget Hjemmet. De leder det i den gamle Aand. Gid de unge i mange Aar maa have Fremgang og Held i deres Gerning, og gid Hjemmet Slægt efter Slægt maa huse elskværdige, lykkelige og dygtige Mennesker.

Dr. phil. RUDOLPH BERGH

MINDER FRA MIT HJEM

ET Hjem, baaret af saa egenartede Personligheder som mine Forældre, maatte selvfølgelig have et meget udtalt Særpræg. Naar jeg i faa Ord skulde fremhæve dets væsentligste Ejendommeligheder, vilde jeg sige: Enkelhed, Frugalitet i den daglige Levemaade, stor Sundhed i Tænkemaade og rig Udfoldelse af aandeligt Liv, stor Gjæstfrihed, som dog ikke udelukkede en høj Grad af Eksklusivitet, og sidst, ikke mindst en ualmindelig stærk Arbejdsomhed, en Forening af alt dette dannede det Interieur, i hvilket jeg havde den Lykke at voxe op.

Det hele Milieu var jo ganske vist i høj Grad forskjelligt fra det nuværende: Hjemmene vare i det hele mindre anlagt paa det udvortes; Luxus'en og Praetet havde selv i mindre dannede Kredse langtfra de Dimensioner som nu; man var i det hele solidere, mere gedigen. Interesserne vare ogsaa af betydelig højere Art end nu: Muskelgeniernes (Sportsintelligensernes) og Filmtheatrenes Epoche var endnu ikke oprunden. Videnskaben

stod i højere Anseelse end Pengesækken, og Kunst og Gjøgler var to forskellige Ting.

Men mine Forældres Hjem var ogsaa i den daværende Tid noget for sig. En saa ren Idealisme, som her var tilstede, og en Forening af to saa maalbevidste, karakterfaste Mennesker som begge mine Forældre er det ikke hyppigt at træffe. Desuden var min Fader saa alsidig — „*nil humani a me alienum puto*“ kunde han med Rette sige — og med hans enorme Arbejdskraft og Villie et sjældent Mønster at have for Øje. Og min Moder var trods sit svagere Helbred ikke mindre dygtig og energisk med det, hvori hun havde sine Pligter.

Jeg blev saa at sige flasket

op med Natur, Videnskab og Kunst. I Hjemmet havde vi næsten bestandig levende Dyr, først forskellige Fugle, senere et stort Terrarium med Landsalamandre og Aquarier med mange Slags Ferskvandsdyr. Meget tydeligt husker jeg, hvorledes min Moder, da vi paa en Tour i Dyrehaven traf paa en Snog, og jeg forbauset spurgte hende, hvad det var,

DR. PHIL. RUDOLPH BERGH 12 AAR GAMMEL
MALET AF PROF. JENSEN

hvorledes hun saa — ganske i Modsætning til de fleste Damer — strax tog Snogen op i sine Hænder for at vise mig den. For mine Salamandre interesserede hun sig levende og var for dem (ligesom hun var det for ikke faa Mennesker) en udmærket Sygeplejerske, naar de fik Saar paa Huden. Og noget af den første Poesi, jeg lærte af hende, var de af Glæde over Naturen fyldte Vers af Adam Homos Barndom, i hvilke hans Moder forklarer ham, hvad det er „at være“. Naar jeg saaledes navnlig gjennem min Moder lededes til at forstaa

tog Sagen mere borgerligt og realistisk og mente, at naar den Ene fandt et lille Ben, som den Anden havde overset, geraadede denne saaledes i Raseri, at de snart laa i Haarene paa hinanden. Hvilken Opfattelse jo ikke sjeldent kan have sin Rigtighed.

Mine Forældres Hus var i højeste Grad gjæstfrit. Undertiden havde de Slægtninge eller Venner boende hos sig Maaneder igjennem. Saaledes blev Vilhelm Bergsøe i hans haarde Sygdomsperiode troligt plejet hos dem; senere opholdt den tyske Zoolog H. v. Ihering (Søn af den berømte Rets-

PROFESSOR RUDOLPH BERGH OG HUSTRU
MALET AF P. S. KRØYER

at nyde Naturen og gennem hende fik mine første dybere musikalske Indtryk (Mozart, Schubert, Schumann), som har været af saa stor Betydning for mig senere, saa aabnede min Fader mine Øjne for Naturvidenskaben. Han, den søgte og højt ansete Læge var jo dog først og fremmest med Liv og Sjæl Videnskabsmand, videnskabelig Forsker. Man kunde lære saa meget af ham: hans Viden var saa stor paa saa mange Omraader. Og særlig kom under hans Ægide Ærefrygten for den videnskabelige Forsknings Hellighed til at blive En fra Barnsben i Kjødets skaaret. Han var jo ikke blot Læge, men af Liebhaberi Zoolog, og som saadan ikke mindre bekjendt og anset end som Læge. Særlig Naturforskerne havde han stor Veneration for, og naar disse ofte stredes paa en meget smaalig Maade, betegnede han dem som „*vatum irritabile genus*“ (Sandsigernes pirrelige Slægt), medens min Moder

lærde) sig et Par Gange i flere Maaneder hos mine Forældre, medens han arbejdede paa vort zoologiske Musæum; en ypperlig Lejlighed for mig til allerede som Dreng og ung Student at lære tysk Samtalesprog. — Desuden holdt mine Forældre hver Aften aabent Hus for deres Venner. Det var ikke nogen overvættets stor, men en meget udsøgt Kreds, som færdedes der, og det var i høj Grad aandeligt stimulerende for en Dreng og ganske ung Mand at følge de Samtaler, der førtes af de Kunstnere og Videnskabsmænd, som vare hyppige Gjæster. Jeg sad snart stærkt fordybet i Heine, snart i Shakespeare og forfattede som 13—14 Aars Dreng hele tre Tragedier af den mest blodtørstige Art (omtrent alle Personerne omkom). Engang havde jeg ogsaa med nogle Kammerater foranstaltet en Opførelse af Falstaff-Scenerne af Kong Henrik den 4de, 1ste Del for

et udvalgt Publikum (hvoriblandt Fru Professorinde Phister); desværre var jeg den eneste af os, der havde gjort mig den Ulejlighed at lære min Rolle.

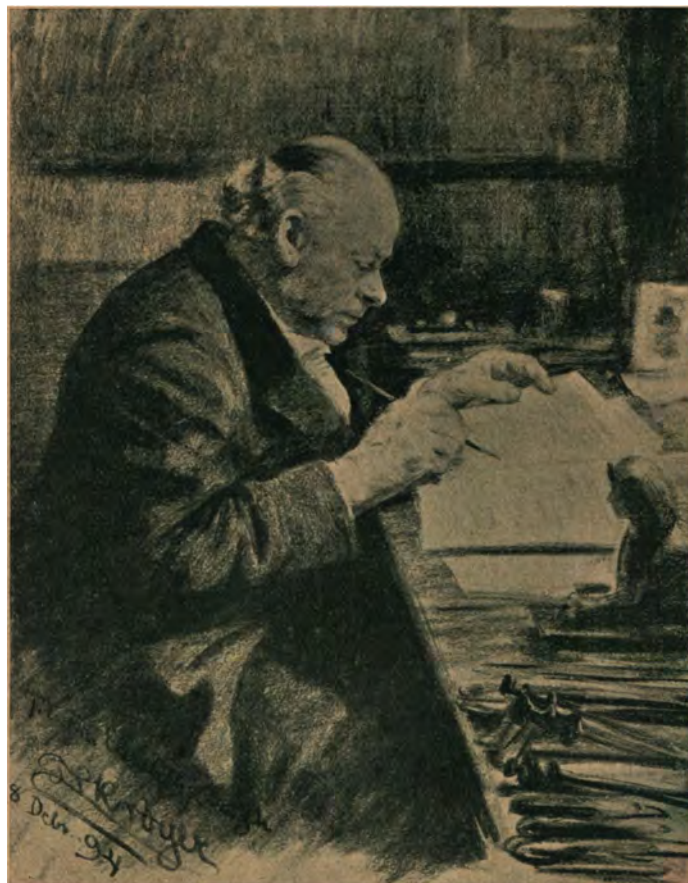
Kortspil var banlyst fra mine Forældres Hus. Min Fader hadede Kort som dræbende al virkelig Samtale. Paa et vist Tidspunkt havde vi Drengene megen Lyst til at spille, men det blev os strengt forbudt af Fader. Dermed steg selvfølgelig Lysten. Men min Moder var mere statsklog: hun fik endelig sat igjennem, at vi til Jul fik et Par fine Kortspil, idet hun sagde til min Fader, at vi nok vilde tabe Lysten, naar vi først havde Kortene. Og saaledes gik det. Da vi i 8—14 Dage havde spillet fra Morgenstunden af, var Fornøjelsen gaaet fløjten, og Kortene blev ikke mere rørte.

Størstedelen af min Barndom og min hele Studentertid boede vi i et gammelt Hus i Snaregade,

i en alt andet end elegant Egn af Kjøbenhavn. Selskaber gav mine Forældre dengang kun yderst sjældent, og hvor vare disse frie for den Luxus i

Mad og Drikke, som senere desværre er blevet god Tone, selv blandt mange virkelig Dannede. Da denne Uskik ogsaa kom ind blandt Kolleger, som han omgikkes, maatte min Fader nogenslunde holde Trop med dem. Men han kunde ikke lide dette. Hellere end til Yppighed og Fraadsen gav han Penge ud til Bøger, Instrumenter og Rejser, og meget tidligt — allerede fra mit 12te Aar — opnaede jeg den Lykke, Gang efter Gang, at se fremmede Byer og Egne og Mennesker.

I disse Omgivelser er jeg voxet op, og naar jeg ikke har faaet mere udrettet i Verden, saa ligger det ialtfald ikke i Mangel paa Impulser fra mit første Hjem.

PROFESSOR RUDOLPH BERGH
TEGNET AF P. S. KRØYER

Rudolph Bergh

MIT HJEM

FOR hundrede Aar siden stod Europa som saa ofte før i Folkevandringens Tegn. Napoleons Hære bugtede sig frem overalt i Europa og flyttede rundt med Bønder, Løbere og Springere paa det store Skakbrædt.

Blandt de Bønder, der blev forslaaede over i den anden Ende af Brædtet, var ogsaa min Farfader Hedde Jansen Ehlers. Han var født i Norden i Ostfriesland, hvor Oldefader var Handeltgartner, den 1. April 1784.

Da Bedstefader var 14 Aar gammel, kom han i Malerlære, og da han var 18 Aar ud at rejse paa Professionen i to Aar og blev confirmeret, da han var 20 Aar gammel.

1805 udvandrede han til Danmark, hvor han i København fik Arbejde som Malersvend og samtidig fulgte Akademiets Undervisning. Professor *Abildgaard* lagde Mærke til den unge Mand og anbragte ham paa Decorationsarbejde paa Godset Lindholm mellem Roskilde og Holbæk. Her mødte Skæbnen ham i Skikkelse af Kammerjomfruen paa Godset Jomfru *Anne Kruse*, Datter af en Skibskaptajn i Trondhjem, og fra nu af slog han Rod i Roskilde. Inden Brylluppet, som fandt Sted 1808, vandrede han paa sin Fod tilbage til sin Hjemstavn og atter tilbage igen.

Paa Tilbagevejen gennem Hamburg blev han opsnappet af Franskændene, som paa Grund af hans Afstamning ansaa ham for en brugbar Soldat til den store Armé. Det var General *Dupas*

Tropper, der det Aar holdt Hamburg besat. Men Altona (all-to-nah – allzu nah) var jo heldigvis ikke langt borte, og *Hedde Jansen* var ikke fransk Soldat mere end 24 Timer og ilede hjem til den ventende Brud.

1809 erhvervede han sig Borgerskab i Roskilde, og her levede han indtil sin Død den 30. Januar 1859. Hans Medborgere gjorde udstrakt Brug af den efter Datidens Forhold vidtberejste Mands Evner og Erfaring. Allerede i sit 27. Aar blev han Fattigforstander og fra 1824—1853 var han uafbrudt Borgerrepræsentant og i idelig Activitet til Byens bedste. Han sad i Havneudvalget, i Mark-, Bygnings- og Brolægningskomiteen og har navnlig indlagt sig store Fortjenester af Roskilde Havns Forbedring.

Indløbsrenden i Fjorden bragtes under hans Ledelse fra 3 Fods Dybde ned til 10 Fod. Han skaanede aldrig sin egen Person, naar det gjaldt den kære Bys bedste. Han laa ofte selv i stormende Vejr ude i aaben Baad for at passe paa Arbejderne, der opmudrede Renden fem Fjerdingvej fra Byen. „Hvis vi, der skal føre Tilsyn med Arbejdet, holder os borte, naar det stormer derude, saa gaar Arbejdet helt i Staa. Det er netop i saadant Vejr, Arbejderne mindst venter mig, og derfor maa jeg derud!“ Saaledes svarede han en Ven, der fraraadede ham at sejle ud paa Fjorden en Dag, da det var Bygevejr. Denne Lyst til at føre skarp Kontrol nedarvedes i lige saa udpræget Grad

paa min Fader, den senere Borgmester i København. Ligeledes genfinder vi hos Bedstefader et andet Karaktertræk, som gik igen hos Fader og som ogsaa jeg tør rose mig af at have arvet: Sparsommelighed med andres, specielt med det offentliges Midler. Da Roskilde Havnerende 1834 saa det første virkelige Skib passere ind, var det Bedstefaders største Triumf, at Omkostningerne ved den første Uddybning til 8 Fod havde holdt sig 2000 Rdl. under den approberede Overslagssum.

Jeg ved, at min afdøde Faders Sparsommelighed og spartanske Hævdelse af de budgetterede Summer har været Genstand for megen Kritik under hans kommunale Virksomhed, og jeg véd vel, at han ikke har skaffet Byen imponerende Pragtbygninger. Men i hans Tid var der al Tid Balance i Budgettet, og nogle af de Foretagender, som han var økonomisk Leder af, f. Ex. Kommunehospitalet og Ørstedsparkens Anlæg, tæller dog endnu med til Seværdighederne. Og der var en stille Overbevisning i den Læresætning, som han saa ofte foredrog for

mig i mine unge Aar: „Sparsommelighed er en Dyd; men *sværest* er det at være sparsommelig med *andres* Penge; sine egne har man Lov at rutte med som man vil.“

Desuden sad Bedstefader fra 1830 som Medlem af Forskønnelsesforeningen i Roskilde og arbejdede ivrig paa ved Anlæg af smukke Spadsereveje, særlig Strandalléen, Langelinie, Bellevuestien og Stien fra Bedstefaders Ejendom Kobbermøllen til Klostermarken, at glæde og opmuntre sine Medborgere. Til Kobbermøllens Have var der Adgang for alle.

Kunsten havde en ivrig Dyrker i Bedstefader; lige til de seneste Aar i sit Liv besørgede han Tegne-Undervisningen i baade Kathedralskolen, Borgerskolen og Tegneskolen.

Hans Tillid til Haandværkets bærende Kraft var ubegrænset.

Da Fader opmuntret af H. C. Ørsted viede sig det polytekniske Studium, der var et den Gang ukendt Fag i Danmark (Fader var den allerførste Kandidat, der udgik fra den polytekniske Lærestanstalt med Examen i anvendt Naturvidenskab Foraaret 1835), da rystede den gamle Roskildemaler paa Hovedet og sagde til sin Søn, at det jo ikke var udelukket, at det Studentmageri kunde

føre til noget, men at det var rart at have et Haandværk at falde tilbage paa, og derfor skulde den unge Mand først gøre Svendestykke som Maler. Og saaledes blev det. Fader har gjort Svendestykke som Maler, og dette Kuriosum befinder sig i min yngste Søsters Therese Zahlmanns Eje.

Faders første Studieaar var Smaakaars; det var et Studereliv og intet Studenterliv. Adspredelserne var faa. Om Lørdagen gæstede han en gammel Ven, en pensioneret Renteskriver (Navnet har jeg glemt), der boede i Vartov, og fik en Passiar med ham

til en lille Romtoddy. En Gang, da Fader havde vundet nogle Penge i Talloetteriet, skulde han efter Løfte traktere Kammeraterne med „varm Aftensmad“. Det blev udført paa den Maade, at det skaarne Smørrebrød blev varmet paa Kakkelovnen inden det blev budt om. „Værsgod! der er den varme Mad.“ Men den Opfindelse fik han Bank for af Kammeraterne. Det var paa Borchs Collegium, hvor han kom ind 1833.

Efter endt polyteknisk Examen kom han to Aar til Udlandet. Blandt hans efterladte Papirer fandtes en morsom Carricatur af Fader, signeret *Heinr. Türck*, München. 8. Nov. 1838 og overskrevet: „Leder- Bier- und Müntz-Fabrikant in Copenhagen.“ (Fader havde været Assistent paa Mønten i ét Aar og studerede i München Garveriteknik

MALERMESTER HEDDE JANSEN EHLERS
EFTER MALERI AF MARSTRAND
(Skyttetavle fra Roskilde Skydeselskab i den Hirschsprungske Samling)

og bayersk Ølbryggeri.) Carriaturen er meget vellykket, særlig den store Hat og det store Baghovede. Ved Hjemkomsten blev han 1839 – 46 ansat som Fabrikkontrollør i Altona og avancerede 1846 til Kommitteret i det kgl. Generaltoldkammer og Commercekollegium samme Sted indtil første slesvigske Krig. Hans trekantede Hat og hans Paradekaarde vakte al Tid senere hen berettiget Opsigt, naar jeg i mine yngre Skoleaar deltog i Fastelavnsløjer i Skolegaarden i Borgerdydskolen paa Christianshavn.

Ved Trearskrigens Udbrud blev Fader cst. Fabriksdirektør og Bestyrer af den kgl. Porcelænsfabrik, men sprang 1849 over til Frederiksværk, i hvis Bestyrelse han havde siddet i sex Aar men hvor han nu blev Enebestyrer, indtil han i 1858 blev Borgmester i København.

Ved sine formaaende Beskyttere, *H. C. Ørsted* og *Jonas Collin* og ved sit Ægteskab med *L. N. Hvidts* Datter fik han Indpas i de ledende Kredse i Hovedstaden.

Han blev første Gang gift med *Charlotte Henriette Hvidt*, men hun døde i første Barselseng, og den eneste Datter døde 8. Juni 1847 af Skarlagensfeber i 9-Aars Alderen.

Forbindelsen med det *Hvidtske* Hus var særdeles inderlig og for alle Efterkommere af *L. N. Hvidt* nærede Fader en urokkelig Hengivenhed. Han ligger begravet ved sin Svigerfaders Side i det *Hvidtske* Familiegravsted paa Assistenskirkegaard.

Anden Gang giftede han sig 24. Oktbr. 1861 med *Agnes Birgitte Arctander* f. 1832, Datter af Sognepræst A. til Klinte pr. Bogense. Han havde gjort min Moders Bekendtskab, da hun var Huslærerinde hos Provst, senere Landstingsmand *Linnemann* i Raklev paa Refsnæs. Til Familien *Linnemann* var Fader ogsaa knyttet ved et varmt Venskab, der særlig gjaldt Nationalbankdirektør, Konferensraad *Linnemann*, den tidligere Borgmester i København.

Min Moder fandt en overordentlig venlig Optagelse i disse Kredse, baade den Hvidtske og den Linnemannske, og Fader tog sig med stor Kærlighed af Moders yngre Søskende, af hvilke de yngste, nuværende Distriktslæge *Hans Arctander* i Storeheddinge og *Eleonora Arctander* (senere gift med Dampmøller *Bay*, Nakskov) opdroges med os næsten som ældre Søskende.

Vi er fem Søskende, som alle endnu er i Live. Efter mig, den ældste (f. 1863), kommer med to-

aarige Mellemrum min ældste Søster *Anna Charlottte* gift med Bankbestyrer i Landmandsbanken *Ludvig Theisen*, min Broder Concertsangeren *Svend Valdemar*, den yngste Søster *Therese Agnete*, gift med Borgmester i Hillerød *Zahlmann* samt den yngste Broder Grosserer, cand. phil. *Jonas Nicolaj Ehlers*. I alle Navne paa mine Søskende finder man Faders rørende Kærlighed til Familierne *Hvidt* og *Collin* constateret.

Husførelsen i Hjemmet var tarvelig. Husholdningen kostede maa-ske alligevel mange

Penge; men det var fordi Bordet var saa stort. Huset stod al Tid aabent for Slægt og Venner. Aldrig blev der sagt nej, naar vi bad om at invitere en Legekammerat hjem.

Men Traktementet var aldrig overdaadigt og gennemført ædrueligt. Fra min Studentertid mindes jeg mange gæstfri Huse, hvor der kom hed Vin paa Bordet, saasnart der kom Gæster; det var en Undtagelse, naar der serveredes stærke Drikke i mit Hjem; Fader forskrev selv sin Vin fra Bordeaux sammen med sin intime Ven, Etatsraad *Isberg*, min Gudfader. Men den serveredes kun om Søndagen med et enkelt Glas til Fader og til Moder; senere da Børnene blev større kunde der ogsaa falde et Belønningsglas af til dem, der ansaas for værdige, trængende eller som tiggede ihærdigt hos Moder. Hos Fader nyttede det ikke at bede to Gange.

BORGMESTER, KONFERENTSRAAD EHLERS
SOM YNGLING I TYVÆRNE
Efter gammelt Daguerreotypi (aldrig offentliggjort)

ROSKILDE DOMKIRKE SET FRA MALERMESTER EHLERS' EJENDOM „KOBBERMØLLEN“
TEGNET AF DEN SENERE BORGMESTER

Champagne ansaas for en forskrækkelig Luxus (ligesaa Telegrammer, som Fader ikke kunde fordrage, ligesom Moder aldrig i sin høje Alder — nu 81 — har anerkendt Telefonen). Denne Drik skænkedes kun én Gang om Aaret ved Faders Fødselsdag den 19. Oktober, naar Overpræsidenten, Kammerhefre *Rosenørn*, Vicepolitidirektør *Eugen Petersen*, Borgmestrene *Knudsen*, *Larsen*, *Gammeltoft* og *H. N. Hansen*, Konferensraad *S. Linne-mann*, Etatsraad *S. W. Isberg*, og hans Svoger Prokurist *E. Møller*. Havnekaptajn *Lüders*, Kommandør *Christiansen*, Prof. *Julius Thomsen*, Dr. *Engelsted*, Gasværksbestyrer *Howitz* og Vandværksbestyrer *Poulsen*, Mægler *Edvard Hvidt* og Direktør *L. N. Hvidt* blev indbudt. Det var en fast Kreds, der vexlede grumme lidt.

Huslægen var altid indbudt; det var i mine Drengear Etatsrad *Hansen* (Direktør for den kgl. Vaccinationsanstalt), som vi Børn ikke elskede, fordi han al Tid ordinerede amerikansk Olie til at begynde med. Senere blev Overkirurg Prof. *Axel Holmer* og efter ham Overkirurg Prof. *Axel*

Iversen Huslæger. Kær og stadig Gæst i Hjemmet var Moders Fætter Dr. med. *Christian Fenger* (Broder til Provst Matthias F. † 1902 som Prof. i Kirurgi i Chicago). Det skyldes ubetinget denne elskelige Slægtnings Paavirkning, at jeg allerede længe før min Studenterexamen erklærede at ville være Læge og praktiserede i Hjemmet i alle forekommende Tilfælde indtil Huslægen optraadte. Ham elskede jeg, uagtet han en Gang penslede mig med Terpentin, da jeg havde Rosen i Ansigtet. Det gjorde saa ondt, at jeg kan huske Svien endnu. I Begyndelsen af Halvfemserne var det paa et hængende Aar, at jeg var taget over til Chicago, hvor han da allerede havde en meget anset Stilling og tilbød at poussere mig frem. Men Hjemmeføddningen vandt Overhaand over min store Kærlighed til den Mand, der var min Ungdoms Ideal.

Paa Faders Fødselsdag vankede der ogsaa Østers. Jeg troer Normen var 4 Østers pr. Gæst og to i Reserve. Vi fem Børn spiste i det største Barneværelse og blev aldrig indladt i Spisestuen før ved Kransekagen. Det varede mange Aar, inden

der serveredes Is. Men det hændte én Gang (jeg var 11 Aar den Gang), at en enlig Østers naaede ned i Barneværelset, og alle vi Børn spiste af den mærkelige Lækkerbidsken. Der var mer end nok til os alle fem i den ene Østers.

Kun én Luxus var Fader hengiven til: han røg meget fine og stærke Habana Cigarer. Da jeg i en Alder af 13 Aar debuterede som Tobaksrøger (om det var med Kirsebærblade eller med Spansk-rør kan jeg ikke huske; jeg har smagt begge Dele) saa hændte det en Gang, at jeg holdt Collegium med jævnaldrende Kammerater oppe paa Loftet i Ejendommen Holmens Kanal Nr. 5. Fader opdagede os deroppe og jog os alle ned i Lejligheden. Dernede holdt han en Formaningstale til os, som omtrent havde det Indhold, at vi ikke gerne maatte stikke Ild paa Huset ved at røge paa et Sted, hvor der ikke var hensat Askebægere, men at hans Arbejdsværelse og hans fine Cigarer stod til „de Herrers“ Afbenyttelse naarsomhelst de ønskede. Da Røgning altsaa ikke længere for mig havde den Tillokkelse, som den forbudne Frugt al Tid har, ophørte jeg snart med at røge, og røger næsten ikke Tobak. Paa samme Maade er det gaaet min Broder Sangeren, der heller ikke bryder sig om Tobak, medens min yngste Broder Nicolaj, der er opdraget efter de samme liberale Principper, er bleven en ligesaa incarneret Røger som Fader var.

De Kammerater, der blev overraskede sammen med mig paa Loftet, nød derimod i lang Tid godt af Faders fine Cigarer, idet jeg langt hen i Fremtiden fortolkede Faders Liberalitet saaledes, at jeg villigt trakterede mine Kammerater med Faders fine Cigarer, naar de gæstede os og fyldte deres Lommer, naar de forlod os. Saa selv om jeg ikke røg, troer jeg dog ikke, at Fader sparede mange Penge *derved*.

Forlystelser havde vi Børn ikke mange af, naar jeg undtager Børneballerne om Vinteren,

der kun morede Søstrene og ingen af os tre Drengene.

Fader gik *aldrig* i Theatret. Moder holdt meget af Theatret og var gærne Abonnent i Etatsraad Isbergs Loge. Naar et Stykke havde gaaet flere Gange, eller naar der var Balletdivertissement i Slutningen af Forestillingen, hændte det, at Børnene fik Lov til at komme i Theatret *efter* det første Stykke.

Om Sommeren kendte Fader kun Tivoli. Landliggeri var desværre Fader en Vederstyggelighed. Først da langt Slid havde ældet ham og ødelagt hans Helbred lejede han et Aar en Villa paa Klampenborg. Men ellers hed det al Tid: „Jeg ligger paa Landet i Tivoli“.

Skøndt Fader havde Frikort til *hele* Familien, tillod han dog ikke, at dette benyttedes *hver* Lørdag. Andre Ugedage tillodes det ikke. „Jeg vil ikke have, at I venner Eder til Adspredelse, som I ikke senere kan skaffe Eder.“

Men om Lørdagen var vi derude; vi spiste til Aften i Forvejen og fik hver 10 Øre med i Tærepeng, for hvilke vi enten kunde køre i Karussel eller købe 1 Glas Mælk med et Wienerbrød i Bazaren, hvor der var et Mælkeudsalg. Naar vi fik Lov til at se Pantominen (som Regel blev vi sendt hjem i Seng forinden) og havde opfanget Pjerrots sidste Ord, saa styrtede vi hen i *Edlichs* Divan Nr. 2 og hentede Fader (Moder var al Tid i Concertsalen) som sad ved „ $\frac{1}{2}$ Mensdorfer“

BORGMESTER EHLERS' SVENDESTYKKE SOM MALER

eller „en halv Historie“ og al Tid i det samme Selskab, en lille Kreds af Venner fra det Isbergske Hjem, hvor der var aabent Hus hver Torsdag baade Sommer og Vinter, og hvor Fader aldrig savnedes.

Var Fader i særlig godt Lune, saa kunde man – hvis man var sulten – endnu faa et eller to Stykker Smørrebrød „med bart“. Vilde man kræve Paalæg, saa fik man det ganske vist, fordi han vidste, at hvis han sagde nej, saa traktede Vennerne „de dejlige Børn“ med Smørrebrød med Paalæg, men saa varede det mindst 14 Dage inden man atter fik Lov at gaa i Tivoli med Fader.

Saa vandrede vi hjem med Fader og Moder, om der saa var aldrig saa dejligt Fyrværkeri paa Plakaten, og al Tid til Fods: om saa vore Fødder værkede, saa vi klagede, saa *skulde* vi gaa hjem og al Tid ad Smaagaderne ad den korteste Vej, aldrig ad Strøget. Fader kendte som teknisk Borgmester Byens Kort ud og ind og gik al Tid uvægerlig ad den korteste Vej og kørte overhovedet som Regel aldrig.

Som Kommitteret i „det sjællandske Jærnbanseselskab“ havde Fader Frikort til første Klasse til sin hele Husstand. Men der hørte ganske speciel Tilladelse til for at kunne benytte Kortet om Søndagen til en Klampenborgtur.

Moder tog os dog heldigvis af og til ud under de grønne Træer med pakket Madkurv og lod os lege derude. Som Præstedatter havde hun mere Sans for Børnenes naturlige Trang til Friluftliv. Ture paa egen Haand blev aldrig tilladt. Saa gammel som jeg er bleven kan jeg aldrig se Nutidens Spejdere tumle sig i Mark og Skov som de

vil, uden at misunde Drengene og tænke paa, at det var helt anderledes, da jeg var Dreng.

Hvor ofte sad vi ikke der om Søndagen og hylede i Kor: „Mo - - - er, hvad skal vi bestille?“

Rent galt var det, naar baade Fader og Moder skulde ud i Selskab; men Moder ofrede sig i høj Grad for Børnene og blev hellere hjemme.

Var de begge ude saa blev en gammel Syjomfru,

BORGMESTER, KONFERENTSRAAD EHLERS OG FRUE

Jomfru *Galthen* sat til at passe paa os, hvilket kunde være svært nok. Thi naar Moder ikke var der, saa sloges vi jo jævnlig.

I de egentlige Sommerferier kunde vi dog komme ud paa Landet hos Slægt og Venner, indtil 1870 jævnlig paa

„Frihedslund“ hos Godsejer *Valdemar Hvidt* og senere enten til Faders yngste Broder Købmand *Lauritz Ehlers* i Holbæk, yngste Søster Fru *Hedevig Horn* i Roskilde (gift med Bagermester H., der til Faders Glæde lærte mig at bage Brød), eller til Moders Søskende, Proprietær *Erik Arcander*, der havde en Gaard i Halland og var elsket af hele Familien for sin Munterhed og Gæstfrihed, og for hvem vi Børn nærede stor Beundring, fordi han havde faaet Sølvkorset ved Sankelmark 1864, og Fru *Eleonora Bay* paa „Marienlyst“ Dampmølle ved Nakskov.

Alle Steder var der Kirsebærtræer, det var værdt at sidde i, Strandbade man kunde pjaske i og jævnaldrende Fætre og Kusiner at lege med.

Stor var da Glæden, naar Fader og Moder kom og hentede os hjem og blev 3 Dage ude paa Landet. Længere Sommerferier har Fader kun en enkelt Gang holdt i sin Borgmestertid. Og naar vi var paa Ferierejser vankede der al Tid rundelige Rejsepenge. Ellers var det meget skralt

med Lommepege. Jeg tror, at det er et rigtigt Princip, at Forældre ikke skal give unge Mennesker saa mange Lommepege, at de spilder Tid med at faa dem brugte.

Da jeg blev Student, tilstodes der mig 4 Kr. om Maaneden i Lommepege; men det glædede Fader meget, at jeg ved at undervise andre kunde tjene betydeligt mere.

Studenterskytte fik jeg til min Sorg ikke Lov til at blive; det vilde „distrahere mig fra Studeringen.“

Fader var glad, naar vi var ude blandt fremmede; de Breve, vi sendte hjem, blev forelæste Vennekredsen. Allerede i det første Studenteraar blev jeg sendt til Tyskland paa en 6 Ugers Rejse, senere vankede der hvert 3die Aar en lille Udenlandsrejse, og da jeg først var bleven medicinsk Kandidat vankede der Studierejser hvert Aar, hvilken Tradition jeg har fortsat saaledes, at jeg i de sidste 25 Aar *hvert* Aar har været i Udlandet og al Tid lagt Hjemvejen over Paris, hvor jeg har erhvervet mig et Utal af Venner.

Alle mine Søskende har ligeledes haft Adgang til at uddanne sig i Udlandet, Søstrene selvfølgelig ogsaa. Fader satte den Uddannelse, han havde erhvervet i Udlandet (1837—39 paa de *Thottske* og *Ehlerske* Stipendier samt i Paris 1855 som Danmarks Kommissær ved Verdensudstillingen) uhyre højt og havde tilegnet sig *Montaignes* Ord: „Voyager c'est froter et limer sa cervelle contre celle d'aultruy.“

Selv føler jeg, at mine talrige og til Dels lange Studierejser i Udlandet, har bibragt mig en Kærlighed til Hjemlandet, som tidligere kun havde sædvanemæssig Rod, men nu bundet i Erfaring og Overbevisning om, hvor langt bedre vi har det herhjemme, end man kan leve i Udlandet, naar man tager Hensyn til Livsbetingelser og Udviklingsmuligheder for den enkelte. Jeg kender navnlig intet Land, hvor man er saa god mod dem, der har det ondt, som herhjemme; men jeg beklager tillige, at man ogsaa anser det for absolut nødvendigt at være ond — i Omtale særlig — mod dem, der menes at have det godt.

I det daglige Liv i Hjemmet var den blide og medfølende Moder med det veldækkede Bord, den gode Mad („min gode Mad“ siger hun endnu med Stolthed; thi til Trods for sine 81 Aar gaar hun endnu selv i Køkken) de fyldte Kagekasser og en Skilling i Baghaanden til lidt Slikkeri, den

bærende Kraft. Fader var den alvorlige af Væsen, strænge, men inderst bløde Bussemand, der kom sent hjem fra Kontoret, næsten al Tid for sent til Middag og næsten al Tid optaget af Aftenmøder eller Kontorarbejde til de første Nattetimer.

Men naar der var Selskabelighed i Hjemmet skiftede Billedet, og han var den venlige Vært, der gerne talte med vore jævnaldrende og særlig glædede sig over Børnesang. Naar min yngste Broder inden Sexaarsalderen agerede Lirekassemand med en gammel Skammel og vandrede „fra Gaard til Gaard“ d. v. s. fra Værelse til Værelse og truttede den samme Melodi og hilste med Kasketten op til Loftet for hver Toøre indsvøbt i Avispapir, som Fader smed til ham, saa nød han Livet og glemte de Ærgrelser, det forvoldte ham, naar der blev klaget over „Gassens Lysstyrke“ eller over Brolægningsarbejder.

Magistratens 4de Afdeling har jo al Tid maattet holde for i Aviserne. Og, hvor svælgede ikke „Punch“ i Karrikaturer af Fader. Den lille Mand

KARRIKATUR AF BORGMESTER EHLERS I MÜNCHEN 1838

med det store Hovede. Det store Baghovede har alle vi Brødre arvet; det er en uhyre Fordel, at man aldrig faar sin Hat forbyttet mere. Fremmede Folks Hoveder drukner, naar de faar min eller Brødrenes Hatte paa. Men i tidligere Tid hændte det dog, at Prof. *Carl Lange* eller Prof. *Gædeken* kunde bemægtige sig min Hat; nu er begge disse elskelige Lærere døde.

I sin Magistratsvirksomhed havde Fader visse strænge, men meget rosværdige Principper. For det første udstedte han ingen skrevne anbefalinger, for det andet anbefalede han aldrig — hverken skriftlig eller mundtlig — nogen Slægning til nogensomhelst kommunal Bestilling. Fjernere Slægninge eller Bekendte løb ofte Panden mod den kinesiske Mur, han havde bygget om dette Princip. Og lige saa principmæssigt afholdt han sig fra Grundkøb i Kommunen. Jeg husker saa tydeligt, at jeg en Dag bebrejdede ham, at vi boede til Leje og ikke f. Ex. ejede en Villa ovre paa Dosseringen. „Det maatte dog være billigere end at bo til Leje,“ mente jeg med min barnlige Nationaløkonomi.

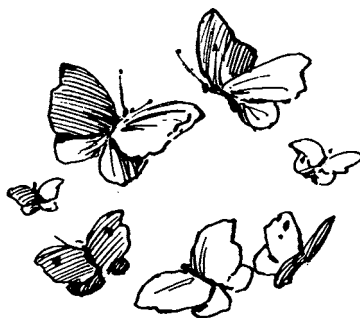
Men Fader svarede, at han, fordi han nøje kendte de Linier, efter hvilke Byen udviklede sig, ikke kunde forsvare at erhverve nogen Grund i Byen, fordi Borgerne kunde tro, at han berigede sig paa Bystyrets Bekostning.

Ja! det var en ordentlig Udvikling, Byen gennemgik i Faders Tid. Han traadte til i 1858, da

Tranlamperne slukkedes. Gassen tændtes første Gang 4. Dec. 1857 og han tog sin Afsked 1885, da Elektriciteten stod op. Under hans Administration gennemførtes Byens Kloaker (begyndt 1859), Gammelholms Bebyggelse (1861), aabnedes den første Sporvej 1863, gennemførtes den nye Havneplan 1865 med Slotsholmskanalernes Regulering, Kommunehospitalet byggedes under hans Ledelse (19. Sept. 1863), Fæstningsterrænet indtoges 1869, Knippelsbro og Dronning Louises Bro blev byggede, Ørstedsparken og Østre Anlæg anlagdes. Og den lille, udholdende og sejge Mand, der ofte kunde være stædig, holdt alle Traadene i sin Haand, flittig, redelig og hvileløs.

Og saa ofte jeg tænker tilbage paa det elskede, sorgløse Barndomshjem glæder jeg mig over den blide, gode og kærlige Moder, som havde saa stor Lyst til at forkæle os allesammen og som sled og virkede i den daglige Husførelse, saadan som hun havde lært det i Præstegaarden, men som Nutidens Fruer kun sjælden har Tid til, og over den strængere og alvorligere, men inderlig elskede Fader, hvis højeste Ønske det var at dygtiggøre os Børn til Kampen for Tilværelsen gennem en Opdragelse, der hvad Formerne angik var spartansk, men hvad Undervisningsmidlerne angik hyldede Princippet, at det bedste var ikke for godt. Der blev ikke arbejdet paa at vænne Børnene til at rutte med Penge men paa at bibringe dem gode Kundskaber, som ingen senere kunde berøve dem

Dy. E. Mors.

HJEMMENE I BORGERDYD-SKOLEN OG PAA »ISELINGE«.

MIN Barndom knytter sig til 2 Hjem: mest vel til „Borgerdydskolen paa Christianshavn“, men ogsaa til mit lyse Feriehjem „Iselinge ved Vordingborg“, min Moders Barndomshjem, hvor vi tilbragte alle Ferier saa fast og sikkert, at jeg, født den 20de November 1845, samme Aar havde min første Juleferie der; min Moder var ikke bange for ved Vintertid at gøre den 12 $\frac{1}{2}$ Mil lange Rejse pr. Vogn med en maanedsgammel Søn.

Hjemmet i Borgerdydskolen fik sit Præg i lige Maal af Fader og Moder. Med al den Forskel, der vel oprindeligt har været mellem dem, blev det med Aarene saa, at de Tvende blev til Et. Fader havde tidligt mistet sin Moder; hvad Moderen bringer et Hjem, havde hans, saa godt det end ellers var, dog vist noget manglet. Det var maaske derfor, at han helst var fri for Gardiner og Tæpper, og foretrak i sin Stue at have en Sofa med Hestehaars Betræk, og dog følte han sig helt vel ogsaa i Dagligstuen med dens lange hyggende Gardiner, der dog aldrig fik Lov at falde frem for Vinduerne og dermed lukke for Sol og Lys. Den Kærlighed til Kunst, som prægede Hjemmet, skyldes sikkert mest Fader, men Sans for, Kærlighed til og ogsaa et saa sundt Blik for Kunst var efterhaanden gaet Moder i Blodet.

I et hyggeligt og smukt Hjem er jeg vokset op. Den store Sal ved Siden af Dagligstuen fik et

helt nyt Præg, da Fader omdannede den, lod Roed udføre en skøn Kopi af den sixtinske Madonna, i Samklang med hvilkken Stuen blev udstyret ved Hilkers og Bindebølls Hjælp; den havde faa men smukke Møbler, derimellem et dejligt Skab, over det et af Roed udført Billede af Kingo; af andre Billeder kun en Kopi af Rafaels Selvportræt og saa i Sofa Nichen Thorvaldsens „Natten“. For at give Lys til Madonna Billedet hang til Venstre for det en lille Bronze Lysekroner, udført af Saaby, efter den, Rafael tilskrevne, af 3 Engle baarne Lysekroner i et af Maria del Popolos Kapeller; endelig var der i en Niche en smuk Marmorstatue af den henslumrende Eurydike.

Dans var banlyst i Madonna Stuen. Jeg mindes engang, at en kaad Dansemusik blev spillet fra Klaveret, som ogsaa fandtes i denne Stue; Fader blev helt vred, „det har ikke hjemme her!“ og han havde Ret, det stemte ikke med denne Stue, som havde sit eget fredlyste Præg, dog i al sund Naturlighed. Sunde og naturlige var baade Fader og Moder, og vi, Moder ikke mindst, havde Lov at smile, da Birkedal i sine „personlige Oplevelser“ lod hende aabne Dagen med Morgenandagt foran Madonnabilledet. „Hvor kan dog Birkedal tænke sig det om mig“!

Ogsaa i Dagligstuen, fra hvilken Døren saa godt som altid stod aaben ind til Madonna-Stuen, var der smukke Møbler og Billeder, over Sofaen

BORGERDYDSKOLEN PAA CHRISTIANSHAVN ca. 1850

et stort Sommerbilled fra Iselinge Skov af Skovgaard og ellers mindre Billeder af Marstrand, Skovgaard, Rørby, Exner, Dalsgaard og Constantin Hansen. I Spisestuen var Dorignys Stik af Rafaels Tapeter, og fra den Stue var der igennem Husets Brandmur Udgang til en stor Altan, der dannede Tag over et af Bindsbøll bygget Havehus med Nedgang til Haven, som bag Brandmuren laa udenfor hele Skolekomplekset.

Det er dog ikke mindst dette sidste, jeg mener hele Skolen, der gav mit Barndomshjem sit Præg, og det er ikke mindst fra Skolegaarden jeg har mine første Erindringer, f. Eks. et lille Skur under den aabne Bibliotekstrappe, som for mig blev et Pragtrum, efter at jeg havde dekoreret det med nogle sikkert rædsomme Billedbogs billeder. I Gaarden gav vi Beriderforestillinger, hvortil Entreen blev betalt med Potte- og Porcelainsskaar. Naar disse vare med fine Farver og Forgylndning, var de i vore Øjne højst værdifulde.

Nabo til Skolegaarden var Frederiks tyske Kirke

og Kirkegaarden. Under hele Kirken var der Gravkapeller, hvor jeg om Aftenen har bildt mig ind at see Lys, og som jeg derfor havde megen Respekt for. Da jeg blev ældre fik jeg, med Værelse ud til den, Kirkegaarden saa kær som Nabo, og en fredeligere Nabo kan man da heller ikke have. Det følte vi saa grundigt ved Sammenligning med vor Nabo mod Gaden Burmeister & Wains Maskinværksteder, som her voksede op.

I mine første Aar havde vi aaben Himmel udfor Dagligstuen, midt for den laa Sofiegaden, til venstre for denne en stor, aaben Vognmandsgaard og til højre for den Baumgartens lille Enetages Smedeværksted. Da Burmeister var gaaet i Kompagni med Baumgarten, blev Vognmandsgaarden afløst af et stort Maskinværksted, og nogle Aar senere, da Wain var kommen i Baumgartens Sted, blev det enetages Værksted afløst af et endnu større Støberi og Maskinværksted, hvorfra der Nat og Dag var en evig Hamren og Summen.

Nu er alt overfor den gamle Skolebygning eet stort Maskinkompleks, som omfatter ogsaa Sofiegaden, efter at ogsaa den er overbygget, hvad Fader ikke vilde give sit Minde til. Han fandt, ikke uden Ret, at det var en Mangel i vor Lovgivning, at der ikke, som i det gamle Rom, er Forbud mod at Kobbersmede slaar sig ned, hvor lærde Folk har deres Hjem.

Naar jeg saa endnu beretter, at vi boede paa 1ste Sal, at i en øverste Etage, som Fader byggede til over Hovedfløjen, havde Pensionærerne en stor Sovesal og Læsestuer, medens der i de andre Etager var Skolestuer, har jeg givet et Billed af mit Barndomshjem og vil saa fortælle lidt om Livet, der her blev ført.

Først er der Skolen; med den voksede jeg vel fuldt saa meget sammen, som man ellers vokser sammen med sin Skole, og jeg har Livet igennem — kun fra Skolen — kendt Disciple, der var langt ud over jevnaldrende, ja indtil 12—14 Aar ældre end jeg. Mange gode danske Mænd som er udgaaede fra Skolen, har talt til mig om Fader, med Tak for, hvad de skyldte ham; og skøndt det jo ikke er Borgerdydskolens Historie og Faders Del i den, jeg her skal berette, maa jeg dog berøre denne.

Det Fader gerne vilde naae igennem Skolen, var en Udvikling, der havde Fylde uden at være fyldt med for mange Brokker, og som kunde give Frugt ikke for Skolen men for Livet. Med et mindste Maal af Tvang og Baand var der Respekt og Disciplin. Fader kunde give et alvorligt Dask over Fingrene, men Bank med Spanskrør, som dengang endnu hørte med til god Opdra-

gelse, uddeltes kun af Inspektøren og var en sjelden Begivenhed, i Reglen kun naar en Dreng blev greben i Løgn eller Raahed, og dog var der for „Magisteren“ en ganske ubegrænset Respekt.

Det var vist den Latinskole, hvor Engelsk og Svensk først blev gjort til almindeligt Skolefag, og der behøvedes kun faa Timer for at lære os, at Engelsk er det Verdenssprog, vi lettest faar Tag i, og at Svensk neppe kan kaldes et for os fremmed Sprog.

Der var Lærere, som var Fritænkere, men det var noget, som Disciplene knap vidste, thi det kunde aldrig falde en Lærer ind at lade sig mærke dermed i Skolen, endsige propagere. Der var ogsaa enkelte, som førte et uregelmæssigt Liv, men var de dygtige og samvittighedsfulde Lærere, blandede Fader sig ikke deri; et godt Eksempel herpaa var den kendte Original Kleofas Svenningsen. Et af mine tidlige Minder er den Dag, vi fik Bud, at han var funden død, siddende paa

MADONNA-SALEN

en Stentrappe ved Børsen. Han blev begravet fra Skolepladsen, hvis Plankeværk mod Kirkegaarden var brudt ned. Jeg mindes endnu den højtidelige Jordefærd, hvor Fader i sikkert sande Ord skildrede Svenningsen med Tak for, hvad han havde været for Skolen, dens Lærere og Disciple, og disse da bar Kisten til Graven.

Om ham kunde meget andet berettes. I min Alder (6 – 7 Aar) var hans Kæmpekræfter det, der gjorde mest Indtryk paa os, saaledes at han henne ved Holmens Kirke havde taget to Bøller, der var oppe at slaas, og bragt dem til Forlig ved at holde dem ud over Bolværket, og true med at give Slip, hvis de ikke sluttede Fred. Det var noget, vi saa op til; raske Drengene skulde vi gerne blive. I Frikvarteret havde vi Lov til at slaas, men der var strenge Regler, ingen maatte sparke, angribe bagfra o. l., Vaabnet maatte kun være knyttet Næve og Maalet for den kun Overarmen.

Med kort Vej til Holms Plads var Svømning et obligat Fag, og efter Skoletiden var der let og billig Adgang til Privatsvømning, derfor var Borgerdydsdrene som Regel tidligt Frisvømmere, jeg var det i Syvaars Alderen. Ogsaa Danseøvelser gav Skolen Adgang til. „En sund Sjæl i et sundt Legeme“ var ikke en tom Talemaade.

Sund og reen, sand og frisindet var Fader; og Maalet for sin Skole gav han i dens Vaaben: „Minerva, der sætter Sjælen i det af Prometheus skabte døde Menneske Leer“.

Foruden fra Skolen fik i mine første Barneaar Hjemmet et Præg ogsaa af Pensionærene, der blev knyttet til det ikke blot gennem Fader, men ogsaa gennem Moder. Saa lille, fin og ung, hun var, slog hendes Kræfter godt til, og hun bidrog sikkert ikke mindst til, at Drengene ikke følte sig hjemløse. Husvenner blev Livet igennem mange af dem.

For os Børn var de gode Legekammerater, lærte os at spille Pind, Langbolt og andre Spil og Lege, der fæstede sig godt i Hukommelsen. Johan Hegermann — som var bleven dansk Minister i Nord-Amerika — kunde først ikke kende mig, da jeg i 1873 paa en Stationsperron ved „Bulls run“ hilste paa ham, men da jeg saa sagde: „Jeg tror nok, at da vi sidst saaes var det ved en Tournering, hvor De var min og de Nully min Broders Hest“, var han straks med. „Saa maa det jo være Holger Hammerich, der er bleven

en voksen Herre“; og med det samme var vi igen Du's.

Leg med Pensionærene er dog kun et enkelt Led af de første Barndoms minder fra Hjemmet. Mere end alt andet knytte disse sig til Samlivet mellem os Søskende under den lykkelige Opdragelse med fast og dog saa mild en Haand, som vi fik af baade Fader og Moder. Et enkelt Minde fra min Opdragelse, som har bidt sig fast, er en Dag, hvor jeg, som ganske lille og uden egentlig at see noget galt deri, fra et aabent Vindue i Dagligstuen raabte „Skomer'loidi“ til en Skomagerdreng, der gik nede paa Gaden. Fader hørte det, og skammede mig ud. „Her sidder Du i en første Sals Lejlighed og gør Nar ad en Skomagerdreng, der passer sin Gerning og maaske er meget mere værd end Du“. Jeg har aldrig glemt den Lære, der første Gang aabnede mine Øjne for, at den mindste Smaamand, der fylder sin Plads i Livet, har samme Værd som den første Stormand.

Efter Middag holdt Fader meget af paa Dagligstuegulvet at samle os Børn om lidt Sangøvelse, inden han gik ind til sit Arbejde. Efter ham blev det saa Moder, der fik fat i os, med Fortælling fra Rafaels Billedbibel og Oplæsning af Speckters Fabler, Lundby og Kaalunds, den store Bastian og anden god Børnelæsning.

Efterhaanden som vi blev større, er det andre Minder, der knytter sig til Hjemmet. Til Middag om Onsdagen havde vi halv-aabent Hus. Faste Gæster uden særlig Indbydelse vare Eugen Ibsen, Gotlob Stage, Just Holten, Godfred og Vilhelm Rode, Chr. Richardt og Hall. Andre hyppige Ondagsgæster vare Constantin Hansen, Skovgaard, Roed, Carl Bloch, og indtil Brudet med Hall, Michael Wiehe og Høedt og mange andre fornøjelige Mænd og Kvinder ikke mindst fra Sverrig og Norge. Fra Sverrig var det mest Videnskabsmænd som Ljunggren, Ek, Cavallin, Carlson o. fl., fra Norge mest Digtere: den halv slumrende A. Munch, den friske for mig saa indtagende Welhaven og den livfyldte Bjørnson, som fortalte og læste op, det var de Aar, hvor hans Bondefortællinger udkom. Mange og levende Indtryk har jeg fra de Onsdage, i hvilke min Broders og mine Venner og mine Søstres Veninder med Aarene gled ind.

Ikke mindre levende Indtryk har jeg fra de betydelige Mænd og Kvinder, som Livet havde

knyttet til mine Forældre og dermed til Hjemmet. Faders Broder, hans nærmeste Ungdomsven Emil Fenger, Moders, senere ogsaa Faders Ungdomsven Monrad, og mange andre.

Det kunde vel have Interesse at dvæle mere ved disse Mænd, men dertil er der her ikke Plads. Jeg maa nøjes med at slaa fast, at medens der i mit Hjem er ført mange ogsaa ret hidsige Disputer, var der dog altid Fred og Harmoni ogsaa over disse, som der maatte være over Alt i et Hjem, der fik Præg fra min Moder. En enkelt Aften mindes jeg dog, hvor Harmonien en lille Stund var i Baglaas. Det var ved min yngste Søsters Konfirmation i 1862, hvor mange af Husets Venner kom for at hilse paa hende og blandt disse Ploug. „Fædrelandet“ var i de Dage paa Krigsfod med Høedt, Molbech og fremfor Alt med Ministeriet, særlig havde det havt nogle hvasse, hadefulde Artikler mod Hall. Dette mærkedes straks, da Ploug kom ind ad Døren.

Monrad søgte ind i Spisestuen, hvor han med Bedstefader fordybede sig i Minder fra gamle Dage. At ogsaa Molbech holdt sig spansk over for Ploug kunde passe med deres Naturel, medens det passede mindre for Hall at være kold afvisende, hvad han dog var, omend paa sin lunerige Maade: „Synes De, vi skal afskære ham ogsaa fra Forplejningen“ sagde han til Høedt, med hvem han netop den Aften havde naaet en begyndende Forsoning, medens en lignende med Ploug den Aften var mere end udelukket. Forsoningen naaedes først, da Ploug efter 1864 havde faaet et andet Syn paa Hall, og var fuldt naaet ved en anden Familiefest, min ældre Søsters Bryllup i 1865, hvor man lagde særligt Mærke til, at Ploug holdt en Tale for Emil Hornemann og Hall. Hornemann som Repræsentant for den offentlige Sundhed, Hall for den sunde Offentlighed.

Som Halls var den Familie vi omgikkes mest,

saa at Bakkegaarden var nær ved at staa for mig som et tredje Hjem, var Hall og Chr. Richardt vel nok de to Mænd, der mest har spillet ind i Hjemmet paa Christianshavn. De var ikke blot faste Onsdagsgæster, men mødte ogsaa ind ad Døren paa mangfoldige af Ugens andre Dage; Hall saa godt som altid, naar Aftenmøder holdt ham i Byen. Og det var 2 Gæster, som gerne mød-

tes, som faldt saa godt sammen, og som det altid gjorde godt at faa ind ad Døren. Var de i andet forskellige, saa var de fælles i Lune, Hygge og godt Sind. Richardt ved Klaveret inde i Madonna Stuen er et af de levende Minder fra Hjemmet paa Christianshavn.

Meget mere kunde fortælles om det Hjem, fremfor alt om den Fylde, det fik baade fra Fader og Moder, men det bliver der ikke Plads til, hvis jeg ogsaa skal have Lov at fortælle lidt om mit andet Hjem:

Iselinge ved Vordingborg.

I fuldeste Maal var Iselinge vort Feriehjem; foraarsklædt i Paaske og

Pinseferien, sommerklædt i Sommerferien, vinterklædt i Juleferien; engang imellem fik vi ogsaa en lille Efteraarsferie med Moder omkring Bedstemoders Fødselsdag i September.

Det er dog mest om det lyse Sommerhjem, at Minderne samle sig, selv om ogsaa Juleferien med Juletræet, Slødeture og alle de andre Vinterglæder vare værd at dvæle ved. Julerejserne gik med den daglange Kørsel fra Taastrup over Køge og Rønnede, medens Sommerrejsen, ogsaa Pinse- og undertiden Paaskerejsen var en Sørejse med „Flora“ eller „Zephyr“, senere „Zampa“. Vi blev godt kendte med Køgebugt, hvor vi blev vænnede til Søen, ogsaa kendte med dens Kvaler, som dog blev baarne med godt Humør. Vi vidste jo, at der var ikke mange Timer til vi skulde køre ned ad Alléen til Iselinge.

Iselinge havde store Avlsbygninger, Lader og

UNGDOMSBILLEDE AF ETATSRAAD HAMMERICH

„ISELINGE“ OMKRING 1853

Stalde, men Hovedbygningen havde alt andet end Herregaardspræg, lignede nærmest en jævn Forpagterbolig. En En-Etages Bygning med en Midtfløj, som i sig rummede alle Opholdsværelserne, og til den to Sidefløje, i den ene Køkken, Borgestue og lignende, i den anden Mejeriet. Der var ikke højt til Loftet, men ellers ret store Stuer, særlig en meget lang Spisestue, der sammen med en Række smaa Tagværelser i alle 3 Fløje gav Plads for mange Gæster. Det hele var alt andet end prunkende; men havde den Hygge, som følger med Velstand, der helst holder sig ved Jorden. Hvor var der dog hyggeligt i alle Stuerne, ikke mindst den lille zinnoberrøde Havestue med de smukke Empiremøbler; dens Lidenhed blev der hjulpet paa af en solfyldt Veranda ud imod den store og smukke Have, der gik i eet med Skoven, hvortil den syntes aaben ved, at Havens Stakit paa flere Steder i en bred aaben Grøft var lagt ned som Palissader; midt for Havestuen var henimod Skovgrænsen en lille Park med Svaner.

Hele dette Havens Midtparti havde, fraegnet et mægtigt Kirsebærtræ, kun store Plæner med Busketter, en Rigdom af blomstrende Buske og Blomster-Bede, langs med Huset var disse fyldt af Maanedstroser, der Sommeren igennem var stedseblomstrende. I Nord og Syd var der Køkken- og stor Frugthave, som vi Børn ikke for-

agtede, de Voksne forsaavidt heller ikke. Paa tilpas afgrænset Omraade havde vi Børn Lov til at gøre os til Gode. Stikkelsbær, Ribs, adskillige Kirsebær og lignende Frugt var Fællesgods, medens de spanske Kirsebær, Morbærrene og Andet fremfor alt Espaliertræerne opad Ladebygningens lange Sydmur var forbuden Frugt, naar ikke de Voksne var i Følge. Saadan var Iselinge, hvor Livet fik sit Præg fra Bedsteforældrene.

Skøndt Bedstefader var en Fjende af alle Godsejer-Attributer, uniformeret Tjenerskab, herskabs prægede Køretøjer og alt lignende, ikke holdt af at tituleres Godsejer, var der over ham et saa afgjort Adelspræg, uanset at han var Søn af en jevn Borgermand, Konditor, Major i Borgervæbningen og Formand for de 32 Mænd, Just Michael Aagaard.

Efter at han, hvis Lyst og Drøm havde været at blive Professor i Historie, i Stedet for det havde taget en pæn juridisk Eksamen, købte hans Fader Iselinge til ham; han blev dermed Landmand, passede med Omhu sin Mark og Skov, men opgav ikke hermed sine litterære Sysler, der mest kredsede om Frankrigs og Englands Historie. Der var stadig nye Bøger, vi maatte skære op for ham.

Han fulgte levende med Alt, hvad der rørte sig i Land og Folk. Skønt han var vokset op med Napoleon som sin Helt og med 1807 som et levende Minde, var det ikke imod England, han var fjendtlig sindet. Med et hastigt Sind og et godt Hjerter blev dette sidste imellem misbrugt af lidt forslagne Undergivne, der forstod at hidse ham op, og derefter faae ham til selv at opfylde deres Ønsker. Vist er det, at han var en god og afholdt Godsherre, som han var en elsket Fader og Bedstefader.

Bestemoder var mere ligelig, altid levende i sin Gerning, som Børnenes, Børnebørnenes og hele Gaardens og Hjemmets Moder. Mildt og kærligt rettede hun paa os i stort som i smaat. Hun er den, der først præntede i mig Forskellen mellem ligge og lægge, sidde og sætte og meget andet, var en bedre Pædagog end Bedstefader, der sørgede for at tage mig med paa Spadseretur,

naar Badevognen var i Opsejling. Det var inden jeg var bleven Ven af Søbad og Svømning.

Som karakteristisk for dem begge to var den Kærlighed, hvormed de opdrog Børn og Plejebørn uden at gøre Forskel. Dette gjaldt ikke blot de Brøndstedske Børn, der fra ganske smaa hørte hjemme hos dem, hvis Moder var Bedstemoders Tvillingsøster, og som Livet igennem betragtede Iselinge som deres Hjem, dermed fik to Fædre: Fader Brøndsted og Fader Aagaard; men ogsaa for den langt fjernere staaende Henrik Meincke var Iselinge helt som hans Hjem. Da En engang spurgte: „hvem er nu engang Kælebørnene paa Iselinge“? fik han det Svar: „Ja, hvis der er nogen Kælebørn, saa maa det blive *Henrik* og *Anna-Mathea*“.

Hvad der ogsaa var fælles for dem begge var den ubegrænsede Gæstfrihed. Skøndt Iselinge jo kun havde en ret beskeden lille Hovedbygning, var en 20–30 Gæster ad Gangen ikke ukendt; og Gæsterne havde det godt med bred Margin for Morgenmaaltidet og Frihed til at færdes i Mark, Skov og Have efter eget Tykke, i det hele med saa lidt Baand, som forliges kan med et velordnet Hus.

I vore yngre Aar færdedes vi mest med Karlene

i Borgestuen, Staldene og fremfor alt som Delta- gere i Høstarbejdet. Da en Cousine havde brækket Armen ved at vælte med et Hølæs, blev Kørsel paa Læs forbudt, men saa fandt vi paa, ved Vognens Agterende at stikke Sædebrættet ind mellem Vognbund og Kornlæs, saa vi paa det kunde ride fra Mark til Lade, men's vi fra Lade til Mark fortsatte vor Uddannelse i Kørekunsten. Ridekunsten lærte vi ved at ride de gamle Heste først til Vands, derefter i Marken og tilsidst ved frit Ridt paa de unge Plage; efterhaanden lærte vi saaledes godt at hænge paa en Hest.

Da vi blev ældre var en Sommerleg Kamp om Sneglehøjen, som jeg havde omdannet til Fæstning, indtil engang Carl Hall, der var Fører for Angrebet, med sine Kastevaaben havde givet en af Forsvarerne en saa alvorlig Skramme, at denne Kamp blev forbudt. Spillet blev saa lagt ud til en Tørvemose foran i Skoven, hvor vi byggede Ø med en Skovhytte. Walter Scotts Waverley blev vort Mønster for Livet her. Det kneb med Sejlads til og fra og rundt om Øen, eftersom vi kun havde et stort Trug og nogle Baller. Da vi saa tilsidst drev det til at gaa sex i en Balle, endte det med en Kæntring, hvor Carl Hall og jeg vel fik en

„ISELINGE“ EFTER OMBYGNINGEN 1867

Søster og nogle Cousins bragt paa det tørre, men ikke dermed naede Absolution, saaat der blev sat Bom ogsaa for Højskotte-Livet.

Efterhaanden blev vi jo nu ogsaa ældre og kom ind paa Ferieliv, som vi fandt mere passende for kvasi-voksne Mennesker, Havespil og Smaaudflugter, velforsynede med Frokost og Skønlitteratur, til Lyngbakkerne i Bjergmarken, til Vintersbølle og andre af Egnens mange Udflugtssteder. Efter tidlig Middag eller som Heldagstour hørte til Sommerferien adskillige større Fællestoure til Vogns til Knudshoved, Kulsbjerg, Ambjergaasen og andre af Sydsjællands skønne Egne.

Var der noget i Vejen med Helbredet, var vi vel farne med Husets Læge, den geniale, livfulde Ole Strøm, som udmærkede sig ved at kunne give Besked om alt mellem Himmel og Jord, for uden de gode Raad, naar man fejlede noget.

Endelig var Ferielivet paa Iselinge ikke mindst krydret af de betydelige Mænd og Kvinder, der ofte var Husets Gæster. De sikreste var i Sommerferien Hall og Fru Hall, lige fornøjelige og indtagende. Naar vi som Smaa paa Badetourene tumlede os inde paa Flakvandet, var Hall – saa betegnende for ham – vor sikre Legekammerat i al Badesjovet.

Saadan var Iselinge i de mange Aar, hvor det var mit Feriehjem, det vil omtrent sige indtil Fader efter Bedstefaders Død overtog Iselinge, hvorved Borgerdydshjemmet blev afløst af Iselinge-hjemmet. Hovedbygningen blev af Fader ombygget, idet han med stor Pietet søgte at smelte det gamle Iselinge sammen med Hjemmet paa Christianshavn. Hvad der, som Madonna Stuen og meget Andet, havde givet dette sit Præg blev nu flyttet til Iselinge.

En Skildring af det nye Iselinge kan da kort samles i, at det lykkedes godt at forene det Skønne, der var over Christianshavnerhjemmet, med Iselinges Sommerlys.

Som paa Christianshavn var det Fader og Moder, der nu ogsaa gav Iselinge-hjemmet sit Præg, her i Forbindelse med min Broder, Etatsraad Johannes Hammerich, der som Gaardens Forpagter blev Styrismand for Iselinge som Landejendom, og min Søster Magdalene, der blev Sjælen i Iselinge som Feriehjem, hvad det vedblev at være for mange, mindst for mig, der faa Aar efter at Iselinge var bleven Faders og Moders Hjem blev bundet først til Amerika, saa til Fyen og endelig til Lolland, hvor jeg satte Fod under eget Bord, og hvorfra jeg nu ikke kendte til Ferie som andet end rene Smaabesøg.

J. Hammerich

Etatsraad, Stiftsskriver
**H. R. HIORT
 LORENZEN**

GAMLE MINDER

Paa Hjørnet af Haderslev Mølleplads og den stejle Højgade ligger et stort toetages Hus, som min Fader, Købmand Peter Hiort Lorenzen, byggede i Aaret 1832; den karakteristiske høje, dobbelte Stentrappe ud imod Møllepladsen med Bænk og Lygtepæl har en senere Eier desværre fjærnet. I dette Hus fødtes jeg samme Aar, og der havde jeg mit Hjem i elleve Aar, syv under Frederik den Sjette, fire under Christian den Ottende. Om disse to Konger har jeg en tydelig Erindring fra den Tid. Gamle Kong Frederik den Sjette har jeg – det var vist 1836 – set komme kjørende med Dronning Marie og begge deres Døtre op ad Apothekergade, hvor jeg stod med min Moder paa en Trappe ved Torvet. Ogsaa Kong Christian den Ottende og Dronning Caroline Amalie har jeg 1840 set holde Indtog i Haderslev, kommende fra Kolding gjennem en Æresport ved

Gammelthing, hvor vi Skolebørn stod opstillede. Det var indtil da mine største Oplevelser.

PETER HIORT LORENZEN
 1791–1845

Mine Forældres Hjem var stille og roligt. Fader var helt optaget af sine Forretninger og af politiske Sager. Moder havde et stort Hus med mange Folk, og paa Markedsdage hjalp hun mangan Gang med i Butikken. Butiksvenden hed Blom; han blev siden Fader til Provstinde Ussing i Valby. Der førtes ikke Hus i den Forstand, man nu kjender. Et Middagsselskab mindes jeg aldrig at have oplevet hjemme. En sjælden Gang kom nogle Herrer til et Whistparti. Med Embedsstanden og Officererne ved Lansenerregimentet, som ophævedes 1842, havde mine Forældre ingen Omgang. Fader var foruden Byraadsmedlem ogsaa Medlem af Borgerkorpset, og da man vilde have ham til Officer, sagde han nej og blev i Geledet. Han havde i sin Ungdom tilegnet sig Begreberne: „Frihed, Lig-

hed og Broderskab" – han var jo født midt under den franske Revolution – og disse Principper var hans Ledetraad hele Livet igjennem. Derfor var han den herskesyge Hertug af Augustenborgs uforsonlige Modstander lige fra sin første Optræden i Stænderne.

Der var et Familiesagn om, at vi skulde nedstamme fra en brabantisk Soldat ved Navn Laurent eller Lorenz, som var kommen herind under Tre-

diveaarskrigen med Wallenstein, havde giftet sig med en Pige paa Als og var bleven der, da Wallenstein drog bort. For 60 Aar siden viste man mig i Haven ved Fægteborg i Nærheden af Nordborg en ualmindelig stor Stenkiste under Landevejen til Augustenborg, og i den skulde efter en stedlig Tradition Lorenz have skjult sig, da Wallensteins Tropper drog bort. Den Stenkiste er jeg da og mange Gange senere gaaet igjennem. Det var ikke frit for, at min Fader var en Smule stolt af at nedstamme fra denne Walloner, og vore Familietræk kunde ogsaa nok tyde paa fremmed Afstamning – i Frankrig er jeg flere Gange bleven

antaget for Franskmand – ligesom vort Bomærke, et Laurbærtræ, er et almindeligt Vaabenmærke i franske Slægter, med Navnet Laurent og dermed beslægtede Former. Det er først i de senere Aar ved omhyggelige Forskninger lykkedes mig at eftervise, at vi er en gammel Bondeæt fra Sundved. Jeg veed nu, hvor min forlængst forsvundne Slægtsgaard har ligget i Rinkenæs ved Graasten, tæt ved Landevejen, som fører ned til Flensborg Fjord. Tomten kan endnu eftervises, og i et Hus i Nærheden sidder endnu Egetømmer fra den nedbrudte Gaard. Dennes ældste kjendte Besidder var Peter Petersen 1543. Et til ham udstedt Pergamentsskjøde findes i Rigsarkivet, hvor jeg har deponeret det. At hans Søns søns Søns søns Søn, Nis Lorenzen, min Oldefader, kan have været gift med

en Efterkommer af Wallonen Lorenz, er muligt; hans Hustru var ialfald fra Nordborgegnen. Min Oldefader, Peter Hiort, var fra Horsens. Min Faders otte Ahner er alle Danske, fire Nørrejyder og fire Sønderjyder, ikke tyske, som Frederik Barfod med utilgivelig Letsindighed skrev i Dansk Folkekalender 1843, uden at vide mindste Besked om Sandheden.

Haderslev var i min Barndom en saa godt som udelukkende dansktalende By. Kun i de fleste Embedsfamilier og i højt regnet 50 borgerlige Huse taltes der Tydsk, det vil sige Haderslevtydsk, et Sprog, der var vidt forskjelligt saavel i Udtale som i Sprogformer fra det Tydsk, der tales i Tydskland, iblandet som det var med en Mængde frit oversatte danske Ord. Hele min talrige Slægt talte Dansk paa en enkelt Familie nær. Min Fader talte baade Dansk og Tydsk, men min Moder var ikke stiv i det tydske, og i Hjemmet taltes der Dansk, Tydsk kun naar min Faders liberale Venner besøgte ham. I Forretningen taltes der udelukkende Dansk, da de allerfleste

HELENE DOROTHEA LORENZEN, f. SCHROEDER
1808—53

Kunder var Bønder, som ikke kunde et tydsk Ord. Dette forklarer, at vi Børn, som i Barndommen nød tydsk Undervisning, ganske simpelt fordi ingen dansk Undervisning var at faae, uden mindste Vanskelighed skrev vore danske Stile, da vi kom i dansk Skole. For mit Vedkommende kom det mig særlig til Gode, at den eneste Bog, jeg mindes at have læst som Barn for Morskabs Skyld, var Saxos Krønike i Grundtvigs Oversættelse. Inden jeg var elleve Aar, havde jeg gennemlæst den fra Ende til anden.

Min Broder, den nu afdøde Generaløjntant Johan Frederik Lorenzen og jeg begyndte i en Pogescole og kom senere i Borgerskolen, hvor vi ikke lærte stort, ialfald mindes jeg ingen Lærdom derfra. 1840 kom vi begge i en nyoprettet privat

JOHAN FREDERIK LORENZEN
1831 – 1907

HANS RUDOLF HIORT LORENZEN
f. 1832

SOPHIE LORENZEN
f. 1828

MATHILDE BRUUN
f. LORENZEN
1836 – 1908

Realskole, hvor hele Undervisningen ligeledes gik paa Tydsk. I Latinskolen i Haderslev vilde vor Fader paa ingen Maade have os. Han kjendte vel Latinernes vilde Liv. I et Par Aar gik det godt i Realskolen, jeg lærte endog lidt Latin, men efter Faders Optræden i Slesvig Stænder i Efteraaret 1842 blev vi to Drengene Genstand for de slesvigholstensindede Skoledrenges Forhaanelser og Forfølgelser, og vi havde ondt ved at klare os i Frikvartererne, men da det gik saa vidt, at en af Lærerne gennembankede mig paa den brutaleste Maade, fordi jeg havde svaret ham paa Dansk, tog Fader os ud af Skolen og sendte os til Sorø Akademi, hvor vor Farbroder Carl Henrik Lorenzen var Adjunkt. Den 11. Oktober 1843 rejste vi til Sorø, og vort Hjem gensaa vi kun i de fire

Sommerferier 1844 – 47. Fader saa vi kun 1844. Han døde i Marts 1845.

Naar jeg nu i min høje Alder kaster Blikket tilbage paa mine Barneaar i Hjemmet, da kan jeg kun takke min Gud for, at jeg har haft en saa lykkelig Barndom hos den kjærligste Fader og den ømmeste Moder. Mine kjære Forældre førte det smukkeste Samliv, og jeg har aldrig hørt et uvenligt Ord imellem dem. Vi Børn – jeg havde foruden min Broder Frits to Søstre, en ældre, Sophie, og en yngre, Mathilde – saae alle med Beundring op til vor flittige og kjække Fader og elskede vor Moder over alt. Det gik tidlig op for os, at vor Fader stod højt over sine Ståndsfæller i den lille By, og at han beskæftigede sig med andre Sager end sin Købmandsforretning, men til at

opfatte Betydningen af hans Deltagelse i det offentlige Liv i Trediveerne, da han sad i Stænderne og skrev saa mange Avisartikler, var jeg for ung. Han sad paa sit Kontor fra Morgen til Aften.

Mine ældste Erindringer om min Faders offentlige Virksomhed gaar tilbage til 1837, da han var i England og i Nothingham maatte holde en Tale til de frisindede Vælgere, og til 1838, da der ved hans Hjemkomst fra Stænderne blev bragt ham et Fanetog med en Tale af Dr. Marcus. Men først 1842, da Fader kom hjem fra Stænderne, og efter hans Rejse til Kjøbenhavn, hvor han nød saa mange Hædersbevisninger, fattede jeg den store Forandring, der var foregaaet med ham, efterat han havde besluttet sig til at være den undertrykte Danskheds Talsmand, og det lysnede op for mig, at jeg havde et Fædreland, som jeg maatte elske sammen med mine Forældre og Søkende. Men ogsaa Bitterheden lærte jeg tidlig at kjende, thi hele vor tysksindede Slægt, og den var stor, trak sig tilbage fra os. To af mine Onkler gjorde alt for at ødelægge min Fader økonomisk. Hjemmetyskeriet havde faaet Tag i dem, uagtet de alle var født danske. Tidlig fik jeg en Følelse af Skam over at være i Slægt med dem, og denne Følelse har aldrig forladt mig siden. Den for halvfjerdsindstyve Aar siden afbrudte Forbindelse med dem er siden aldrig bleven knyttet paany.

Min første store Oplevelse var Skamlingsbankefesten 1843. Da var jeg 10 Aar. Talerstolen var da paa Bankens Top, der hvor nu Støtten

staar med sine Skrammer fra 1864. Den Dag var det, at Kammerraad Johan Christian Drewsen overrakte min Fader det ved en Nationalsubskription tilvejebragte Sølvdrinkehorn. Mødets Deltagere var langt fra saa talrige som Aaret efter, da jeg ogsaa var tilstede ved den anden Skamlingsbankefest, men vi Børn var dog i høj Grad imponerede af den store Forsamling, thi noget lignende havde vi aldrig oplevet. Hvor var vi stolte af vor kjære Fader over al den Hæder, der vistest ham. Dagen staar uforglemmelig i min Erindring efter de mange Aars Forløb. Da vi om Aftenen kjørte hjem, skiftedes vi Børn til at have den store, røde Saffiansæske med Hornet paa Skjødets. Af nulevende, der var med paa dette første Skamlingsbankemøde, kjender jeg nu kun min Søster Sophie, som har delt mit Hjem med mig i femti Aar og ligesom jeg trofast bevarer vore skønne Barndoms minder, og Laurids Skaus yngste Broder, Peter Skau paa Bukshave.

Af Mænd, jeg i min Barndom efter 1842 saae i mit Hjem, skal her nævnes først og fremmest Laurids Skau og Højskoleforstander i Rødding Johan Wegener, dem min Fader begge kaldte for sine aandelige Sønner, dernæst Professor Christian Flor, D. G. Monrad, Overlærer Christian Sick i Odense, hvem min Broder og jeg kom til at skyldte megen Tak under vort Ophold paa Sorø Akademi, og Carl Ploug. Orla Lehmann og Meir Goldschmidts Navne hørte jeg ofte nævne i Hjemmet, men jeg mindes ikke at have set dem der.

MINDER FRA MIN BARNDOM

DET maa sikkert kaldes en stor Lykke for en Mand, der er højt til Aars, naar han ved at kalde Minder frem for Tanken om sin Barndom og sine tidligere Ungdomsaar føler, at han for den Tids Vedkommende har saare meget at takke sine Forældre for, og naar han maa erkende, at denne første overordentlig vigtige Del af hans Liv, i hvilken han særlig føler, at han ikke har Ret til at mene, at han selv har kunnet være sin Lykkes Smed, i alt væsentligt har været i høj Grad lykkelig for hans aandelige Udvikling. Jeg selv er netop i dette Tilfælde, og naar Redaktionen af „Nationaltidende“ har gjort mig den Ære at ønske nogle Optegnelser om mit Hjem fra den Tid, da føler jeg, at jeg bør lade saadanne bære Præget af en levende Taknemmelighedsfølelse.

Min Fader, der i sin Tid var en meget bekendt højere Embedsmand, var Konferensraad Christian Frederik Holm, der hørte til en gammel dansk Familie, mest bestaaende af en Række Præster, der regnede sig som stammende fra en Biskop Holm i Aalborg i det sextende Hundredeaar. Min Fader var selv den eneste Søn af Poul Thoring Holm, der beklædte Stillingen som Korrespondancechef ved det kongelige Tallotteri (død 1822). Som Barn fik min Fader, der var født 1796, en omhyggelig Opdragelse, blev Student, og efter at have taget juridisk Embedsexamen vandt han Universitetets Guldmedaille for en juridisk Afhandling om „*Præscriptio immemorialis*“. Derefter kastede han

sig ind paa at gaa Kollegievejen som Embedsmand, og han avancerede her efterhaanden saa heldig, at han i 1841 naaede at blive Deputeret i Finanserne, en Stilling hvorfra han som en Følge af Forandringen 1848 i den højere Kollegiestyrelse gik over til at blive Chef for Finansministeriets første Departement. Han døde 27de Maj 1879.

Den Iver, hvormed han røgtede sit vigtige Hverv som Embedsmand, kunde dog ikke afholde ham fra at følge de Opfordringer, der lød til ham om at overtage forskellige mindre offentlige og private Stillinger. Han forstod i dem alle at gøre sig bekendt ved Dygtighed og Nidkærhed.

Men imidlertid havde han i sine yngre Aar, hvad der fik stor Betydning for hans aandelige Udvikling og dermed ogsaa for hans Hustru og Børn, hørt til den Del af den akademiske Ungdom, der skyldte sin Vækkelse i aandelig Henseende til J. P. Mynster, A. S. Ørsted og Oehenschläger. Et ydre Vidnesbyrd om en Side deraf bevarede han til sin Død i en fortrinlig Samling af Oehenschlägers Værker i Originaludgaver, der fandtes i hans store og meget gode Bogsamling, i hvilken den æsthetiske Del indtog en fremragende Plads; samtidig lod han sig uddanne til at blive en forholdsvis ret flink Dilettant paa Violin, og tillige søgte han at komme i Berøring med yngre Malere og Billedhuggere. Men vigtigere end disse forskellige Forsøg paa at vinde en saa rig Dannelse som mulig var det, at han 2. Maj 1823 giftede

KONFERENTSRAAD HOLMS VILLA VESTERBROGADE 125

sig. Han fik til Hustru Marie Elisabeth, en Datter af hans Faders gamle Ven Wulf Frederik Engelbreth, Sognepræst til Lydersløv i Stevns. Hun, der var dennes ældste Datter af andet Ægteskab, var en i samme Grad beskeden og dygtig Natur, der havde en betydelig Evne til at gennemføre en Husmoders Gjerning.

Det var i dette Ægteskab, at jeg blev født den 26. Januar 1833 som den yngste af 5 Søskende, 4 Sønner og 1 Datter.

Det første klare og større Minde, jeg har fra mit Barndomsliv, er af, hvorledes min Faders Kunstsans havde sat sit Mærke paa Værelserne i vor Bolig (Løngangstræde Nr. 169, nu Nr. 27), hvor der for Tiden er et Missionshotel. Det staa tydelig for mig, hvorledes de fleste Værelser i en fremragende Grad vare smykkede med Kunstværker. I Dagligstuen vare Væggene dækkede af Malerier af ansete dalevende danske Malere, en Samling der i de følgende Aar forøgedes og til hvilken der blandt andet hørte et Par fortrinlige Portrætter, malede af Eckersberg og Marstrand, og Billeder

af Petzholdt, J. P. Møller og Rørbye. I de andre Værelser saa man Kobberstik efter berømte Billeder af Renaissancetidens Kunstnere, særlig af Rafael. Jeg mindes, hvilket uudsletteligt Indtryk det f. Ex. gjorde paa mig fra mine tidligste Aar stadig at se Billeder her af Rafaels Stanzer og at søge at faa Forklaringen af Indholdet i dem. Jeg fik derved en tydelig Forestilling om, hvilken opdragende Betydning slige Kunstværker kunne have, hvor mange Spørgsmaal i historisk og religiøs Retning de efterhaanden, som Aarene gaa, stille til Børn i deres Opvæxt. Medens min Moder var Omhuen selv for os Børn og vel at mærke uden nogensinde at forkæle os, søgte Fader at skaffe os den bedst mulige Undervisning i forskellige Henseender. Jeg havde selv en hurtig Opfattelse og en god Hukommelse, der gjorde, at Skoleundervisningen, først i gamle Nielsens Borgerdydsskole og, efterat han havde trukket sig tilbage derfra, i Metropolitanskolen aldeles ikke voldte mig Besværlighed, desuden følte jeg mig tidlig stærkt fængslet af historisk Læsning, ogsaa udenfor Skolegangen.

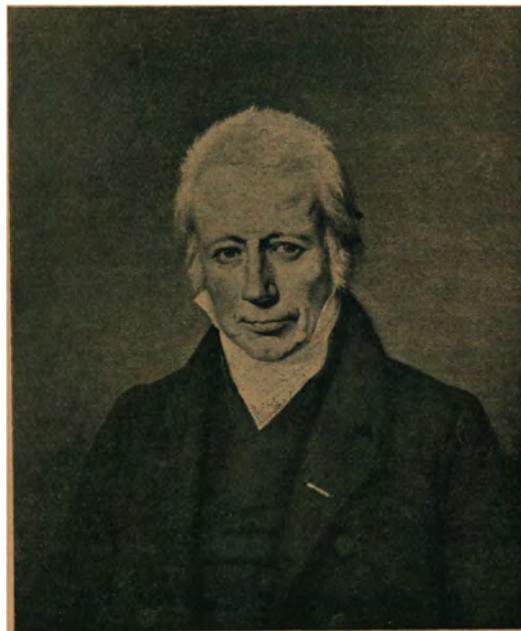
I denne Henseende fik jeg efterhaanden meget Udbytte ved min Faders Bøger, iblandt hvilke Historie var rigt repræsenteret. Til Udbyttet af Skolegangen kom nu ogsaa en betydelig Vækelse som en Følge af min Faders Omgang med

KONFERENTSRAAD C. F. HOLM OG HUSTRU

dygtige Kunstnere. Det var i denne Henseende et ejendommeligt Træk, at flere af dem i en Række Aar hver Lørdag Eftermiddag besøgte ham og havde længere Samtaler med ham.

Til at vække Sans hos mig og mine Søskende for en vigtig Side af den bildende Kunst blev det af særlig Betydning, at Fader i adskillige Aar var en meget ivrig og kundskabsrig Samler af Raderinger, og vi havde let Adgang til at lære at kende, hvad han efterhaanden fik samlet af sligt, da de opbevaredes i let tilgængelige Mapper. Det var, som man vil forstaa, naturlig den ypperste af alle Kunstnere paa dette Omraade Rembrandt, han særlig interesserede sig for, og det blev ikke mindre end omtrent 80 af dennes Værker i saa Henseende, der omsider fik Plads i hans Samling, deriblandt adskillige af hans ypperste Kompositioner. Rembrandt var her Yndlingsmesteren, ligesom Rafael var det med Hensyn til, hvad jeg i mit Hjem saa af Kobberstik efter berømte Malerier.

PROVST W. F. ENGELBRETH

som vakte min særlige Beundring, og jeg kan sige, at det indtil hans Død, (1870) flere Aar efter at jeg var bleven Professor, stadig var en af mine største Glæder at høre hans Forelæsninger. Han

har næst Madvig omtrent været den Mand, der i videnskabelig Henseende har haft størst Indflydelse paa mig.

Men medens min Faders kunstneriske Interesse allerede i mine tidligere Drengear paa en vis Maade styrkede, jeg kan sige min medfødte Sans for Historien og min Iver for at læse Bøger, der fremmede den, blev det dog efterhaanden som mine ældre Søskende voxede op, Musikinteressen, som især kom til at sætte sit Præg paa vort huslige Liv. Min ældste Broder (død i dette Foraar i den høje Alder af 89 Aar som fhv. Præst i Glad-

saxe) var en dygtig Kvantetsanger, min Søster var Romancesangerinde med en meget smuk Stemme, og min næstældste Broder udviklede sig til en ualmindelig flink Violoncellspiller, en Dygtighed han bevarede til sin Død for faa Aar siden. Ogsaa

Det blev efterhaanden Kunstnere af den Høyenske Retning, som Fader kom til at staa nærmest, og Høyen selv ved Siden af Hetsch og J.P. Møller kom til at høre til hans nære Omgangsvener. Han blev snart den Mand af denne Kred,

lod min Fader den Broder, der er mig nærmest i Alder, og der senere blev bekendt som Administrator af den kgl. Porcelænsfabrik og derefter som teknisk Bestyrer af den Bing-Grøndahlske Fabrik, ligesom mig selv faa Undervisning i Violinspil, og det blev i Virkeligheden Musikken, der i en Aarrække var den Aandsnydelse, som spillede Hovedrollen i Familien. Hovedpunktet heri var, at der i adskillige Aar hver fjortende Dag spillede Strygekvartetter, i hvilke Kapelmusikus Vilhelm Holm, Fader til den nuværende Koncertmester Ludvig Holm, næsten altid var Primarius, og hvori Fader selv spillede anden Violin, ligesom ogsaa flere fremragende Musikere, deriblandt selve Gade, lejlighedsvis tog Del i dem. Jeg fik personlig derved et Indtryk af de tre store Wienerkomponister, Haydn, Mozart og Beethoven, der har været af musikalsk Betydning for mit hele senere Liv. Dette vandt desuden i betydelig Styrke ved at Peter Heise, der kun var 3 Aar ældre end jeg, blev nøje knyttet til Familien og i en Række Aar var min meget nære Omgangsven. Han var netop den Gang i stærk Udvikling som Komponist.

Det kunde ligge nær at tro, at denne Rigdom af Indtryk af Kunst og Kunsthistorie i meget forskellige Retninger, som jeg saaledes modtog under min Opvæxt, vilde have udøvet en uheldig spredende Indflydelse paa mig; men den virkede kun berigende. Den kunde i Virkeligheden ikke maale sig med den større og dybere Vækkelse i begyndende videnskabelig Henseende, som Skoleundervisningen, under hvilken jeg nød Gavn af flere fortrinlige Lærere, havde paa mig. Desuden fik jeg ved begge mine Forældres Flid og energiske Pligtopfyldelse stærkt Følelsen af, at det

gjaldt om at samle sig om en bestemt Hovedside af, hvad der havde Interesse for mig.

Desuden kunde der ikke være Fare for, at jeg skulde blive overvældet i aandelig Henseende af alle disse Indtryk. Selv om Nutidens Sans for Sport laa Datidens Drenges fjærn, vare vi heldig stillede som boende i en forholdsvis anselig Ejendom med to Gaarde og en Have, og i hvilken der ogsaa fandtes et betydeligt Eddikebryggeri. Der var derfor Lejlighed til idelig Adspredelse ved forskellige Lege og ved at kunne følge en stor industriel Virksomhed. Endelig bør jeg her fremhæve som et vigtigt Møment i min Udvikling fra min tidligste Tid, indtil jeg blev Student, at mine Forældre holdt fast ved hvert Aar at tilbringe Sommerferien i min Bedstefader Provst Engelbreths Præstegaard i Lydersløv. Der hørte en stor Avling til Præstegaarden (120 Td. Land), og ved Siden af det dybe, uforglemmelige Indtryk, min Bedstefaders betydelige Personlighed udøvede i religiøs Henseende, optog de landlege Arbejder i høj Grad os Drengene. Jeg har altid med Glæde erindret det gode Forhold, hvori jeg ved disse idelige Ferieophold kom til forskellige af de Husmænd og Karle, der arbejdede for min Bedstefader, og det har haft sin Del i den Interesse, jeg som Videnskabsmand har haft for at følge Landboforholdenes Udvikling i Danmark.

Det bliver da mit Resultat, naar jeg ser tilbage paa mine Drengenaar, at jeg i den Tid har haft en flersidig og frugtbringende Udvikling, som jeg mindes med Taknemmelighed, blandt andet fordi den har været en god Forberedelse til mine senere Studier og Interesser som Student og Videnskabsmand.

Ernst Holm

NOGLE ERINDRINGER FRA MIT HJEM

PAA det Tidspunkt, omkring 1863, hvor mine Erindringer begynde om mit gamle Hjem, var dette i Nørrevoldgade i Livgardens Kaserne, hvor min Fader, daværende Major Krieger, var Kasernekommandant. Nørrevoldgade var dengang en smal Gade med daarlig Brolægning og dyb Rendesten bag den gamle Fæstningsvold; langs Volden løb en Reberbane og for Enden af Gothersgade ved Hjørnet af Kasernen stod en Post, hvorfra vi af og til hentede Vand.

Til Kasernen sluttede sig dengang som nu den store Eksercerplads.

Omkring 1863 var der jo urolige Tider over Danmark, og det var naturligt, at disse afspejlede sig i et militært Hjem. Jeg hørte Tale om Troppe-samlinger i Slesvig, og jeg saa Garden komme hjem fra en saadan Samling.

I 1864 hvilede Krigens Uhygge over vort Hjem; jeg husker tydeligt den Aften, da min Fader kom ind til min Moder, der sad med os Børn, og fortalte hende, at nu skulde Garden over til Krigsskuepladsen. Min Moder græd, og det samme gjorde vi Børn.

Mine Erindringer om Krigsbegivenhederne og hvad dermed stod i Forbindelse, ere kun dunkle, da jeg en stor Del af Tiden laa syg af Skarlagens-feber. Jeg husker dog min Moders Ængstelse, naar Telegrafbudet ringede paa vor Gadedør med nyt ovre fra Krigens; min Moder fik næsten daglig

et kort Telegram fra min Fader, der var Kommandør for Garden. Telegrammerne bleve sendte rundt til Officerernes og Underofficerernes Hustruer. Den 18. April 1864 siger Telegrammet: „Vi have haft en meget haard Kamp“. Næste Dag hed det: „Vi have mistet en Del af vore Folk“.

Jeg saa saarede Soldater fra Krigens, der bleve transporterede paa Baarer forbi Kasernen; jeg husker endnu deres blege Ansigter med de lukkede Øjne.

I 1870 svævede Krigsfrygten atter over vort Hjem; i den første Tid, efter at den fransk-tyske Krig var erklæret, var Stemningen jo meget højt oppe i Kjøbenhavn; en lykkelig Neutralitetsbeslutning fjærnedes dog snart Bekymringerne. Min Fader var det Aar Lejrkommandant ved Hald; vi besøgte ham der i Begyndelsen af Sommerferien, men da vare næsten alle Tropperne trukne bort fra Lejren; paa vor Rejse op gennem Jylland havde vi mødt mange Tog med syngende og raabende Soldater, der dirigeredes mod Grænsen.

I Fredens Dage var Eksercerpladsen til megen Glæde. Den 8. April, Kong Christian den IX's Fødselsdag, var der i de Tider stor Revu; Tropperne stode opstillede langs de 3 Sider af Pladsen; den højstbefalende med stor Stab passerede Fronten, og red derefter midt ind paa Pladsen, hvor han udbragte et Leve for Kongen. Jeg husker at have set den smukke Hestgarde deltagende i en af disse Revuer.

Jeg færdedes selvfølgelig meget paa Pladsen og havde mange bekendte indenfor Garden. I de første Aar, vi boede der, galdt endnu Stillings-systemet, og jeg husker Gardere, der laa inde Aar efter Aar, idet de lod sig stille for andre; blandt disse gamle Gardere havde jeg en god Ven, der lød Navnet „Roeskilde“. Senere blev jo den almindelige Værnepligt strengt gennemført, og jeg har set mangt af Danmarks fineste Navne i Gardertrøjen.

Min Fader havde Tjenestehest, og til dennes Pasning mødte hver 1. Januar en Trainkusk, almindelig benævnet „Dunk“; disse hørte ogsaa til Vennerne, og jeg færdedes meget i Stalden og foretog Rideture paa Pladsen.

Alle de, der leve i en Kaserne, blive noget af en stor Familie, og man var selvfølgelig bekendt med alt, hvad der foregik indenfor Kasernens Mure, ligesom 2 Underofficershustruers mindre nabovenlige Sindelag til større Forseelser og Forbrydelser indenfor Mandskabet. Straffene vare i de Tider meget haardere end nu. En Garder, der jævnlig deserterede, blev idømt 150 Rottingslag, fordelte paa 2 Dage. Jeg saa ham fra vore Vinduer, da han den anden Dag blev ført fra Arresten for at udstaa den sidste Del af Straffen.

Eksercerpladsen spillede saaledes en væsentlig Rolle i vort daglige Liv; men ogsaa den gamle Vold interesserede; Vejen til og fra Skole blev ofte lagt over Volden, og en Gang om Aaret, Store Bededags Aften, samledes al Opmærksomheden om Volden, hvor i de Tider hele Kjøbenhavn spadserede den Aften. Vi havde da gjerne Fremmede, der skulde nyde det morsomme Skue, og om Aftenen bleve vi beværtede med varme Hvedetvebakker.

Min Moder var meget teaterinteresseret, og denne Interesse var i høj Grad gaet i Arv til os Børn; min Moder havde altid abonneret i det kongelige Teater, og i det gamle Teater var Reglementerne ikke saa strænge; ved Hjælp af Skamlere og lignende tilvebragtes adskillige Ekstrapladser i Logen, og vi have ofte været 2 à 3 Børn med paa én Plads. Disse Teateraftener, hvor vi saa Øhlenschlägers Tragedier og Bournonvilles gamle Balletter, var sande Festaftener. Ved at nævne Bournonvilles Navn kommer jeg til at mindes, at jeg engang, ganske vist kun i en kort Tid, har været hans Elev. Da Hds. kgl. Højhed Prinsesse Dagmar i 1866 skulde forlade Danmark for at formæles med Storfyrsttron-

følgeren af Rusland, skulde der ved en stor Aftenfest paa Christiansborg dañses en Kvadrille af Børn, klædte i russiske Nationaldragter. Min ene Søster og jeg skulde deltage i Kvadrillen. Bournonville, der ledede Indstuderingen, havde kun 3 Dage til denne. Jeg husker endnu det forfærdede Udtryk, der prægede hans Ansigt, da jeg paa hans Forespørgsel om, hvor jeg havde lært at danse, svarede ham, at jeg havde aldrig lært at danse.

Det gik da heller ikke af, uden at jeg fik en over Nakken af den store Balletmester, men da de 3 Dage var gaaede, havde Bournonville sine Tropper i Orden, og vi klarede os stolt paa det glatte Gulv i den mægtige Sal paa Christiansborg.

Min Moders Teaterinteresse skyldtes maaske, at hun, der var en Datter af Michael Drewsen paa Silkeborg, var beslægtet med Rosingerne og Wieherne. I mit Hjem har jeg hørt Vilhelm Wiehe deklamere Asgaardsrejen med mægtig Røst, og Høedt har glædet os ved sin morsomme Op-læsning af Andersens Eventyr.

Vi levede bag de gamle Volde, og hele Livets ydre Apparat var meget forskelligt fra Nutidens. For at nævne et Eksempel, benyttede vi til Befordring en gammeldags Drosche fra Gæstgivergaarden „Tre Kroner“ i Tornebuskegade. Droschen blev kørt af en tyk, gammel Kusk, der ved Hjælp af den daarlige Brolægning og den dybe Rendesten drev det til engang at vælte Droschen – heldigvis uden Passagerer – udenfor vor Gadedør.

Siden jeg taler om Befordringer, rinder en anden Vogn mig i Hu. Der herskede en Vinter en hæftig Koppeepidemi i Kjøbenhavn; paa Frue Arbejdshus og Skole ved Nørrevold blev indrettet Koppelazaret; vi saa jævnlig Koppepatienter blive transporteret forbi vore Vinduer til Lazarettet, og denne Transport foregik i en Drosche af et aldeles skrækindjagende Ydre, som vi flygtede for i lang Afstand.

Overhovedet stod Sygepleje og Hygiejne vel ikke saa højt dengang i Byen. Jeg husker, at vi hentede Mælk fra et Udsalg ved Nørrevold, og i Porten nød man Uddunstningerne fra Kostalden, der vendte ud til en meget lille Gaard.

Hvad indendørs Livet i mit Hjem angaar, maatte Lektierne læses, for at Karakterbogen kunde være i Orden, det kunde aldeles ikke nytte noget at komme hjem til min Fader med daarlige Karakterer.

Adskillige Aar gik bag den gamle Vold, men

PARTI AF GARDERKASERNEN MED EXERCERPLADSEN 1864

saa kom den Dag, da man begyndte at rive Voldene ned; Rebslagerens Hjul havde drejet rundt for sidste Gang, et for et faldt Voldens stolte, gamle Træer, og Jorden trilledes ud i Stadsgraven. Den nye botaniske Have voksede frem for vore Øjne.

Samtidig med at de gamle Volde faldt, begyndte saa meget nyt at røre sig. Det første Indtryk af den store sociale Bevægelse, der senere er gaaet hen over vort Samfund, fik jeg gennem det bekendte Fælledmøde i 1872. Den Dag var Garden samlet i Kasernen, og en Del af Officererne vare Gæster hos mine Forældre. Garden kom ikke til at træde i Aktion; en af de yngre Officerer kom ganske vist i Løbet af Eftermiddagen og meldte, at hujende Skarer nærmede sig Kasernen, men det viste sig at være blind Alarm.

I 1874 flyttede vi bort fra Kasernen, da min

Fader havde faaet anden tjenstlig Stilling. 1875 blev jeg Student. Da jeg viste nogen Vaklen med Hensyn til mit fremtidige Studium, og der hengik nogen Tid, inden jeg kunde bestemme mig i saa Henseende, blev der grebet ind af en mild, men fast faderlig Haand, og en Samtale mellem min Fader og mig førte til, at jeg bestemte mig for det juridiske Studium, noget jeg ikke senere har haft Grund til at fortryde.

I 1876 forflyttedes min Fader til Kronborg; da jeg i de følgende Aar studerede i København, kom jeg kun paa Besøg i mit Hjem. Da min Fader i 1880 paany vendte tilbage til København, tog jeg atter Ophold hos mine Forældre, og som ugift blev jeg boende der, indtil mine Forældres ret hurtigt efter hinanden følgende Dødsfald opløste mit gamle Hjem, som jeg stedse vil bevare i taknemlig Erindring.

Strieyer

Professorinde
HENNING MATZEN

MIT BARNDOMSHJEM

MIT Barndomshjem i den gamle Patriciergaard Strandgade 34 havde oprindeligt tilhørt den rige Købmand Abraham Lehn, der levede i Frederik IV's Tid, og hvis Navn stadig er knyttet til Ejendommen. Jeg er ikke født i Abraham Lehns Gaard paa Christianshavn, men i Nyhavn Nr. 8, hvor mine Forældre boede i en Ejendom, der tilhørte min Moders Familie. Da jeg var to

paa 1. Sal, og senere, da vi Børn voksede til, fik vi ogsaa Værelser paa 2. Sal.

Her i denne gamle, smukke Gaard levede jeg

hele min Barndom og Ungdom, og her blev min Søster og mine to Brødre født. Abraham Lehns

Gaard gemte paa mange mærkelig gammel Overlevering. Her havde Tordenskjold ofte været Gæst; det var for den unge Lehns Skyld, at

UNGDOMSBILLEDE AF ETATSRAAD J. P. T. BRYDE OG HUSTRU THORA, f. BRANDT

Aar gammel, flyttede imidlertid mine Forældre til det gamle Hus i Strandgade 34, som min Bedstefader, islandsk Købmand N. N. Bryde, lige havde købt. Min Bedstefader installerede sig i Stuen, og her var ogsaa Kontorerne; mine Forældre boede

Tordenskjold i Hannover 1720 havde den Duel med Oberst Stahl, som kostede ham Livet. Vi Børn blev aldrig trætte af at høre om Tordenskjolds Bedrifter, og som han stod paa Konsollen i min Faders Stue i Admiralsuniform, støttet til

en Kanon, var han ubetinget min Barn-
doms Helt.

Ejendommen var en rigtig Købmands-
gaard med Pakhus og Oplagspladser, som
den Tid krævede. Vi Børn havde her et
herligt og vidtstrakt Rige, som vi betrag-
tede som vort eget. Til Beboelseshuset
hørte ligeledes to store Lofter og øverst
oppe et tredje lille Rum, der i Abraham
Lehns Tid tjente som et Slags Observa-
torium, hvor han kunde staa og spejde
efter Skibene, naar de langvejs fra vendte
hjem med deres Varer. Dette lille Obser-
vatorium tog vi Børn paany i Brug, og
mange Gange søgte vi derop for at kunne
være de første, der fik Øje paa Skibet,
som førte min Fader tilbage fra Island. Min Fader
var ligesom min Bedstefader islandsk Købmand,
og han foretog paa en af sine egne Skonnerter
„Johanne“ i mange Aar Rejsen til og fra Island.
Paa dette samme lille Skib gjorde ogsaa min Fader
og Moder deres Bryllupsrejse til Island, da der paa
den Tid endnu ikke gik Dampskibe i Islandsfart.

Stuerne i den gamle Gaard var smukt udstyrede
med Stukkatur-Lofter, forgyldte Rokolister paa
Væggene og gamle Dørmalerier. Men mit Hjem
var alt i alt spartansk. Min Fader var bleven
strengt opdraget af sin Fader, og saaledes opdrog

SKONNERTEN „JOHANNE“ UDFOR NYHAVN 8

DEN ABRAHAM LEHNSKE GAARD STRANDGADE 34

nu ogsaa han sine Børn. Min Bedstefader, en
højt anset og dygtig Købmand af den gamle Skole,
var en selfmade man og holdt af at fremhæve
denne Kendsgerning. Slægten bar oprindeligt det
adelige Navn von Brejde, og min Tipoldefader
havde Godser i Jylland. Han var imidlertid en
Ødeland og Spiller og døde i Fattigdom, saa hans
Børn maatte lære Haandværk for at ernære sig.
Min Oldefader kom til København, hvor han blev
Formand paa et Maskinværksted; Bedstefader selv
blev Bødker og rejste i den Egenskab til Island.
Her blev han senere Assistent paa det fhv. Rege-
rings Handelssted paa Vestmannøerne. Han tjente
her saa meget, at han kunde købe Forretningen,
og heroppe blev min Fader født. Allerede min
Oldefader havde af Fortørnelse over sin Faders
Opførsel forandret Slægtnavnet von Brejde til
Bryde, og dette Navn har Familien siden bevaret.
Min Bedstefader talte altid med Uvilje om det
mørke Punkt i Slægtens Historie, der spillede en
betydelig Rolle i hans Tanker. Han var udpræget
sparsommelig og vilde ikke vide af Selskabelighed
i større Stil, fordi det kostede for mange Penge.
Da han heller ikke syntes om Landliggeri, der i hans
Øjne var en overflødig og kostbar Luksus, maatte
vi alle pænt blive i Strandgade 34 om Sommeren.
Imidlertid blev der dog lejet en lille Have til os
Børn nær ved Christianshavns Vold, og til denne
Plet knytter sig glade Minder. Mangen en Som-
meraften tog Bedstefader os ogsaa med sig over
til „Asiatisk Kompagni“, hvor Forretningens Skibe
laa, eller han fandt paa andre fredelige Adspre-
delser til os.

Min Faders Grundsætninger for Opdragelse var

stærkt prægede af Bedstefaders gammeldags Opfattelse. I vor Barndom var mine Søskende og jeg bange for vor Fader, og først senere er det gaaet op for os, at han bevidst opdrog os til at kunne møde Livets Modgang. I en tidlig Alder maatte vi selv rede vore Senge og gøre vort Værelse i Stand — Drengene saa vel som Pigerne; vi fik ikke Paalæg paa Smørrebrødet om Aftenen og spiste langt tidligere end vore Forældre og de øvrige voksne. Vi var sjældent sammen med andre Børn, og det var en stor Begivenhed, naar vi en enkelt Gang om Aaret blev bedt til Børneselskab eller selv fik Lov til at bede nogle Smaa-piger til Gæster.

Vor myndige og strenge Fader indprentede os tidligt Kærlighed til Fædrelandet og talte ofte med os om Sønderjylland. Jeg husker, at Bedstefader og mine Forældre allerede i min Barndom husede fordrevne Slesvigere. Derfor gjaldt ogsaa min Søsters og min første Sommerferie-Rejse Sønderjylland, hvor vi besøgte alle de historiske Steder, og hvor Fader fortalte os om de store Begivenheder i vort Fædrelands Historie. Vi overværede ogsaa en dansk Fest paa Als, og det gjorde et dybt Indtryk paa os at se Politigendarmen med Pikkelhuer dels ved selve Mødet, dels i Anlægget, hvor Festen sluttede. Senere rejste Fader og Moder med os til smukke Egne i Danmark: „Thi“, som Fader sagde, „I skal først og fremmest lære eders eget Land at kende;

fremmede Lande kommer I nok til, naar I bliver voksne“.

Min Moder (Thora, f. Brandt, Datter af Skibsrheder B.) var lige saa mild, som min Fader var streng. Hun blev sine Børns Veninde og Fortrolige i et og alt. Det inderlige Forhold mellem hende og os blev bevaret til hendes sidste Stund. Til hende søgte vi baade i Glæde og i Sorg.

ISLANDSK KØBMAND N. N. BRYDE OG PROFESSORINDE MATZEN SOM BARN

Efter min Bedstefaders Død (9. August 1879) og vi Børn var bleven voksne, førte mine Forældre et stort og gæstfrit Hus. De sidste Aar, Fader levede, ældedes han imidlertid stærkt. Kun de hyggelige Søndags-Middage, der samlede Børn, Børnebørn og Husets nærmeste Venner, kunde fortsættes; ellers var Hjemmet atter blevet stille. Min Fader døde 79 Aar gammel efter faa Dages Sygeleje den 13. April 1910. Paa Grund af sin Godgørelighed og Offervillighed var han i Aarenes Løb bleven Etatsraad, Ridder af Dannebrog og Dannebrogsmænd. To og et halvt Aar senere, d. 9. Oktober 1912, blev ogsaa min Moder kaldt bort, 82 Aar gammel.

Nu er Barndomshjemmet lukket og dets Indhold spredt for alle Vinde. Da det sidste Stykke var blevet flyttet bort, gik min Søster og jeg rundt overalt i de tomme Stuer; vi besøgte Pakhus og Lofter og kravlede op i Observations-Taarnet, skønt Plankerne og Gulvbrædderne var hullede og skøre. Vi vilde se alt en sidste Gang, inden det blev uigenkaldelig for silde.

Helga Matzen

MINDER FRA MUSIKLIVET I MIT BARNDOMSHJEM

„Der maner intet dog saa tryllesk
De svundne Dages Følelser tilbage
Som Blomsterduft og gamle Melodier.“

JEG er opvokset i et *meget* flittigt Hjem; Fader elskede sin Kunst og var stærkt optaget baade af sine offentlige og private Elever og af de kære Pligter som Cæcilia-Foreningens Dirigent; Moder havde travlt med sit Hus, Mand og Børn, og hun forstod at dele sig imellem dem. Mine Forældres materielle Fordringer var ikke store, men de boede dog paa Landet hver Sommer. Der stod mine Forældre op Kl. 5 om Morgenen for at udnytte Tiden saameget som muligt; det er let at udmale sig et poetisk Billede af det unge Ægtepar, hver beskæftiget paa sin Vis, medens Børnene sov paa deres grønne Øre. Om Vinteren varede deres travle Dag i Hjemmet langt ud over Midnat. — 1854 fødtes jeg ude i Østerbros Allé Nr. 100 i Major Rists Ejendom, der den Gang laa ved Byens yderste Grænse. Huset staar endnu uforandret (Nr. 9) som Billedet viser, men Haven er bleven formindsket et Par Gange siden; det var dengang en dejlig stor Have med Blomster, Frugttræer og store Bede med Asparges, som min Fader selv „stak“, ved hvilket Arbejde min 4aarige Søster fik Lov at hjælpe, selv om hun engang imellem kom til at skære et „Hovede“ af. Fader var Blomsterelsker, og Nelliken, der med sine brogede Blomster og krydrede Duft stemte saa godt overens med hans sydlandske Udseende og Temperament, var hans

Yndlingsblomst. Derfor dyrkede han den ogsaa indenfor vore solbeskinnede Vinduer i Byen, og stor var Spændingen, om Knoppen aabnede sig paa rette Vis, og om Farven var den forventede, etc. Ja, Faders Passion for Blomsterkultur, og særlig for Nelliken, var saa stor, at han jævnlig gik ind til Fremmede, i hvis Vinduer han fik Øje paa en særlig smuk Blomst og bad om en Aflægger, og — han fik den altid. — I tidligere Tid kom flere Digttere hos mine Forældre, bl. A. Chr. Winther, H. C. Andersen, Henr. Hertz og Carl Ploug, senere Bjørnstjerne Bjørnson. H. C. Andersen kom hver Gang, han havde skrevet et nyt Eventyr, og min Moder maatte da altid lave ham et Glas Sukkervand, som han kunde læske sig paa, medens han læste op. Bjørnsons Oplæsning ved et større Aftenselskab hos os, kan jeg erindre. Kunstner venner fra Italien som I. Roed, W. Marstrand og Constantin Hansen kom ogsaa meget sammen med Fader, der ligeledes besøgte Brødrene Weis ude i Valby, daværende Overretsassessor Ernst W. og Departementschef Carl W. Sidstnævnte byggede Strygeinstrumenter *con amore* og laante Fader Violin, Bratsch og Violoncel til vort Sammenspil i Hjemmet. — I meget tidlig Alder lærte vi Søkende Noder og at spille Klaver; tillige tog Fader kraftig fat, som rimeligt var, for at bibringe

mig theoretiske Kundskaber; saaledes fik jeg ofte ekstra Theori-Opgaver om Aftenen, hvis der af en eller anden Aarsag ikke blev musiceret. Han lærte os ogsaa Guitar, mig Mandolin og Viola d'amore, og da min ældre Broder Georg, der ivrigt dyrkede Guitarspil, fik Undervisning i Violoncel, og min Søster og jeg i Violin, blev der snart ganske smaat begyndt paa Sammenspil; dette kunde ske, fordi Fader komponerede for vore respektive Evner og Udvikling. Jeg tror nok, at den allerførste Komposition var 5-tonige Smaastykker for Klaver til min Søster og mig, derefter Kompositioner for Violin og Klaver. Min Søsters Sangstemme viste sig saa tydelig, da hun var 13 Aar, at Fader paa sin forsigtige Maade allerede da turde begynde at synge lidt med hende; det gik saa godt, at Fader Aaret efter komponerede for hende. For min Broder og Søster skrev Fader smaa Duetter og for hende alene Sangøvelser med Ledsagelse af Viola d'amore, da han mente, at hun uvilkaarlig vilde komme til at efterligne Violaens skønne og fyldige Klang; saa kom Sange med obligat Violin m. m., Terzetter for Sopran, Alt og Bas, hvori jeg udførte Altstemmen, thi Fader opfandt alle mulige Midler for at udvikle vore musikalske Evner. Endelig fremkom Duetter og Terzetter for Guitar, i hvilke min Fader altid udførte Primostemmen. Guitarkompositionerne havde en meget fremtrædende Plads paa vort Musikprogram. Vort Sammenspil fandt altid Sted om Aftenen, naar Dagens Arbejde var tilende og Lamperne tændtes; om Formiddagen havde vi for det meste faaet Noderne udskrevne og havde travlt med at forberede os, inden Fader kom tilstede. Den hjemlige Musik var en stor Glæde for mine Forældre og blev for os Søkende en værdifuld Skat, en udtømmelig Kilde, af hvilken vi endnu øse. De fleste Kompositioner ere skrevne med bestemt musikalsk Hensigt, undertiden blev to til paa samme Dag. Disse Kompositioner havde en

PAULINE RUNG, f. LICHTENSTEIN. 1818-1890

egen Charmé for os, og opildnede os i høj Grad til at gøre vort Bedste, hver Gang noget Nyt blev lagt for os, og mange fornøjelige Erindringer knytter sig til disse. — Min kloge Fader ledede min musikalske Uddannelse saa grundig, at jeg 12 Aar gammel var saa vidt, at jeg begyndte min Virksomhed ved det kgl. Teater som Guitarspiller m. m. Fader, der var bange for, at jeg skulde blive ensidig ved at arbejde længere med ham alene, henvendte sig til N. W. Gade med Ønsket om at faa mig optaget i Konservatoriet under ham og J. P. E. Hartmann. Man tog meget venlig imod mig, og den 1ste Januar 1867 begyndte jeg der som Elev. — At min Fader gjorde dette vigtige Skridt med mig paa det Tidspunkt, kan jeg aldrig takke nok for. Forinden havde jeg frekventeret 2 Skoler, „Mariboës“ og „Frisch & Kjærs“. Jeg kom

FREDERIK OG SOPHIE RUNG, 6 OG 10 AAR GAMLE

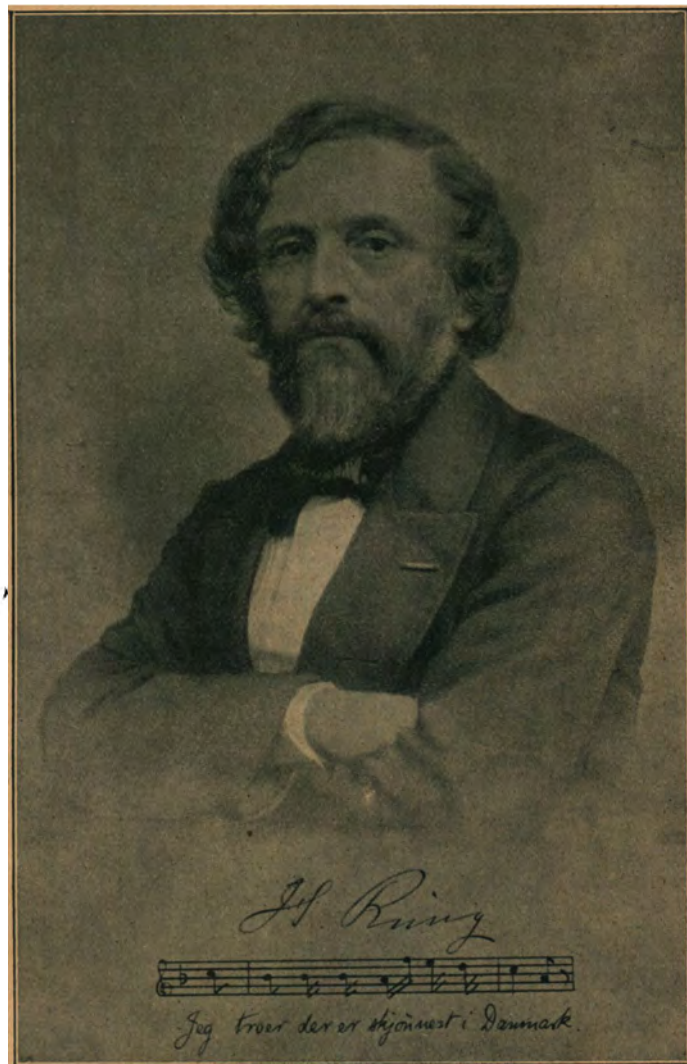
ogsaa som Dreng med til Cæcilia-Foreningens Prøver og gled saaledes lempelig ind paa Banen til det Maal, hvor jeg nu har virket i 36 Aar. Min Søster sang første Gang offentlig, da hun var 17 Aar, ved en af Cæcilia-Foreningens Koncerter i Slotskirken. Aaret efter rejste min Fader med hende til Italien, hvor hun fik Undervisning af Lampertisen. i Milano og i Firenze af Romani, der roste min Fader og klappede ham paa Skulderen, hver Gang han var tilfreds med hendes Præstationer. 19 Aar gammel debuterede hun som Agathe i „Jægerbruden“. — Fader var meget uegenlyst overfor sine Elever og i en særlig varm Sommer, jeg tror det var 1867, vilde Fader ikke forlade København, fordi han mente, at han burde undervise Niels Juel Simonson saameget som muligt, da hans

Debut nærmede sig. — Perlen i vore Musikaftener var Faders Guitarspil. Jeg kan godt sige, at han var Mester paa dette Instrument. Han raadede over mange flere skiftende Udtryk end almindelige Guitarspillere formaar, hvorfor han ogsaa altid skabte Stemning om sig i Kredsen, hvor han sad omringet af Familie og Venner. Han improviserede paa Guitar, som enkelte Musikere kan det paa Klaver eller Orgel. Hele Billedet af ham, naar han let foroverbøjet greb plastisk med sine smukke Hænder i Strengene og undertiden

sang dertil med sin kønne Tenorstemme, enten italienske eller spanske Folkeviser, ofte med Skælmeri, — var noget ganske for sig — smukt og poetisk.

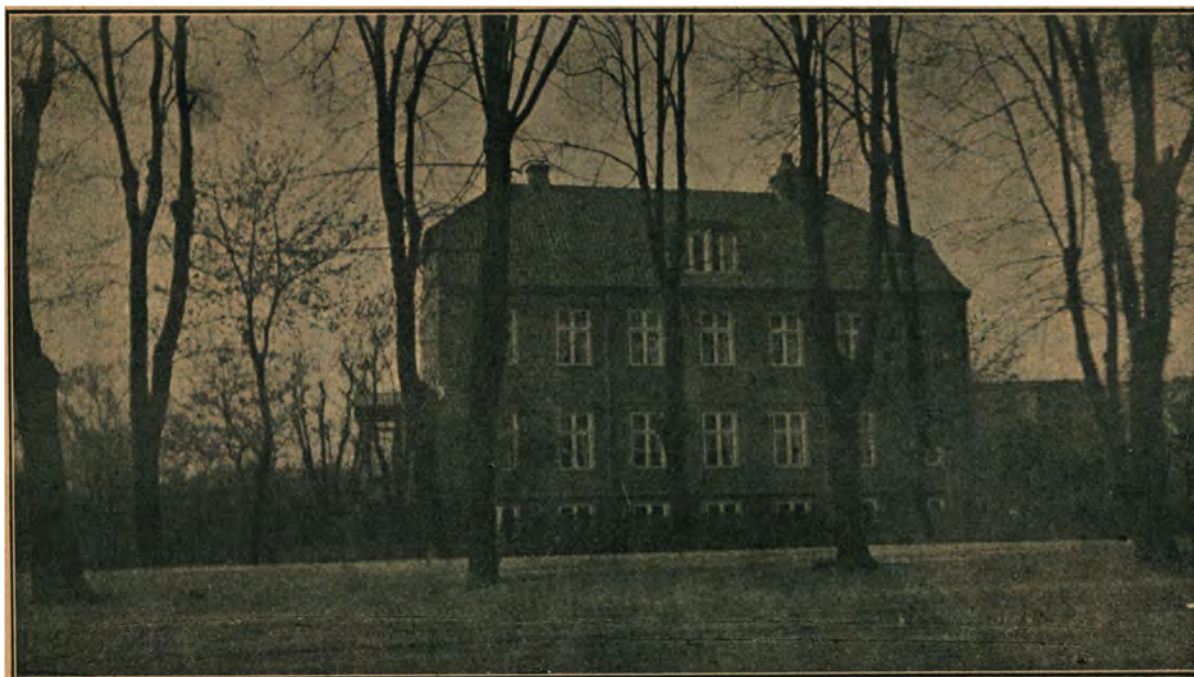
Min Fader oplevede den Glæde som Stifter af

Cæcilia-Foreningen at se den vokse fra en lille Spire til et Træ. Palestrina og den italienske *musica sacra* tilligemed de kostelige Madrigaler blomstrede i 20 Aar under ham. Paa Foreningens 20aarige Stiftelsesdag (29de Oktober 1871) afholdt denne en privat Fest, hvor Fader holdt en fortræffelig Tale om dens ideelle Mission i Musiklivet herhjemme, og alle, der var tilstede, forstod og følte, hvor dyb hans Kærlighed var til denne Sag, og at han gav den hele sin Sjæl i Tanke og Gerning. Ingen anede, at hans Livsgerning sluttede med det samme; et Par Uger efter blev han syg og lukkede sine Øjne

PROFESSOR, KGL. SYNØEMESTER HENRIK RUNG

d. 12te December. Efter 30 Aars kærligt Samliv fristede min Moder denne tunge Sorg, og for os Børn betød det tillige et kunstnerisk Vendepunkt. Instrumenterne i Hjemmet tav, de uforglemmelige Musikaftener var forbi! Den, der havde skabt et ideelt Musikliv for Hjemmet, var borte, Rammen, der indfattede alle de hyggelige „Aftenbilleder“ var brudt, men, hvad Fader havde saet, begyndte vi at høste af. — Jeg kan ikke tænke tilbage paa den Tid uden at føle den dybeste Taknemlighed imod ham, der med kærlig Alvor lærte os Børn at elske

RUNGS VILLA ØSTERBROGADE 109

Tonernes Sprog! – Mine Brødre havde forladt at virke sammen i det *offentlige* Musikliv, medens Barndomshjemmet, og min Moder havde kun min jeg fortsatte mine Studier med det Haab engang i Søster og mig tilbage. Faa Aar efter kom vi til Fremtiden at kunne overtage Cæcilia-Foreningen.

F. Rung,

Nationaltidende.

Jubilæumsnummer

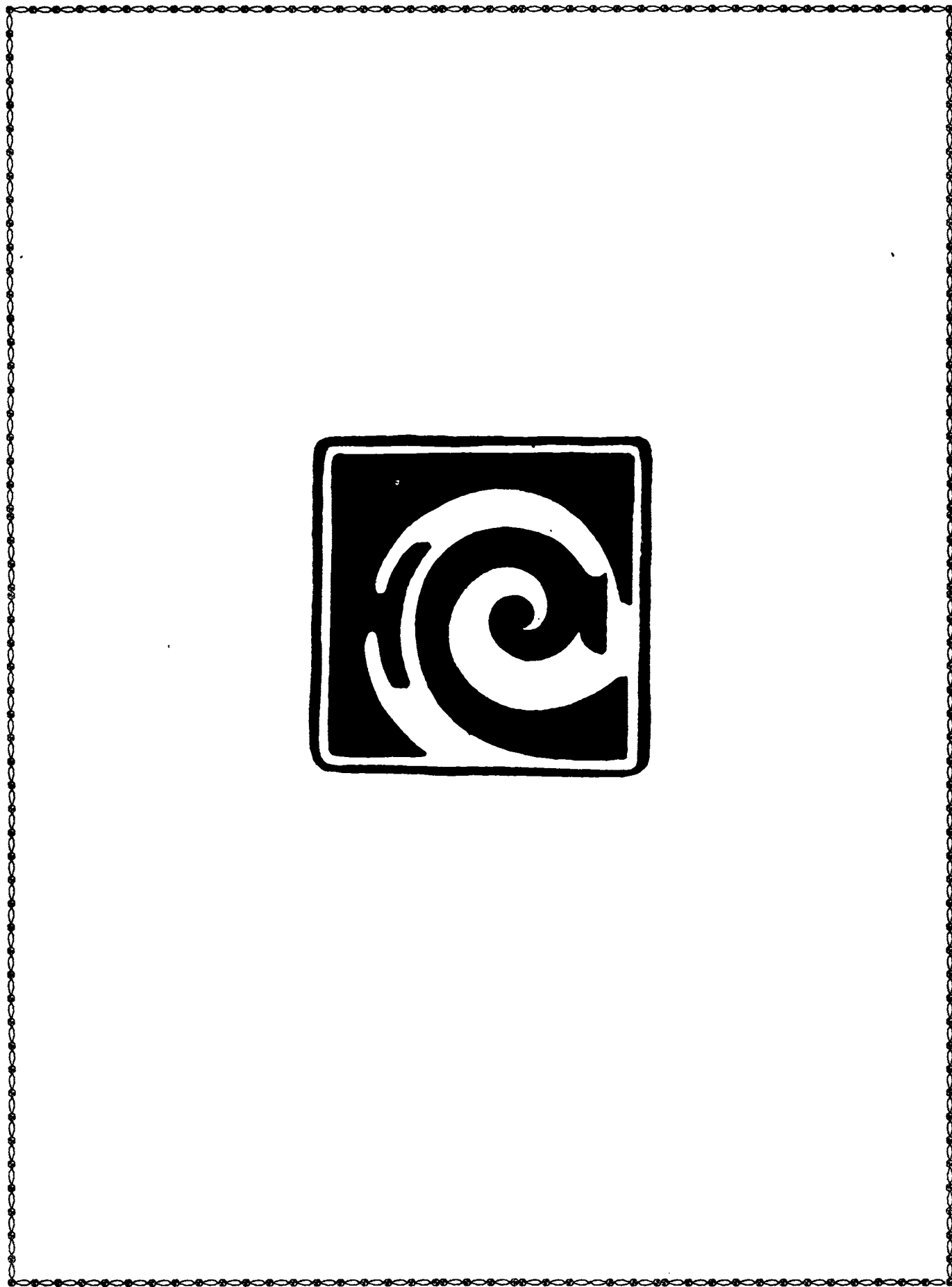
18 MARTS 1926

*Brix
Clausen
Frinoadt
Forslev
Goll
Hein
Kaper
Korboed
Lehmann
Malling
Rosenberg
Simonsen
Skovgaard-Petersen
Stein.*

MIT HJEM

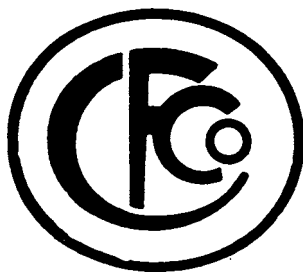

MIT HJEM

TEKST OG BILLEDER

MED BIDRAG AF

HANS BRIX ▯ C. C. CLAUSEN ▯ J. FRIMODT ▯ AUG.
GOLL ▯ ESTRID HEIN ▯ E. KAPER ▯ MICHAEL
KOEFOED ▯ EDV. LEHMANN ▯ ANNA LEVIN ▯
MATHILDA MALLING ▯ ELISABETH ROSENBERG
▯ D. SIMONSEN ▯ O. SKOVGAARD-PETERSEN ▯
JOHS. STEIN

KØBENHAVN
C. FERSLEW & CO.s FORLAG
1926

INDHOLDSFORTEGNELSE

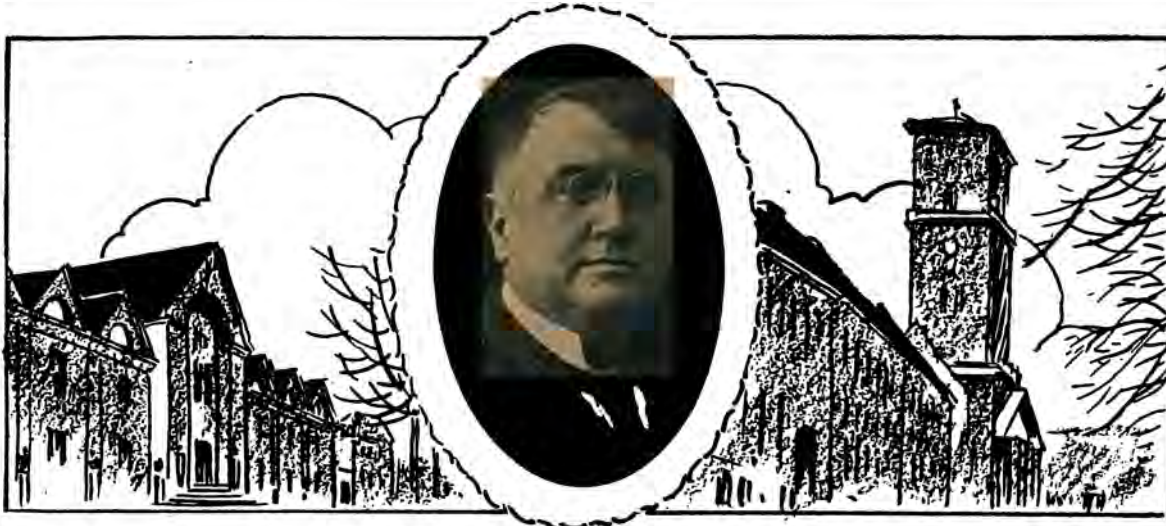
• • •

	Pag.
Professor, Dr phil. <i>Hans Brix</i> : Slesvigs Jord	7
Bankdirektør <i>C. C. Clausen</i> : Fra den lille Skipperby	12
Forlagsboghandler <i>J. Frimodt</i> : Landlig Idyl ved Sortedamssøen	15
Rigsadvokat <i>Aug. Goll</i> : Det gamle Christianshavn	21
Øjenlæge Fru <i>Estrid Hein</i> : Mit Barndomshjem	26
Borgmester, Dr. phil. <i>Ernst Kaper</i> : Indenfor Voldene	31
Generaldirektør <i>Michael Koefoed</i> : I Rønne	38
Professor, Dr. theol. & phil. <i>Edv. Lehmann</i> : I Rosenvænget	42
Fru <i>Anna Levin</i> , f. <i>Ferslew</i> : Fra min Barndom	49
Forfatterinden Fru <i>Mathilda Malling</i> : Mit første Hjem	58
Skuespillerinden Fru <i>Elisabeth Rosenberg</i> : Spredte Minder fra et Kunstnerhjem	62
Fhv. Overrabbiner, Professor <i>D. Simonsen</i> : Store Kjøbmagergade 14	70
Grosserer <i>Olaf Skovgaard-Petersen</i> : Nordskrænten	78
Højesteretssagfører <i>Johannes Stein</i> : Charlottenborg	82

*..... Dørens Indskrift med de simple Ord:
Den, som Du søger, her i Huset bor;
Er Du hans Ven, Du vil som Ven ham finde;
Men hvis paa Arnens Guder ej Du tror:
Gak bort — der er ej Bænk for Dig at finde.*

Holger Drachmann.

Professor, Dr. phil.
HANS BRIX

SLESVIGS JORD

SKØNT kommen til Verden i Vejle og opvokset i Jylland har jeg personlig aldrig følt mig som Jyde. Mine Forældre var nemlig begge Slesvigere, og jeg havde som Barn altid en uvilkaarlig Fornemmelse af, at jeg hørte hjemme Syd for Kongeaen.

Den Slægt af Navnet Brix, hvortil jeg hører, stammer fra Angel. Her har Familien hørt til, saa langt man kan naa tilbage; den Christine Brix, som i 1607 blev kagstrøgen i Flensborg formedelst Troldkunster, er det mest berømmelige Medlem af Slægten i ældre Tid. Min Tipoldefader bar det anselige Navn *Joachim den Uforfærdede*. Han var ikke, som man kunde forledes til at antage, Kurfyrste af Brandenburg eller lignende, men Landsbyskrædder Sønden for Flensborg Fjord. Da Angel i forrige Aarhundrede skiftede Sprog og Sindelag, blev ogsaa min Familie tysk. Og da min Bedstefar flyttede op i Nordslesvig, hvor han i Rødding overtog en Gaard med Krohold, bevarede Familien i de rent danske Omgivelser sit tyske Sprog og Sindelag. Men da min Fader, formedelst sit gode Hovede, ved 1850 sendtes ud til Latinskolen i Haderslev, skiftede han over og blev dansk-talende og dansksindet. Han gik som Stu-

dent ind paa Officersskolen og deltog i 1864 som Løjtnant i Dybbøls Forsvar. Hans Sabel, der hang paa Væggen i hans Kontor, er af mig oftere blevet omhyggeligt efterset i det forfængelige Haab, at der kunde opspores Rester af Tyskerblod derpaa.

I 1866 blev min Fader Lærer i Haderslev og giftede sig med min Moder, men blev kort efter, med 48 Timers Varsel, udvist af den tyske Regering!

Min Moder tilhørte en udpræget dansk Familie; hun var Datter af den rige Degn Andreas Ohrt paa Gram. Ogsaa for hendes Vedkommende var Slægten slesvigsk saa langt tilbage, som man ved af den at sige. Der omtales en Stammøder, kaldet „den rige Brud“, som i 1517 skal være blevet bortgiftet fra Møgeltønder. Til hendes Udstyr hørte et Egetræsskab, der var prydet med Løvehoveder, deraf benævnet „e Leuskav“; det befinder sig i min Broders Besiddelse.

Den Forbindelse, som min Fader indgik, vakte en saadan Forbitrelse hos hans tyske Familie, at hans Forældre og Søskende nægtede at deltage i Bryllupsfesten. I mange Aar derefter laa min Fader i Strid med sin Slægt, hvilket smertede ham meget. Dog naaede

han at blive forsonet med sine Forældre, inden de døde.

Det var kraftige gamle Folk, mine fire Bedsteforældre; de blev alle over halvfjerdsindstve Aar. Min Farmoder døde i en høj Alder, som Følge af, at hun faldt ned fra et Pæretræ, i hvilket hun havde begivet sig op. Min Mormoder fik sit Grundskud ved at falde ned af en Trappe; hun var da 84.

Jeg selv er født under Krigen 1870, da de danske Slesvigeres Haab led saa frygteligt et Knæk. Min Fader var dengang blevet Matematiklærer ved Latinskolen i Vejle. Hans af Naturen glade Sind var i hine Aar blevet præget af Alvor. Min Moder var af Naturen noget tungsindig. Og ingen af dem havde synderligt tilovers for den By, hvori vi boede. Vejle var dengang virkelig ogsaa i de mest smilende Omgivelser en udsøgt nedrig lille Rotterede. Jeg har bevaret Erindringen om en ganske egenartet, syrligt osende Giftighed i den Sladder, hvormed dens Indbyggere adspredte sig. Mine Forældre havde kun Omgang med enkelte Familier. De boede i et lille Hus med Have paa „Holmen“, bag ved Kirkegaarden.

Baade de Gamle og de Unge i mit Hjem hang med deres Kærlighed og deres bedste Tanker ved Sønderjylland. Billedet af dette forjættede Land var imidlertid for os alle farvet af en egen sødtsmertelig Vemod. Det var jo skilt fra os ved en skrækkelig jærnhaard Grænse, og vi sad som Jøderne ved Babylons Floder og kunde ikke vende tilbage, skønt vi længtes uendeligt. Dernede huserede i Skarevis „e Gensdarmer“ med Pikkelhuerne; Universalsymbolet paa hele den forhadte Fjendemiagt var den bespottede og forkætrede Bismarck med de legendariske tre Haar paa Issen.

Undertiden kom Tante Stine, vor Moster fra Gram, paa Besøg. Hun havde som Barn haft engelsk Syge og bevægede sig derfor med samme Gangart som en And paa Landjorden eller som en Jolle, der bliver vippet til begge Sider af en Dreng, der staar paa en af Tofferne. Dette gav hende i mine og mine

Søskendes Øjne en særlig Charme og Hygge. Hun var snaksom, godmodig og lystig. Men hvor hun bedrøvede og forfærdede mig ved en Dag at sige: „Nej, Hans, Slesvig kommer aldrig tilbage til Danmark. I 1870 troede vi det allesammen. Men da Napoleon tabte, saa var det forbi“. Det var Nederlagsstemningen fra mit Fødselsaar, der slog sammen over Hovedet paa mig. Og hvordan saa det ud i Danmarkshistorien? O, Brømsebro! o, Kiel!

Godt, at man dog havde Ingemanns Romaner at hente fædrelandsk Fortrøstning af.

Jeg var fem Aar gammel bleven anbragt i Latinskolen. Min Moder, der ikke havde Tid til at læse Historier for mig, hvilket jeg yndede overmaade, havde, for at jeg kunde skaffe mig den saa begærede Underholdning, lært mig selv at læse og at skrive i denne tidlige Alder. Og da Rektoren af Hensyn til Statstilskud behøvede en Elev i Skolen, rekvirerede han mig til at fylde Tallet. Jeg blev i den Anledning i hele min Skoletid konstant den yngste i Klassen, og dette, at jeg var mindre og svagere end de Dreng, der omgav mig, blev mig en levende Illustration til Danmarks Forhold mellem Stormagterne.

Naar jeg var færdig med Skoletiden, klemte jeg paa Morskabsbøgerne. Helst læste jeg Komedier. Undertiden legede jeg Soldater sammen med nogle Kammerater og kæmpede med andre Drengflokk. Jeg husker, at vor Afdeling engang blev angrebet af en overlegen fjendtlig Styrke, og at jeg da beslutsom halede min dyrebare Svanekniv (Pris: halvtreds Øre) frem, lukkede den op og beredte mig til Modstand for enhver Pris. „Pas paa, han staar med fældet Kniv!“ raabte en af Fjendeflokken. Man trak sig tilbage. Blodet skød mig til Hjertet. Æren var i Behold.

Alt i alt: triste og trykkede synes mig mine Barndomsaar i Vejle mest at have været, naar jeg ser tilbage paa dem.

Een Glædesdag var der dog om Aaret: den femtende Juli. Med denne Dag begyndte Sommerferien, og straks om Morgenen skulde mine

Forældre og vi Søskende afsted til Sønderjylland.

Hvert Minut var et Under. Stationsforstanderen slog Klemt med Klokken (Om eet Minut!) Togføreren stødte i sin Fløjte (Om eet Sekund!) Og nu tonede hint mægtige Dyrebrøl fra Lokomotivet. Godt, at man ikke fandt paa at afskaffe det før efter at mine Barneaar var omme. Det var den mærkeligste Lyd i hele Verden.

Ned forbi Grænsestationerne førtes vi med Toget. De tyske Toldere visiterede vort Tøj, og Far talte Tysk med dem. Helt venligt, mærkeligt nok. I Vojens hentede vor joviale Onkel Johan med Skiperskægget, Kromanden fra Rødding, os med Vogn. Og næste Morgen vaagnede vi i den gamle, forfaldne elskede Gaard ved Foden af Rødding Kirkebakke.

Hvor var Fader forvandlet. Han kastede Skolefrakken og fik fat paa Leen. Græsset faldt i bløde Skaar, — hvilket Vidunder, at han ogsaa kunde det. Han pratete plattysk med sin Broder, Kromanden. Han spiste med uendeligt Behag de mærkelige slesvigske Retter, Blodsuppe, Sursteg, Graa Ærter, Ruskomnusk. Glæden vaagnede mægtigt. Far slog Kegler paa den gamle Kegelbane i Haven. Ogsaa det! — Sommerpærene rystedes ned af det gamle Træ i Toften. Og ved Aften sad vi alle paa den lange Bænk udenfor Kroen og saa Kragerne sidde lige over for os i en tilsvarende Række langs Ryggen af den gamle

Kirke. De nationale Modsætninger undgik de Gamle efter stiltiende Overenskomst at berøre. Men min Fætter og jævnaldrende Navne udfordrede mig ved Lejlighed med Haansord om de Danske, og vi forsøgte da ad praktisk Vej at faa Rede paa, hvem der var de stærkeste, Tyskerne eller Danskerne.

KAPTAJN, SKOLEBESTYRER N. BRIX (1835–1912)
OG HUSTRU ANNA, f. OHRT (1838–92)

Forresten kørte vi paa Hølæs og trak med Køerne. Det var stolt at gaa barbenet som Fætrene, men hvasse Straa og Flintestene var ikke behagelige at sætte Fødderne paa. I vore Senge var der Halm, og i Halmen puslede Musene nok saa hyggeligt, naar man var kommen til Ro.

Hvilken Sorg, naar vi atter skulde bort fra den gamle Kro. Men en Sorg, der hurtigt forvandlede til Glæde. Gennem Skoven kørte vi Syd paa, en Mil til Landsbyen Gram, til vor danske Familie, til Moders kære Slægt. Vi steg af i den venlige Degnebolig. Her var Kirsebær paa Espalier og en munter Bæk i Haven, hvor vi legede med Kusinerne. Her

var Værkstedet, hvor Bedstefader byggede Orgler til Kirkerne. Derinde stod en Æske med underlige store Oblater i, mærkelige at tygge paa. Det var Alterens Sakramente, fik vi Rede paa; hvor højtideligt, hvor underligt; til syvende og sidst hvor dagligdags; Mysteriet blegnede: En Blikæske og nogle smaa Skiver Stivelse.

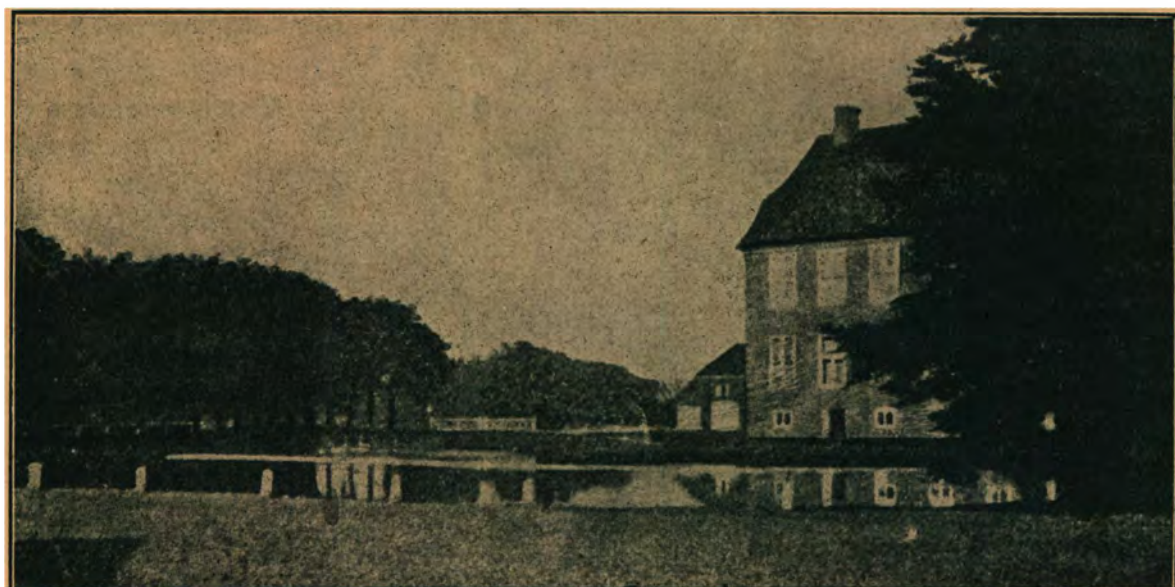
Om Aftenen vandrede man med Pigen ud til Kirken. Inde i Vaabehuset hjalp man

hende med at drage det vældige Tov; i Begyndelsen gav det næppe efter, men efterhaanden blev det ligesom elastisk, og med eet brød Aftenklokkens Toner frem fra Højden. Tovets Magt voksede stadig, det kunde løfte En højt op mod Hvælvingerne.

Paa de smukkeste Dage spadserede man over Bakken ned til Slottet ved Søen. Man traadte gennem Porten ind i Slotshaven; der var mere helligt end i Kirken. Vidunderligt

paa en distingveret Herre og jeg genkendte den afgaaede Teaterchef, der væbnet med en vældig Havesaks vandrede langs med Slotshavens Hække, der nu af ham avedes med samme blide Myndighed som i sin Tid Teatrets uroligste Vildskud . . .

Undertiden besøgte vi i Ferien ogsaa min Morbroder, Godsinspektøren paa Sandbjerg i Sundeved. Stedet var ligesaa yndigt som de to andre Feriehjem. Vi sov om Natten ovre

GRAM SLOT

farvestærke, forskelligt farvede Georginer stod i Rækker langs begge Sider af Gangen som Soldater. Roserne blomstrede. I Søen svømmede Svanerne, og Slottet spejlede sig i Søen. Man bøjede gennem den lukkede, dunkle Allé ind i Lunden og satte sig i Naturstolene ned mod Vandet. Saa dejligt og højtideligt var der intet andet Sted i Verden. Hvad var vel Vejle med Grejsdalen og Munkebjerg mod dette!

Forrige Aar besøgte jeg atter Stedet. En Kusine af mig bor et Stykke fra Byen, ellers er alle de, jeg engang kendte, borte. Men Tingene er der stadig; og de havde fuldt ud bevaret den fortryllende Glans. De mellem-liggende Aar forsvandt, og jeg stod i min tidligste Ungdoms Verden. Indtil mit Blik faldt

i Palæet, hvor der hang Portrætter af imponerende gamle Adelsfolk paa Væggene. Onkel selv lignede en værdig ældre Gentleman fra Dickens' Romaner, men Tante havde yndige brune Hjorteøjne og et hjerteligt, tungsindigt Smil. Kulturforskeren Dr. Ferd. Ohrt er en Søn af dette Ægtepar.

Ved Vejen ind til Sønderborg laa de vældige Dybbøl Skanser. Hist nede fra Sundet kom Danskerne, for sidste Gang, myldrende op imod Tyskerne i de erobrede Fæstningsværker, inden Slesvigs Jord maatte opgives og forlades. Mon nogensinde? Og hvornaar?

En bitter Morgen vaagner man, og Ferien er omme. Man forlader de Egne, hvor man føler at man har hjemme. Man giver igen sit Land i de skæggede tyske Gendarmers

Vold og føres modstandsløs tilbage til Vejle, til Forvisningsstedet, til Babylon.

— — —

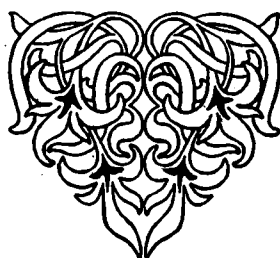
Da jeg var henvend fjorten Aar, forlod mine Forældre Vejle. Fader — der nogle Aar forinden var blevet udnævnt til Kaptajn i Forstærkningen — modtog Ansættelse som Skolebestyrer i Varde. Det var i 1884.

Det var Hjemmets bestemte Vilje, at vi Børn skulde have Lov at vælge hvilken Livsstilling vi ønskede. Saa beskedne Indtægterne var, skulde Pengene nok være tilrede; derfor sør-

gede min viljestærke Moder, der magtede den økonomiske Opgave som en Leg. Min ældste Broder, afdøde Provst Andreas Brix, blev tilbage i Vejle; min yngste Broder, Oberstløjtnant Gustav Brix, sendtes i de følgende Aar til Sorø Akademi; jeg selv kom til Ribe Katedralskole. Af Børnene blev da kun den yngste, min Søster, endnu tilbage i Hjemmet.

Et nyt Afsnit af Livet begyndte for os. Men det var altsaa ikke tre Jyder, det var tre mod Slægtens Jord trofaste Slesvigere, som mine Forældre havde oplækket i deres Hjem.

Kenn Brix

Bankdirektør C. C. CLAUSEN

FRA DEN LILLE SKIPPERBY

DEN Ungdom, som nu vokser op, vil have vanskeligt ved at forstaa, at de, hvis Barndom faldt for et Par Menneskealdre siden og som ikke kendte det meste af det, Nutidens Ungdom søger Adspredelse i, alligevel har kunnet leve et ligesaa rigt og for dem afvekslende Barndomsliv.

Forskellen er særlig fremtrædende for dem, hvis Barndom faldt i en lille Provinsby paa en lille Ø, hvor der kun var ringe Forbindelse med Omverdenen. Jeg, der er født og opvokset i Marstal, har imidlertid

Følelsen af, at jeg som Barn levede et ligesaa rigt og afvekslende Liv som det, mine Børn under deres Opvækst i København har kunnet glæde sig ved.

Hvad der for et Par Menneskealdre siden karakteriserede Befolkningen i saadanne Smaabyer, var først og fremmest Redelighed og Frygt for at udsætte sig for at komme i Folkemunde. Den første Egenskab avler Nøjsomhed og for-

hindrer Befolkningen i at leve over Evne ved at stifte Gæld; den anden bevirker, at man er mere forsigtig med hvad man indlader sig paa, da man ikke bagefter, som i en stor By, muligt kan unddrage sig Følgerne af sine mindre heldige Handlinger ved at blande sig i Mængden.

I det lille Samfund er man udsat for, at man i Resten af sit Liv skal løbe Spidsrod for det Fejltrin, som maaske skyldes en enkelt uoverlagt Handling.

I en By som Marstal, hvor min Fader var Skibsfører, fandtes

paa det Tidspunkt lidet eller intet af det, der virker tillokkende og fristende paa vor Tids Ungdom. Det primitive Liv krævede ikke vore Dages hygieiniske Foranstaltninger, og til Trods for denne Mangel var Befolkningen ingenlunde mindre modstandskraftig end nu til Dags, — tværtimod. Ungdommen, som ikke var udsat for mange af de Fristelser, der nu møder den, maatte tage sine Glæder

MARSTAL

Fot. Hans Eschen.

og sin Adspredelse under mere naturlige Former. Der fandtes i Marstal en Flaade af større og mindre Sejlskibe, som almindeligvis kom hjem en Gang henad Jul og som igen ved Foraarstid drog paa Fart for at tjene Føden til Familien. Ved Havnen fandtes desuden forholdsvis store Skibsværfter, hvor Byens Drengene havde mangen gunstig Lejlighed til Lege og anden Underholdning. Byen havde den Fordel fremfor andre Byer af samme Størrelse, at Skibsarten gav Befolkningen større Udsyn,

Konfirmationen skulde forblive paa Landjorden. Al Interesse samlede sig i den daglige Konversation om Vind og Vejr, Sejlads og Fragter. Kvinderne, som under Mændenes Fraværelse styrede Hjemmets Anliggender og i hvis Hænder Børnenes Opdragelse ganske var lagt, indtog en efter Nutidens Opfattelse meget tilbagetrukket Stilling i det daglige Liv udenfor Hjemmet. Den Omstændighed, at Børnenes Opdragelse saa ganske overlodes til Kvinderne, var maaske stærkt medvirkende til, at Drengene

PARTI FRA MARSTAL HAVN

Fot. Hans Eschen.

hvilket var af ikke ringe Betydning for Børnenes Udvikling. Maaske har denne større Kontakt med Omverdenen været medvirkende Aarsag til, at der fandtes en efter Datidens Fordringer udmærket Skole med en dygtig og nidkær Overlærer. Drengene kunde, foruden i de almindelige Fag, faa Undervisning i Tysk, Engelsk og Fransk — det sidste ganske vist som Privatundervisning —, og da Sansen for Regning og Sprogkundskaber var meget levende i Befolkningen, fik Børnene saa gode Skolekundskaber, at de senere i Livet havde det fornødne Grundlag til at kunne optage Konkurrencen med andre, som havde tilbragt Barndommen i større Byer med bedre Skoler.

I Marstal var alle den Gang Søfolk, og det var en Skam for en Dreng, hvis han overfor Kammeraterne maatte vedkende sig, at han efter

tidlig optraadte med stor Selvstændighed. De lærte hurtigt at manøvrere en Baad, og ikke sjældent drog Smaadrenge — forsynet med Proviant for Dagen — langt til Søs for at pilke Torsk eller blot for at sejle omkring til de forskellige Holme, der omgav Byen.

I en Sømandsfamilie forefalder ikke sjældent i Aarenes Løb det Tilfælde, at de derhjemme under urolige Vejrforhold gaar i Angst og Bæven for Forsørgerens Skæbne. Kom saa det forløsende Telegram, at Skibet lykkeligt var naaet i Havn, blev, hvis det tilfældigvis var sent paa Aftenen, de større Børn jaget op af Sengene. Gadebelysning kendtes ikke. I Angst for Spøgelser — hvoraf der naturligvis var mange, selv om Byen var lille — forsynedes hvert af Børnene med en Haandlygte, og de gik da ud omkring for at bringe det glade Budskab til Besætningens

Paarørende og Familiens Slægt. Selv om man maatte ud af Sengen, var der dog ogsaa den Behagelighed, at Familien ofte samme Aften samlede for at fejre den lykkelige Begivenhed i et lille Kaffeselskab. Spiritus nød man kun ved særlig højtidelige Lejligheder, og da altid i Form af Punch. Der fandtes kun ét Hotel i Byen, og dens egne Borgere indlod sig ikke paa at gaa paa Restaurant. Vidstes det om nogen, at han jævnlig kom paa Hotellet, var Folkedommen der straks: han var fordrunken.

For Drengene byder Livet i en Sømandsby stor Afveksling. Uhindret Frihed, som ikke kunde misbruges, stadig skiftende Situationer med kommende og gaaende Skibe, i Forbindelse med Søfolkens daglige Beretninger fra Alverdens Kanter var udmærket egnet til at sætte Fantasien i Bevægelse og til at gøre Dagliglivet interessant.

Byen havde ingen Fattige udover enkelte Personer, som paa Grund af særlige Omstændigheder nød offentlig Understøttelse. I borgerlige Hjem som mit forsynede man sig om Efteraaret baade med Kød, Flæsk, Smør, Rug og andre Livsfornødenheder for hele Vinteren. Udover at sende passende Kvantiteter Rug til Møller og Bager og hos Fiskeren at forsyne sig med Fisk, var man derfor meget lidt afhængig af Omverdenen for at kunne leve Vinteren igennem. Om Sommeren var der noget mere Afveksling. Forinden Fiskerne lærte at sende Rejer til de større Byer, kunde man ofte

faa Rejer saa billigt, at det nærmest maatte anses for Tilgift til de Fisk, man samtidig købte.

En af Grundene til, at Mænd, hvis Barndom er henlevet i Smaabyer, ofte klarer sig godt i Konkurrencen med dem, som tilsyneladende gaar bedre rustet ud i Kampen for Tilværelsen, fordi de i Storbyen allerede i Barndommen har faaet en mere alsidig Udvikling, turde være den, at de, der kommer fra den lille By, er opdraget til større Nøjsomhed og derfor stiller færre Fordringer og har færre Fornødenheder.

Da jeg som Følge af tilfældige Omstændigheder ikke blev Sømand, men Landkrabbe, blev jeg derved i en Alder af godt 14 Aar paa en Maade udstødt af dette eksklusive Samfund. Senere havde jeg Lejlighed til at se min nærmeste Slægts Forbavselse over, at et normalt begavet Menneske saa hurtigt kunde blive saa uvidende, som jeg nu og da viste mig at være, naar Talen var om Sømandsskab og Forhold paa Søen.

Nu er ogsaa i en saadan By Forholdene anderledes. Livet er moderniseret. Den særlige Dialekt, som den Gang taltes, forsvinder lidt efter lidt. Befolkningen er ikke mere alene henvist til Søen. Byen har baade Biograf, Avis, Sportsplads og alt det andet, som i et velordnet Samfund nu til Dags anses for Livsfornødenheder. Om disse Civilisationens Gøder har gjort Indbyggerne lykkeligere og mere tilfredse med Tilværelsen, er et Spørgsmaal for sig.

Al. Clavun

Forlagsboghandler
J. FRIMODT

LANDLIG IDYL VED SORTEDAMSSØEN

MIT Barndomshjem laa paa Hjørnet af Sortedamsdossering og Søgade (nuværende Læssøesgade); derhen flyttede vi i Sommeren 1864, da jeg var 5 Aar. Om mine Forældres tidligere Boliger har jeg kun faa og dunkle Erindringer. Jeg er født i Sorø paa selve Academiet, hvor min Fader som Adjunct var Inspectionshavende og boede i den øverste Etage ud mod Ingemanns Bolig. Allerede Eftersommeren 1861 blev min Fader, Rudolf Frimodt, kaldet til den nyopførte *Sct. Johannes Kirke* paa Nørrebro og fik Lejlighed paa Sct. Hans Torv Nr. 26, hvor vi da boede i knap 3 Aar. Fra vore Vinduer mener jeg at kunne huske at have set Kong Frederik VII komme kjørende i Glaskareth den 25. August 1861, da Kirken blev indviet. Der var hvidfødte Heste for Vognen og pragtfuldt Optog af Forridere, Hestgarde og andet Militær. Det var nemlig en meget stor Begivenhed for Kjøbenhavn, da der ikke i over 100 Aar havde fundet nogen Kirkeindvielse Sted, saa Festdagen fejredes med almindelig Flagning og stor Folkevandring til Nørrebro.

Min Faders Tiltrædelsesprædiken vakte strax stor Opmærksomhed ved sin Freidighed og

indtrængende Veltalenhed. Hans Virksomhed paa Nørrebro kom da ogsaa til at sætte dybe Spor.

Da min Fader i Dagens Anledning var til Taffel hos Frederik VII, hilste denne paa ham med de Ord: „Naa, unge Mand, kan Du nu ogsaa raabe mig Folket op paa Nørrebro?“ Da min Fader svarede, at det var hans inderligste Ønske og Haab, sagde Frederik VII: „Ja, den Kongen giver et Embede, giver Gud Naade, naar han beder ham derom!“

Øvrigt mindes jeg i vor Bolig paa Sct. Hans Torv, vistnok det sidste Aar vi boede der, at have været plaget af en skrækkelig Tandpine, og at mine Forældre en Dag kom hjem fra Byen og forærede mig P. Hjorts „Danske Børneven“ for at trøste mig. Denne Bog, som vist var min første, blev til stor Glæde for mig og mine Søstre. Idelig maatte der læses op og fortælles Historier fra denne vidunderlige Bog, som er en meget ejendommelig Samling af Historie, Naturhistorie, moralske Fortællinger, Geografi, lystige Anecdoter og Ordsprog, og dens mange morsomme Billeder forhøjede Nydelsen. Den er nu ganske ukjendt, men var i sin Tid en meget skattet Ven, der ople-

vede mange Oplag og gjorde stort Indtryk ved sin mangeartede Viden og sine moralske og lærerige Fortællinger.

En anden dejlig Bog, som jeg fik lidt senere, var Kaalunds og Lundbyes Fabler. Hvor har jeg elsket de fine Billeder og yndefulde Vers! „Den dræbte And“ f. Eks. har grebet mig stærkt og ofte kaldt mine Taarer frem.

Om Krigen 1864 har jeg ingen detaljerede Erindringer, men jeg husker tydeligt, at der laa noget tungt og knugende over alle; min Moder sad altid strikkede Strømper til Soldaterne, og Stemningen var stille og forknytt, ogsaa naar vi kom ind til min Moders Forældre i Professorgaarden paa Universitetet.

Saa var det, at vi i Forsommeren 1864 flyttede ned i en rummelig toetages Villa ved Søen. Her skulde vort Hjem forblive i 27 Aar, til man nedrev dette Hus, hvor jeg tilbragte glade og skønne Barndomsdage. Værten, Tømremester Lendorf, boede i Stueetagen og vi paa første Sal. Lendorf havde to prægtige graa Heste og en elegant Wienvogn, og der var baade Hestestald, Vognremise, Kudsk, Lænkehund og Høns. Til en Fødselsdag fik jeg Duer forærende af min Fader, og i Poplerne ved Havegærdet lod han opsætte Stærkasser.

Der var en rummelig Gaardsplads, en stor Have med Springvand, der var Gyng og Vippe, kort sagt en Herlighed for Børn at tumle sig i, som var man paa Landet og ikke i en stor By.

Og det var netop Sagen: vi var paa Landet. Jeg er ikke nogen *laudator temporis acti*, men naar jeg tænker tilbage paa Nørrebro med vort Hjem som Udgangspunkt, da maa jeg rigtignok udbryde: „Ak! hvor forandret!“

Fra vore Vinduer og fra en stor Veranda, bevoxet med Vildvin, var der Udsigt over mod Østerbro, som kun omfattede Haver, Marker, Lunde og Søen; ingen menneskelig Bolig traf Øjet før det smukke hvide Hus, der lignede Eremitagen lidt og laa for Enden af Søen.

Søgade var en privat Vej; paa den var der ingen Færdsel, og den inddroges ofte i vore

Lege. Enkelte Villaer i nette Haver havde Lendorf bygget i denne Del af Gaden, men paa den anden Side af Vejen, hvor nu Sct. Johannes Stiftelsens uhyre Bygningscomplexer ligger, var der en stor Mark, hvor Køer og Heste græssede. Den hørte til Grosserer Bentzens Eiendom. Huset var en ældre, træbeklædt toetages Bygning, der laa lige op til Blegdamsveien, omgivet af høje gamle Træer og mægtige Syrenbuske.

Langs vor Have hen mod Nørrebro siden stod en lang Række høje italienske Popler. Det kan nok være, at Efteraarstormene kunde faa dem til at svaje og suse, saa Kviste fløj mod Ruderne, og Stakittet, der stødte op til dem, knagede og bragede. Paa den anden Side af Poplerne laa en mægtig Mark, delvis opdyrket som Kjøkkenhave, tilhørende Københavns Amtssygehus, og det var væsenligt „Daarerne“ — som de dengang kaldtes — der gik og syslede i Haven. De fleste var skikkelige og fredsommelige, men vi havde dog en latent Frygt for dem. Undertiden blev de uregerlige og teede sig som halvville, indtil Opsynsmanden tog sig af dem.

Paa Hjørnet af Søen og Sct. Hans Gade laa et idyllisk lille Sted, kaldet Søro, omgivet af en lille Lund overfor Sortedams Dampmølle, men derfra og hen til Nr. 5 i Sortedamsgade var der ingen Huse, kun store Haver med Frugttræer og Stikkelsbærbuske.

Jeg tør derfor nok kalde vor Villas Omgivelser landlige; hertil kommer saa den smukke Udsigt over Søen. Det da netop fuldførte Kommunehospital var delvis dækket af de store Kastanietræer paa Kjærlighedsstien; ellers saa vi fra vore Vinduer ingen Huse.

Fader beklagede ofte, at Søen laa saa død hen, uden Ro- og Sejlbaade og uden det Fugleliv af Ænder, Svaner og Maager, som vi nu kjender saa godt; kun om Vinteren var der mere Liv. Der var baade Skjøteløberforening og Masser af „Baner“, som blev skuffede rene for Sne og fejede af mærkelige Existenser, der til lige havde Udlejning af Skøjter og Slæder samt Udsalg af diverse Opstrammere. Selv

gik de og trampede i Isen med store Træsko og frøs vist eftertrykkeligt. Nogen Fortjeneste maa de vel have haft, ellers var de neppe kommet igjen Aar efter Aar.

Vi boede altsaa virkelig udenfor Kjøbenhavn, thi Nørrebro betragtedes som en By for sig. Hvis man ikke kunde faa noget „paa Broen“, maatte man „den lange Vej“ ind til Byen, og det *var* langt: over den smalle Bro over Søen (der var jo ingen Fredensbro), ad

ud at lære Landvæsen: „Hold dig til Vorherre og tag to Uldtrøjer paa, saa skal det nok gaa Dig godt“.

Overfor os Børn kunde han være fuld af Løjer og Commers, men vi havde paa den anden Side stor Respect for ham og følte os lykkelige, naar han kunde faa Tid til at tale indtrængende og kjærligt med os om vore smaa Sorger og Bekymringer. Han havde dog saa lidt Tid til at tage sig af os, da hans store og

PASTOR RUDOLF FRIMODT (1828–79) OG HUSTRU SOPHIE f. CLAUSEN (1832–1908)

de smaa Alléer over Stadsgraven ved Ravelinen og ad Gabet i Nørrevold ind til den store By.

Min Fader kaldte sig ogsaa altid Præst paa Nørrebro, aldrig i Kjøbenhavn.

Hjemme i Søgade havde vi Børn altsaa et herligt landligt Hjem under de lykkeligste Kaar hos kjærlige Forældre, der levede i det smukkeste Ægteskab.

Min Fader, der ofte er omtalt som „streng“, fordi han i sin Forkyndelse ikke veg tilbage fra at fremhæve sand Omvendelse fra Synden som en uomgængelig Nødvendighed for en Kristen, havde stærk Sands for Humor. Han havde en særegen Evne til med en karakteristisk Bemærkning at ramme Hovedet paa Sømmet, og den Maade, hvorpaa han kunde forene Alvor og Spøg, var meget ejendommelig, som da han sagde til en ung Neveu, der skulde

vidtstrakte Sogn lagde Beslag paa hans Tid og Kræfter.

Fader var Søn af Godsforvalteren paa Grevskabet Lerchenborg ved Kalundborg og var altsaa født og opdraget paa Landet. Han havde stor Kjærlighed til Friluftslivet, havde været en udmærket Gymnastiker, Svømmer og Skytte. Ofte fortalte han malende og levende om Jagter i Sneveris Skov med Brødre og Kammerater, om Ture i Strandkanten, hvor Ænderne holdt til, eller om Udflugter med Herregaardens Skytte efter Agerhønsene i Markerne. Han kjendte alle de forskellige Fugle og kunde efterligne deres Sang og Fløjten. Ogsaa Træer og Buske var han meget indlevet med; han lærte os tidligt at kjende deres Navne ligesom de forskellige Kornsorter og Buskene i Hegtene, — alt naar vi om Sommeren var paa Landet.

Moder var Datter af Professor H. N. Clausen, fin, stille og mild. Hun var en meget øm og kærlig Moder, som vi alle elskede højt, men tillige havde stor Respect for. I særlig Grad forstod hun at gøre Hjemmet hyggeligt for Fader og os Børn, og da hun var en stor Blomsterelsker, stod der rundt om, i og ved Vinduerne, smukke Planter og Blomster. Derimod havde hun ingen Sands for eller Kjærlighed til Dyr. Moder var i Besiddelse af stor Fasthed og Bestemthed, saa at hun kunde styre sin Børneflokk med sit Blik, som en af mine Onkler sagde. Efter sin Fader havde hun arvet baade sin Begavelse og sin Sjælsstyrke. Fader skal en Gang have sagt til en Ven, at han aldrig har hørt hende sige et uoverlagt Ord. Pastor J. Steen, som gjennem mange Aar kjendte hende godt, har træffende sagt: „Hvis jeg med ét Ord skal karakterisere Fru Frimodt, da er det „Harmoni“.

Naar der af og til blev Tale om, at min Fader alene skulde foretage en eller anden mindre Rejse, kan jeg høre ham sige: „Nej, Mr. Micawber forlader aldrig Mrs. Micawber“. Mine Forældre, der var saa forskellige i Temperament og Karakter, har vel netop ved denne Ulighed følt sig tiltrukne af hinanden. Min Faders livlige, ildfulde og fyrige Sind fandt en fortrinlig Modvægt i Moders kloge, besindige og rolige Temperament.

Vi begyndte Dagen med, efter Morgenspisningen, at synge en Psalm, hvortil Fader knyttede en kort Bøn. Psalmerne blev ikke meget varierede og sidder derfor fast i mig den Dag i Dag: „Alt staar i Guds Faderhaand“, „Lover Herren, han er nær“, „Der er et saligt Glædens Hjem“, „Klokken slaar“, „Nu titte til hinanden“ og „Nu vaagne alle Guds Fugle smaa“.

Da min Fader var saa stærkt optaget af sin store og rige Præstegjerning, blev der ikke megen Tid til Selskabelighed; han følte med Rette, at han i sine faa ledige Stunder havde mere Udbytte af at studere og læse. Dog kom der ofte Slægtninge og Venner i Besøg, oftest om Aftenen, sjældent til Middag, og foruden

god Samtale fik vi jævnlig Musik, som min Fader var en stor Elsker af.

Selv havde han en køn Baryton af en sjælden varm og blød Klang; han messede meget smukt og benyttede sin Stemme med Smag, selv om han ikke i og for sig var særlig „musikalsk“.

Hans Søstre havde fortrinlige Stemmer og sang mange Duetter f. Ex. af Henrik Rung, som var deres Sanglærer. Naar saa Otto Malling, der stod os meget nær, begyndte at spille, krøb jeg ind under Klaveret, dels for rigtig at nyde det, dels for at min Moder ikke skulde faa Øje paa mig og sende mig i Seng, naar det var blevet langt over min Sengetid.

Om Søndagen var vi altid til Middag hos min Moders Forældre inde „paa Nørregade“, som vi Børn kaldte det, og ofte enten Onsdag eller Torsdag desuden.

Naar Porten faldt i ud mod Nørregade og man kom ind i den stille Professorgaard, var det, som om intet fra den urolige Verden kunde trænge derind. Stilhed og Fred slog En imøde, og den samme Følelse betog En, naar man betraadte mine Bedsteforældres Stuer, hvor der herskede en sjælden Harmoni. Jeg har aldrig hørt et højroset, endsige haardt eller vredt Ord i det Hus, og som mine Bedsteforældre selv var milde og kærlige, bredte dette Sind sig til alle Omgivelser. Tjenestefolkene var der altid i Masser af Aar, og Reglen var, at Tjeneren blev gift med Stuepigen; det skete mindst 4 Gange.

Jeg havde stor Kjærlighed til og samtidig en uhyre Ærbødighed for min Morfader, den sjældent smukke, fine Mand, en lille Skikkelse, men fuld af Fornemhed i bedste Forstand, og jeg var lykkelig, naar han fandt noget at rose mig for. Han holdt nemlig nok af at examinere mig, men naar han begyndte med Latin, svedte jeg Angstens Sved, thi det var ikke mit bedste Fag, og han talte det jo til Fuldkommenhed. Jeg havde i mine Barneaar ingen Forstaaelse af, hvad han betød, hverken som Theolog eller som Politiker, men jeg saa op til ham med kærlig Stolthed.

Min Mormoder, f. Swane, var mild og sød, en nydelig gammel Dame af et noget skrøbeligt Helbred,* men med et ukueligt lyst og lykkeligt Sind. Hun kunde ligge forpint til sengs det meste af Dagen og dog med stor Sjælskraft præsidere ved Middagsbordet som den yndigste Værtinde. Jeg kunde skrive meget om alle de smukke Indtryk, jeg har fra det Hjem, men det vilde føre for vidt og for langt fra mit eget.

Min Fader holdt ikke af at skrive, Blodet steg ham til Hovedet, og fremfor at nedskrive sine Prædikener foretrak han paa lange Spadsereture ud ad Nørre Allé eller paa Dosseringen at udarbejde Dispositionerne til sine Søndagsprædikener. Undertiden maatte han lægge Turene om, fordi Folk, navnlig Kvinder, søgte ham op og forstyrrede ham ved at indlade sig i Samtale med

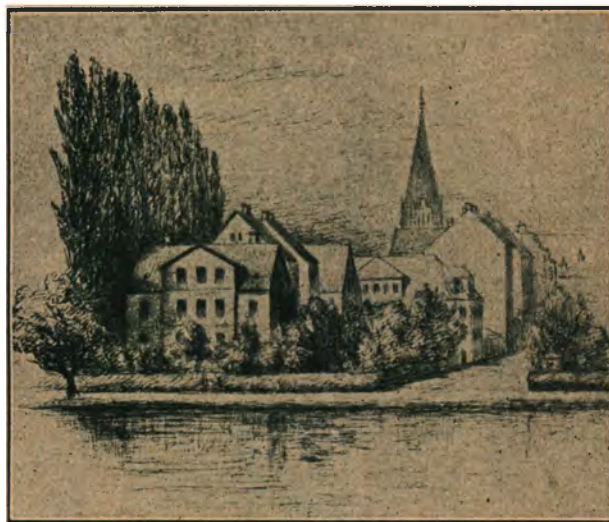
ham. Han var en smuk Mand, ikke særlig høj, men velproportioneret. En Dag, da han spadserede med min Moder, kom en Herredem imøde og sagde: „Ja! Pastor Frimodt! De er en smuk Mand, men langt fra saa smuk som Deres Fader!“, og dermed forsvandt han.

Fader var altid sortklædt; dog havde han til Hjemmebrug en Art graa Slobrok, som han satte megen Pris paa, og jeg har mange Gange set ham ligge paa sin Chaiselongue med en god Bog, iført denne Slobrok og med lang Pibe i Munden. Selvfølgelig læste han daglig i Bibelen og i theologiske Bøger, men ved Siden deraf var han meget interesseret i Naturvidenskab og i Rejsebeskrivelser. I Begyndelsen af Halvfjerdserne fulgte han Livingstone og Stanley med levende Interesse paa deres Opdagelsesrejser. Jeg har hørt ham ud-

bryde: „Bliver det først rigtig galt herhjemme, saa tager vi alle til Afrika!“ Og som han kunde nyde sine Ferier baade her i Landet og længere borte! Den sidste Sommer, han levede, besøgte mine Forældre med en af mine Søstre Sverige og opholdt sig i længere Tid ved Vetteren; stor var hans Begejstring over den prægtige Vegetation og over det storladne Landskab.

Hans Virksomhed som Præst paa Nørrebro var hans Liv og Lyst, og jo længere Tid der gik, desmere optaget var han af alt det, der maatte gøres, for at Præstegjeringen kunde udføres forsvarligt.

Han fik ansat flere Præster ved Kirken, og i de sidste Aar, han levede, fik han det store Sct. Johannes Sogn delt, ved Opførelsen af Sct. Stefans Kirken paa det ydre Nørrebro og senere af Sct. Jacobs Kirken paa Østerbro.

VILLAEN VED SORTEDAMSSØEN, NEDREVET 1891

De Comitéer, der var dannet med disse Kirkers Opførelse for Øje, holdt altid Møde hos os, og Herrerne blev om Aftenen og drak The. Det var fremstaaende Mænd i Faders Menighed. Vi glædede os altid til disse Aftener, hvor der drøftedes mange alvorlige og vægtige Spørgsmaal, men hvor Fader ogsaa undertiden kunde krydre Samtalen med morsomme Bemærkninger.

Der var megen Gæstfrihed i mit Barndomshjem. Ofte kom der tilrejsende Venner, ogsaa fra Sverige og Norge. En Gang, det var i Efteraaret 1871, fik Fader Besøg af en ganske ukendt norsk-amerikansk Præst, der viste sig at være meget fattig. Fader tilbød ham da strax at boe hos os; vi havde en stor Confirmandstue, som paa den Tid af Aaret stod ubenyttet. Den blev indrettet saa hygge-

ligt, som min Moder kunde det, og han blev hos os i ca. 14 Dage. Han vilde gjerne høre Grundtvig. En Søndag Morgen blev jeg da adjungeret ham, og jeg fulgte ham ind til Vartov, skraas overfor Haderslev Læreres Skole i Løngangsstræde, hvor jeg gik i Skole. Paa den Maade fik jeg Lejlighed til at se og høre den berømte Olding, der nu var ret affældig og vanskelig at forstaa. Jeg husker endnu, at jeg ikke var helt sikker paa, om jeg paa hans Henvendelse „Herren være med Eder“ kunde svare „Og med Din Aand!“ Den tolvvaars Dreng havde hørt saa meget mærkeligt om Grundtvig og Grundtvigianerne. — Vi spiste saa Frokost hos à Porta paa Gl. Torv, besøgte dernæst Thorvaldsens Museum og Den kgl. Malerisamling og endte til Middag hos gamle

Clausen, der forærede Præsten et helt lille Bibliothek, som blev sendt efter ham til Nordamerika.

Vore Confirmationer staar for mig som nogle af de smukkeste Fester i vort Hjem, og hertil bidrog særlig Faders stærke og skønne Personlighed. Hans mandige Skikkelse og hans aandfulde Ord løftede os alle op til et højere Plan. Mine Onkler og Tanter med de smukke Stemmer sang firstemmige Sange, og de Gamle i Slægten gav Festerne det rette Præg af Højtidelighed og Festivitas.

Med inderlig Taknemlighed tænker jeg derfor ofte tilbage paa det gode, smukke og kjærlige Barndomshjem, hvor jeg tilbragte en lang Række lyse og lykkelige Dage med Forældre og Sødskende.

A. Minodt

Rigsadvokat AUG. GOLL.

DET GAMLE CHRISTIANSHAVN

JEG er Nordmand, født i Bergen den 31. August 1866. Min Fader tilhørte en bergensisk Sømandsslægt, oprindelig indvandret til Norge fra Holland; min Moder, født Koch, var fra Bodø i Nordland, hvor hendes Slægt i Aarhundreder har været kendt som Embeds- og Forretningsmænd.

I 1865 fik min Fader Skib at føre for Firmaet F. T. Adolphs Enke i København, og i 1867 flyttede Familien fra Bergen hertil. Først boede vi i Admiralgade, hvorfra jeg kun bevarer Mindet om en elskelig Frugthandlerfamilie i Kælderen, hos hvem der altid vankede Æbler og Pærer, Blommer, Appelsiner og deslige Herligheder, som jeg fortærede med god Appetit. Ja — saa husker jeg en ufrivillig Luftrejse fra første Sal ned i Gaarden: det var atter Frugthandleren, der stod mig bi, — paa hans Kurve dalede jeg blødt og elastisk ned, og jeg slap med et Hul i Hovedet.

Fra Admiralgade flyttede vi til det nu nedrevne Hus, Brogade 1, og her i det gamle Christianshavn hengled mine første bevidste Barneaar. Som Billedet viser, gik der en Anløbsbro langs Huset, og denne Bro var den herligste Tumbleplads for mig og mine fire Søskende saavel som for Husets andre Børn.

Her lagde Skibene til med Korn, Salt, Salpeter og andre Varer, der lossedes op i Pakhuset, som regeredes af et gammelt Inventar, Jens, en Skræk for alle os Børn, der bestandig søgte at smutte ind i Bygningen, hvorfra Jens uophørlig atter fordrev os. Broen var bygget paa Pæle, og at springe fra Stolpe til Stolpe, medens Havnens grønne Bølger gled forbi imellem dem, var en herlig Sport for de lidt ældre Drengene, der naturligvis af og til fik et ufrivilligt Bad i Søen, et Uheld, der fyldte os smaa med Gysen, men som de selv tog som en Bagatel — og Forældrene med, hvad der nu forbavser mig i høj Grad.

Selv gik jeg ogsaa en Dag overbord — fra selve Broen, hvor min Nysgerrighed havde bragt mig til at helde mig for langt ud. Jeg blev halet op, ved Støvlehælen, af en tilfældig Fisker, og Begivenheden var snart glemt, undtagen af mig selv, der til den Dag i Dag mindes den usigelige Forfærdelse, med hvilken jeg saa den grønne, boblende Sø lukke sig over mit Hoved, medens jeg sank og sank — indtil jeg med ét mærkede, at det atter gik opefter og først blev klar paa Situationen, da jeg stod velbeholden paa Broen og tudede — fordi min Hue var blevet nede hos Fiskene.

Et uhyggeligt Drama oplevede jeg her paa Broen, idet en fuld Sømand en Dag, da han dinglede ad de udlagte Planker ombord i sit Skib, pludseligt forsvandt for mine undrende Øjne og kom til Syne nede i Søen mellem Skibet og Bolværket. Jeg raabte alt, hvad jeg kunde, paa Jens, men han var ingen Steder at finde, og andre Voksne var ikke at faa fat paa. Da jeg atter kom hen til Vandet, var Manden forsvunden. Han druknede, og hans Lig fandtes først længe efter.

jeg endog af Moder fik forærende en Kasket, der i Glans og Herlighed svagt mindede om Faders, var jeg ikke saa lidt kæphøj, naar jeg fra mit høje Stade viftede til mine mange Venner i Land. Snart kaldtes jeg heller ikke andet paa Christianshavn end „den lille Kaptajn“. Dog maa jeg erkende, at jeg senere maatte ombytte Kasketten med en mindre imponerende Hovedbedækning, der skaffede mig Navnet „Kasper Røghat“ — hvad jeg var meget krænket over.

BROGADE NR. 1, NU NEDREVET

Efter disse Begivenheder betragtede jeg Søen med adskillig mere Respekt, end jeg var vant til.

Mit Hjem var stille. Fader var jo altid paa Rejse, og de faa Stunder, han var hjemme, holdt han mest af at tilbringe i Ro, skønt han var en munter og livsglad Mand, som i Hjemmet altid holdt os Børn i Aande med sin Spøg og sine Paafund. Hans Skib „Axelhus“ havde Anlægsplads ved Adolphi Plads, og hele Familien kunde fra vore Vinduer tilvifte ham Goddag og Farvel, naar han passerede ind eller ud ad Knippelsbro. Da jeg blev lidt større, fik jeg ofte Lov til at staa paa Kommandobroen ind i og ud af Havnen, og da

Fra min Færden paa Adolphi Plads husker jeg Firmaets daværende Indehaver, „Gamle Adolph“, som min Fader omfattede med den største Ærbødighed og Hengivenhed. „Gamle Adolph“ staar for mig som en høj, mager Mand med skarpe Ansigtstræk og graat Kindskæg, altid i sort Frakke og Bulehat. Han var meget venlig mod os Børn, og jeg fik mig af og til en lang Passiar med ham. Gud maa vide, hvad jeg egentlig fortalte ham, men han hørte meget interesseret paa min Snak og forærede mig i Reglen til Afsked en 4-Skilling. Jeg tjente forøvrigt ogsaa engang paa anden Maade en af hans Fireskillinger: jeg var nemlig en meget urolig lille Person, og en Dag, da han

i Kahytten sad og talte med min Fader, medens jeg tumlede omkring, tilbød han mig 4 Skilling, hvis jeg kunde sidde stille i 5 Minutter. Jeg tjente Pengene, men det er vist de sureste Penge, jeg nogensinde har tjent ved mit „Arbejde“.

Gæster kom kun sjældent i Hjemmet. Som de Indflyttere vi var, kendte mine Forældre kun faa. Det var derfor i Reglen tilrejsende Nordmænd — Familie eller Venner — der besøgte os, og deres lange, alvorlige Samtaler med Forældrene havde ingen Interesse for mig.

første Indsigt i Verdens Forføngelighed og Forføngelighed. Til min Fødselsdag havde jeg faaet en Daler af min Fader. For den købte vi Bolscher og Kager i Massevis, og saa længe Pengene slog til, veg hun ikke fra min Side. Da de var brugt op, kølnedes Venskabet saa paafaldende, at Grunden blev mig klar. Mon ikke Bagerens „Rikke“ i „Flugten til Amerika“ har haft en lignende Grund til sit pludselige Forræderi mod „Emil“? — jeg har tidt tænkt mig, at Hemmeligheden nok har stukket dér.

Men hvad Rolle spillede en enkelt i et saa

SKIBSFØRER BERNT GOLL (1829 - 95) OG HUSTRU f. KOCH (1833 - 1915)

Jeg færdedes mest ude, hvor hele det herlige, gamle Christianshavn var min Legeplads. Foruden „Broen“ var Volden mit og mine Søskendes kære Opholdssted. De lange Sommereftermiddage — og hvilke Sommere havde man ikke den Gang! — var vi der næsten altid i Flok og Følge med Skarer af Jævnaldrende. Hvor var der stille og fredfyldt, naar vi kom derop og lejrede os i Græsset under et af de ældgamle Kastanjetræer, og hvor kunde vi ikke fylde Luften med Larm og Latter, naar vore Lege kom i Gang! En jævnaldrende lille Pige — Datter af Grossereren, der ejede Brogade 1 og selv boede paa første Sal — var min faste Legekammerat, baade paa Volden, og hvor vi ellers færdedes. Iøvrigt bibragte hun mig den

rigt Barneparadis? Overalt — fra Knippelsbro til Volden, fra Christianskirken til Wildersplads — havde jeg Venner og Bekendte, Børn og Voksne, gamle og unge. Ind gik man pludselig til en gammel Kone, man „kendte“ — og hendes gamle, venlige Ansigt smilede En i Møde, mens hun hentede Honningkager frem fra mystiske Gemmer. Ind gik man i en Gaard og var straks i larmende Leg med en Skare Venner og Veninder. Ind gik man i en Baggaard, hvor en af Arbejderne fra Adolfs Plads boede — den lykkelige Indehaver af en Spille-daase, til hvis spinkle Toner et Skib hvirvledes om i nervepirrende Søgang. Ind gik man i „Brændevinsbrænderiet“, en stor, skummel Bygning, der altid durede og sang paa en hem-

melighedsfuld Melodi, og i hvis halvmørke, stinkende Stald en Snes Køer førte en kummerfuld Tilværelse; alligevel vendte de Hovederne i Baasen, naar man kom hen til dem, og ligesom nikkede til En, medens de viftede med de lange Haler. Og ind gik man paa de mange „Pladser“, som dengang — og vel tildels endnu — karakteriserede Christianshavn: Tysk Plads, Engelsk Plads, Asiatisk Plads, Bodenholfs Plads, Wilanders Plads — og hvad de nu hed alle sammen, — hver enkelt en Verden for sig, hvor Sejlskibene, de store Oceanflyvere helt ned til de mindste Pæreskuder, laa fortøjede med deres brogede — hvide, gule, sorte — i alle Tungemaal talende Mandskaber ombord, og hvor Skibsbyggerne færdedes med deres mange mærkelige Redskaber mellem de højt opragende Spanter og Planker, af hvilke Fremtidens stolte Sejlere skulde skabes.

Herligt var det alt sammen: Ikke et Minut Dagen lang var der til at kede sig i. Og hjem kom man, belæsset med Indtryk, Oplevelser, Erfaringer, nok at fortælle om, Stof i slike Mængder, at selv den taalmodigste af alle Mødre — min egen Moder — kunde faa nok og bede sig fritaget for de Talestrømme, hvormed man søgte at aflade sine fyldte Bevidsthedsorganer.

Omsider kom da den Dag, da jeg, 5½ Aar gammel, udrustet med Tornyster, Tavle, Lineal, Penalhus og en almægtig Madkasse for første Gang begav mig af Sted til Skole, i Overgaden neden Vandet, hvor to gamle Frøkener

holdt en Pogeskole for Kvarterets Drengene. — Jeg husker, at min Moder, ligesom mine ældre Søskende, med Spænding ventede paa, hvorledes denne epokedannende Begivenhed vilde løbe af: Min Moder spejdede stadig ud ad Vinduet i den Tanke, at jeg hurtigst muligt vilde „stikke af“ fra det hele og søge hjem. Mod alles Forventning blev jeg trofast hele Skoletiden ud og maatte endda af Frøkenen eftertrykkelig beordres hjem, da den var udløben. Saa vel befandt jeg mig i de nye Omgivelser blandt Kammeraterne, hvoraf de fleste allerede var mig vel bekendt. Og som det var begyndt, fortsattes det. Aldrig husker jeg, at jeg har fældet en Taare eller sat et surt Ansigt op i „Frøkeneskolen“. Læsningen interesserede mig, saa stærkt, at jeg hjemme lagde Beslag paa enhver Bog, jeg kunde finde, deriblandt, til min Moders store Glæde, selve Salmebogen — med Skam at melde mindre for Salmernes end for Stavningens Skyld. Og

AUG. GOLL OG HANS TO YNGSTE SØSTRE, JOHANNA GOLL, LÆNGST TIL VENSTRE, OG HILDUR GOLL

en gammel norsk Udgave af „Frithjofs Saga“, som jeg arvede efter en Tante, blev i Virkeligheden den Læsebog, der paa én Gang gav mig Læsevne og den Versekærlighed, som aldrig senere har forladt mig. Med mine to gamle, rare Lærerinder stod jeg paa den bedste Fod, og da min Moder, der, trods al sin kærlige Omhu for mig, stedse bevarede en vis Mistro til min Flid og Stadighed, en Dag bekymret henvendte sig til dem med en Forespørgsel om jeg „ikke var en af de ringeste Elever i Skolen“, blev de to gamle Damer

baade forundrede og forargede over en saadan Forespørgsel. De kunde fuldtud berolige Moder, og fra den Dag mærkede jeg tydeligt, at jeg var steget i Agtelse i Hjemmet.

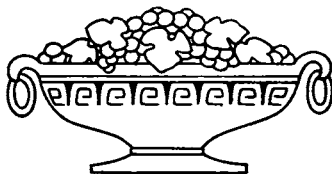
Men — ak —

De svandt, de svandt, de blide Barndomsdage!

En skønne Dag vandrede jeg ved min ældre Broders Haand den før saa sjældent betraadte Vej — *over* Knippelsbro — afsted til „Latin-skolen“. Og dermed begyndte en ny Livsperiode. Snart fulgte ogsaa Hjemmet med *over* Knippelsbro. Den nøje Tilknytning til den lille Provinsby i Hovedstaden — Christianshavn — hørte op. Mit norske Modersmaal vøg mere og mere, efterhaanden ganske, for

Skolens danske Tunge, selv om Norsk, saalænge mine Forældre levede, stedse blev talt i Hjemmet — for Faders Vedkommende lige til hans Død rent bergensk, for min Moders i Aarenes Løb mere og mere daniseret.

Mig slugte det Samfund, hvori jeg var sat og skulde arbejde mig frem fra saa godt som total Anonymitet, helt og holdent. Men den urokkelige Optimisme, den gode Tro til Menneskene og deres Værdier, som jeg i dette Arbejde stedse har holdt fast ved — den daterer sig, tror jeg sikkert, næst en lykkelig Arv, fra alle de lyse og tillidsfyldte Aar derude paa Christianshavn — i det gamle Hjem, Brogade Nummer 1.

Øjnlæge
Fru ESTRID HEIN

MIT BARNDOMSHJEM

JEG blev startet i Livet med to Fordomme; den ene var, at man skulde spise varm Mad — helst Kød — én Gang daglig, den anden, at man ikke var et dannet Menneske, naar man ikke kunde stave rigtigt. Livet har kureret mig for dem begge, men ellers har den Lærdom, jeg modtog i mit Barndomshjem, vist sig holdbar i Livets Storme.

Mit Hjem, saaledes som det byggedes op af mine to meget selvstændige Forældre, Juristen og Politikeren Octavius Hansen og Kunstnerinden og Husmoderen Ida Hansen, født Wulff, var et meget frisindet Hjem, frisindet ikke alene i politisk Henseende, men ogsaa i national, pædagogisk, religiøs og moralsk. Mine Forældre stod begge selvstændigt dømmende overfor Livets Foreteelser; det var aldrig en Retsnor for deres Handlinger, at saaledes gjorde andre. De søgte — forøvrigt hver paa sine Omraader — at handle ud fra deres egen inderste Overbevisning, min Fa'er paa sociale Omraader og min Mo'er paa praktiske, og da de begge havde en god Forstand og megen *common sense*, blev Resultatet af blivende Værdi for os Børn. Derfor har vi haft saa lidt Arbejde med at omvurdere.

Vi voksede op under gode materielle Kaar,

om Vinteren i vor Lejlighed i Gothersgade ligeoverfor Botanisk Have, om Sommeren i vor — af Sibbern byggede — Villa i Ny Taarbæk. Denne sidste, hvor vi tilbragte de fem Maaneder af Aaret, staar sikkert for alle os fire Børn som vort egentlige Hjem. Min Mo'er havde fra sin Fa'er — Admiral Wulff — arvet en stor Kærlighed til Planter, og lige fra vi var ganske smaa, hjalp vi med til at vande, og selv langt senere i Livet — under Ophold i Udlandet — har jeg fulgt Berberisbuskenes, de blaa Iris' og de store, lyserøde Pæoners Vækst i Tankerne. Det var ikke alene Frugtbuskene, Nøddehækken og Jordbærrækkerne vi holdt af. Vi tilbragte en stor Del af Tiden nede ved Stranden, og det hændte regelmæssig hver Sommer, at en eller anden af os faldt i Vandet med Klæderne paa. Det blev derfor tilsidst en staaende Regel, at vi — med Klæderne paa — blev smidt ud paa Steder, hvor vi ikke kunde bunde, for at vi kunde vænne os til at klare os. Vi blev dyppede i Øresund, fra vi var et halvt Aar, og Mo'er fortsatte — som Skjoldmø — med sine Vinterbade, til hun var en gammel Kone paa over 70.

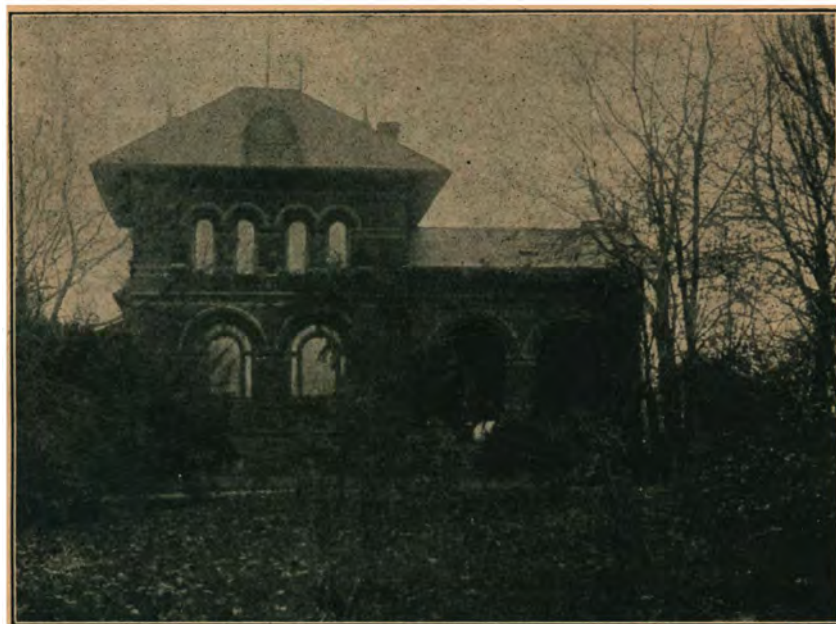
Vi blev i det hele taget — ogsaa efter mo-

derne Begreber — fornuftigt behandlede. Vi havde — selvfølgelig — Lov til at tale med om alt, vi var hensigtsmæssigt klædt paa, og vi blev fodret godt, — maaske lidt for meget. Vi havde vore jævne Forlystelser — de fleste i vort Hjem — og aflagde en Gang om Sommeren Besøg paa Dyrehavsbakken — de indkøbte Balloner fløj regelmæssig fra os paa Vejen hjem — og et Par Gange om Vinteren i Folketeatret eller i Casino. Vi passede vort Skolearbejde — det gik man ud fra —, og vi talte altid Sandhed, hvilket være sagt til Ros for vore Forældres Opdragelsesmethode. Af og til sloges vi jo, navnlig mine to ældre Søskende, der var saa tæt paa hinanden i Alder.

Jeg erindrer saaledes, at den ene en Dag havde faaet for meget Risengrød og sjappede en Skefuld over paa den andens Tallerken. Da denne vilde gøre Gengæld, endte det med en vild Scene, hvor den ene med en Skefuld Risengrød løb efter den anden rundt om Bordet, og tilsidst sad Risengrøden som en stor Stjerne paa Døren.

Vi voksede op omgivne af Dyr. Mo'er holdt Høns og Duer, vi havde en Familiehund, en Ged, en islandsk Vædder (der altid stak sine Horn i Maven paa os), en lille islandsk Hest, og saa havde vi en Abekat, som gjorde sig — og os — vidt bekendt paa Strandvejen og i Dyrehaven. Jacob — det var dens Navn — gik nemlig løs og gjorde Egnen usikker. Den

dumpede ned paa Damernes højrøde Parasoller fra Dyrehavens Bøge og anbragte sig midt i en os ukendt Families Rødgrød, hvor den med sine smaa sorte Hænder satte Fart i Rødgrøden udover hele Bordet. Den erindres endnu med en vis Rædsel af mine jævnaldrende, som, naar de taler med min Dreng, siger til ham: „Hver Gang vi sér Deres Mo'er, kommer vi til at tænke paa en Abe“ (hvorefter Detaljerne kommer).

VILLAEN I NY TAARBÆK

Vi vandrede hver Morgen den halve Times Vej gennem Dyrehaven til Klampenborg Station (Kystbanen eksisterede jo ikke) og om Eftermiddagen hjem igen. VilærteSkoven at kende paa alle Aarstider, og — skønt Børn — hav-

de vi mange Skønhedsindtryk fra den.

Det er undertiden blevet fortalt, at vort Hjem var et antireligiøst Hjem, men dette er ikke sandt. Jeg har aldrig hørt et ondt Ord fra mine Forældre imod Religion, endsige mod Folks religiøse Overbevisning. Vel var mine Forældre ikke selv troende, i al Fald ikke dogmetroende, nærmest a-religiøse, og de betragtede i høj Grad Religionen som en Privatsag. Vi Børn kom ikke ud for nogen Slags religiøs Paavirkning; det overlodes til os selv at danne os vor egen Mening, og herover har jeg hele Livet bevaret en taknemlig Følelse overfor mine Forældre. Saavel en Paavirkning i den ene som i den anden Retning vilde altfor tidligt — inden vi havde naaet Skels

Aar og Alder — have bragt os til at tage Standpunkt i et Spørgsmaal, vi ikke var modne til at løse.

At vort Barndomshjem i rent ydre Henseende havde en for os Børn saa tiltrækkende Form, skyldtes — foruden min Fa'ers gode Indtægter — først og fremmest min Mo'ers Administrationstalent og hendes sunde Sans. Hun havde en levende Opfattelse af, hvad der var godt for Børn. Jeg mindes endnu et lille

paa ham — han arbejdede næsten, altid hjemme om Aftenen —, at han ikke havde megen Tid til at give sig af med os Børn, og for Resten tror jeg ogsaa, at han manglede Evner dertil. Jeg erindrer, at han i én Uge spurgte mig to Gange om, hvor jeg gik i Skole, og skønt han fik at vide, at jeg gik paa et Hold til Studentereksamen, tror jeg egentlig, at han glemte det strax igen. Det var mest Konversation fra hans Side. Men han var umaadelig god

HØJESTERETSSAOFØRER OCTAVIUS HANSEN (1838—1903) OG HUSTRU IDA, f. WULFF (1845—1924)

Skab i vor Dagligstue, hvor der opbevaredes noget Slikkeri, som vi — paa vor Anmodning — altid fik Lov at tage af, og ofte laa der paa Natbordet ved vore Senge Chokolade eller andre gode Sager. Jeg tror aldrig nogen af os har forgrebet sig paa de opbevarede Godter; dertil var vor Hunger ikke stor nok og vor Respekt for stor.

Naar vi kom hjem fra Skole, kunde vi altid være sikre paa at træffe Mo'er i Dagligstuen, hvor hun sad ved sin Syramme og broderede. Vi anbragte os saa med vor Tallerken med Smørrebrød paa Dørtrinnet mellem Spise- og Dagligstuen, med Ryggen mod den ene Side af Dørkarmen og Fødderne mod den anden. Vi maatte nemlig ikke spise i Dagligstuen. Dette, at Mo'er altid var hjemme, var en stor Lykkefølelse for os, — en Følelse, som mange af Nutidens Børn maa undvære.

Min Fa'ers Arbejde lagde saa stærkt Beslag

med at tillade os alt muligt, ogsaa at gøre Spektakel, naar han sad fordybet i sine Sager. Det generede ham ikke; han hørte det nemlig slet ikke. Han var paa forskellige Maader en aparte Mand. Han fik sine Hæle bygget skæve — for det gik han bedst paa —, og han gjorde altid Forsøg paa at faa min Mo'er til at lægge hans Jakker ud i Ryggen, naar han fik dem fra Skrædderen. Han vilde kunne svinge med Armene uden at være generet af Klæderne. Naar Mo'er nægtede det og henstillede, at Skrædderen skulde gøre det, fik han en af Pigerne til det, og da hans Jakker altid var af tærnet Stof, kom der en mærkelig — og meget synlig — Bule midt paa hans Ryg; men han var saa fuldkommen ligeglad. Han havde opnaaet, hvad han vilde: at kunne bevæge sig frit, — og desuden kunde han jo ikke se sig selv i Ryggen. Han gik altid med Stanleyhat om Sommeren og var et kærkom-

ment — og let gengiveligt — Emne for „Punch“. Han fik hver Morgen meldt, hvordan Temperaturen var, hvordan Barometret stod, og hvad Retning Vinden blæste. Det voldte Stuepigen meget Besvær at lære disse Ting, men det var nødvendigt for ham at vide, da han paa dette Grundlag skulde bestemme, hvilket af sine nogle og tredive Sæt Tøj han vilde have paa.

Min Fa'ers Politik spillede i lang Tid en meget ringe Rolle for os Børn, vi fandt den saa vanvittig kedelig. Vel maatte vi af og til, for vore Synders Skyld, med til nogle Møder — maaske for at fylde — eller til nogle Grundlovsfester, men først i Provisorieaarene blev vi virkelig interesserede. Jeg husker, at jeg med Begejstring i Koncertpalæets Gaard har raabt Hurra for Christoffer Hages Valg, og at jeg har ligget i min Seng og været himmelhenrykt over Holms Valg i 5. Kreds, da Resultatet blev kundgjort ved høje Raab i Gaardene. Jeg husker ogsaa, at min Broder blev anholdt, fordi han havde været med til at pibe af Estrup, og at Fa'er tog sig denne Drengestreg urimelig nær.

Ellers mindes jeg den Skare af Politikere, der i Aarenes Løb kom i mit Barndomshjem, den fornemme Holstein, den kloge Hørup, den rare Høgsbro, den elegante Hage, Bagermester — senere Borgmester — Marstrand, den meget vidende Gustav Philipsen, den unge Ove Rode og mange flere. Vi Børn fandt det umaadeligt Sjov, naar de skulde ned paa Skrånten ved Stranden og — som en Flok Sammensvorne — lægge Raad op om at „redde Fædrelandet“. Vi troede den Gang ikke nær saa meget paa deres Betydning, som vi senere kom til.

Mange andre gik gennem mit Barndomshjem, hvis Porte altid om Sommeren stod vidt aabne for enhver, ung eller gammel, Bourgeois eller Bohême. Min Fa'er havde udpræget Hang til at omgaaes „Mennesker med Aand“ — det var hans stadige Udtryk — og jeg mindes navnlig Georg Brandes, Bjørnson og Zahrtmann, der samlede en andægtigt lyt-

tende Familiekreds om deres aandfulde Fortællinger. Jeg husker Drachmanns Fanden-i-Voldskhed og Forkærlighed for et godt Glas Vin, og jeg husker Amalie Skram, pragtfuld at se paa, fantastisk paaklædt og altid saa nervøst oprevet, at vi alle følte Trang til at være gode imod hende. Og saa husker jeg Malerne, Krøyer med det sprudlende Humør, Th. Niss, Hans Nic. Hansen, Locher, Erik Henningsen, der alle byttede Malerier med min Mo'ers Broderier. Ikke mindst husker jeg Debatterne mellem Fa'er og hans Brødre. Uenige om det meste mellem Himmel og Jord — dog særlig om Kunst og Politik — diskuterede de, saa det gjaldede i Nabovillaerne, og vi Børn holdt os paa Afstand, fordi vi ventede, at det hvert Øjeblik skulde gaa over til Haandgribeligheder. Men efter en saadan Holmgang var de fuldkommen lige gode Venner; det var kun akademiske Discussioner under ikke-akademiske Former.

Det Tidspunkt kom, da der skulde tages Beslutning om mine Studeringer. Der var ikke nem Adgang til at tage Artium i en rimelig Alder i Frk. Zahles Skole, hvor jeg den Gang gik. Jeg blev derfor — uden videre Vrøvl — sat paa et Hold hos Slomann, hvor jeg tidlig blev Student, og jeg gled — uden Discussion og uden Næveslag — over i mine medicinske Studier, skønt det endnu ikke var almindeligt, at Kvinder studerede. Der var aldrig nogen af mine Forældre, der paa Forhaand gjorde Modstand mod nogetsomhelst nyt eller rejste Børster ved Tanken om de Veje, ad hvilke vi Børn vilde vandre. Jeg føler mig fuldkommen overbevist om, at der ikke kunde findes den hæderlige Livsstilling, som de vilde have sat sig imod, at vi valgte. De vilde begge have lettet os Vejen til en hvilken som helst Uddannelse. De var ikke belemrede med Fordomme, og derfor var mit Barndomshjem et *godt* Hjem at vokse op i.

Det var tillige et *smukt* Hjem. Længe før nogen af vor Omgangskreds havde min Mo'er Sans for gamle Møbler, jo enklere jo bedre — Rokoko og Possement var hende altid inder-

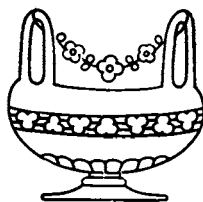
ligt imod —, og hun købte ind paa et Tidspunkt, hvor ingen andre vilde have dem. Hun havde ikke saa lidt Samlermani. Der fandtes ved hendes Død gamle Møbler, Sølvtoj, Kryстал, Amagertørklæder, alt samlet sammen paa hendes daglige Runde hos forskellige Antikvitethandlere.

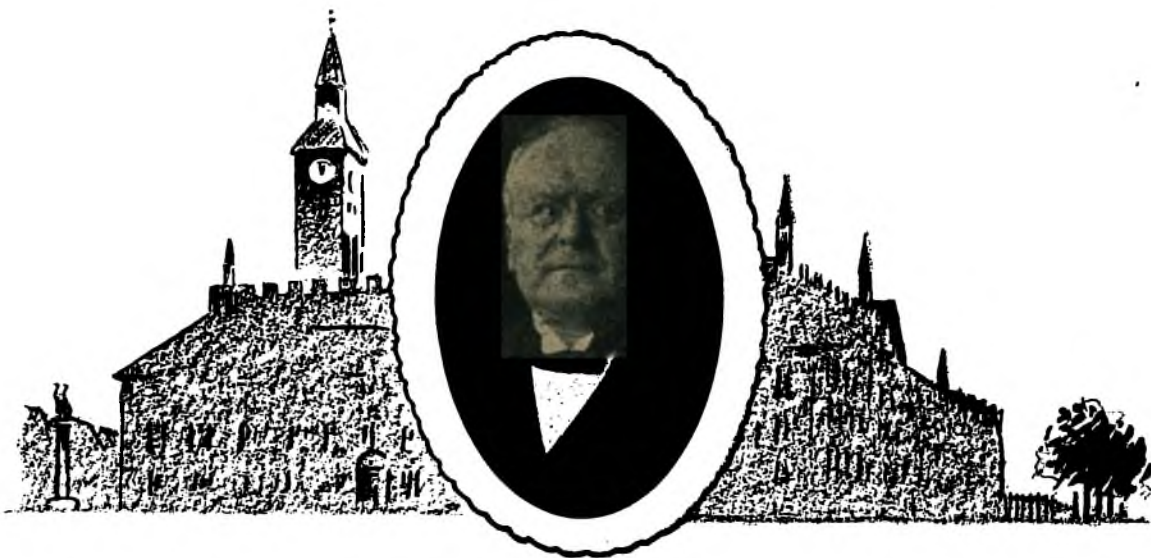
Nu er det spredt for alle Vinde. Villaen i

Taarbæk er solgt, Lejligheden i Gothersgade er beboet af andre, og Tingene er delvis gemt hen. Den Tid er forbi, da man kunde bruge andre Menneskers Liv til — for en billig Penge — at nusse om disse Ting.

Somme Tider tænker man med Vemod: „Ak, hvor forandret!“ Men alligevel! Jeg sympatiserer med Udviklingen.

Estid Klein

Borgmester, Dr. phil.
ERNST KAPER

INDENFOR VOLDENE

NAAR man véd, hvor hurtigt Hovedparten af Gravene på vore Kirkegårde forsømmes og forglemmes, må man allerede derved erkende hurtig Udsltelse som den almene Menneskelod. Selv de, der ved Årets og Familiens Højtider lægger Krans på Gravene, må ærligt tilstå, at endog det snevreste og tætteste Samliv, som i det enkelte Øjeblik eller måske gennem lange Tider for Følelsen har båret Uopløselighedens Præg, når det ophæves ved Dødens Magtbud, kun altfor snart falder ind under Hensmuldringens snigende Lov. Dette er vel endog en nådig Nødvendighed, fordi Livet *skal* leves videre. Men for den, der tager sig på at gå et betydningsfuldt og godt Barndomshjems spredte Minder igennem, for at søge at give en Skildring deraf, er Arbejdet med denne Opgave ud fra Erkendelsen heraf noget, der gør godt, fordi Taknemmeligheden strømmer til Hjertet, men som også er bittert, fordi så meget viser sig at være svundet bort ved alt for sjældent at være hentet frem igen under den fortsatte Tilværelses næsten altkrævende Dagligdage.

Det er også en særlig Vanskelighed ved Opgaven, hvis det skal gøres rigtigt. Mens man er Barn, er Far, Mor, Søskende og Hjem

noget selvfølgelig: sådan er de og sådan må de være. Så kommer Opvækstens Frigørelse fra Hjemmet med en Mængde tosset Kritik, og først den helt voksne og uafhængige kan — og da på nogen Afstand — samle sig et virkeligt Billede, hvor ikke blot alt det lyse og lykkelige skinner frem i sin rette Glans, men hvor også de Fejl og Fejltagelser er taget med, som klæber ved dette som ved alt menneskeligt. Først Fejl, Mangler og Pletter giver den sande, varme menneskelige Farve, så at vi egentlig først kan elske ret til Bunds, af Forstand og af Hjerte, når vi har fået dem med ind som uundværlige og umistelige Dele af vor Kærlighed. Men hvordan skildre sligt — lyst og mørkt, Ret og Fejl — for fremmede — om sine Forældre og sit Hjem? Den store Mand, der kaldte sine Erindringer for „Digt og Virkelighed“, vidste nok, hvad han gjorde, da han lagde Digtningens Slør dækkende, og dog forklarende, over sit Livs Tildragelser. Den, der selv i det små måtte eje denne Evne, vilde gøre ret i at efterligne ham. For den almindelige Mand er det på Forhånd givet, at hans Skildring af Forældre og Hjem må blive fattig, både for andre og for ham selv.

* * *

Sølvgade Nr. 30 — dér dukker Barndoms-hjemmet op for min Erindring. Far var Adjunkt ved Metropolitanskolen, en såre beskeden Embedsstilling. Min Mor elskede jeg så højt, at jeg, da jeg en Aften som ganske lille var lagt til Sengs, gav mig til at brøle hjertes-kærende ved Tanken om, at hende skulde jeg skilles fra, når jeg engang skulde giftes!

Men forud for denne Bosættelse, hvor det yngste Barn, den eneste Søn, kom til Verden, lå der for hver af mine Forældre en Odyssee. Jeg tænker derved mindre på de smaa Lejligheder, ogsaa indenfor Voldene, dels i Borgergade, hvor mine Forældre i 1866 ved Held og Bekendtskab havde fået Indpas under Bolignøden efter Krigen, og hvor min ældste Søster er født, dels lige opad Volden og Kirsebærgangen i Larslejstræde, hvor det næste Pigebarn så Dagens Lys, men navnlig på Tiden forud for dette.

Min Fader var Søn af en Skolelærer nede i den frisiske „Ostermoor“ i Mellemslesvig, hvor „tyske Bedstefar“, der var meget dygtig og anset, trods langt bedre Tilbud udefra blev siddende i over 50 År i samme Embede. Han havde i sit fattige Landsbykald ude ved Marsken 7 Børn, hvoraf Far var det ældste og derfor skulde studere. Ved at komme på Latinskolen i Flensborg blev Far dansk, aldrig aggressiv, og han valgte da ogsaa som Student det theologiske Studium ved *Københavns* Universitet for derpå, straks efter en fin Embedseksamen, at blive Adjunkt i Flensborg (1863), hvor han giftede sig med en Barndomskæreste fra Marskens Storby, Tønder. Saa kom Krigen. Far oplevede den bitre Stund, da de tyske Tropper rykkede ind i Flensborg, for nedrullede Gardiner og tillukkede Skodder. Som født Mellemslesviger fik han Valget mellem umiddelbart at træde i tysk Tjeneste eller at blive udvist med et Døgns Varsel. Han rejste alene fra Hus og Hjem over Lybæk og Malmø til København. Endnu under Krigen døde hans unge Hustru af Tuberkulose. Skønt udvekslet mellem danske og tyske Forposter mellem Als og Fastlandet kom han dog for sent.

Vi havde hendes Billede hængende hjemmæ. Jeg har det nu selv. Far fortalte kun lidt derom, min Moder noget mere, og der lå for os Børn et vist mystisk og skønt Skær over alt dette. Mærkeligt for mig for et Års Tid siden at læse hendes Breve til Far under Adskillelsen, og mærkeligt, da kort Tid efter Provst Fenger, som jo selv har Barndom og Ungdom i Flensborg, en Dag tilfældigt spurgte mig, om hun var min Mor. „Hun var den smukkeste Kvinde, jeg har set“, sagde han, og han har dog set nogle. Skønt jeg jo intetsomhelst Slægtskab har til hende, følte jeg mig bevæget derved, og en Skildring af Barndomshjemmet uden hende vilde mangle noget væsentligt for mine Søstre og mig.

Far stod nu venne- og frænde-løs i København med en uendelig ringe Pension. Han slog sig kummerligt igennem som Privatlærer. Det var hos Melchior og i Mariboe's Skole. Der var for Resten en hel Mængde brillante Mennesker, med fortræffeligt Humør og indbyrdes Kammeratskab, imellem dem, der underviste for en Mark og to Skilling Timen eller hvor meget — eller hvor lidt — det nu var. Flere af dem, som Carl og Hermann Michelsen og Theisen, den senere Skoledirektør, f. Eks., har ogsaa raget langt ind i min Tilværelse. Med en theologisk Fælle fra Studietiden kom den unge Enkemand på Besøg hos Pastor Branner i Skt. Peders Præstegård i Slagelse i en af Ferierne. Dér traf han „de tre smukke Præstedøtre i Slagelse“ — som der står om dem i „Nøddebo Præstegård“. Den yngste hed Mariane. Og dermed er min Mor kommen ind i Sagaen.

I min Mor og hendes Søkende var to gode gamle danske Slægter løbet sammen, af dem, der i Præste-, Officers- og Storkøbmandshjem i vor Dannelses Blomstringstid bar Civilisationens Interesser og Idealer oppe, før den flød ud til Nutidens brede Strøm. Det er sikkert mest kendt for den Slægts Vedkommende, hvoraf min Mormor var runden, den højtbevægede excentriske Familie Feilberg. Filosofen Ludvig Feilberg var således min Mors

kødelige Fætter, for blot at tage eet Eksempel.

Det var et muntert Treklover, Ida, Petra og Mariane, sekunderet af en Bror, det ældste af Børnene, juridisk Student, og to Fætre, Løjtnant Gustav Feilberg og cand. theol. Sophus Schandorph, ung og slank, lyrisk Digter med Polkahaar og Henri-quatre-Skæg. Jeg tror knap, at min stiltfærdige Faders Stilling har været så helt let i dette Kompagni. Fra det første Møde mindedes de andre altid en Fedteplet på Fars, Enkemandens, lyse Bukser! Men medens de to Fætre i Årenes Løb fik de to ældste Døtre til Hustru, løb Fader først af med den yngste, smukkeste og, jeg siger det dristigt til alle, der har kendt min Moder, om det så først har været oppe i hendes høje Al-

MARIANE BRANNER

der — også den klogeste, den sjældent kloge. Grunden til sin Karakterstyrke og Menne-skekundskab havde hun lagt i Årene forud, da hun, sytten-årig, med kun Datidens yderst mangelfulde Døtreskoleunder-visning i Ryggen, var taget hjemmefra, dengang min Bedstefar efter min Mormors Død giftede sig igen. For selv at tjene sit Brød blev hun Gouvernante i adelige Familjer, en god, men streng Skole for Livet. Ved sit Giftermaal tog hun sin Søster Petra med ind i sit Hjem, indtil dennes langt senere Bryllup. Derved blev „Moster“ vor Barndoms tro Vogterske. Et enestående trofast Venskab bandt Mor og Moster sammen, lige indtil de segnede under den højeste Alderdoms Byrder. Den ældste Datter, Ida, blev derimod

OMKRING „TANTE VENDE“ (VENDELIA FEILBERG, ERNST KAPERS GUDMODER OG SØSTER TIL HANS BEDSTEMODER) ER SAMLEDE, FRA VENSTRE TIL HØJRE, CARL BRANNER, SOPHUS SCHANDORPH, IDA SCHANDORPH, f. BRANNER, THEODOR SCHANDORPH, GUSTAV FEILBERG, MARIANE KAPER, f. BRANNER, JOHANNES KAPER OG PETRA BRANNER

MOSTER VED NEDGANGEN FRA ØSTERVOLD

snart efter gift med Schandorph, og i deres Hjem i Hestemøllestræde gik det løs med Liv og Lystighed i de unge Dage. Senere var Schandorphs jo mest i fremmede Lande. —

Og dermed er jeg nået tilbage til Sølvgade Nr. 30, Stuen til venstre.

Den står endnu, den gamle Gård, og en gammel, gammel Dame, som endnu kalder mig (Ernst Christian Kaper) for *Ande Tibba Taber* — Polititiinspektør Schepelern-Larsens Mor — holder stadig til oppe på fjerde Sal. Men Gården har skæmmet sig. Før var der til højre for Baghuset en stor „Have“ d. v. s. en Jordplads med lidt Randbevoksning, — et Paradis for os Børn. Og vi var af alle Slags, fra Forhus og Baghus og Sidehus, eet stort Kompagni. I den voksne Republik var der mange Grader, lige fra Generalen på første Sal, han der havde mistet den ene Arm i Krigen, og op til Professorenken paa fjerde og til den beskedne Adjunktfamilie i Stuen. Nede i Kælderen boede Spækhøkeren, der var af stærkt landlig Oprindelse, med Sand på Stuegulvet. Han havde Soldatersøgning fra Kasernen henne på Hjørnet, og der byttedes mange Kommissbrød ind for Sulevarer. Han kunde sikkert allerede da have købt de fleste „fine“ Familier i Huset, og jeg vil slet ikke tale om, hvad han drev det til siden og hvor store Penge der blev til de otte-ni Børn, Med et jævnaldrende

Pigebarn derfra, Sofie, slikkede jeg — skiftevis hun og jeg — Sukkerstang, Datidens største Lækkeri. Fra Baghuset husker jeg bedst Postbudfamilien og Madam Gelzer. Postbudet leverede en af de største Drengene til „Gården“. Han og Spækhøkerens ældste var Førerne, navnlig ved Årets største Begivenhed, naar Valnødderne blev slået ned af Gårdens eneste Træ og fordelt med pinlig Nøjagtighed, Nød for Nød, på hver Lejlighed i hele Ejendommen. Madam Gelzer, en lille Håndværkers Enke, med hvid Kyse og gråt Sjal, indfalden Mund og Dryp under Næsen, udgjorde Gårdens Politi, respektindgydende i Kraft af sin frodige Veltalenhed og så det Skær af Frygt — sådan lidt i Retning af Hekseri —, som den gamle Skikkelse i Småbørnenes Øjne var omgivet af. Hun blev — efter min Forestilling — uendelig gammel og holdt, som det dengang, før Aldersrenten og alt sligt, var god Skik, til hos Moder, også da vi forlængst var dragen af Gårde.

Sådan var også Mors Piger fra dengang, og fremfor alt „Stine“, knyttet til Mor og vort Hjem, også når de selv havde sat Bo. Stine og hendes Hans besøgte vi Børn med vores Mor, til Gengæld for utallige Besøg hos os, hvert År på Stines Fødselsdag og fik Æbleskiver.

Børnene var opkaldt efter os. O vé, det ser anderledes ud efterhånden! — skønt jeg også om Mor kan fortælle Vidunderer om gensidig Troskab af den Slags helt op til hendes sidste Tider.

Under Le-

MODER OG SØN

gen i Gården stak jeg tit op ad Køkkentrappen og fik udleveret en Rundtenom *bart* Rugbrød. Men det blev engang Portnerkonen forarget over, hun fik mig ned i sit Køkken og smurte Stegefedt på. Det smagte himmelsk, men bagefter fik jeg et Kursus af Mor. Det var hele den vidunderlige Ambition, som med så skændig en Uret siden er blevet rakkert til, Uafhængigheden af Pengene og Frittillehedens af Finhed, — om de små Embedsmænd med udpræget Selvstændigheds- og Uafhængighedsfølelse og med en dertil fornøden Nøjsomhed, med

Pligt til ypperste Arbejde for Arbejdets egen Skyld, med Vurdering af alt smukt og godt, af Dannelse og Interesser for disses egen Skyld. Jeg kunde, ganske roligt, også for Portnerkonen såvel som for Generalen (det var den Gang noget meget fint!) spise mit tørre Brød som hidtil.

Legen i Gården skiftede med Legen i Spisestuen. Dengang stod Dagligstuen — med hvidskurede Gulve — lukket af og om Vinteren uden Varme undtagen ved Selskaber. Endnu fornylig drømte jeg, at Huset brændte, og at nu gjaldt det for mig om at redde Tinsoldaterne.

Åpropos Selskaberne, de var såre beskedne. Efter Bordet spillede Herrerne L'hombre og drak Thevandsknægte til, medens Damerne fik Brudchokolade, knipset ud til Tærninger med Sukkersaksen og serveret paa en guldrandet Desserttallerken.

Det var hårdt at skulle i Skole, bort fra Legen hjemme, da jeg voksede lidt til. Det gik nok

„GAARDEN“ I SØLVGADE 30. FRA VENSTRE TIL HØJRE: NEDERSTE RÆKKE NR. 3 FRU RIGSADVOKAT GOLL, FØDT KAPER, ANDEN RÆKKE NR. 1 FRU REKTOR RAFN, FØDT KAPER, NR. 3 ERNST KAPER, NR. 4 TEIGNEREN KNUT HANSEN (DØD 1926), FJERDE RÆKKE NR. 3 POLITIINSPEKTØR SCHEPELERN LARSEN

på Stads de første Dage. „Tyske Bedstefar“ var kommen over til sin eneste Sønnesøns Begyndelse på Livets rette Alvor. Men da det så blev ved —! Skolebestyrer Krebs, der døde allerede en Måned efter min Skolegangs Begyndelse, har dog bidraget til min Opdragelse ved at give mig en Lussing for at brøle, da min Mor gik fra mig. Det hjalp forresten ikke, men da Mor truede mig med at fortælle de andre Børn i Gården om mit manglende Heltemod, tog jeg mig sammen.

Er det underligt, når jeg skal fortælle om Barndomshjemmet, at

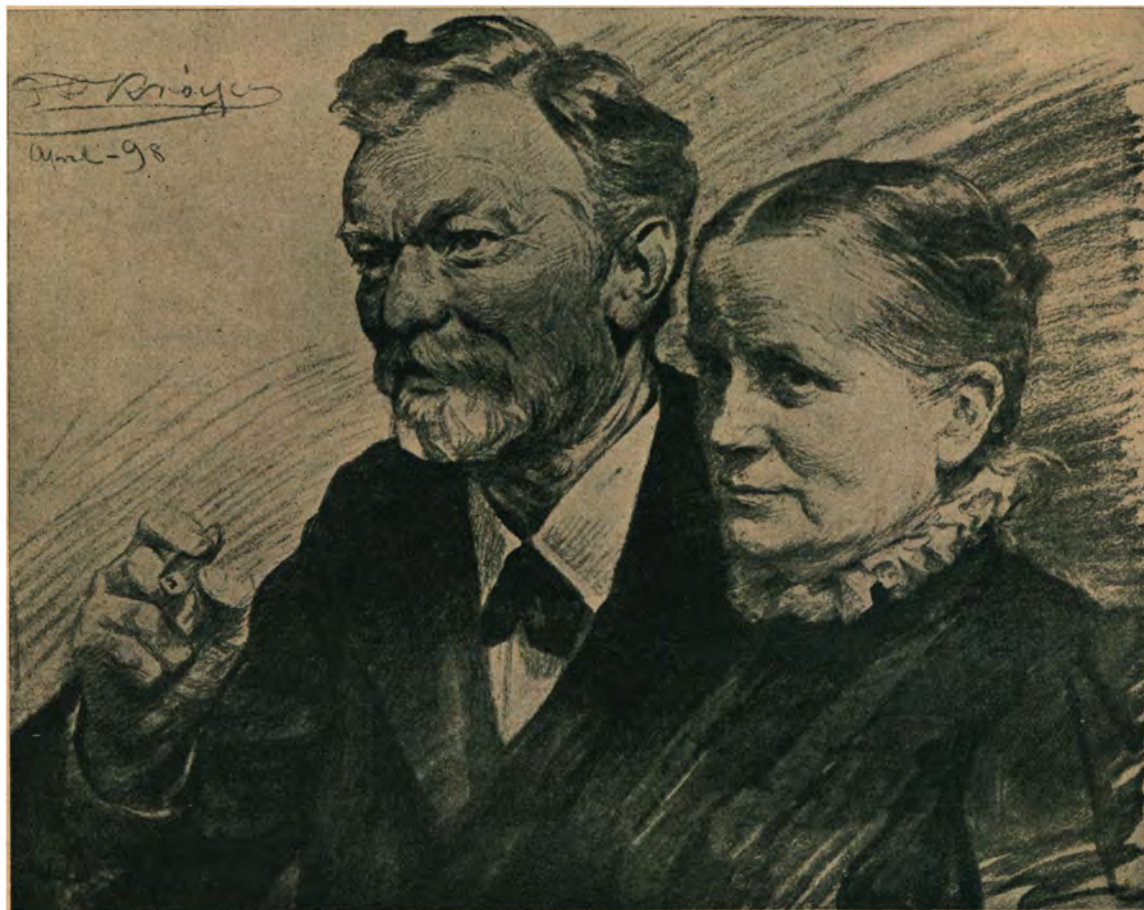
det hele Tiden næsten uvilkaarligt bliver Mor og mig og mig og Mor?

Min Far, det var selveste Godheden, og så Flid. Flid i en Grad, så jeg aldrig har set Magen. Han var oprindelig Religionslærer, men hans tyske Modersmaal førte ham her i København ind på Tyskundervisningen og på at forfatte tyske Lærebøger og Leksika. Han sad altid over dem, Morgen og Aften, Søgn og Hellig, altid, — undtagen når han var dødsyg. Hele min Barndomstid igennem led han af Mavesår med Blødninger og Udmattelse. Flere Gange har vi taget Afsked med ham. Men det holdt — og så snart han løftede Hovedet fra Pudene, begyndte Korrekturlæsningen igen. Jeg ser ham for mig med den strikkede Modest om Skulderen og Leksikonsbladene foran sig på et Papunderlag, halvt siddende op i Sengen, støttet til et Par Hovedpuder!

Min Fader havde ikke blot Held med sine Lærebøger, han var selv en dygtig Lærer. På en Tid, da dansk Undervisningsform var på

må og få, arbejdede han i systematisk Form Time for Time, og efter systematisk Plan År for År. Lærerne dengang gav rigeligt med Prygl. Min Fader slog også „en proper Næve“, men kun een Gang om Året i en enkelt Klasse, i Reglen kort efter Sommerferien, hvor der

tralve (= tredve), og sikkert er det, at han sagde f. Eks. *Astrit*. Udlydende *d* kunde han ikke magte. Denne ejendommelige Taleklang var da også Grund til, at „Politiken“, da han senere på Borgerlisten blev valgt ind i Københavns Kommunalbestyrelse, forfulgte hver af

KRØYERS TEGNING AF OVERLÆRER JOHANNES KAPER (1838–1905) OG HUSTRU MARIANE, f. BRANNER (1845–1925)

var nye Drengene på Tapetet. Det var tilstrækkeligt.

Drengene havde jo nok lidt travlt med ham. Jeg har selv hørt det, fordi jeg gik i Skolen. Da jeg var en meget flink — ikke tilsvarende artig — Skoleelev og Fader unægtelig var tilfreds med mine Skolepræstationer, lavede de Fablen om Far: „Min Søn Ernst, altså ug“! Hans tyske Modersmål slog selvfølgelig, hvor godt, hvor sjældent godt han end havde lært sig Dansk, igennem i Tonefaldet og i visse Udtalefejl. Drengene påstod, at han sagde

hans Taler dér med Latterliggørelse. Jeg synes ikke, det var til hans Skam, at han ved det svære Valg var gået nordpå.

Ved min Faders Flid og Dygtighed blev Familien efterhånden ret velstillet. Vi flyttede til Gothersgades Forlængelse, fik Plydsmøbler (de var ikke kønne, men det var Datidens Mode; skønt ej heller nu Dagligstuen blev benyttet til Hverdag, dækkedes Møblerne dér til hver Aften!), ja, tilsidst lå vi endog på Landet i Tårbæk. Min Moder, der overlevede Far i 20 År, skyldte ham sin for hende så lykkelige,

ja nødvendige uafhængige Eksistens selv op gennem de så usikre Pengetider under Krig og Krise.

Jeg skylder endnu kun at gøre Rede for eet Forhold. Min Far var ganske fast konservativ. Men da hele vor Opvækst skete i Brandes-Tiden, da de gamle Volde omkring Byen ikke blot bogstavelig talt, men også åndeligt sprængtes, kom der derved rigeligt med Sprængstof

ind i vor som i alle andre åndsinteresserede Familier. Moder havde et åbent Øje for denne Udvikling. Det var hendes vidunderlige Egenskab at kunne omfatte ethvert Menneske og enhver Sag med sin forstående og varme In-

teresse, hvorfor også mine Forældres Hjem blev et naturligt Samlingssted for Børnenes Venner, der respekterede min Far og elskede min Mor. Men det er så betegnende for hendes Klogskab, at hun aldrig lod sig rive hen af Frigørelsesfraserne, og at Vejen ud af Bevægelsen, da dens Idealitet var forbi, derfor så let stod hende åben, over til andre positive og frugtbarere Felter for Tanke og Følelse.

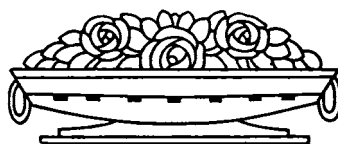

FRU MARIANE KAPER, DRONNINGEMØLLE, SOMMEREN 1924

Min Fader døde 66 År gammel, opslidt og udslidt af sit enorme Arbejde; Mor døde først i Fjor, over 80 År gammel, med alle sine Børn hos sig, selv mæt af Livet. Har jeg Grund til at klage?

Og dog —.

Mariane Kaper

Generaldirektør
MICHAEL KOEFOED

I RØNNE

NAAR jeg tænker paa mit Barndomshjem, glider Tankerne altid tilbage til *Rønne*, selv om mine Barndomsdage ikke udelukkende henrandt dér, men for 2–3 Aars Vedkommende tilbragtes i Horsens. Min Fader var nemlig oprindelig Adjunkt i Rønne og overflyttedes nogle Aar som Overlærer til Horsens, for atter som Rektor at vende tilbage til sin Fødeø.

Hjemmet prægedes uvilkaarligt af at være et Skolehjem, hvor Pligt og Præcision var sat i Højsædet. Det gjaldt ikke alene for Fader, men ogsaa for Moder, der desuden satte en Ære i at passe sit Hus i stort som i smaat for at gøre Hjemmet lyst og hyggeligt, og som iøvrigt aldrig var ledig nogen Time paa Dagen, men med Flid og Orden passede alle de materielle Ting, lige fra Maden til Beklædningen.

Mit Barndomshjem var et *bornholmsk* Hjem. Fader var født paa Bornholm og tilbragte saa at sige hele sit Liv dér, bortset fra Studieaarene i Hovedstaden og det korte Ophold i Horsens. Moder derimod var, som det hedder, „ført“, idet hun var en Apotekerdatter fra Hillerød; men hun følte sig fra sin tidlige Ungdom knyttet til Øen og til Faders Slægt og Venner. Det var ogsaa en lykkelig Tilværelse, et

isoleret Samfund som det bornholmske førte i de Tider.

Det er en kendt Sag, at man, efterhaanden som man bliver ældre, er tilbøjelig til at fortabe sig i Nutidens Skyggesider og fremhæve Fortidens Lyksaligheder, og jeg forstaar ogsaa, hvad der er Grunden dertil. Jeg indrømmer selvfølgelig alle Nutidens Fremskridt paa Teknikens Omraade, som fuldstændig har omformet Livet fra da til nu, men hvor var det alligevel hyggeligt for et halvhundred Aar siden, da Automobiler, Telefon, Radio og meget mere ikke gjorde Livet spredt og hæsblæsende. Det mærkes ikke mindst, naar man tænker paa Forholdene i et afsides Samfund, som Bornholm var dengang. Vel fik vi forholdsvis tidligt Telegraafforbindelse dertil — takket være, at Ruslandskablet maatte føres over Øen —, men iøvrigt var Forbindelsen med Omverdenen sparsom. Postdamperne kom, i hvert Fald om Vinteren, kun et Par Gange om Ugen, og den Turiststrøm fra Ind- og Udland, som Nutiden ser overbefolke Øen om Sommeren, kendte man lidet eller intet til. Man var henvist til sig selv, man levede mere for og med hinanden. Paa Gaden kendte man hvert Men-

neske, ja Hundene med, og alle smaa som store Begivenheder interesserede og drøftedes.

Saadan mindes jeg ogsaa min Barndomstid, og mange Træk, præget af disse Forhold, minder mig i Hu, naar jeg tænker tilbage. Hvor havde f. Eks. ikke de Dilettantforestillinger, som mange Gange om Vinteren samlede store og smaa fra Byen, deres store kulturelle Betydning! I Almindelighed var det jo nok de kendte Lystspil, som bar Repertoiret, men man veg heller ikke tilbage for at paatage sig store Opgaver, f. Eks. Farinelli. I dette Liv, som

sereture paa Havnen, hvor det stærkeste Liv pulserede, og i Byens Omegn mod Nord og Syd, ligesom han elskede sin Fødeøes skønne Natur og kendte den ud og ind. Alt, hvad han saaledes oplevede, gemte han ikke hos sig selv, hvorom ogsaa mange Smaatræk vidner, som hans Elever i den lange Aarrække, han var knyttet til Skolen, véd at berette fra hans Undervisningstimer, hvor Undervisningen i Historie og i de gamle klassiske Sprog krydredes af Nuets Begivenheder. Saaledes meddelte en af hans gamle Elever ved en Fest ved Faders Af-

RØNNE I HALVFJERDSERNE

morede baade de spillende og Tilskuerne, deltog mine Forældre, Moder som optrædende, medens Fader mere varetog den administrative Del. Om det var Deltagelsen i dette dramatiske Liv, som fristede Øens daværende Kommandant, Kammerherre Fallesen, til at ombytte sin Stilling paa Øen med Chefsposten for Det kgl. Teater, skal jeg lade være usagt; men denne mangeaarige, anerkendte Leder af Nationalscenen hentedes i hvert Fald derovrefra.

Jeg anfører iøvrigt dette som Bevis for, at selv om Skolevirksomheden naturligvis var min Faders Hovedinteresse, var han paa ingen Maade en Stuelærd, — tværtimod, han levede med i Livet, interesserede sig for alt, hvad der rørte sig om ham, var et Friluftsmenneske, som baade gik paa Jagt og hver Dag foretog Spad-

sked fra Skolen, at det ikke alene var Historiens Koryfæer, man behandlede i Timerne, nej, man passiarede ogsaa om Væbningsøvelserne paa Galgeløkken, om Dampskibenes forsinkede Ankomst og om Fuksens grønmalede Madkasse, og han sagde, at han var Kætter nok til at paastaa, at mangelun Passiar om de Ting, der interesserede Drengene, ofte havde en større opdragende og uddannende Indflydelse end den længste Lektie.

Men Fader var en stræng Lærer, forsaavidt som han forlangte, at hans Disciple skulde kunne deres Lektier, og Disciplin skulde der være, selv om det ikke var Hængehovederne, der hørte til hans Favoriter blandt Drengene. Han var ikke uimodtagelig for en morsom Historie fra Havnen eller fra Livet i Naturen, naar den

blev kvikt fortalt. Men man skulde lære, hvad der forlangtes, og man skulde ogsaa ved Eksaminerne kunne gøre ordentlig Rede for, hvad man havde lært. Det var ikke altid blide Udtryk, han anvendte under Forberedelserne dertil; jeg mindes saaledes fra Latinundervisningen i de to sidste Aar før min Studentereksamen, at det begyndte med, at jeg „saamænd aldrig fik første Karakter“, men at Barometret efterhaanden sank gennem baade anden og tredje Karakter, indtil det henimod Eksamen endte med, at jeg „saamænd nok gik rejkt“. Dette har maaske været under Indtrykket af en Eks-

bornholmske Ordbog Betegnelsen for en, som er fortrydelig, ser surt og ej vil tale, og det er sikkert et fortræffeligt Udtryk for min Opførsel den Gang, men det leder iøvrigt min Tanke hen paa, at vi i vore Samtaler meget almindeligt benyttede det bornholmske Sprog, — ikke alene Tonefaldet, det bliver en Bornholmer aldrig af med, men ogsaa det bornholmske Sprogs Ord og Grammatik, og det blev ved, saalænge Fader levede; straks ved det første Maaltid efter Hjemkomsten fra Hovedstaden var det hjemlige Sprog sat i Højsædet, og den bornholmske, lidt drilleverne og sati-

REKTOR C. G. KOEFOED (1827—1909) OG HUSTRU, f. ANDRESEN (1834—1916)

temporaløvelse i Sallust, hvor jeg stoppede op foran Ordet *anus* og til det hjælpende Udbrud: „Naa, hvad sidder Du paa?“ svarede: „Bænken!“ Men Bølgerne kunde gaa aldrig saa højt, — kom jeg efter Timens Forløb ned til Frokosten, var alt bortvejret; dér drøftedes, hvad der hørte Familielivet til, og hørtes ingen Bebrejdelser, fordi Kundskaberne i Timerne havde været mindre gode. Derimod mindes jeg en Gang, hvor Utilfredsheden havde været særlig stor — jeg antager, da det Horoskop var stillet, at jeg „saamænd nok gik rejkt“ — og hvor jeg selv var sær og gnaven, at Fader afbrød min Moders beklagende Spørgsmaal om hvad der var i Vejen med mig, med: han er lunsk, for han kunde ikke noget i Latin idag. *Lunsk* er efter Espersens

riske Façon anlagt, som efter en gammel Tantes Udsagn om mine ældre Brødre gjorde „de koefoedske Horra“) saa vissa“.

Men det var ikke altid lige let at være Rektorsøn i Skolen. Kammeraterne kunde være lidt mistænksomme, og der var ogsaa de Lærere, som til at begynde med kunde være noget forbeholdne. Det var dog ganske uforødent. Fader var en myndig Mand, som aldrig vilde høre Sladder fra Skolen, — Skolen for sig og Hjemmet for sig.

Eksamenstiden var en travl, men morsom Tid med de mange fremmede Censorer, for hvem Bornholmsrejsen var noget af en

*) Drengene.

Oplevelse. Den var travl for Fader, som fulgte de mange Eksaminationer med spændt Interesse, og for Moder, hvem det paahvilede at opfylde Gæstfrihedens Krav. Men fra Middagene, hvor Skolens Lærere samledes med Censorerne ovrefra (Folk som Professorerne Edv. Holm, Gertz, Paludan og Jul. Petersen) og med Byens Embedsmænd, har jeg mange fornøjelige Minder om en Veltalenhed, der var præget af den nationalliberale Kultur, og heri deltog Fader, ingenlunde som en af de ringeste. En af de mest vellykkede af disse Middage var vel nok den, hvor Dr. Schandorph, der ogsaa havde været Censor, morede hele Selskabet som Holbergoplæser.

REKTORBOLIGEN I RØNNE

Af de her antydede Træk vil jeg mene, at det fremgaar, at Fader som Lærer vilde, at hans Elever skulde samle sig et Fond af Kundskaber baade for Eksamen og for Livet. Men ogsaa den rent administrative Virksomhed som Skolens Leder tog hans Interesse stærkt fangen. Skolens Elevantal tog i hans Tid stærk Fart — han var ogsaa en ivrig Befordrer af Pigers Optagelse i Skolen, — og dette medførte, at Skolebygningerne maatte udvides, hvilket skete gentagne Gange i hans Rektortid, mest efter hans egne Planer og under hans egen Ledelse, da Ministeriet gav ham nogenlunde frie Hænder, hvorved det sikkert ogsaa blev mest økonomisk. Efter den sidste store Udvidelse foregik Bygningens Indvielse under mere højtidelige For-

mer, og Ministeriets højeste Embedsmænd overværede den med Kultusminister Scavenius i Spidsen. Jeg var selv hjemme i Anledning af Dagen, som fejredes med Skolehøjtidelighed om Formiddagen, Middag for Honoratiores og Skolebal om Aftenen, hvor det gik meget livligt og uformelt til.

Det var vel nok ogsaa disse hans administrative Egenskaber, som bevirkede, at hans Medborgere drog sig hans praktiske Evner til Nytte og satte ham baade i Rønne Byraad og senere i Bornholms Amtsraad. Det prægede ogsaa Livet inden Hjemmets Mure, hvor f. Eks. Anlægget af Amtets Sygehus i Rønne og Formandshvervet for dette baade

tog megen Tid og gav Anledning til mange Tankeudvekslinger, som ogsaa henlagdes til de lange daglige Spadsereture, naar jeg var hjemme paa Ferie; jeg kom derved ind i mangt og meget, som senere skulde faa stor Betydning for mig i Livet.

Jeg véd ikke, om man kan se noget af disse spredte Træk, men de skulde gerne vise, at jeg med stor Kærlighed ser tilbage paa mit Barndomshjem, hvor der under nøjsomme Kaar levedes et enigt og lykkeligt Familieliv med stærkt Sammenhold mellem Familiens Medlemmer, parret med Interesse for hvad der rørte sig i Tiden, først og fremmest paa Bornholm, men forøvrigt ogsaa udenfor og da navnlig i Hovedstaden.

Emil Schandorph

Professor, Dr. theol. & phil.
EDV. LEHMANN

I ROSENVÆNGET

MIT hjem var den lille verden, som hed Rosenvænget og som hedder det endnu, skønt det vel næppe længer kan kaldes en verden for sig selv. Oprindeligt en del af det mægtige haveterrain „Classens Have“ blev det af „Rosendal“s daværende ejer kaptejn Waagepetersen udstykket til villagrunde, og min fader, som var en af de første til at be-

nytte sig af lejligheden, skal have haft indflydelse på, at kvarterets villa-karakter blev fastlagt ved de fornødne servituter paa ejendommene, ja tilmed aflukket mod den fjernere omverden ved store, rødmalede låger.

En efter en flyttede nu folk derud, og der dannede sig en ejendommelig kreds af lige-stillede og ligesindede naboer, som hævdede

pladsen i et par menne-skealdre, mest kunstnere og højere embedsmænd. Først Wilhelm Marstrand, der som min faders gode ven byggede langs hans gårde, men som snart efter, da han måtte tage ophold i Roskilde for at udføre arbejderne i domkirken, solgte til politikeren Krieger. Foruden hos denne stilsfærdige jurist havde retten og staten sine hjem hos Drewsens og Vedels og hos krigsministeriets oberst Good og marinens kommandør Christiansen, digteren Einar Christiansens fader, —

DEN LEHMANN'SKE VILLA I ROSENVÆNGET

denne styrelse af staten samt af Kongens krigsmagt tillands og tilvands bistået af statsrådssekretær Koefoed samt til offentlighedens kundskab bragt af Nationaltidendes redaktør Hiort-Lorenzen. Kunsten trivedes stille i Skovgaards brede italienske villa, i Aagaards hus med dets fantastiske rejsning, i marinemaler Sørensen's atelier, hvor Holger Drachmann gik og lærte, i Læssøes monumentalt skønne hjem, medens fru Heiberg boede længst nede ved stranden i fornem afsluttethed, ligesom i skyggen af de mange vundne laurbær. Og ind imellem disse så forskellige, men alle stilfulde hjem rejste et og andet handelshus sin privatbolig i noget større dimensioner, at det lille samfund ikke skulde mangle den merkantile og industrielle betryggelse, som en Alfred Hansen eller Wain kunde byde, eller de klæder, som Brødrene Andersen kunde skære.

Et ejendommeligt samliv udviklede sig nu mellem disse stedets oprindelige beboere, som alle kendte hinanden og respekterede hinanden, som fulgtes på vejene og taltes ved over havegærderne, men som ved en slags stiltiende overenskomst ikke omgikkes meget selskabeligt; hvert hjem førte sit eget liv bag høje eller lave hække. Men vi børn løb naturligvis mellem hverandre og var fortrolige med de fleste hjem og haver i hele naboskabet. Til dette hørte imidlertid også de sparsomme småkårsfolk, som boede i udkanten, og de arbejdende og ansatte folk som vejmand og gartnere, kuske og karle, med hvilke ungdommen altid stod paa en viss fod, og jeg tænker, at både min broder Carl som senere hospitalsforstander og fattigborgmester og jeg selv med min teoretiseren over livsfølelse og livskår har høstet adskillig gavn af denne tidlige fortrolighed med alslags mennesker.

Det var den bedste gave, min fader kunde give sine børn: at bygge deres hjem på dette

MUSIKAFTEEN I HJEMMET GOTHERSGADE 14. EFTER MALERI AF KUNSTNEREN EDV. LEHMANN. FRA VENSTRE TIL HØJRE: KAPTEJN SICK, MUSIKKRITIKEREN, KANCELLIRAAD SCHYTTE, PROFESSOR HEINR. LEHMANN, KAPTEJN JASTRAU (SENERE SLOTSFORVALTER PAA FREDENSBORO), KMH. F. WOLFHAGEN, LOUISE LEHMANN, PROFESSORINDE SIGNE LEHMANN, ORLA LEHMANN

friske og skønne sted. En elsker af naturen og betænkt paa menneskelig sundhed havde han selv søgt ly i denne grønne verden til sommerhvile under sin lægegærning og dens anstrængende øjenklinik. Meldahl havde bygget ham huset i en smuk, men ikke altfor praktisk schweitzerstil; — det kendes endnu på to gulmalede terrakotaløver, som ligger og holder vagt ved verandaen. I dette hus blev jeg født engang ved sommertidens slutning; nogle år senere blev det ved fornødne tilbygninger indrettet til vinterbrug og derefter mit stadige hjem.

Det var en lang skolevej ind til Frue Plads for et par tynde drengene, men de blev stærke deraf; og lærte jeg ikke andet af min skolegang, så lærte jeg dog at gå. Og jeg lærte endnu noget på skolevejen: den samtalens fordybelse, som følgeskabet med læselystne og tænksomme kammerater gav på denne næsten timelange daglige vandring. Eller når man gik ene: den rigelige tid, der blev til disse barndommens fantasier, af hvilke ungdommens reflexioner og manddommens tankeliv skal spire frem. Denne drømmende fortabelse

i naturen, i poesi, i fortid og i fremtid eller i ingenting, som dog er sjælens egentlige grødetid, — den kunde trives her på disse dengang endnu landlige veje med deres bestandigt skiftende udsigter og afstikkere. Navnlig i den tid, „da de rev voldene ned“ og de gamle hemmelighedsfulde glacier åbnedes, så vejen kunde lægges hjem langs hele stadsgraven. Men også Rosenvængets umiddelbare nærhed havde sin frie natur. Der var den skønne Aggersborgs sø, som Skovgaard har forevigt; der var den lange „grønne allé“ med dens høje luftige kroner, hvor vi, som havde nøglen til lågen, kunde færdes til leg eller samles hver morgen i ferietiden for i flok at drage til bad. Og endelig hjemme: de gamle træer, der som en anden allé fra den classenske tid drog sig gennem alle baghaverne, og i hvis kroner man kunde gemme sig for verden og lektierne, — eller måske med en lektiebog, som skulde læses, og en roman, som man læste istedenfor.

Hvis man da ikke foretrak at sidde i køkkenet eller i gården og sludre med folkene, karlen og pigerne, som man dog altid stod nærmere både i åndstrin og kultur end de voxne derinde i stuerne. Også her et lille kursus i menneskelighed; — men det var jo familien, jeg skulde tale om.

Min fader, professor Heinrich Lehmann, var altså øjenlæge; men han var meget andet end dette. Oprindeligt indstillet på en videnskabelig løbebane, havde han altfor tidligt afbrudt denne, dels på grund af ubillig modstand, dels fordi den praktiske virksomhed optog hans tid og tanker. Den strakte sig meget vidt; thi han var i mange år den eneste øjenlæge i landet — ja man kan sige i Norden —, der arbejdede med de moderne metoder, som han havde tilegnet sig hos den berømte Berliner-oftalmolog Gräfe, just da denne var en opgående stjerne. Derfor søgtes min faders klinik i alle alvorligere tilfælde — også fra de nordiske nabolande, hvortil han undertiden måtte henlægge periodiske kliniker. Da han ved siden deraf drev huslægepraxis, skulde man tro, han havde nok at bestille med dette,

men hans livlige ånd med dens mange interesser tillod ham ikke en sådan begrænsning. Der var et stykke af en kunstner i ham, og — så afvisende han var mod alt, hvad der kan kaldes politik, og særligt mod sin navnkundige broders demokratiske do. — stillede hans levende og hjælpsomme menneskesans ham dog adskillige sociale opgaver og krævede tillige at mættes i selskabelig omgang, hvor hans forskellige talenter kunde gøre sig gældende.

Dette sammenspil af interesser prægede hjemmet og havde, som omtalt, ført til dets henlæggelse til landlige, idylliske omgivelser. Det var dengang nemlig usædvanligt og dristigt for en mand i hans stilling at lægge sig så langt uden for byen, og det krævede i begyndelsen — indtil sporvognen kom — også egen befordring; men han har vel følt, at først hvor han fik sit eget hus, kunde han få sit hjem som han vilde.

Hans sikre kunstsans talte fra væggene. Han hørte til det slægtled, hvis forjættede land lå i Italien, og han havde hjembragt adskilligt fra sine rejser. Mere betød dog i denne henseende den generation af malere, med hvilken han var samtidig. Her fattedes hverken Marstrand eller Skovgaard, Roed eller Rump eller Vermehren, og flere af billederne var gaver fra disses hånd. „Den barmhjertige Samaritan“, som nu hænger paa Københavns rådhus, havde Marstrand malet til min moder, da hun havde plejet hans hustru på hendes dødsleje, og en lille uforlignelig, søvnlø og gabende munk havde han givet min fader, da gæsterne ved et selskab på Charlottenborg havde leget den leg, hver at skulle vælge sig det billede i Marstrands atelier, som de syntes bedst om, og da min fader havde udvist den personlige smag at vælge denne lille perle i dens beskedne krog. Hvad det betyder for et barn at have god kunst om sig, kan jeg bevidne. Jeg husker den stund, da jeg som lille dreng under betragtningen af Vermehrens italienske gadebillede pludselig fik en følelse af, at dette jo var smukt — og ikke blot et billede. Og så

var der jo skufferne med „Dresdener Gallerie“ i stålstik, med „Danske Kunstnere“ i stentryk; raderinger, tegninger af Marstrand og meget andet.

Mest var hjemmet dog præget af musik. Min fader var en ivrig og dygtig violinspiller, og det var vist „Fiolen med dens strenge-

min fader om første og anden violin, har det sikkert været den bedste kvartet i byen. Det gik langt ud på aftenen med en tre-fire kvartetter, ligesom med de gamle herrer, der skal have deres fem rubbere Whist, før de er tilfredse. Edvard Lehmann, der var en kunstneren af familien (men kun tilfældigvis havde

PROF. HEINR. LEHMANN (1815—1890) OG HUSTRU SIONE f. MACKEPRANG (1819—1911) MED DERES BØRN: FORREST t. v. CARL L. (SENERE BORGMESTER) OG t. h. EDV. L. (PROF.). I ØVRIGT FRA VENSTRE TIL HØJRE NANNA L., VILHELM L. (SENERE BANKDIREKTØR, JUSTITSRAAD) ORLA L., INGEBORG L., SIGNE L. (OVERSÆTTERINDEN) OG DAGMAR L. (SENERE GIFT MED PASTOR LUDVIG NIELSEN)

klang“, der mest af alt havde hans hjerte. Kvartetsspillet var hans største glæde, og det knyttede ham nærmere til musikernes kreds end til malernes. Navnlig i vinterboligen i Gothersgades begyndelse, så nær ved teatret og kapellet, var der rig lejlighed til at pleje denne interesse, og i den tid, da Neruda, der nylig var kommen til København og optagen som jævnlig gæst i huset, førte cellobuen, medens Paulli tog bratschen og Tofte skiftedes med

samme navn) og som min fader havde helbredt for en øjensygdom, malede en sådan hjemlig kvartetaften, dog med en anden besætning, idet det er musikkritikeren Schytte, der spiller violoncellen, kaptejn Jastrau, der har bratschen, og den muntre, musikelskende og komponerende kaptejn Sick, der ses ved klaveret. Med Gade havde min fader fra tidlig tid plejet venskab, og han skyldte ham sikkert tak for megen opmuntring i sit musikliv. Også

med ham gjorde jeg en tidlig iagttagelse: at når han rørte ved klaveret, så lød det helt anderledes, end når andre mennesker spillede.

Og det blev ellers flittigt rørt. Vi havde ovenikøbet to. Thi som de ældre sødskende voxede til, blev musikken for de to en livsvej, for to af de andre et smukt talent. Min ældste søster Signe, der døde gammel for nogle år siden, vil mindes som en dygtig og hengiven klaverlærerinde, knyttet til frk. Zahles instituter, og den næste søster Nanna, kunstnernaturen blandt os sødskende, blev ved sin forlovelse og sit ægteskab med den tidligt bortrevne musiker Axel Liebmann et bindeled med den yngre musikerkreds, der efterhånden blandede sig med den ældre. Morsomt var det at lytte til samtalerne med de mange traditioner og erindringer, som når gamle Paulli fortalte Angul Hammerich, at han i sin ungdom havde hørt „Tryllefløjten“ opført i Wien af en gammel kapelmester, der selv i sin ungdom havde spillet den under Mozarts taktstok. Med uret i hånden havde Paulli agtet på minutter og sekunder for således at føre Mozarts eget tempo med sig hjem til København. Men flere var vist de, der ude omkring i haverne og på vejen lyttede til de klange, der tonede ud i sommeraftenen: de skiftende instrumenter og de gode sangstemmer, min søster Nannas vel-skolede røst, min Broder Vilhelms, den senere bankdirektørs, fyldige baryton og den yngste søsters friske stemme, der senere i hendes præstekonetid skulde føre så mangan kirkesang an. Særdeles smukt samlede disse familiens musikalske kræfter sig til en enhed på 60-årsdagen, da Axel Liebmann havde komponeret en festlig kantate, sunget af ungdommen, hvori de sange var indlagt, som min fader i sine unge år havde komponeret og udgivet.

Men husets selskabelighed tog også andre former end disse. Som modvægt mod sygesengenes alvor og operationernes pinlige nøjagtighed behøvede min faders stærke temperament en livlig færdsel i selskabet, og i huse som Puggaards, Davids, pastor Blædels og borgmester H. Knudsens — for blot at nævne

nogle enkelte — færdedes han fortroligt. Den egentlige blomstring af dette liv kom jeg som den yngste i flokken ikke til at opleve. Det var i min tid mest vennerne fra faders ungdomstid, som på deres gamle dage samledes: lægekammerater og de nært forbundne fra barndomshjemmet. Blandt lægerne stod „gamle Brandes“, overlægen ved Almindeligt Hospital, os alle nærmest, den stilfærdige kloge menneskeven; også „Kammermanden“, som vi kaldte ham, kammerherre Frederik Wolfhagen, tidligere slesvigsk minister, var gennem al vor tid en rigtig husven, en hofmand i Christian den Ottendes stil, smuk og munter, den elegante selskabsmand og en ypperlig fortæller; der blev altid lys i stuen, hvor han var med, skønt han tilsidst var lidende på sjæl og legeme. Det var gammeldags selskabelighed med omhyggelige bordtaler mellem stegen og kagen. De talte alle og ofte godt. Min fader excellerede særligt i kunsten og kunde da anslå en tone af let ironiserende skæmt, som var meget yndet i omgangskredsen, hvor man altid ventede noget fra hans side. Han tænkte disse taler igennem på de lange vandringer fra patient til patient. Da lavede han ogsaa de små situationsvers, som han havde en lykkelig hånd til at anbringe på de rette steder, men som han næppe burde have udgivet. Sådant hører øjeblikket til og ikke tiden. Men i øjeblikket virkede de højst forfriskende som bordvers og vignetter, selskabs-sange og hilsener til nær og fjern. Hans formelle ævne svigtede aldrig. Og når han som taler førtes ind paa andet end selskabets spøg, da kunde det nok skønnes, at han var broder til Orla Lehmann.

Denne selv, familiens berømte mand, var jeg for ung til at opleve; jeg var kun 9 år, da han døde. Jeg mindes ham blot som en ældet og brudt mand, der kom og besøgte min moder en sommerdag, og at jeg blev sendt ind til Krieger for at låne cigarer til ham. Så mindes jeg hans død, familiens og landets sorg, den højtidsfulde begravelse i Frue kirke med orgelets vældige brus og basunernes lyd,

da Thorvaldsens sørgemarch intoneredes. Også studenternes fanetog ser jeg for mig og min broder Orla, ung og rank, der lagde studenteforeningens krans i graven. Han var sin onkels yndling, smuk og livfuld som han var. Han boede hos ham og modtog vist sit livs stærkeste indtryk fra den tid. Stakkels Orla, hans livsbane blev kun kort. Saa smuk han var! Onkel Orla havde ladet Constantin Hansen male

holdt ham på sygelejet i otte måneder, indtil han en sommerdag, da roserne blomstrede og solen skinnede venligt ind ad den åbne havestuedør, sendte sine forældre det sidste kærlige nik, medens de stod sammen ved hans leje.

Engang før, for mange, mange år siden, havde de haft den samme prøvelse, da en datter i sin første ungpigeblomstring bortreves af den samme sygdom. Min moder, prøvet i sorgen

SOMMERBAL I VILLAEN I ROSENVÆNGET (VERANDAEN, I BAGGRUNDEN HAVESTUEN). EFTER AKVAREL AF MALEREN EDV. LEHMANN

ham, da han var lille dreng, guldløkket, rødkindet med dybe blå øjne; i hans unge studenterdage henkastede Marstrand et portræt af ham, da han i en mellemtime mellem to forelæsninger bad om ly i hans atelier; og hvad Marstrand gjorde hurtigt og improviseret, gjorde han altid bedst; men sikkert har han også med forkærlighed fæstnet dette karakterfulde hovede med dets friske ungdom og dets brusende hårpragt til sit lærred. — Munter og vittig var han som få, en flink medicinsk kandidat; verden lå ham åben. Da blev han ramt af lægegæringens fare: en snigende tuberkulose

og kyndig i sygehjælp, havde nu igen lagt sit fulde hjerte og sin tålmodige omsorg i den lange sygepleje. Hun var en stille kvinde, der bar hvad der blev lagt på hende. Onkel Orla kaldte hende „den fromme“, og da han kørte til Højesteret for at dømmes, havde han kysset hende og sagt: „Bed nu en rigtig varm bøn for mig“.

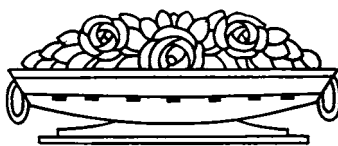
Hun var en dygtig husmoder i den gamle stil, opdraget husholderisk af en streng moder, sparsommelig og flittig fra den tid, da hjemmet var lille og udkommet småt. Hun kunde få meget ud af lidt, som når det gjaldt et aftens-

bord til strygekvartetten, og hendes daglige mad var god og solid som i det gamle København; linned og sølvtøj i orden, og altid det store strikketøj eller hækletøj, når intet andet var at gøre. Hun havde sat ni børn til verden, af hvilke de syv overlevede hende. Hendes sejge kraft og rolige sind holdt ud til

det alt. Min fader overlevede hun i mange år, og til sin høje alderdom — hun var 92 år gammel, da hun døde — bevarede hun sine oplevelser i tro erindring.

En sagte glidende strøm af minder om det stærke og skiftende liv, der havde været ført i hendes hjem.

Edw. Lamm

FRA MIN BARNDOM

MINDES jeg min tidligste Barndom, er det første Billede, der stiger op i min Erindring: et dunkelt Indtryk af en lang, smal Sal med en Række høje Vinduer og hvor der langs med Bagvæggen stod Seng ved Seng. Det var en af Sygestuerne paa Kvæsthusgadens Kaserne, hvor der endnu laa Saarede fra Krigen i 64. Med min lille Haand ængstelig knuget fast i min Ledsagerskes, gemte jeg mig sky bag hende, da hun nærmede sig en bleg, skægget Mands Sygeleje. Det var endnu i Krigsaaret, og jeg var dengang knap 3 Aar gammel. Den Syge var en Skolelærer fra Landet, der havde mistet sit ene Ben under Stormen paa Dybbøl. Hans Hustru havde taget Plads som Barnepige hos os, der dengang boede i Store Kongensgade Nr. 24.

— Paa Hjørnet af Kongens Nytorv og Go-

C. FERSLEW 1854,
EFTER TEQNING AF
N. C. KIERKEGAARD

thersgade, Mtr. Nr. 353, senere Nr. 26, havde *Bing & Ferslew's* lithografiske Etablissement i Midten af Halvtredserne sine Lokaler, og min Farmoder, den energiske, kloge Madam Lasenia Ferslew, f. Meyer, tillige sin Bolig. Efter hendes Mands, Hofgravør Martinus William Ferslews tidlige Død havde hun taget Ledelsen af Kobber- og Stenstrykkerierne samt Gravvirkksomheden i sin Haand, indtil min Fader, *Jean Christian Ferslew*, der var uddannet i Gravørfaget i Berlin, i Aaret 1857 selv overtog Forretningen, efter at H. I. Bing & Søn var bleven udløst af Interessentskabet. Aaret efter giftede han sig, 22 Aar gammel, med Fuldmægtig paa Byfoged- og Borgmestertoret i Nykjøbing paa Falster, *Peter Abel Lindholms* eneste Datter, *Anna*. De Nygifte fik deres første Hjem i samme Etage som min Farmor.

Fra 1. Januar 1860 blev den anerkendte Lithograf Philip Berendt, der i mange Aar havde været knyttet til Bing & Ferslews Etablissement, optaget som Kompagnon, og saaledes grundlagdes Firmaet *C. Ferslew & Co.* Paa Grund af den udvidede Virksomhed flyttede den unge Husstand sammen med Bedstemoder Lasenia ud til Nørrebro, hvor de i det nyopførte Hus Nr. 3 i Sortedamsgade fandt en hyggelig Bolig nær den idylliske Sortedamssossering. Men det blev kun for kort Tid. Min Fader, der havde Hovedet myldrende

Rbdl. af Kaptain og Fabrikør Westfeld Theodor Sørensen allerede Aaret efter at Firmaet var stiftet. De forskellige Virksomheder, der havde haft til Huse paa Kongens Nytorv og i Bredgade, blev nu samlede i den nye Gaard. Med sin ukuelige Energi indpustede den unge Foregangsmand dem Livsens Aande, saa de voksede sig store og stærke til Ære for hans Navn og Gavn for mange Mennesker. Hele Huset blev hans Hjem, og det blev *mit* Hjem, da jeg d. 25. Juli 1862 kom til Verden i den lille tofags Stue paa 3die Sal til Gaden. Lejligheden var

C. FERSLEW (1836—1910) OG Hustru ANNA, f. LINDHOLM (1838—1904) SOM NYGIFTE

fuldt af nye Idéer paa sit Fags Omraade, indsuget under det mere end 2-aarige Ophold i Preussens Hovedstad, havde, trods sejt Modstand fra Bings og hans Moders Side, faaet dem overtalt til at købe en lithografisk Hurtigpresse til Stentrykkeriet og blev saaledes den første, der indførte denne Maskine i Danmark; mange andre skulde senere følge efter i hans forskellige Virksomheder. Hurtigpressen var bleven opstillet i et Lokale i Bredgade, hvad der voldte en Del Driftsvanskeligheder, hvorfor min Fader, med sit aabne Blik for alle Fremtidsmuligheder, inderligt ønskede at samle de forskellige Afdelinger under eet Tag, og han formaaede da sin Svigerfader til at støtte sig med den fornødne Kapital, saaledes at *C. Ferslew & Co.* saa sig i Stand til at købe Ejendommen Store Kongensgade 24 for 32,000

saare indskrænket; af de 4 Værelser havde Bedstemoder Lasenia et paa to Fag, der laa til Gaarden. Herfra hørte hun Dag ud Dag ind Maskinernes Stempelslag og fulgte bag de store Fabriksvinduer i Baghuset Arbejdernes daglige Færden. Det var sikkert svært for den driftige Kone at se alt det nye skabes om hende, uden selv at tage Del deri. Paa dette Punkt taalte nemlig hendes Søn ingen Indblanding. Hendes Helbred var svækket efter de Aar hun selv havde staaet for Styret. Efter et kort Sygeleje afgik hun ved Døden den 21. Decbr. 1863.

I den hyggelige Dagligstue, der var udstyret med den Tids tunge, snørklede Mahognimøbler med brunt Plyds, stod Moders Ungpige-Skrivebord fra Nykjøbing og det i ethvert velordnet Hjem ganske uundværlige Sybord. Ved

det „Opretstaaende“ af C. C. Hornungs tidligste Fabrikat sang Moder med sin lille musikalske Stemme Tidens smeltende Romancer og Opera-Melodier. Fader dyrkede i sine faa ledige Stunder baade Fløjte og Klarinet, og naar Ungdomsveninderne fra Nykjøbing kom i Besøg, gik det løs med Duetter og firehændig Klavermusik. Jeg husker den Lystighed, disse unge Piger bragte ind i det, allerede dengang, af Forretningslivet stærkt optagne Hjem; der blev en Pludren paa det syngende falstringske Maal, som min Moder aldrig helt vænte sig af med. Paa vor Dagligstuevæg hængte Familieportræterne i ovale Rammer, dels Fotografier og Daguerreotypier, dels Haandtegninger. Blandt disse sidste var der et usædvanligt smukt Portræt af min Fader i 17 Aars Alderen, mesterligt tegnet af N. C. Kierkegaard, Fætter til Søren Kierkegaard, og en fint udført Haandtegning af Kaptain S. P. Schack, forrestillende min Fader og hans ældre Broder

VED KAFFEBORDET (1872) C. FERSLEW, HSTRU OG DATTER

William som Børn. Pragtstykkerne paa Væggen var Brudegaver fra H. I. Bing & Søn, to Kobberstik med de for Lejligheden passende Sujetter: „Guttenberg ved sin Presse“ og „James Watt, der opdager Dampens Kraft“ ved at holde en Ildklemme paa Tuden af en Thekedel. Som den Fremtidsmand Fader var, belystes Stuen naturligvis af (hæslige) Gasblus i en trearmet Krone.

I Spisestuen var et stilfuldt, med Billedskærerarbejde udstyret Møblement, hvortil Egetræt hidrørte fra den gamle Knippelbros Egeplanker, og som var udført i Hof-Stolemager C. B. Hansens Etablissement (Byen vrimlede den-

gang af „Etablissementer“). Bag Spisestuen laa Pigekammer og Køkken. Her herskede Trine, min Barndoms trofaste Ven. Hun var en lille, spidsnæset, tynd Person, der gik med sort Bondehue, med lyserøde Sirts Hagebaand over det vandkæmmede Haar. Paa Gaden gik hun med trekantet strikket Uldtørklæde, med en Naal med Lakhoved i Brystet. Om Aftenen hentede vi Mælk i Dinesens Mejeri i Dronningens Tværgade; hvorledes Føret end

var, gik Trine altid paa Hosesokker. Hendes Rengøringsgalskab var fænomenal. En Lørdag Aften, da alt var skuret og blanktpudset i Køkkenet, satte hun Moders hvide Kat „Minka“ i Sæbeballien og gav den en ordentlig Omgang, saa den arme Kat, rasende af Vandskræk, lig et flaaet Dyr fløj hvæsende hen over de nyskurede Borde og op i Tallerkenrækken. Heldigvis fik Moder, der elskede Dyr, itide forbudt dette rædsomme Plageri.

Til at spadsere med mig et Par Formiddags-

timer i Kongens Have blev antaget en Jomfru Caroline Høy, der ellers var beskæftiget i „Sporvognsstuen“ med at sammenklistre og oprulle de Sporvognskontrolbilletter, der fra Bogbinderiet leveredes skaarne i lange Strimler. Hvem, husker ikke de smaa Messing-Cylindre med de kulørte Ruller, der dinglede paa Mavnen af de gamle Hestevogns-Konduktører! Idéen til dette Kontrolsystem havde Fader bragt med fra Udlandet. Nu er Systemet jo et ganske andet, men fra den Dag de københavnske Sporveje blev anlagte, er Billetterne trykt hos det samme Firma. Var jeg ikke oppe i „Sporvognen“, smuttede jeg ofte ned i Butikken

med alle dens Herligheder, der nok kunde friste en lille Skolepige. „Skotsktærned“ Penneskaffer, kulørte Blyanter, de mærkeligste Staalpenne (i Skolen maatte man jo kun bruge Elastikpenne), formelige Arealer af farvede Klatpapirer og de dengang saare eftertragtede Overføringsbilleder, der hed noget saa malebarisk som „Metachromatypi“. For mig var Butikken ikke blot et „Etablissement for Kontorartikler“, som den endnu den Dag idag hedder, men næsten en hel lille Aladdins-Hule. Hele Personalet forkælede mig og lukkede Øjnene for mine smaa „Tyverier“ til Penalhus og Skoletaske.

Naar undtages 2den Etage, hvor min Moders Forældre havde deres hyggelige Lejlighed, indtil Forretningen ogsaa slutte *den*, var hele Huset fra Kælder til Kvist kun Forretning. Og inde i mine Forældres Stuer var det ogsaa den, der blev Grundtone og Hovedthema. By-sladder kendte vi ikke. Moder kunde begynde Samtalen ved Middagsbordet om hvad som helst — inden vi vidste af det, havde Fader drejet den hen paa det, der dybest og i Grunden ene og alene fyldte hans Sind: Forretningen. Det vil sige dens Trivsel, dens Fremtid, Overvindelse af Vanskeligheder og frem for alt *Ansaret*, ikke alene Ansaret overfor Offentligheden, men navnlig overfor de Mennesker, der medvirkede i hans forskelligartede Arbejde. Fra sine unge Aar af var han ærligt og trofast, i sjælden udpræget Grad en ansvarsbevidst Personlighed, og endnu som gammel Mand — da saa at sige samtlige hans Livsplaner var lykkedes for ham — kunde Fader stundom føle sig saa trykket af dette bestandige Ansvar for Manges Vé og Vel, at jeg i fortrolige Samtaler med ham i Aarene efter Moders Død i 1904 ligefrem maatte trøste ham og hjælpe ham til at ryste Bekymringerne af sig. — Men tilbage til de unge Dage!

Fader, der var begyndt at trykke en lille Hôtel-Avis med Annoncer i, kom i Forbindelse med en mærkelig Mand, Anton Caen. Han var en underlig Blanding af et Industrigeni og en Gøgler, godmodig, flittig, født Optimist,

letsindig, Projektmager, Frasemager — ikke uden Føje sammenligner Joseph Michaelsen i »Fra min Samtid« ham med Micawber og fortsætter, at alt lykkedes for ham, naar han arbejdede for andre, men mislykkedes, naar han arbejdede for sig selv. Han kom — heldigvis — til at arbejde for Fader, og saa gik det altsaa godt. Denne smukke, skuespilleragtige Mand, der var lidt af hvert, ogsaa en Smule Journalist, var netop egnet til at føre Faders Idéer ud i Livet, og han blev da ogsaa udadtil den egentlige Starter af „Dagstelegrafen“, som begyndte at udkomme i Krigsaaret 64 og hurtig vandt Terrain, idet det lykkedes Fader at faa den kendte Skolemand og Politiker samt Formand for den store og betydende Forening „Arbejderforeningen af 1860“ C. V. Rimestad til at overtage Redaktørstillingen. Den unge Bladudgiver hidsede sine faa Medarbejdere op, thi det gjaldt om at gøre den nye Avis *bemærket* ved Siden af Plougs akademiske „Fædrelandet“ og Bourgeoisiets Yndlingsblad „Dagbladet“. For Exempel henkastede Fader en Dag, idet han passerede Redaktionskontoret, en Bemærkning om, at han ventede i sin Avis den næste Morgen at læse, hvilken Arkitekt der vilde blive foretrukket til at opføre det nye kgl. Theater; kuriøst var det at høre om det snedige Kup, med hvilket det lykkedes den fuldblods Journalist Vilhelm Henriques at fremskaffe Dahlerups Navn Dagen før Konkurrenterne. — I „24“ lærte Faders Kompagnon (Philip Berendt) Caen at kende, og det varede ikke længe, førend Caens Datter Bolette blev hans Hustru. Medens Fader jo var Chefen, der holdt alle Traadene i sin Haand, virkede Berendt med trofast Flid indendørs, snart ved de lithografiske Presser, snart paa sin høje Skruetol ved Forretningens Bøger. Han døde desværre i en ung Alder af Tyfus, og Fader blev da Eneindehaver af Firmaet C. Ferslew & Co.

Blandt Faders Papirer har jeg fundet et for Datidens Bladforhold karakteristisk Brev fra Rimestad af 10. Maj 1866, hvori Redaktøren i en mismodig Stemning siger sin Stilling op

(det blev der nu ikke noget af, Rimestad blev som bekendt siddende paa sin Redaktørstol, indtil „Nationaltidende“ havde overstaet sine første 2 Aar). I dette Brev hedder det blandt andet: „Af de omtalte 21 Rdlr. 5 Mark maanedlig kan jeg umulig leve, og min Stilling som Red-

krydrede Ord om Modstandere. Han klager først over, at Landboerne finder „Dagstelegrafens“ Papir for daarligt [det var jo længe inden Fader anlagde sin egen Papirfabrik!] og derfor kun med Besvær kan læse dens med smaa Typer satte Artikler; han raader derfor, som

EN VALGAFTEN UDEFOR DAGSTELEGRAFENS KONTOR, STORE KONGENSGADE 24 (CA. 1870)

aktør — naar dermed forbindes min Stilling som Folkethingsmand og Form. i Arbejderforeningen — gjør mig det næsten umuligt at paatage mig saadanne Arbejder, som jeg tidligere ernærede mig ved“

I De Ferslewske Blades Arkiv ligger et Brev af 1. Juli 1874 fra en Skolelærer paa Holbæk-egnen, som jeg vil citere nogle Linier af, da de kan tyde paa, at det ikke først er i Parlamentarismens Tid, at Partipolitikere bruger

fuldtro Højremænd, til at forbedre Udstyret, selv om Prisen maa sættes op — „det vil bidrage til at fortrænge det væmmelige „Morgenbladet“.“ Og saa fortæller han, at da I. A. Hansen og flere Venstremænd nys, var til Møde i Sadserup, var „Holbækposten“s usle Udseende kommet paa Tale; I. A. Hansen indrømmede, at Bladet saa fælt ud, men „det indholdsløse Indhold var naturligvis udmærket“. Da saa En i Selskabet gav sig til ogsaa at

rakke „Dagstelegrafen“ ned, „trak den vise Mand paa Skuldrene“ med hjertelig Medlidenhed over den andens Enfoldighed og udtalte med et Smil og i en hviskende, paa een Gang revsende og dog opmuntrende Tone disse mærkelige Ord: „Om Smudsblade tale vi ikke i denne Kreds!“ Dette til privat Fornøjelse for Dem, Hr. Redaktør!“

Min Fader forfulgte fra første Færd en ganske bestemt Plan som Avisudgiver: han vilde have

FREDERIKSDAL (STRANDVEJEN 20), SET FRA HAVEN 1867

samtliges Lag i Befolkningen i Tale, og ved Siden af den Forretning, han naturligvis saa deri, var han besjælet af Overbevisningen om derigennem at kunne vække Almensansen for samfundsbevarende Interesser. Derfor begyndte han paa en mindre Udgave af „Dagstelegrafen“ under Navnet „Aftenposten“, der paa Grund af sin Billighed hurtigt fik et stort læsende Publikum. Bladet, til hvilket han fandt en meget dygtig Redaktør i Bernhard Wulff, solgtes paa Gaden for 1 Skilling Nummeret. Det varede ikke længe, inden „Aftenposten“, som det første Dagblad her i Byen, fik et humoristisk Billedtillæg. Hertil føjedes i 1876, sigtende opad i Samfundet, „Nationaltidende“, først som Aftenudgave af „Dagstelegrafen“, senere som det nu kendte Morgen- og Aftenblad, og da Fader i den følgende Tid ogsaa erhvervede „Dagens Nyheder“ og — for at

gøre sit Parti en Tjeneste — endelig overtog „Dagbladet“, saa han sine Ungdomsplaner virkeliggjorte. Da Tanken var moden til at udgive „Nationaltidende“, indførte Fader den første Rotations-Bogtrykspresse her til Landet, den saakaldte „Victoriapresse“, hvorved Stereotypien for første Gang anvendtes til Avistryk. Han havde selv set den trykke paa en Maskinudstilling i Udlandet. Det blev spændende Dage, da de forskellige Maskindele ankom og skulde samles og opstilles under Ledelse af en fra Fabriken medfølgende Ingeniør, og alvorligt saa det en Overgang ud, da denne Mand under Opstillingen fik knust sin ene Haand og maatte forblive i længere Tid paa Hospitalet. Fader maatte da personlig lede Arbejdet, og i flere Døgn var han ikke af Klæderne. Endelig raabtes der „Victoria!“, og det højtidelige Øjeblik kom, da de første Aviser spyedes ud af det larmende

Uhyre. Det første Nummer bragte et Billede af Rotationspressen, og det vakte stor Munterhed blandt Venner og Bekendte, da Teksten under Billedet angav, at det var en „tydelig“ Gengivelse af den nye Presse, medens Resultatet var en sort Sværteklat, hvad der inderligt krænkede Udgiverens Trykkerære.

I 1877 d. 26. Februar skete en lykkelig Begivenhed i Huset; *Sønnen* blev født, der skulde blive Arvtager til Navnet og Gærningen. Jeg laa dengang med Faaresyge i min Mormoders Hjem i Dronningens Tværgade. Endnu husker jeg tydelig Faders glade Ansigt, da han fortalte, at Drengens Skaal under Hurraraab var drukket i Portvin om Natten ovre i Sætteriet. En Valgtaften udenfor Huset i Store Kongensgade staar ogsaa tydelig i min Erindring. Bag det store Butiksvindue var lavet et roterende

Rullegardin af Papir, stærkt belyst, hvorpaa samtlige Kredse i Landet var angivne. Efterhaanden som Valgresultaterne indløb, blev Folk paa Gaden underrettet derom ved at Stemmetallet klistredes paa blaa Sedler for Højres Fremgang i Kredsen og røde for Venstres. Hele Gaden var stuvende fuld af Mennesker, og Hurraraab og Piben vekslede med hinanden. Det var sikkert første Gang, at der herhjemme direkte meddeltes Valgresultater fra et Redaktionskontor.

Som Bladudgiver interesserede Fader sig for alt det nye, der dukkede op i Tiden; i Grunden paa alle Områder. Da Clauson-Kaas sammen med N. C. Rom tog Husflids-sagen op for Alvor, blev Fader ivrig Tilhænger deraf. Under Gaskronen i Spisestuen sad han mange Aften med mig og lærte mig at haandtere Sav og Fil. Mønstreret blev klistret paa Cigarkassetræ og udsavet. Det var helt pæne Smaating, der efterhaanden blev lavet til Julebordet. Fader var meget fingernem, han lavede selv alle Dekorationerne til mit Dukke-theater og sammensatte Papfigurene, saa de baade kunde bevæge Arme og Ben. Saadanne Beskæftigelser gav ham Hvile efter den travle Dag. Han overlod til Moder at følge med det Nye i Litteraturen; det var forbavsende at se, hvor øvet hun var i at læse og strikke paa én Gang. Begge var de Friluftsmennesker; med den engelske Gig forspændt, først med „Garrick“, senere med den blide Knabstrupper „Bella“ kørtes der lange Ture om Søndagen. Fader var en glimrende Kusk, ligesom han senere, da vi havde to Køreheste, begge tilredne, blev en god Rytter.

Mange dejlige Ture har vi redet sammen i den herlige Dyrehave, og som det var Faders

Natur altid helst at ville overvinde enhver Forhindring, foretrak han de ubanede Stier for de alfare Veje; vi tog saa at sige Dyrehaven paa Kryds og Tværs.

I Foraaret 1867 havde Fader købt Landstedet „Frederiksdal“, Nr. 20 paa Strandvejen, (senere bekendt som Badeanstalten „Helgoland“) af Manufakturhandler Benny Salomonsens Enke for 10,000 Rigsdaler. Her blev vort Sommer- og Vinterhjem, indtil vi i Aaret 1872

FREDERIKSDAL I HALVFJERDSERNE, SET FRA STRANDVEJEN

igen kom til at bo i vor gamle Lejlighed i Kjøbenhavn om Vinteren. Det var en frisk og fornøjelig Barndomstid derude ved den fredelige Strandvej. Tidlig om Morgenen kørte Fader med Bella for Giggen ind til Byen, ofte fulgte Moder med, og sent kunde det blive, inden vi igen hørte det lette Køretøj rulle ind i Gaarden; men Tiden faldt mig aldrig lang. Jeg var bleven Skolepige og fandt snart mine Legekammerater blandt Eleverne i den lille Skole, som Frøken Betty Johansen, der var uddannet til Lærerinde hos Frk. N. Zahle, havde indrettet i en af Længerne til „Wilhelmsdal“'s Hovedbygning. Jeg mindes min første Gang til Skolen med Graaden i Halsen og en umaadelig lang Ulddamaskes grøn Strikkepose, en Gave fra Bedstemoder, over Armen. Moder bar Madkassen med „Velbekomme“. Her fandt jeg to gode Venner i Kaptain Magius'

Døtre Ulrikke og Elisabeth, et Venskab, der har holdt Aarene ud. Om Sommeren tumlede vi os i vore Haver, mest hos Familien Magius, for dér havde man frit Spil. Fra Gaarden var Udkørsel til Vejen over de store Marker, som Møller Lichtenberg paa „Svanemøllen“ havde i Forpagtning. Fader holdt nemlig sin Have meget sirlig, kun en Plads ved Søen og et moderne Gymnastik-Apparat var forbeholdt os Børn. Til Gengæld havde jeg „Bella“ forspændt vore Slæder at byde paa om Vinteren, og den kunde være stræng nok — som i Aaret 1870, da Sneen laa helt op til Kronerne paa de smaa Allétræer langs Gangstien. Vi var indesneede i to Døgn. Fader, der *maatte* ind til Forretningen, var den første, der brød sig Vej gennem Snedriverne. Giggen blev sat paa Meder, og med Høknipper i Slæden til at kaste ud for at markere de farbare Steder banede han Vejen for dem, der fulgte efter. Den Vinter saa jeg det *første* Nordlys. — Uagtet Fader havde en indre Trang til Ensomhed, opstod der altid Virksomhed, hvor han slog sig ned. Saaledes ogsaa paa „Frederiksdal“. Bag Hovedbygningen opførte han et Maskinværksted til eget Brug. Dampmaskinen blev desuden benyttet til at pumpe Vand i Ledningen til Huset og Haven. Paa Plænen mellem Graapære- og Kejserindepæretræet, (de staar der endnu) blev der anlagt et muret Bassin med Springvand, hvis Straaler snart dannede Kurve, snart en Glasklokke for saa igen at springe som en stor Fontaine, alt som vi skiftede Mundstykket paa Straalerøret.

En sen Oktoberaften bragte en af de Omnibusser, der skiftevis kørtes af „Mukke“- eller „Grine-Nielsen“ (som de to Sønner af Vognmand Nielsen fra Hôtel du Nord spøgende kaldtes), en besynderlig Ting ud til os, som Fader med barnlig Utaalmodighed i Timevis havde ventet paa; det var en af de første Velocipeder, (udstillet første Gang i Paris 1867), populært kaldet „Væltepeter“. Da det var bælgmørkt, tog Fader til Moders Rædsel Bæstet op i Spisestuen og foretog de første Øvelser rundt om Spisebordet. Jeg tror dog, at han

hurtig blev ked af denne Sport. Derimod elskede han Sejlturene paa Sundet, som Moder aldrig blev rigtig fortrølig med. Skibsbygger Benzon i Stubbekjøbing havde bygget en Halvdæksbaad af fortrinlig Type, en god Sejler, der mangen en Gang, uden at være indmeldt Deltager ved Yacht-Klubbens Kapsejladser udfor Tuborghavn, som Nr. 1 rundede Mærkebøjerne. Baaden blev kaldet „Trofast“, og den svigtede aldrig sit Navn. Snart lærte jeg at holde paa en Rorpind og staa „klar til Fokkefald“, men min egen Sejlbaad fik jeg først senere, da jeg havde bevist at kunne svømme fuldt paaklædt paa dybt Vand.

Da de første Telefonapparater, konstruerede 1876 af Graham Bell, kom til Danmark, maatte Fader naturligvis straks have et fat. Det blev installeret fra Huset ned til en Pavillon ved Stranden, hvortil Fader Søndag Formiddag trak sig tilbage med en Masse udenlandske Aviser, som han altid ivrigt studerede Tekniken i. Uheldigvis var Forbindelsen sjælden saa klar, at man forstod et Ord af, hvad han sagde i Telefonen. Fader blev gnaven, Moder fortvivlet, og det endte i Reglen med dette: „Aah — Anna, spring ned og hør, hvad Fader siger!“ I mit Hjem førtes der i disse Aar meget lidt Selskabelighed. Den tidligere nævnte Kaptain ved Fodfolket C. G. Magius og hans Hustru, født Mynster, kom undertiden og tilbragte en Vinteraften hos os; Magius var den første, der syslede med Tanken om Flyvemaskiner. Hans Beregninger derover interesserede Fader meget, ligesom han i det uendelige kunde disputere om Marskanalernes Betydning med Matematikeren Professor Julius Petersen, hvis Hustru var en god Veninde af min Moder. Senere blev Pastor Johan Petersen og hans Hustru, der ogsaa var fra Nykjøbing, nær knyttet til vort Hjem. Fader holdt ikke af selskabelige Baand, men var altid glad ved at samle de nærmeste Slægtninge hos sig; hans Virksomhed opslugte al hans Tid, og Moder fulgte ham deri. Hun blev ham en taalmodig, aldrig træt Ledsagerske gennem Aarenes stundom svære Kampe, altid parat til med sit

lyse Syn paa Livet at opmuntre sin Ægtefælle til aldrig at give tabt. Eftersom hun med sit milde Sind og sin fine Takt forstod at mægle, naar nogen var paa Kant med Chefen, var hun skattet højt af alle i Forretningen.

Snart kom den Tid, da Virksomheden og vi selv flyttede hen paa „Hôtel Royal“, og dermed var min egentlige Barndom omme. En ny Ungdom voksede op. Som mine tidlige Glæder var knyttede til Store Kongensgade 24, saaledes blev „Hôtel Royal“ Tumbleplads for min eneste Broder, *Christian*, der dengang kun var 2 Aar gammel. I sin Opvækst levede han med i al Travlheden og fulgte Fader i

de nye Foretagender. Han saa, hvorledes først Papirfabrikken paa Frederiksberg, senere i en Aarrække Cellulosetilvirkningen paa Katinge Værk ved Roskilde, tilsidst Centraltrykkeriet paa Christianshavn, blev Led af de Ferslewske Foretagender, som han ved Faders Død i Juli 1910 blev den selvskrevne Chef for. Han havde den Lykke at være oprigtigt afholdt af hver eneste Medarbejder — mange af dem havde jo kendt ham fra han var en lille Dreng. Det var dem allesammen en virkelig stor Sorg, da han saa tidlig gik bort og kun i saa kort et Spand af Aar kom til at føre vor Faders Gærning videre.

Anna Lemi

Forfatterinden
Fru MATHILDA MALLING

MIT FØRSTE HJEM

UNDER de høje Birketræer paa den ene af de to store Græsplæner, mellem hvilke man kørte op til Hovedtrappen, stod en lang, hvid Havebænk. Her ser jeg mig selv sidde en smuk Sommermorgen, mens Solen skinner paa den grusbelagte Gaardsplads og det hvide Hus lige overfor mig. Et langt hvidt Murstenshus med rødt Tegtag og tre høje Stentrapper — den mellemste den fineste op til den store Forstue — den til højre op til Kontoret og endelig til venstre den højeste og smalleste, der fører op til Køkkenet og Folkestuen. Lige fra min allertidligste Barndom kan jeg erindre mig selv paa en af disse Trapper: jeg kan næsten se for mig de skiftende Solreflekser i den hist og her lidt ujævne Kampesten paa Trappen til højre, min sædvanlige Legeplads om Sommeren. Alt det sidder jeg nu og betragter fra Bænken paa Græsplænen, inden jeg tager min Kyse i Haanden og gaar over Gaarden ind i Huset: en lille Pige, høj for sin Alder og spinkel, i blaåtærnet Bomuldskjole og Bluseforklæde, med kortklippet lyst Haar, skilt over den ene Tinding.

I Solskinnet gaar jeg op ad Trappen ligefor og gennem de vidtaabne dobbelte Døre ind i den store flisebelagte Forstue. Skønt Solen skinner

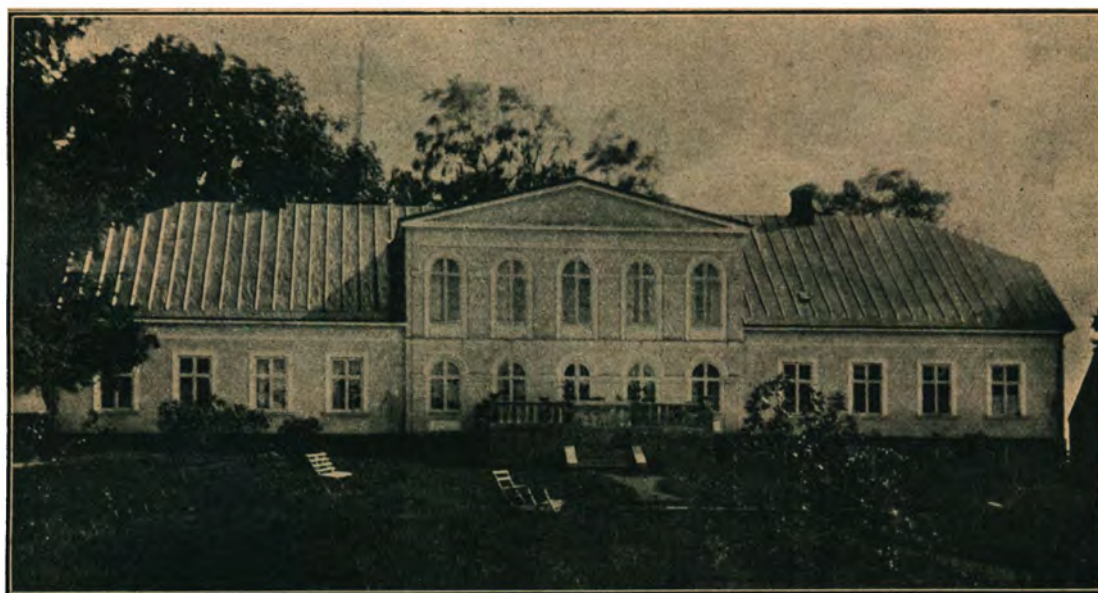
indad Vinduet paa det hvidmalede Blomsterbord, hvis tre runde terrasseformede Hylder rummer en Mængde grønne Planter og blomstrende Potteplanter, ser Forstuen alligevel mørk ud, og det store Linnedskab, der optager næsten en hel Væg og ikke uden at blive skilt ad i mange Stykker kan føres ud af Huset, gør den endnu mørkere. Jeg staar paa Tærne, idet jeg med begge Hænder drejer Messingdørklinken om og selv lukker Døren op til Havestuen. Den er stor, med tre høje Vinduer og en meget lang Sofa betrukket med et sribet Stof — *nu* tom, men naar vi har Fremmede, sidder Fruerne paa Rad i den, og først *da* kommer den rigtig til sin Ret. Idet jeg gaar forbi den store hvide Porcellænsovn, gaar jeg uvilkaarlig hen i Krogen og kigger ind bag ved den: dér sidder nemlig noget, som jeg endnu ikke kan faa fat paa, men som allerede har Betydning for mig: *min Vilje*. At jeg véd, den er der, kommer af, at naar jeg siger til Barnepigen: „Det vil jeg ikke!“ svarer hun mig med at sige: „Thildas Vilje! Thilda *har* ingen Vilje; den sidder bag Kakkelovnen“. . . . Det ryster mig altid: hvorfor skulde *jeg* ikke have en Vilje ligesom andre

Mennesker? I et Par Dage har jeg nu listet mig til at kigge bag alle Kakkellovne i Huset — der var ingenting undtagen maaske hist og her lidt upaaaaget Spindelvæv. Men endelig — bag Kakkellovnen i Spisestuen, naar man strakte sig helt ind under det pæne broderede Baand i Kakkellovnsspjældet, saa jeg en lille rund Spanskrørstingest, der lignede en Slags Hjul: „min Vilje“, sagde jeg til mig selv. Nu vidste jeg ialtfald, hvor den var, og nu gjaldt det om en Gang at faa fat i den. Men hvor-

dige Gange reddet en fra at falde i Aaen eller slaa sig fordærvet paa Trapperne? . . .

Som sagt: der var meget underligt i denne Verden. Og Stina havde jo nok Ret, naar hun sagde: „Thilda maa ikke tro, at du forstaar alting!“

Det troede jeg saamænd ikke: jeg var tværtimod en beskeden lille Pige og fandt mig i at have min Vilje (som jeg dog syntes, jeg maatte have Ret til) siddende i en mærkelig Skikkelse bag Kakkellovnen, hvor hvemsomhelst,

OSCARSFARM I SKAANE, HVOR FRU MATHILDA MALLING ER FØDT

dan noget, som jeg følte sad *inden i mig* og var et med mig selv, *paa samme Tid* kunde sidde bag Kakkellovnen, spekulerede jeg tit over bagefter. Siden jeg nu kunde se, at den *var* der, havde Stina naturligvis Ret. Der var meget underligt i denne Verden. Det var f. Eks. underligt, at inden man vidste Ord af det, kunde det ske, at der laa en ny lille Søster i Vuggen; og var det ikke ogsaa underligt, at man havde en Engel med hvide Klæder og store Vinger, der altid gik bagved en hvor man gik og stod, og som man alligevel aldrig — om man saa vendte sig nok saa hurtigt om — nogensinde kunde faa Øje paa. At den *var* der, var sikkert, for havde den ikke mangfol-

der var lidt stærkere end jeg, kunde gaa hen og tage den fra mig.

De store Glasdøre ud til Haven stod ogsaa paa vid Gab, men skønt man altsaa ikke behøvede at lukke dem op, varede det endnu temmelig længe, før en lille Pige kunde faa listet sig ned i Haven. Først skulde hun ud paa en Slags stør, aaben Altan med mange Bænke og Stole og derefter ned ad en Mængde Trapper. Jeg satte mig paa det øverste Trin og saa ned paa Græsplænerne og Buskadserne, Blomsterbedene med Moders Roser og Levkøjer og Ribsbuskene helt henne ved Skrænten ned imod Engen og Aaen, som laa og glimtede i Solen udfør den høje med Birke-

træer bevoksede Bakke paa den anden Side. I Aanden saa jeg den hvide Bro, halvrund som en Regnbue, der engang skulde bygges over til Bakken, naar Fader „fik Raad til det“. Men der var *meget*, som *saa* skulde gøres: den Trappe, jeg sad paa, skulde ogsaa helt og holdent forandres og bygges om, saa at den engang kunde blive af Sten ligesom de andre Trapper paa Gaarden.

Dette interesserede mig: fra min tidligste Tid havde jeg set paa Byggeri. Fader tog os

sommetider med i en lille Vogn, og vi kørte lange Veje for at se paa et eller andet nyt „Bygge“. Da jeg blev meget ældre, fortalte min Moder med en Blanding af Vemod og Stolthed, at Fader i sin Tid havde bygget Huse og Boliger i Snese-

vis til sine Folk, og jeg forstod nok, at han langtfra havde haft rigtig „Raad til det“. Derfor fik vi heller aldrig den store Trappe af glinsende sleben „Granit“ ned til Haven. Og den luftige Regnbuebro fik jeg aldrig Lejlighed at gaa over.

Som jeg sad deroppe paa det øverste Trappetrin med Albuerne paa Knæene og Kinderne i Hænderne, laa Parken paa den ene Side af mig, fuld af Millioner af Liljekonvaller, som jeg ikke kunde se, men som jeg vidste var der, og som jeg, naar jeg havde hvilet mig en lille Smule og var kommet ned ad Trappen, havde i Sinde at gaa ud og plukke. Paa den anden Side laa „Vejen“ med en *virkelig* Bro, flad og solid bygget af Graasten og Egetræ, som Vognen altid maatte køre over, naar man

skulde ud i Verden. Især maatte man nødvendigvis over den, naar man skulde køre til Jernbanen og sætte sig i Toget og rejse ind til Byen og besøge Farfaders.

Det vil sige, om *Sommeren* var der aldrig Tale om det: *da* behøvede man kun at gaa gennem Skoven og opad Bakken og gennem den mørke Kastanieallé for at komme op til Frederiksberg, hvor Farfader og Farmoder og flere af vore Fastre og Farbrødre og Fætre og Kusiner boede hver Sommer: allesammen i en

lang enetages Bygning med en Række Vinduer mellem Espalierroser, to Verandaer og to lyserøde Sidebygninger paa hver sin Side af en lille Runddel med grønne Planter omkring en stor „Sølvkugle“, der afspejlede hele Gaarden, Sidebygning-

DET KRUSE'SKE HUS I MALMØ

gerne og Hækkene og Alleerne og Himlen og det altsammen. Nej, om *Sommeren* var der ikke Tale om det, men om Vinteren, ved Juletid, efter at man hele Efteraaret havde hørt Moder sige: „Efter Faders Fødselsdag skal vi en Tur til Byen, og saa skal I to ældste have Lov at komme med“.

„Byen“ kunde være Lund, hvor min Mormoder, Enkeprovstinden, boede i Grønnegade, men *egentlig* og først og fremmest betød „Byen“ Malmø. Bevares vel, ikke *hele* Malmø! *Det* var kun et Virvar af graa, kolde og halvmørke Gader med Lygter og straalende Butiksvinduer, hvor man umulig kunde tænke sig at finde Vej paa egen Haand. Nej, Malmø, det var for os det gamle Kruse'ske Hus paa Østergade, hvor min Farfader dengang boede i Stueetagen,

hvor der *nu* er store Butiksruder paa begge Sider af det Konsulatsvaaben, der viser rejssende Italienerne, at de rolig kan henvende sig til min Fætter, som har det Hverv at tage sig af dem. Paa første Sal boede de to Farbrødre: den ene ugift med en mindre Lejlighed, den anden med stor Familie og den største Lejlighed. I Mezzaninetagen var der Gæsteværelser og „Lofter“, hvor der fandtes alt det interessante, som plejer at findes paa Pulterkamre — hvad enten de nu er beliggende i Byen eller paa Landet.

Havde Rejsen fra Gøinge Herred ind til Byen været kold og urolig med et Tog, der standsede ved alle Stationer, saa var det saa meget varmere og hyggeligere at komme ind i Farfaders store lune Stuer. Man fik straks Kaffe af de gamle tynde Kopper, som man skulde „passe paa“, og bagefter fik man Lov at „gaa op og lege med Drengene“ — lidt fremmede i deres Købstadsklæder, men alligevel de *samme* Fætre, som man hele Sommeren havde leget og slaedes med i Farfaders Have paa Frederiksberg.

Det, der i min tidlige Barndom gjorde mest Indtryk paa mig i dette min Families „Købstad“hjem, var de store Spejle, som ifølge Dattidens Mode var anbragt mellem alle Vinduer i de to største Selskabsværelser og naaede fra Gulv til Loft.

Kun faa af de Ting, jeg siden har set i Verden, har givet mig et saadant Indtryk af over-

vældende Glans og Pragt som Pillespejlene. Ikke fordi jeg var hengivet til at spejle mig — det var ikke det, der interesserede mig — men disse store Spejle aabnede ligesom en Mulighed udenfor Virkeligheden, gjorde Stuen og hele Tilværelsen langt større og rummeligere. Da jeg senere læste den berømte engelske Børnebog om *Alice in Wonderland*, genfandt jeg hos den lille Pige min egen tidlige Lyst til at komme „om paa den anden Side af Spejlene“.

Jeg kunde nok se, at Folk i Byerne havde det lettere, bekvemmere, mere komfortabelt end vi, men min Idé om „et Hjem“ var og *blev* — saa dybe Rødder slaar ens første Erfaringer og Begreber — *et Hjem paa Landet*. Og til Hjemmet hørte — uden at jeg dengang gjorde mig det klart — langt mere end selve Værelserne og Møblerne, man altid følte sig saa fortrolig med, langt mere end Hovedbygningen, Staldene, Laderne, Køkkenet med Kobberkarrene paa Væggene og Spinderokkene og „Kisterne“ i Folkestuen med de malede Navnetræk og Hjerter — langt mere end alt dette, som dog var saa velbekendt og „selvfølgelig“, hørte med dertil: Fuglesangen i Sommermorgenerne, Kakkellovnsskæret paa Gulvet i Vinteraftenerne, Lyden af Bjælder, naar man en Søndageftermiddag lukkede Gangdøren op, og Lyden af kære, kendte Stemmer — som nu tier for bestandig.

Mattina Mallin

Skuespillerinden
Fru ELISABETH ROSENBERG,
f. Horneman

SPREDTE MINDER FRA ET KUNSTNERHJEM

VED Erindringen om Barndomshjemmet er min første Fornemmelse — Varme, Lys, Liv! — Og medens Mindernes Taage langsomt deler sig, ser jeg smilende, livfulde Ansigter, og paa Baggrund af vedvarende Klaverværk, Violin og Sang hører jeg den summende Lyd af ivrige Stemmer fra mange Mennesker, som altid færdedes ud og ind i de store Stuer ovenover Wilhelm Hansens Musikhandel i Gøtthersgade 11: Komponister, Forfattere, Klaverspillere, Violinister, Sangere, Sangerinder, Skuespillere, — jeg ser alle disse karakteristiske Ansigter komme og svinde i de store Musikværelser, som kun indeholdt Flygeler og Stole og Billeder paa Væggene af de klassiske Musikmestre. De blev holdt højt i Ære hjemme; de hang ikke blot paa Væggene, men takket være Far var de nærvæ-

KOMPONISTEN
C. F. E. HORNEMAN
(1840—1906)

rende, levende i vort Sind og Hjerte.

Mellem alle de skiftende Ansigter sér jeg altid én uforglemmelig Midterfigur: min Far! Ja, den der kunde give et hélt og sandt Billede af dette mærkelige, rigtbegavede Menneske, denne overdaadigt udstyrede Kunstner. Kun en Digtets Pen kunde gøre det.

Den gængse Opfattelse af ham som en bred, jovial Mand, der altid, hvor man mødte ham, havde en paradoxal Vittighed paa Læben, slaar ikke til for dem, der kendte ham nærmere. Hans Bedstemoder var Italienerinde; hun kom herind i Landet med sin Far, Gianelli, der skulde støbe Frederik den Femtes Rytterstatue til Amalienborg Plads. Hun var billedskøn! Hendes Portræt, malet af hendes Mand, Maleren Christian Horneman, hænger nu sammen med

hans Selvportræt i Johan Hansens Samling. Fra hende havde min Far arvet sit sydlandske heftige Temperament, en Heftighed, der altid bundede i elskværdig Godmodighed og som Regel kun flammede op for en retfærdig Sag. Den Indignation, han følte over begaaet Uret, var karakteristisk for ham. Da Zola udsendte sine berømte Artikler „Jeg anklager“ i Anledning af Dreyfus-Sagen, klippede han dem ud af Avisen og klæbede dem ind i en lille Bog, som han altid gik med i Lommen. Da det Kgl. Teater i sin Tid tog næsten alle Peter Schrams Roller fra ham og gav dem til en meget mindre betydelig svensk Sanger, rejste Far en Storm og satte hele Byen paa den anden Ende for at skaffe den gamle Sanger hans kunstneriske Ret. Man morede sig over hans Heftighed, fordi den var elskværdig, og man lo ad hans Paradoxer, fordi de var vittige. Men han var mere end dette, han var rigere og dybere. Paa ham passer Victor Hugos Ord: „Alt faar min Sjæls Krystal til at give Skær og vibrere, min Sjæl med de tusind Stemmer, som den Gud, jeg tilbeder, har sat i Altets Midtpunkt, som et tonende Ekko“.

Hans Forstaaelse af og Kærlighed til den store klassiske Kunst, ikke Musik alene, men overhovedet al stor Kunst takker jeg for, at jeg tidligt lærte, hvad stor Kunst overhovedet vil sige. Naar han dirigerede Beethoven i sin Musikskole med Elevorkesteret saa var det *Beethoven* trods Orkestermedlemmernes Ungdom. Han lo saa tidt ad den gamle Historie om den lille Stadtdirigent, der første Gang skulde dirigere Beethoven og begyndte sin Prøve med at sige: „Wissen sie, meine Herren, dies ist klassisch Musik, und dann müssen sie langweilig spielen“. Nej, det var ikke kedeligt, naar Far spillede eller dirigerede Beethoven, og han gjorde det indlysende for os, at klassisk Kunst sidst af alt er kedelig. Det var den inderlige Samleven med stor Kunst, som gav vort Hjem dets stærke Præg. Kampen for den store Kunst, — Kampen *mod* den lave, den tarvelige Kunst, det var Far's Livssag.

Mine første spredte Barneerindringer skriver sig fra vort Hjem i Løvstræde ligeoverfor den gamle Postgaard. Jeg maa have været omkring 6—7 Aar dengang, og da Far og Mor blev gift, da han var 24 og hun 20, var de unge Folk paa det Tidspunkt. En Aften husker jeg f. Eks., at det ringede paa vor Dør, og ind kom en stor Kurv med alt Tilbehør til en bedre Souper; lidt efter kom en Kurv Vin, og i Løbet af en Timestid strømmede forskellige fyldte Kurve ind, alle vedhæftet en lille Billet, hvorpaa stod „Fra Cæsar“. Tilsidst kom en Lirekasse med samme Paaskrift. Ingen kunde begribe, hvem denne „Cæsar“ var. Men Far gav sig hurtigt til at lave et Kapitolum. En Tronstol blev rejst, og i en Halvkreds om den blev stillet Stole; paa hver Stol lagde Far en forgyldt Dolk, som han selv havde lavet af Pap og Guldpapier. Da Klokkeren blev henad 9, begyndte en Mængde Gæster at indfinde sig, og de paastod alle, at de var inviterede af Cæsar. Endelig kom *Cæsar*! Det viste sig at være Fars Halvfætter, Viggo Neergaard fra Fuglsang. Han var en daglig Gæst hos os, naar han var i Byen. Under stor Jubel blev han ført op paa Tronen og tilbørligt dolket med de gyldne Dolke, hvorefter man gik til de bugnende Borde, og en lystig Fest begyndte, som varede det meste af Natten. En af Gæsterne, Violinisten Hornbæk, kunde først komme senere, eftersom han spillede i Teatret. Da han naede Huset, var Festsdeltagerne saa højt oppe, at de overhørte hans Ringen paa Portklokken. Dertil bidrog vel ogsaa Lirekassen; man maa ikke tro, at den spillede til Dans — der dansedes aldrig hjemme —, den anvendtes kun som Taffelmusik. Der stod nu den stakkels Hornbæk og saa op til de oplyste Vinduer, men han var ikke ensom, for et hélt Publikum havde samlet sig nede paa Gaden for at høre paa Lirekassen, og de hjalp ham med at ringe. Endelig kom Far til Vinduet og raabte ned: „Hvem er det?“ „Det er Hornbæk“, svarede han. Far forsvandt fra Vinduet for at hente Portnøglen. Denne Ventetid udfyldte Skaren paa Gaden med i en bønfoldende Tone at

raabe: „Aah, luk dog Hornbæk ind!“ Endelig viste Far sig atter med Nøglen, men idet han kastede den ned til Hornbæk, gik det meste af et Overflødhedshorn, som stod i Vindueskarmen, med i Løbet, hvad der vakte vild Jubel hos de nedenfor staaende.

Ved at mindes denne Fest og saa mange andre Fester hjemme, falder det mig ind, at jeg aldrig ved disse glade Sammenkomster har set en eneste, der blot antydningvis var paa- virket af Vin, eller noget, der blot nærmede sig

C. F. E. HORNEMANS HUSTRU, FRU LOUISE HORNEMAN, f. NANNESTAD (1844 – 1920), MED SIN DATTERDATTER INGA ROSENBERG, NU FRU BONDESEN

til det moderne Begreb Flirt. Andre Tider, andre Skikke. Jeg foretrækker de gamle, ja, jeg kan godt bruge Ordet – yndefulde Sammenkomster, som jeg husker hjemmefra, hvor Kaadheden aldrig overskred Skønhedens Grænser. –

En Aften, da Mor stod og lavede Te i Spisestuen og jeg tog Kopper ud af Buffeten, lød et voldsomt Knald nede fra Gaarden. Vi saa mod Vinduet. Et brandrødt Skær fyldte alle Ruderne. Far sad ud imod Gaden og informerede en Søofficer, og da Mor fløj ind til dem og raabte „Emil, Huset brænder!“!, styrtede den gæve Fædrelandsforsvarer afsted, væltede

i Forbifarten Kakkelovnsstativet med et frygteligt Brag og forsvandt som et Lyn ned ad Trappen. Far fik hurtigt Mor og mig ud af Huset, og medens vi løb, hørte vi den ene Explosion efter den anden fra Flaskerne i et Petroleumslager, der var i Kælderen. Medens Mor og jeg sad paa en Trappe ligeoverfor, løb Far tilbage til vor Lejlighed og kom lidt efter igen med flyvende Krøller og sodet over hele Ansigtet og paa Hænderne af Røgen. I den ene Arm havde han min Oldefars tre Pastelmalerier: Kuhlau, Oldefars Selvportræt og Oldemors Portræt; under den anden Arm bar han Manuskriptet til „Aladdin“. „Nu kan det andet godt brænde“, sagde han. Lykkelige frie Mennesker, for hvem Aand og Kunst var det vigtigste, og som var saa dejlig ligegyldige overfor andre, dagligdags Interesser. De fik forøvrigt Lov til at beholde deres Hjem; et Par Timer efter havde Brandvæsenet Magt over Ilden.

I Efteraaret 1880 flyttede vi vort Hjem og Fars Musikkonservatorium til Wilhelm Hansens Ejendom, Nr. 11 i Gothersgade, og dér forblev det til Fars Død 1906. Jeg synes, at der endnu maa svæve noget i Luften deroppe i de gamle Stuer af alt, hvad der er spillet og sunget og talt i disse Rum, at der maa gemme sig noget i Væggene, et eller andet Radium af den Aand, som i saa mange Aar herskede her.

Dér i den Stue, hvor Far om Formiddagen selv informerede, spillede Grieg tidt om Aftenen sine nye Kompositioner for Far, og Nina sang. De, som ikke har hørt Nina synge Griegs Sange, de véd egentlig slet ikke, hvad hans Sange kan blive til. Ja, Niina „fortæller“ sine Sange godt, hørte jeg engang Grieg sige, da der var nogen, som roste hendes Sang. Og det var netop det, hun gjorde – hun *fortalte*. Hun kunde lægge en Verden ind i et eneste Ord. Engang, da hun sang „Der Sommerfaden“ af Far, lagde hun en saa henrivende Betoning paa et enkelt Ord, at Far henrykt udbrød: „Tænk, hun gør *det* af sig selv, som man skal sige de andre!“

Vi vidste aldrig, naar Griegs kom fra deres Langfarter til Tyskland, London og Paris. Pludselig stod de dér i Døren, og saa blev der Fest i Huset! Det var, som kunde Grieg og Far aldrig blive trætte af at snakke med hinanden. Jeg har sét Nina og Grieg med Overtøjet paa staa sént om Aftenen ude i Entréen, medens Far og Grieg diskuterede ustandseligt, utrætteligt, indtil Nina taalmodig listede sig ind i Dagligstuen igen og satte sig til at strikke med Kaabe og Hat paa.

Mor og Nina Grieg holdt meget af hinanden. Mor forstod alle Kunstnere, som kom hjemme. Hun havde deres Fortrolighed, og hun trøstede de bedrøvede og var glad med de glade. Hun var det mest uselviske Menneske, jeg har kendt. Den Dag, da Grieg kom med et Hefte Klavérstykker, tilegnet mig, var jeg nær ved at synke i Jorden af Stolthed og Ydmyghed. Han saa mig alvorligt ind i Øjnene med sine dejlige lyseblaa gode Barneøjne og sagde: „Jeg har altid saa gerne villet tilegne Din Far et eller andet, men hver Gang jeg havde komponeret noget, saa syntes jeg ikke, det var godt nok til ham! Nu faar Du tage dette i Stedet for“. De virkelig store er beskedne.

Der dyrkedes ogsaa anden Kunst hjemme end Musik. I vor Dagligstue sad Karl Gjellerup ofte og læste for os, naar han havde fuldendt en ny Bog: „Pastor Mors“, „Hans Excellence“, „Herman Vandel“ og hans dejlige „Wuthhorn“, som senere blev opført paa Dagmartheatret, og hvori jeg fik en af mine kæreste Roller.

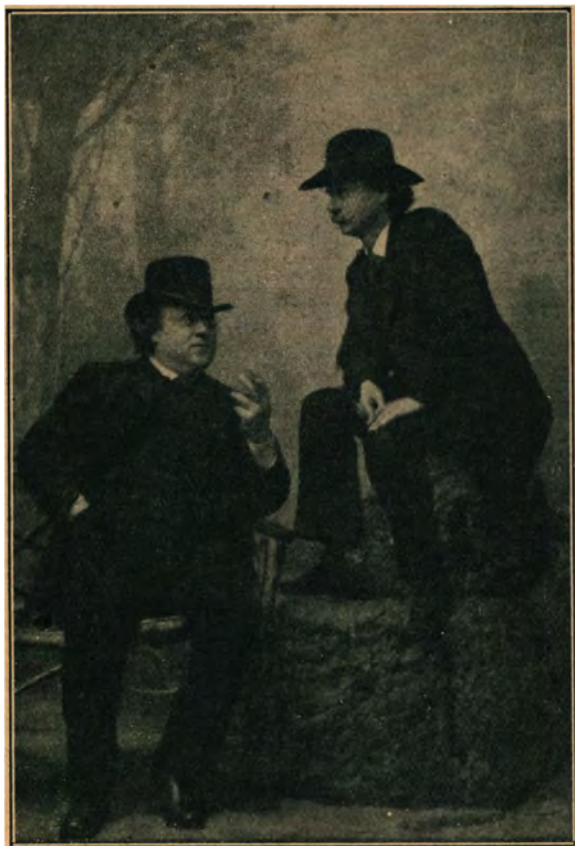
Af megen Betydning var Skolens ugentlige Sammenspilstid hjemme. Frederik Hilmer og Rüdinger, som var Lærere ved Skolen, spillede Kammermusik sammen med Eleverne. Og dér opførtes baade Kvartetter og Kvintetter og Trioer o. s. v. De Elever, som ikke selv spillede med, blev stærkt opfordret til at møde som Tilhørere, og Fa'r holdt ikke af, at de udeblev. „Det er meget vigtigere, at De kommer til disse Timer end til Deres egen Spille- eller Sangtime“, sagde han til dem. „At være musikalsk er at kunne høre god Musik, og det

lærer De her i disse Timer, — ikke ved selv at lire et Stykke af paa et Klavér eller en Violin“. Der samlede sig ogsaa en stor Kreds Tilhørere, og de, som kom regelmæssigt til disse ugentlige Kammermusikaftener, samlede et Kendskab ind til klassisk Musik, der ikke var hélt almindeligt. Aftenen sluttede de altid med en eller anden Symfoni, som Far selv dirigerede, spillet af Skolens Elever.

Der sad blandt andre vordende Violinspillere Peder Møller. Han kom lige fra Landet, da han blev optaget paa Skolen, en Dreng endnu, med solbleget, rødt Haar, med store solide, landlige Støvler, og i sin Kunstiver, som han allerede den Gang var spruttende fuld af, hamrede han Takten til Spillet med Støvlerne i Gulvet, saa Far maatte slaa af paa Dirigentpulten og bede ham moderere sin Iver lidt. Et Par unge Damer begyndte at fnise, men Far vendte sig hurtig om imod dem og sagde: „De skal ikke lé, mine Damer, den Dreng bliver engang til noget!“

Tre Gange hver Vinter afholdt Skolen en Koncert. Her optraadte dels bekendte Kunstnere, dels Skolens dygtigste Elever. En ejendommelig Art af Selskabelighed udviklede sig efterhaanden efter disse Koncerter. Naar Publikum og Eleverne var gaaet, blev de af Tilhørerne, som blev regnet for Husets Venner, tilbage, og det var mange. De store Stuer, der før havde været opfyldt af Stolerækker til Koncerten, tømtes, og et uhyre langt Aftensbord blev eventyrlig hurtigt dækket. Naar man havde spist, forsvandt det lige saa hurtigt, som om selve Lampens Aand havde baaret det bort (Mor udførte i de Aar et Kæmpearbejde). Og nu begyndte en ny Musiceren, denne Gang af Gæsterne. Her sang saaledes den herlige Fru Erhard-Hansen (Wagners Eva og Elsa) og Beatrice Didrichsen, — og Bielefeldt sang til eget Accompagnement hele Schumanns „Dichterliebe“ i ét Træk, og man vidste ikke, hvad der var skønnest, hans Sang eller hans Spil.

Selskaber med udsendte Indbydelseskort kendtes ikke hjemme. Naar Far efter endt

HORNEMAN OG GRIEG

Dagsarbejde satte sig tilrette under den store Lampe i Dagligstuen, gik han ud fra, at Husets Venner skulde indfinde sig. De kom ogsaa, og de blev modtaget med aabne Arme. Da jeg selv blev Husmoder, forstod jeg først det mægtige Arbejde, Mor maatte præstere. Foruden sit store Hus besørgede hun alt det forretningsmæssige i Skolen. Far hadede at have med Penge at gøre. Skulde han bruge Penge, holdt han mest af at faa dem, han havde Brug for i Øjeblikket, af Mor. Naar han aabnede sin Portemonnaie, kiggede i den og stiltiende rakte Haanden ud imod Mor, rejste vor sorte Puddel sig og rystede sig, for saa vidste den, at den skulde en Tur paa Gaden med Far.

Mor forstod Far fuldt og hélt, og de var hinanden ganske uundværlige.

Man har sagt, at naar han ikke havde haft det Musikkonservatorium, kunde han have komponeret noget mere. Det er alligevel forbausende, at han i de Aar, da han informerede

sine 6—7 Timer daglig, komponerede — — „Thamyris“ af Gjellerup, Musiken til Paludan-Müllers „Kalanus“, Universitetets Kantate ved Christian den Niendes Død, et stort lyrisk Korværk, Musiken til Drachmanns „Gurre“ og „Esther“, Musik til „Harlekíns Omvendelse“, foruden en Mængde Musik til forskellige Stykker paa Dagmartheatret, f. Ex. „Hjarne Skjald“, og flere Hefter lyriske Sange.

I en Artikel af Julius Steenberg fra 1906 staar der: Efter den straalende Succes, som „Aladdin“ opnaaede 1902, flammede Komponisten op til videre Produktion, hvilket ses deraf, at han samme Sommer lagde Planer til større Værker: en Opera over et Motiv af Aarestrup „Der gaar Sagn om Borgtapeter“ samt en Koncertkomposition for Soli og Kor over Motiver fra Dantes Helvede.

Fars Sygdom (Sukkersyge) og Død et Par Aar efter hindrede ham i at udføre disse Planer.

Der er skrevet saa tidt om „Aladdin“, at jeg ikke her skal gentage den mærkelige Historie om de 14 lange Venteaar og derefter Trængslerne og Mishandlingen af baade Værket og Far. Det endte jo, ligesom Eventyrspillet selv, i Fryd og Herlighed. Far fandt i Herold den dramatisk begavede Kunstner, som forstod hans Musik og kunde udføre Partiet. Herold sagde engang til mig, netop i Anledning af „Aladdin“: „Jeg er nok Tenor, men jeg er ikke dum!“ En stemmebegavet Sanger, som mangler dramatisk Fornemmelse og Evne, kan ikke synge „Aladdin“. Partiet er saa gennemdramatisk, at der maa en skuespillerbegavet Sanger til at udføre det.

Sidste Gang „Aladdin“ stod paa Plakaten, gik jeg over Kongens Nytorv og stødte tilfældigvis lige paa Far; han sagde ikke et Ord, men pegede smilende over paa Teatret, hvor den røde Lygte straaledede; den havde ikke svigtet „Aladdin“ til nogen af alle de mange Opførelser. Hvorfor tænkes der ikke paa en Genoptagelse af dette Værk, der ofte er blevet kaldt den bedste danske Opera ved Siden af „Drot og Marsk“? I Poul Wiedemann har

Theatret netop den dramatiske Sanger, som kan synge Aladdin. I et Brev, som Herold skrev til Far fra London, da han skulde synge paa Covent Garden, staar der: „Ved en af Prøverne spurgte en Bassanger mig, hvilke Operaer man gav i København. Jeg nævnede da „Carmen“. „Ja“, siger saa *Richter* „de har en udmærket Opera dér. Jeg hørte en dansk Opera, som hed „Aladdin“; *Ausgezeichnet, famos!* Man kunde give den, som den blev opført dér, hvorsomhelst, og den vilde gøre Lykke. Der var nogle Kor!“ — Saadan udtaler Verdens største Operadirigent sig om „Aladdin“.

Med en ganske ejendommelig Stemning staar Meiningeres Besøg i København for mig. Far benyttede egentlig sjældent sin Friplads i Det kgl. Theater. Den Tid, han fik tilovers, maatte han saa vidt muligt ofre paa sine Kompositioner. Men da Meiningerne begyndte at spille Shakespeare og Schiller ude paa Casino, blev han purret ud og mødte hver Aften. Jeg sad ved Siden af ham ved Aabningsforestillingen. Det var „Julius Cæsar“! For første Gang saa vi en virkelig storslaaet Iscenesættelse af et stort Drama. Saa længe jeg lever, vil jeg huske den Vælde, der var over Cæsars Indtog i første Akt. Det var et levende Folks stormende Hyldning af deres Høvding, ikke et Statistoptrin. Hver eneste Mand førte sig og bar sin Toga med en plastisk Skønhed, der var en Romer værdig. De mange hundredfoldige Jubelraab skyllede som en Stormflod om Cæsars Vogn og tog ganske Vejret fra En. Far lo ligefrem af Henrykkelse. Ligesaa vidunderlig var Antonius's Tale paa Torvet. Det var en ganske ung Skuespiller Kutschera, der spillede Antonius, men hvilken Varme, hvilken Fantasi og Lidenskab, altid med den fulde kunstneriske Overlegenhed! Og som „Folket“ ogsaa her støttede og hjalp Kunstneren, løftede Oprinet til en uforglemmelig Oplevelse! De græd, de jubede, de rasede, de hængte sig om Halsen paa Antonius for at faa Testamentet at høre.

Ja, hvor mange Billeder har ikke brændt sig

ind i min Hukommelse fra disse klassiske Opførelser! Pappenheimernes Entré i „Wallenstein“, den klingende, raslende Strøm af unge Mænd i gyldne Rustninger, der stormer ned ad Slotstrappen og som et Lyn danner en blinkende, beskyttende Væg bag Wallenstein! Med denne Baggrund forstod man Wallensteins berømte Replik i dens fulde Betydning: „Daran erkenn' ich meine Pappenheimer!“ Og endelig den uforglemmelige sidste Akt, hvor Wallenstein myrdes. Det uendelig lange Slots-galleri med de høje Vinduer, som strækker sig paa skraa ud fra Baggrunden og taber sig i det Fjerne i en dyb Dunkelhed. Op igennem dette Galleri gaar Wallenstein til sit Værelse, hvorfra han aldrig vender tilbage, og Tjenerens Lys, der følger ham, blinker til sidst som en lille Stjerne langt, langt borte og gaar saa pludselig ud, da de drejer ind i Værelset.

Det er Nonsens at sige, at dette kun var uadvortes Pragt, som tog Interessen fra selve

„ALADDINS“ KOMPONIST C. F. E. HORNEMAN
OG KAMMERSANGER HEROLD SOM ALADDIN

Værket. Meiningerens Iscenesættelse var paa ethvert Punkt i Overensstemmelse med Stykkets Idé; den forklarede kun Digterens Tanke og bar hver enkelt Scenes Stemning frem paa den skønneste Maade. Hvor kan man — naar Idealet af Scenekunst engang er naaet og Vejen vist — hvor kan man saa forlade den og hænge et Par Hundrede Meter Fløjl eller Guldmor op paa Scenen, som vi saa hos Reinhardt! Det, der er godt hos Reinhardt, er Stumper og Stykker og Laser fra Meiningerens kongelige Kaabe!

De havde ypperlige Skuespillere. Ingen senere Jeanne d'Arc, jeg har sét, er kommen op ved Siden af Amanda Lindner, og deres største Karakterskuespiller Karl Weiser var en første Rangs Kraft. Hans Brutus, hans Illo i „Wallenstein“, hans Shylock var pragtfulde. Som Shylock var han mere magtfuld end Bassermann.

Det var morsomt at se, hvorledes Karl Weiser, der hørte til de letbevægelige Rhinlændere, formaede at skabe sig om til en tung, indesluttet Nordbo, da han spillede Ægtemanden i Bjørnsons „Mellem Slagene“.

Mine Veninder og jeg sværmede en Del for denne smukke Skuespiller, og stor var derfor vor Betuttelse, da vi en Dag kom hjem fra Tur og hørte, at han havde aflagt Far en Visit. Han kom til Far med et Bind Digte af sig selv, for at bede Far komponere til nogle af dem. Weiser havde et fint lyrisk Talent og skrev ogsaa dramatiske Værker; et stort Drama af ham, „Nero“, gik paa flere tyske Scener.

Medens Meiningerne var i Byen, kom han ofte til os. Meget interessant var det at høre ham fortælle om Meiningerens Arbejdsmetode, om Hertugens Offervillighed og Kærlighed til stor Kunst. Hertugens Motto, naar det angik Scenekunst, var „Alt for Værket“. Ingen Skuespiller maatte, om han var nok saa genial, saalænge han var ved Meiningerscenen foretage sig noget, der gik ud over Stykkets Idé eller sprængte Rollens Plads i Skuespillet. Alt skulde underordne sig Digterens Tanke. Her-

tugen førte ogsaa alle de klassiske Værker, han spillede — saavidt det lod sig gøre — tilbage til deres oprindelige Form og undgik Bearbejdelser. En Indstudering blev aldrig afsluttet, før den med utrættelig Udholdenhed var bragt til den største Fuldkommenhed, det var muligt at naa. Alle tyske unge Talenter higede kun efter at blive ansat ved denne strenge disciplinære Scene. Ogsaa Tysklands genialeste Skuespiller, Kainz, den mest individuelle Skuespiller i hele Verden, var i mange Aar ved Meiningerscenen, og jeg har selv i Theatrets Skuespillerfoyer sét et Fotografi af Kainz, paa hvilket han bringer denne Scene sin dybeste Tak.

Jeg priser mig lykkelig for, hvad jeg har sét af stor Kunst, og jeg har saa inderligt ondt af den nuværende unge Generation, der egentlig slet ikke véd, hvad stor Scenekunst i det store Drama vil sige.

— Vort gamle Bekendtskab med den Mantziuske Familie var Anledningen til, at jeg lærte P. A. Rosenberg at kende. Fru Anna Mantzius var Mors meget gode Veninde, og hun og Karl Mantzius hørte til vore nærmeste Venner. Hans Forlovede, Sofy Rosenberg, kom til at bo hjemme hos os nogle Aar. Det varede ikke længe, før Far fik Interesse for hendes Brors, den unge P. A. Rosenbergs, ejendommelige Oplæser-Talent, og i den store Musikstue blev der arrangeret en Række Shakespeare-Oplæsninger, nogle af de første, han holdt for en større Kreds.

Ogsaa for hans dramatiske Forfattertalent interesserede Far sig levende. Den purunge Rosenberg havde faaet en Enakter, som hed „Fantomer“, opført paa Det kgl. Theater, og den havde gjort megen Lykke. Han havde nu fuldendt et 4 Akts Skuespil, som hed „Under Idéens Banner“. Da Emil Poulsen havde spillet i „Fantomer“, bad Fa'r ham komme hjem til os en Aften for at høre Rosenberg læse sit nye Stykke for ham. Emil Poulsen gik med Glæde ind paa det, og den unge Forfatter, som dengang næsten lignede en Dreng, læste i vort Hjem sit Stykke op for Emil Poulsen, Karl Mantzius og sin Søster

Soffy — hvem han havde tiltænkt Roller deri — og for os. Stykket tiltalte Emil Poulsen. Han vilde gerne gøre, hvad han kunde, for at faa det frem. Ogsaa William Bloch, som senere læste det, interesserede sig for det og vilde gerne sætte det i Scene. Men Fallesen var imod at antage det, ikke af kunstneriske Grunde, men fordi, sagde han: „Det handler om Arbejderspørgsmaalet, og det er vi færdige med for længe siden. Arbejderne vil have Sardiner paa Franskbrød, og det kan de ikke faa; dermed er det Spørgsmaal afgjort.“

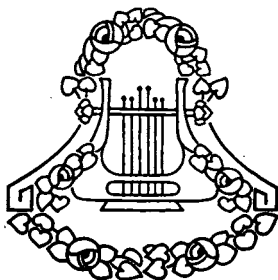
Om Kammerherre Fallesen kunde skue her-

ned den Dag i Dag, vilde han se, at Spørgsmaalet saa langt fra er afgjort endnu. | Nogle Aar efter gik Stykket paa Dagmartheatret og gjorde megen Lykke. Jeg kom selv til at spille en yndig Rolle i det.

Denne stadige Strøm af Kunst i alle mulige Former er karakteristisk for mit Barndomshjem, — og saa den store, varme Menneskelighed, der omfattede enhver, som traadte over dette Hjems Tærskel og blev dets Ven.

Den er lykkelig, der — som jeg — kan se tilbage paa sit Barndomshjem med den dybeste Beundring og Kærlighed.

Elisabeth Rosenbryg

*Fhv. Overrabbiner, Professor
D. SIMONSEN*

STORE KJØBMAGERGADE 14

MIT Barndomshjem var et jødisk Hjem, jødisk ikke blot af Navn, men i hele sit Væsen.

Naar man fra Amagertorv gaar op ad Købmagergade eller, som Gaden indtil Landemærket tidligere hed: Store Købmagergade, vil man se et Vexelererskilt, som bærer Navnet Hahn. Det har gjort Tjeneste i en Række Generationer, hængende ud fra Nr. 14 (glt. Nr. 21), hvor jeg er født og opvokset. Den højtansete Bedstefader, hvis Navn Skiltet bærer, har jeg lige saa lidt kendt som min anden Bedstefader. Men hans Enke, Eva født Henriques, som repræsenterede den ældste Generation i mit Barndomshjem, staar mig tydeligt for Øje med sin Kærlighed og Klogskab, som jeg og mine fire Søskende (to ældre Brødre, to yngre Søstre) nød godt af i vor Barndom. I sine yngre Dage skal hun, til Trods for at hun da var meget korpulent, have været overmaade livlig og bevægelig, oplagt til Spøg, lige som hendes Fader Moses Ruben Henriques efter hendes Fortællinger havde været. Om Dagen residerede hun, Slægtens ældste, mest i det stærkt befolkede Hus's smukkeste og rummeligste Værelse, — Gadeværelset

paa første Sal, hvor efter Tid og Lejlighed ikke blot Familiens øvrige Medlemmer, men ogsaa mange Besøgende af Slægten flokkedes om den aandslivlige gamle Kone. Gammel, — efter den Tids Regning. Hun blev nemlig kun 67 Aar, sad i sin Sofakrog med et let Haandarbejde, læste for os Børn, gik kun ud ved sjælden Lejlighed, en Gang imellem i Folketeatret med nogle af Børnebørnene, en Gang imellem til en gift Datter, og dog lyder det endnu i mine Øren, hvorledes en Niece, som hyppigt besøgte hende, atter og atter udbrød: „Hvor Tante Hahn dog er flink!“ Saa-dan var det altsaa i hine Tider.

Det er overflødig at sige, at i et godt jødisk Hjem Moderen og Svigermoderen behandlede med skyldig Ærefrygt. I S. Hahns Enke var jo ogsaa længe formelt Forretningens Chef. Men jeg tør maaske nævne et lille Eksempel paa, hvorledes ogsaa mine Forældres Slægtninge viste hende Courtoisie. En Del af Familien var altid forsamlet Fredag Aften, Sabbatens Indgang, i mine Forældres Hjem. Og naar min Moder gav Tegn til, at man skulde gaa til Bords, efter at min Fader sammen med Børnene havde læst de Bønner og Salmer osv., som havde

deres Plads efter Hjemkomsten fra Synagogen, saa rejste min Farbror Meyer Simonsen sig, bukkede for min Bedstemoder og bad om Tilladelse til at føre hende til Bords! Ved et ejendommeligt Tilfælde laa de begge for Døden paa een Gang. Min Onkel laa halvt i Vildelse, men vidste dog, hvilken Ugedag det var. Da det blev Fredag Eftermiddag, sagde han til sin Søster, med hvem han delte sit Hjem: „Nu maa jeg op, jeg skal hen paa Købmagergade for at føre Fru Hahn til Bords“. Men da var det altsaa til den evige Sabbat, han skulde ledsage hende.

Ved min Bedstemoders Side stod hendes Datter Camilla (kaldet Minna), som med hende delte min Bedstemoders private Hjem i Stueetagen til Gaarden. Gadeværelset i Stuen var Vexelkontoret. Men min Tante havde saare meget andet at gøre. I mine første Barndomsaar, da min Moder endnu var rask og rørig, havde min Tante lidet at gøre med den egentlige Husførelse, men var allerede da for en stor Del den, der hjalp mine Forældre med at tage sig af os Børn. I Hjemmet bidrog hun til at underholde os i vor Leg, sang for os, snart Fædrelandssange, snart Vaudevillesange,

KJØBMAGERGADE 14

færdigt til, selv om den mødrene Familie meget godt kunde blusse op i Heftighed. Snart efter herskede der atter Fred i Hjemmet. Men da min Moder allerede tidligt blev angrebet af den svære Bensygdning, som skulde kalde hende bort, kun 43 Aar gammel, vidste min Tante at mangfoldiggøre sig paa den vidunderligste Maade. Saa maatte hun jo i langt højere Grad end før tage sig af den egentlige Husførelse, endnu mere sørge for Børnene, men samtidig dermed pleje min Moder og maaske i et halvt Aars Tid Nat efter Nat vaage ved hendes Smertens Leje. Det

syede meget af vort Tøj, og navnlig var det hende, som førte os paa alle vore Spadsere-ture, medens vi var smaa. Turene hen til min Farmor har gjort, at jeg har et personligt Minde om „lille Bedstemor“ skønt jeg kun var lidt over tre Aar, da hun døde. Min Farmor var nemlig meget døv, og min Tante maatte da raabe meget højt for at gøre sig forstaaelig for hende, og det er sikkert den uvante Raaben, som har bidraget til, at et Mindè om den lille gamle Kvinde er bevaret hos mig, uafhængig af hvad jeg senere har hørt om hende. Hjemme gik nemlig alt mere stil-

var mig allerede da ubegribeligt og er mig endnu ufatteligt, hvorledes hun var i Stand til utrætteligt at arbejde om Dagen, næsten uden Nattesøvn.

Min Moder var iøvrigt den, om hvem Huset's Kærlighed samlede sig. Hun var min Bedstemoders ældste, smukke og højtbegavede Datter. (Det S. 74 gengivne Fotografi er ikke tilfredsstillende. Sygdom nagede da allerede paa hende, og hun sørgede endnu dybt over den nys bortkaldte Moder.) Jeg har tidligere andetsteds fortalt, at hun den ene Dag afsluttede sin Skolegang i Jomfru Geisslers Institut og Dagen derefter traadte ind i samme Institut som Lærerinde. Min Bedstefader var død ret ung uden at efterlade noget til Familiens Ophold. Min Moder blev derfor Lærerinde, min ovennævnte Tante blev uddannet i Skrædersyning. Den tredje Datter kom til at hjælpe min Fader paa Vexelkontoret, i den Tid, da han som ung Mand arbejdede sin Svigermoders Forretning op. Lad mig, da jeg her igen nævner min Bedstemoder, ogsaa omtale en Række af de gamle, som i længsthensvundne Tider havde

tjent hende paa en eller anden Maade og nu kom som vel-modtagne Gæster i Hjemmet, snart som Besøgende, snart som Smaahandlende, hos hvem der da bl. a. købtes Lækrerier til os Børn, snart ogsaa for at bede om Hjælp. Der var Karen, der kom Trine, der kom Rullekonens Datter og ikke at glemme Hanne Dessauer, hvis Søster, senere gift i Randers med Hestehandler Nathansen, havde været Caroline Amalies Legesøster, da den senere Dronning var Barn hos sine Forældre i Graasten. Hanne Dessauer aflagde da ogsaa Besøg hos Enkedronningen og gav os Beretning om det større eller mindre finansielle Udbytte, eftersom Hofdamen Frøken Rosen havde været

mere eller mindre venligt stemt. Det var maaske ikke nogen daarlig Del af Opdragelsen, at vi var Vidne til den Hjertelighed, med hvilken de ubemidlede Gamle blev modtaget.

Min Moder vejledede os med en aldrig træt Omsorg og Kærlighed. Og Kærligheden gengældtes, saavidt det er Børn muligt. Prygl kendtes ikke i vort Hjem, jeg mindes ikke engang en sporadisk Lussing, og mærkelig nok gaves der heller ikke mange Skændescener eller stramme Paamindelser, skønt vi Søskende, der kom godt ud af det med hinanden, vel ikke var mere engleagtige end andre Børn. Men det blev os, saa vidt jeg endnu kan dømme derom, som noget selvfølgelig, at Børnene, som saa for sig, hvorledes Pligt-opfyldelse i gensidig Kærlighed beherskede de ældres Samliv, uvilkaarligt kom til at følge den Vejledning, der gaves dem, og det Exempel, de havde for Øje. Vi var formentlig hverken saa flittige eller saa artige, som Forældrene maaske havde haft Lyst til at se os, men alt gik, uden at vi hverken blev saa dovne eller saa uartige, at der maatte gribes ind med særlig kraf-

„I. S. HAHNS ENKE“, FRU EVA HAHN,
f. HENRIQUES (1799 – 1867)

tige Midler. Min Moder var, ligesom min Bedstemoder, meget korpulent og havde, allerede før hun ved sit 40. Aar fik sin Sygdom i Benene, Vanskelighed ved at bevæge sig hurtigt, men aldrig har jeg set hende bevæge sig saa hurtigt, formelig løbe ned ad Gaden, som den Gang da min ældste Broder, Sophus, kom hjem fra Skolen og meddelte, at Nr. 2, Julius, ikke kom med, fordi han paa Grund af én eller anden Forseelse eller en daarlig Karakter var holdt tilbage til den Afprygling, som man ret let kunde hjemfalde til i Melchior's Borgerskole, som vi da besøgte. Hun ligefrem fo'r ned ad Gaden for at hente sin Dreng hjem, før den Forældelse skulde

overgaa ham, at Skolebestyreren lagde Haand paa ham — og hun naaede sit Maal. Som Barn skal hun have været meget fremmelig. Hendes Fætter, i min Tid en inkarneret Pebersvend, Filologen Hertz Neukirch, har paa sin forlegne Maade gentagne Gange fortalt mig, hvilket elskeligt Barn hun havde været. Han naaede ikke saa vidt, at han, hvad han formodentlig gerne havde gjort, fik hjemført hende som sin Brud. Datidens Lovgivning hindrede ham forøvrigt ogsaa i at grunde sig en rigtig Existens ved at tage „den store Filologikum“, da Religion var et ganske nødvendigt Fag ved denne Eksamen. Og jeg er tilbøjelig til at tro, at det ogsaa var en meget tidlig Kærlighed til den da ungdommelige Rose Hahn, som var medbestemmende for min Fader, da han efter min Morfaders Død, kun 21 Aar gammel, paa tog sig den Opgave ved Fortsættelse af Vexelforretningen at ernære en Enke og fire Børn, indtil Børnene selv kunde tjene noget. I den Tid brugtes ikke nogen større trykt Lærebog i den jødiske Religion, men Dr. Wolff, den daværende Præst, havde udarbejdet en Lærebog, som Konfirmanderne skrev af. Min Moders Lærebogs-Exemplar, et ret fyldigt Værk, var skrevet med min *Faders* Haand. Konfirmanderne udarbejdede den Gang ogsaa Afhandlinger over de religiøse Temata, som Præsten havde gennemgaaet med dem. Jeg har skellig Grund til at tro, at det var min Fader, der udarbejdede de Afhandlinger, som Dr. Wolff kunde rose min Moder for.

Jeg har omtalt min Moder som Lærerinde. Naar hun læste vore tyske, engelske eller franske Lektier med os, saa blev vort Pensum ikke tygget for os; hun sørgede for, at vi selv maatte arbejde med, og hjalp os kun til at sætte over Forhindringerne, naar de syntes os *for* stejle. Og hendes Methode blev mig endnu langt senere af stor Værdi.

I den egentlige Opdragelse til det, som er godt og ret, var mine Forældre saa overensstemmende, at det vilde være Uret at søge at skille mellem det, jeg har hørt fra den ene eller den anden Side. Men naar der saaledes

holdtes paa den absolute Sandhedskærlighed — og jeg tror at turde sige: med et ret godt Resultat — saa plejede min Søster Louise at citere, hvad hun mindedes, at det allerede om mine Bedsteforældres Hjem havde heddet: „Hahns Børn lyver ikke“. Og naar jeg nu ser tilbage, mindes jeg heller ikke, at de Smaarapserier, som ellers ofte omtales i Autobiografier, nogensinde forekom i vort Hjem. Vi fik under de beskedne Former, i hvilke Hjemmet førtes, saadant Godt, som Barnehjertet begærer, snart til bestemte Tider, snart naar der kogtes eller syltedes noget godt, og vi udbad os vistnok ogsaa saadant paa egen Haand, men jeg tror virkelig ikke, at vi som Børn uden Tilladelse tilegnede os noget som helst. Penge havde vi ikke mellem Hænder, heller ikke Karaktérpenge. Skulde vi betale en Lærer hans Honorar, hvad undtagelsesvis kunde forekomme, var Pengene omhyggelig indpakket, før de overgaves os. Hjemmet blev, som alt sagt, ført i beskedne Former. Alt det, som under Verdenskrigen fik Tilnavnet Gullasch, var utænkeligt i mine Forældres Hjem; men saa meget større var Gæstfriheden, saa meget større ogsaa den Velgørenhed, som min Fader, efterhaanden som det gik bedre, udøvede i stor Maalestok, uden at nogen som helst indviedes deri, indtil min Broder var kommet ind i Forretningen og dér saa Bøgerne. Han omtalte eller antydede dog heller ikke det allerringeste derom, indtil min Fader var død; hvad der da blev os bekendt, var os formodentlig en bedre Lære end nogen Formaning i et Testamente havde kunnet være.

Ofte har jeg hørt Klager over Ungdommen, som farter ud, og ofte har jeg svaret, at det er urimeligt kun at klage over de unge og glemme, at ogsaa tit de gamle er de skyldige, naar de, ved at deltage for meget i Selskabslivet og lignende, ikke sørger tilstrækkeligt for, at Hjemmet virkelig kan være et Hjem. I mine Forældres Hjem — alt for tidligt kun min Faders Hjem — var altid nogen af de ældre hjemme og altid Plads for andre, saa at Børnene ikke havde den Foranledning til at

farte ud, som jeg ovenfor nævnte. Lad mig først tænke paa den ældre Generation, der forøvrigt uden Undtagelse viste os Børn rig Kærlighed. Til de stadige Gæster hørte min Farbror, Sproglæreren T. L. Simonsen og hans Hustru, tillige min Moster, Rachel. Hende kunde man dog bringe til Gnavenhed, naar man vovede at hentyde til et eller andet, som man ikke fandt saa udmærket hos en Lærer. Da min Onkel var Lærer med Liv og Sjæl, var det en svær Forseelse at kritisere blot en

og bragte Meddelelser fra den Verden, i hvilken han livsglad færdedes med en Mængde Venner, ofte Meddelelser af den Art, at vi Børn fra Dagligstuen for en kort Tid vist ud i Spisestuen. Heldigvis var der Glasdør imellem, saa at vi dog kunde observere, om der blev fortalt noget særlig morsomt, som vi maa- ske senere kunde liste os til at faa i lidt opspædt Form. Børnenes Venner og Veninder var ikke blot naar de mødte efter særlig Indbydelse, men ogsaa naar de ellers troppede

VEXELERER JACOB SIMONSEN (1821 – 1880) OG HUSTRU ROSE, f. HAHN (1826 – 1869)

Kollega af ham. I senere Aar efter min Onkels Død blev hans ejendommelige buldrende Op- træden i Skolen en Gang skildret humoristisk, men sandt. Min Tante, der kun kendte ham som den ømme stiltfærdige Ægtefælle, erklærede Skildringen for total Usandhed! I vort Hjem kunde han udfolde sin Humor, selv om han havde Lyst til at vise sin Kærlighed til os Børn ved lidt Pædagogik.

I Hjemmet boede endnu som voksen i mange Aar min Morbror A. S. Hahn, først ansat paa Grosserer Jacobi Davids Kontor, senere saa bekendt som Kaffemægler, at han endog med Navns Nævnelser har faaet Plads i den danske Literatur i et Skuespil, der behandler den Brobergske Kaffe-Spekulation. Men ogsaa efter at han var flyttet fra Hjemmet, kom han uafslædig

op, altid hjertelig velkomne. Beværtningen var maaske ikke saa flot, som den kendes i vore Dage, men Tilladelsen til at tumle gennem Værelserne ned ad Køkkentrappen gennem den smalle Gaard og op ad Hovedtrappen vejede op derimod. Vi var tre Dreng og to Piger, og naar vi under Legen venskabeligt sloges, saa var der ingen Forskel paa de to Køn; én af mine Søstres bedste Veninder har endnu som ældre Kone med Begejstring talt om den Tid, da ogsaa hun deltog hos os ikke blot i Legen, men ogsaa efter det gamle Ord »fik med af Stegen«, og af de til Legen hørende venskabelige Prygl. Den eneste, hvem vor Tumlen generede, var Kokkepigen Christine, naar vi forstyrrede hende ved vor Farten gennem det beskedne lille Køkken, hvor saa megen

Mad skulde laves til, og nogle i den smalle Gaard spankulerende Høns.

Ethvert Barn, som ikke har haft det særlig slet, mener vel, at netop dets Hjem har været et udmærket Hjem. Jeg tror at kunne bringe et uhildet Vidnesbyrd om, at Hjemmet paa Kjøbmagergade gennem Generationer var et godt Hjem, nemlig det Vidnesbyrd, som aflagdes

turde sligt ikke forekomme altfor tit, at tre Generationer faar deres Arbejdsplads paa samme Sted. Hvis det ikke vilde føre for vidt, kunde jeg nævne et andet Eksempel fra mine Forældres og min Broders Hjem, hvor dog kun to Generationer kommer i Betragtning; her var iøvrigt første Generation saa gennemtrængt af det jødiske rituelle Livs Forskrifter, at hun ikke

EN FREDAG AFTEN I HJEMMET PAA KJØBMAGERGADE (AARET 1879)

I FØRSTE RÆKKE FRA VENSTRE TIL HØJRE: FRU RACHEL SIMONSEN, f. HAHN (GIFT MED SPROGLÆRER T. L. SIMONSEN), FRK. OETTINGER, FRU CORA SIMONSEN, f. SALOMON, OG HENDES MAND, RABBINER D. SIMONSEN, GROSSERER ESKILD SALOMON OG FORLOVEDE, LOUISE SIMONSEN. I ANDEN RÆKKE FRA VENSTRE TIL HØJRE: FRK. CAMILLA HAHN, FRK. BEATE SIMONSEN, FULDMÆGTIG, SENERE VEXELERER SOPHUS H. SIMONSEN, VEXELERER JACOB SIMONSEN, GROSSERER H. I. SALOMON, VAREMÆGLER A. S. HAHN OG SPROGLÆRER T. L. SIMONSEN

gennem de christne Tjenestepigers Forhold til det ortodexe jødiske Hjem. Den Pige, som passede mig i min allerførste Barndom, blev hos os, til hun blev gift med en Haandværker. Da hendes ældste Datter skulde ud at tjene, bragte hun hende til os, og hun blev i vort Hjem, indtil ogsaa hun blev gift. Mine Forældres Hjem var imidlertid bleven afløst af min Broders Hjem paa samme Sted, og da min Barnepiges Datterdatter skulde ud at tjene, saa kom hun til min Broder. I Kjøbenhavn

kunde tænke sig andet, end at hendes Bryllupsmaaltid hjemme hos hendes Forældre maatte indrettes saaledes, at det hele kunde have været serveret i et ortodox jødisk Hjem. Vort Hjem var jo nemlig efter min Faders stærkt religiøse Anlæg ført i nøje Overensstemmelse med jødisk Ritus. Ofte har jeg læst i christelig-teologiske Værker, at det jødiske Ceremoniel med sine mange Enkeltheder skulde være dræbende for den egentlige religiøse Følelse. Allerede som Barn har jeg kunnet se, hvor urigtig saadan

Paastand er, og hvor lidt *den* kan dømme, som staar udenfor andres religiøse Liv. I min Fader havde jeg jo seet *det* som en Enhed, der af Teologien erklæres for at være uforeneligt. Paa den ene Side var han den nøjagtige Overholder af alt det, som Religionen krævede i det ydre (saasom Spiselovene, Sabbater og Festsdages særlige Forskrifter, de fastsatte Bedetider),

PROFESSORINDE CORA SIMONSEN, f. SALOMON,
DER HOLDER FØDSELSDAG SAMMEN MED
NATIONALTIDENDE

og paa den anden Side var han gennemtrængt af den dybeste religiøse Følelse. Baade i Arbejdstid og paa Hviledagen, i Sorgens Tid og i Glædens Tid var det en Enhed, der levede i ham. Mit Barndomshjem var et ansét Købmandshjem, det var et kultiveret københavnsk Hjem, var et moralsk rent Hjem, et stærkt patriotisk Hjem, men sit Særpræg fik det som et jødisk Hjem.

Hvorledes Festsdage prægede Hjemmet, kan jeg ikke her faa Plads til at fortælle. Lad mig kun nævne Paaskefesten. Uger iforvejen var Hjemmet i Oprør, da alt „Syret“ blev fjernet paa den allergrundigste Maade, og alle Spiserne, der skulde bruges til „det usyrede Brød“s Fest

— 8 Dage — skulde tilvejebringes. Og selve de to første Festaftener er i al deres Højtidelighed ordnet saaledes, at de særlig skal gøre Indtryk paa Børnene. Barnet spørger, Barnet faar Svar af de ældre, og Symbol følger efter Symbol, for at Mindet om Befrielsen fra Ægyptens Trældom skal blive levende allerede for Barnet.

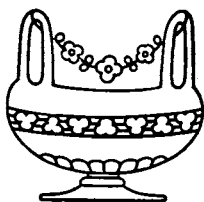
Men om min Faders religiøse Personlighed tør jeg maaske anføre et senere, fremmed Vidnesbyrd, da Barnets Øje vel kan se klart, men Synsevnen dog ikke er uden Indflydelse af Kærlighed og Ærefrygt. Da min Fader i Aaret 1879 var i Breslau for at hente mig hjem efter overstaaet Rabbinateksamen, søgte han Lejlighed til at samles med mine Studiefæller i Rabbinerseminariet. Ved den beskedne Festlighed talte han lidt og sang med sin endnu smukke Tenorstemme hebraiske Takkepsalmer. Og endnu længe efter talte én af de Kolleger, som havde været tilstede, om det dybe Indtryk, som han havde modtaget af min Fader, den ulærde imellem de studerede, baade ved hans Ord, hvori han takkede for at have oplevet en saadan Dag, og ved den Sang, som havde aabenbaret de unge, hvad der boede i hans Hjerter. En af hans Melodier er forøvrigt blevet hjemlig i Breslau, dog ikke gennem hin Aften, men gennem Sabbataftener hos hans Svigersøn, Breslauerrabbineren Professor Guttmann, som, kort efter at jeg havde faaet mit eget Hjem, hjemførte min yngste Søster Beate.

Jeg har ovenfor talt om Fredag Aften, da den Del af Familien, som ikke selv havde Børn, samledes hos os. Ved min Søster Beates Bryllup var der til den obligate Bryllupsavis et Tillæg, som fremstillede en saadan Fredag Aften, men rigtignok fra den sidste Tid, da mange af de ældre og min Broder Julius allerede var bortkaldte. Billedet er dog ikke af Kunstneren (P. Klæstrup) tegnet efter Naturen, men fremstillet efter Fotografier og den Beskrivelse, som min Broder Sophus og hans Venner havde givet ham. Man ser — foruden Hunden, som Kunstneren har givet en lidt for fremragende Stilling — de fire Søkende ved

Faderens Bord, de to med deres Livsledsagere, man ser det dobbeltbeslægtede Simonsen-Hahnske Par, man ser min Tante Camilla og den ovennævnte Varemægler Hahn, og man ser et Par, som ved Svogerskab, gennem de unge, hørte til Familien, min Svigerfader og min Hustrus Moster, som efter min Svigermoders tidlige Død havde ført min Svigerfaders Hjem og opdraget Børnene. Hun spadserede med de hende betroede tre Børn og traf jevnlig min Moster med den lille Børneflokk, hun førte. De ganske unge fra de to Hjem anede den

Gang ikke, hvad Fremtiden vilde bringe, at min Søster Louise og jeg for første Gang for ca. 65 Aar siden saa dem, der med os skulde bygge de nye Hjem, „Barndøms hjemmet“s Af-løser. Meget er kommet, meget svundet og meget bevaret i den lange Aarrække. I mit og min Hustrus Hjem kan der endnu lykkeligvis tænkes tilbage til de svundne Tider. Og det er netop paa den Dag, disse Linjer er bestemt for, den 18. Marts, en Jubilæumsdag i mit Hjem, da min Hustru paa denne Dag gaar over Alderdomsaarenes Tærskel.

L. H. H.

Grosserer
OLAF SKOVGAARD-PETERSEN

NORDSKRÆNTEN

HJEMME var vi: Far og Mor, min Søster og saa fem lange Drengene. Vi var saa lykkelige i vor Barndom ikke at flytte meget rundt; vi boede kun to forskellige Steder: i Tordenskjoldsgade 16 og senere — gennem ca. 20 Aar — i Niels Juels Gade 5. Paa den Maade staar Ens Barndomshjem klarere i Bevidstheden, end om man oftere havde skiftet Omgivelser. — Og saa havde vi vort dejlige Sommerhjem, „Nordskrænten“ i Ny Taarbæk, hvor vi boede endnu efter min Faders Død i 1897, — det regnede vi næsten endnu mere for vort Hjem.

Min Fader var Grosserer Vilh. Petersen, en af Datidens ledende Mænd indenfor Kornbranchen paa Københavns Børs. Han var optaget af sine Forretninger og af sine mange Hverv, men fandt dog Tid til at tage Del i Livet i Hjemmet og til at gaa op i hver enkelts forskellige Interesser. Min eneste Søster var vel nok Hjemmets Kæledægge; lidt svagelig havde hun været fra Barndommen af og derfor om muligt endnu mere Genstand for mine Forældres Omsorg og Kærlighed, senere min Moders trofaste Hjælper i Hjemmet og en god Ven og Kammerat for os Brødre.

Min Moder, der var født Skovgaard, var dog Hjemmets Samlingspunkt. I Mørkningen sam-

lede hun alle sine Børn og fortalte Oplevelser fra *sin* Barndom i Seest Mølle, nær Kongeaaen, fra Krigens Tid i 48, og sang sine Smaasange, hvor der stadig blev flettet ind, at „ingen maatte faa — — —“ „Mor vil selv ha' — — —“, og saa kom vore Navne, mens vi spændt sad og ventede paa, hvem Mor *nu* særlig tænkte paa.

En af de første Telefoner, der overhovedet fandtes i København, lod min Fader ganske privat anlægge mellem vort Hjem og Contoret — en efter Nutidens Begreber meget primitiv Telefonforbindelse, hvor den samme Tragt vexelvis brugtes til at tale i og derefter til at høre i. Tidt og mange Gange havde den Ledning dog sin store opdragende Betydning for os Børn, idet den var en udmærket Hjælp for min Moder, alene som en stille Trusel, naar Bølgerne gik høit mellem alle os Børn, Jeg har senere tidt beklaget den ældre Dame, Husets Eierinde, der boede i Etagen nedeunder!

Gamle Professor Rudolph Bergh var vor Huslæge lige til sin Død; vi var én af de 4—5 Familier, han — trods Alderen — stadig beholdt, og hans Besøg om Aftenen ved Syv-Tiden var altid særlig velkomne. Det var nærmest Kunst og Litteratur, der da blev drøf-

tet, den franske Revolution, Rousseau, Heine, Brandes —, medens vi Børn efterhaanden maatte passere Revu til nærmere Eftersyn —, og var der et eller andet i Veien, endte Forhøret uvægerlig med: „Jeg tror, der er Haab“, eller ogsaa med et Blyvands-Omslag —, men han forstod at bevare Helbredet for Familien, trofast og omsorgsfuld, som han altid var.

Plads; jeg tror nok, jeg diskret kan antyde, at der reiste sig Bølger paa vort fædrene Ophav!

I deres unge Dage havde Fader og Moder i Italien truffet sammen med Zacharias Topelius og Dr. med. Arnold Gamél, og imellem dem udvikledes der et Venskab, som holdt gennem hele Livet; de dannede „Familien Polonius“, og som saadan holdt de sammen.

GROSSERER VILH. PETERSEN (1835–1897) OG HUSTRU CAROLINE, f. SKOVGAARD (1840–1907) I DAGLIGSTUEN, NIELS JUELS GADE 5

En af Familiens gode og trofaste Venner var gamle N. I. Fjord. Han var allerede som ganske ung kommet meget i min Moders senere Barndomshjem, Bjerregaard i Valby, og følte sig stærkt knyttet til Familien. Ogsaa som Selskabsmand var han uforlignelig, djærv med sit brede jyske Maal og sit herlige Glimt i Øjet. En udmærket Taler var han, og jeg erindrer ham en Gang ved et Selskab hjemme, hvor han havde holdt en af sine hjertelige og aandfulde Taler, som desværre endte paa en drastisk Maade. Min yngste Broder havde nemlig set sit Snit til ganske ubemærket at listé hans Stol væk, da han atter skulde tage

Ogsaa for os Børn var det store Dage, naar Topelius kom paa Besøg hernede; hans milde kærlige Øjne glemmer vist ingen af os.

Om Sommeren flyttede vi ud paa „Nordskrænten“, og her udfoldedes hele Husets Gæstfrihed i fuldt Maal. Her levede vi Børn mindst ligesaa meget paa Søen som paa Landjorden, men vi havde ogsaa maattet lære at svømme med Klæderne paa og med tunge Støvler, til Beroligelse for vore Forældre. Og herude fra foregik de den Gang berømte Fiske- ture til Farum Sø, hvor Fader og nogle af hans Venner, bl. a. Erik Stokkebye, Oscar Prior og Ferdinand Ekman havde Fiskeretten. Der

»NORDSKRÆNTEN« I FYRRERNE
TIL VENSTRE CHRISTIAN VIII KØRENDE MED FIRSPAND

startedes da pr. Hest og Vogn, og vort uundværlige Factotum, Jensen, var Kusk og ledede Optoget, der førte Selskabet over til Farum. Han var en yderst ædruelig Mand – som tjente os i ikke mindre end 45 Aar – men én Gang, da de skulde hjem derovre fra, havde han vist alligevel nydt lidt vel meget, hvilket gav sig til Kende overfor Selskabet paa en lidt rigelig frimodig Maade. Næste Morgen havde Fader en lille Conference med Jensen og foreholdt ham det usømmelige i hans Optræden. Angerfyldt lovede han at gaa rundt og gjøre d'Herrer en Undskyldning. Om Aftenen, da han kom tilbage fra denne tunge Vandring, spurgte Fader ham, hvorledes det saa var gaaet, hvorpaa han freidig og smilende svarede: „Brilliant, Herr Grosserer, jeg fik 2 Kroner af hver!“

Om Søndagen havde vi altid aabent Hus, og aldrig var Fader og Moder gladere, end naar vi fik Gæster, der med os kunde nyde vort smukke og hyggelige Hjem og glæde sig over den herlige Udsigt til Hveen og Sverrig og over det deilige Øresund med den dengang livlige Trafik af Kyst-Damperne, der netop lagde til ved Taarbæk Bro lige ved Siden af „Nordskrænten“. Ved de Tider stod Fader oppe paa „Terrassen“ ved Huset og fulgte i den store Kikkert Passagererne, der gik i Land, og glædede sig, naar han kunde meddele os, at den og den af vore gode Venner var med og sikkert kom for at tilbringe Dagen hos os.

Der var en egen Patina over „Nordskræn-

ten“, bygget som den var i Begyndelsen af Fyrreerne af gamle Bindsbøll og saaledes et af de ældste Huse i Ny Taarbæk. I sin Tid benyttede Kong Christian VIII den til „Bade-sted“; der existerer endnu Billeder af „Nordskrænten“, hvor man ser Majestæten komme kørende med fire, medens der samtidig affyres Kanon-Salut –, og senere benyttedes den til Karantænestation for København, en Overgang ogsaa til Kolerlazaret – altsammen noget, der i vore Øjne forlenede Stedet med en vis Mystik.

Ja, mange glade Barndomsminder har vi fra „Nordskrænten“, og den Hyldest, dette vort Sommerhjem var Genstand for i Taler og Sang fra Unge og Gamle, da mine Forældre i 1888 feirede deres Sølvbryllup, viste, hvor mange der i Aarenes Løb havde følt den samme Glæde som vi.

Hver Morgen Kl. 7¹⁰ tog vi ind til Skole med „første Damer“, hidkaldt af Brovægteren

GROSSERER VILH. PETERSEN
RYGENDE SIN MORGENPIPE PAA »TERRASSEN«

Rasmus, der blæste i sit Horn, naar Damperen gik ind til og ud fra Skodsborg, og præcis Kl. 8 landede vi i Havnegade, for Kl. 3½ atter at drage ud med „Gefion“. Det var et større Contingent Skoledrenge, der efterhaanden opsamledes ved hvert Anløbssted, og med Alderen er det blevet mig fuldt forstaaeligt, at vi just ikke var velsete ombord af den ældre Generation, der hvert Øjeblik, baade om Morgen og om Eftermiddagen, blev vækket af sin Slummer, naar vi kom trampende i store Skarer. Der lever endnu en

Del ældre Herrer, hvis blotte Tilsynekomst strax hos mig fremkalder disse Minder, samtidig med at jeg gribes af en oprigtig Angerfølelse!

Det blev ogsaa paa sin kære „Nordskrænt“, at min Fader lukkede sine Øjne, og dermed sluttede et langt og smukt Kapitel i den gamle

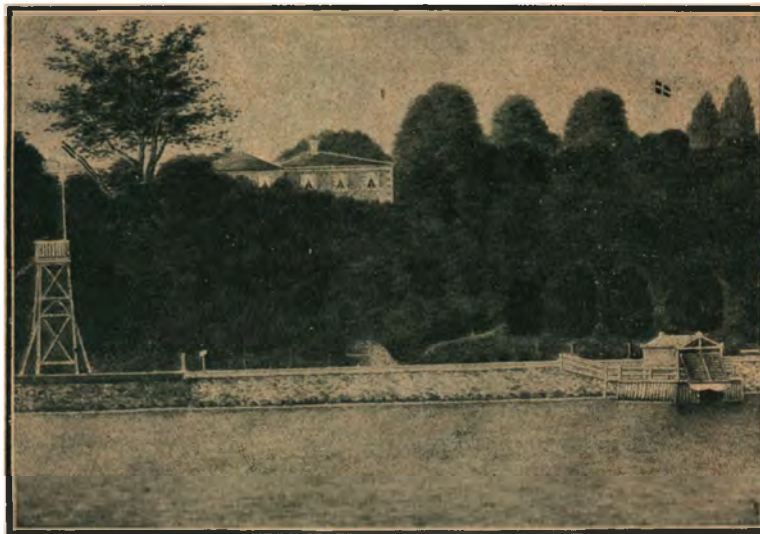
Eiendoms Historie.

Mange Smaasange lød i vort Hjem.

En af dem, som vi ofte sang, var:

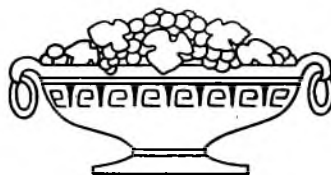
„Hjem, Hjem, mit kære Hjem!“

Gid mange maa kunne synge dette med os – ogsaa vore Børn!

•NORDSKRÆNTEN• I HALVFJERDSERNE

O. Høegh-Guldberg

Højesteretssagfører STEIN

CHARLOTTENBORG

MIT Barndomshjem var det gamle Charlottenborg, hvor min Fader som Professor ved Kunstakademiet fra Begyndelsen af Firserne i forrige Aarhundrede gennem mange Aar havde Embedsbolig. Jeg husker alle Beboerne fra den Tid. Den gamle Professor Roed og den ældgamle Maler Sonne. Billedhuggeren Chr. Freund med de røde Kinder, det sorte Haar og den tyske Accent. Arkitekterne Meldahl og Hans Holm og Malerne Exner og Vermehren. Der var jævnaldrende Ungdom nok at lege med, og Legen gik lystigt i den store Gaard og i Resterne af den gamle botaniske Have eller ned ad den snævre Vindeltrappe, hvor en Gang Thorvaldsen sneg sig bort, da han som ung vilde flygte fra Guldmedaillekonkursen, og gennem de lange mørke Kældergange med Fængslerne fra den Tid, der var Hovedvagt paa Charlottenborg. Den venlige Forvalter Truelsen tog mig med ind paa Skolerne og viste mig de pragtfulde Stuklofter og alle de gamle Guldmedaillearbejder, der hang paa Gangene, og Forsamlingssalen med Frederik V's Buste og Rytterstatue i lille Model, de smukke Armstole, det store Bord med Kandelabrene og de med Kunstnerportrætter fyldte Vægge. Der var en ejendommelig Stemning over Livet paa Char-

lottenborg, noget eksklusivt og fornemt, der understregedes af de pragtfulde Trappegange og hele Bygningens fornemme Ro, af Betjentenes røde Frakker af samme Farve som det kongelige Liberi, og som kulminerede ved den aarlige Fest ved Udstillingens Aabning den 31. Marts, naar Militær besatte alle Trappeafsatserne, naar Geværerne stødtes i Gulvet eller præsenteredes med taktfaste Greb, Musikken spillede og Forvalterens dirrende Gammelmandsrøst meldte: „Hans Majestæt Kongen“, og man hørte den brusende Lyd, der fremkom, naar alle i den store Antiksal paa én Gang rejste sig. Jeg tror, jeg har modtaget mine første Indtryk af Skønhedens og Fornemhedens Magt i Livet fra Gyldenløves gamle Palæ.

Hjemmet var lige saa gammeldags som dets Ramme, og lige saa skønhedspræget og ejendommeligt ved de mange Malerier og Kobberstik og Skitser i Ler og Gibs, der smykkede Stuerne, som ved de gamle Møbler i Empire og Christian den Ottendes Stil, hvoraf mange var Arvestykker fra det Drewsenske Hjem paa Strandmøllen. Om Dagen passede hver sit, men om Aftenen samledes vi om Petroleumslampen i Dagligstuen til Højtlesning, oftest Dickens' Romaner. Levofoden var beskeden, men det var Tiden ogsaa. Indtægterne usikre,

men ingen tænkte derpaa. Selskabelighed var der ikke meget af, men jeg mindes Faders Spillepartier med Exner, Heinrich Hansen og Slotsforvalter Truelsen. Traktementet var Smørrebrød og bagefter Toddy eller italiensk Vin. Paa saadanne Aftener kunde den tykke gemytlige Heinrich Hansens Latter, — han, hvis Yndlings-sentens var: „Hellere kort og lystigt end langt og tøstigt“ — lyde højt, og bagefter kom saa Exners dybe:

„Haa, haa, haa“, thi han begyndte altid at le af de morsomme Historier en god Stund efter, at de andre var holdt op. Som en fremmedartet Skygge gled en Gang imellem Billedhuggeren Hertzog ind i Kredsen for med sin svage, næsten uhørlige Stemme at holde lange Foredrag mod det, han kaldte „Høkerandaen“.

Som en Del af Hjemmet, kun skilt derfra ved en lille Trappe, laa min Faders store Atelier, og her var Hjemmets Sjæl og det, der gav det sit egentlige Præg. Langs Væggene stod de store Modeller til Niels Juels og Suensons Monumenter; midt imellem hang Krucifixet fra Tranekær, og rundt omkring i broget Blanding dukkede Buster og Statuetter, Afstøbninger og Reoler med Bøger og Skitser frem. Over dette Rum hvilede der noget eget, noget levende, selvom ingen var tilstede; thi de lange Rækker af Buster og Statuer, forestillende saa mangfoldige og forskelligartede Personligheder, meddelte, som de stode dér, Profil ved Profil, Stedet ligesom en dæmpet Genlyd af deres Stemmer, en Afglans af deres Skikkelser. Suensons djærve Sømandsansigt og Ussings

fine Profil, Paludan-Müllers Tænkerasyn og Tesdorpf's bredskuldrede Skikkelse og alle de andre saa forskelligartede, men hver paa sit Omraade fremragende og dygtige Mænd, forlængst afdøde og endnu levende, alle gav de hver sit Bidrag til Stedets Stemning og til Forstaaelse af den Kunstnerpersonlighed, der havde skabt dem alle, præget deres ydre Skikkelse med sin Haand og sin Aand og ladet deres Bille-

der og dermed tillige sit eget aandelige Billede gaa over til kommende Slægters Betragtning og Bedømmelse.

I Hjørnerne stod eviggrønne Planter, Palmer og Viburner, og midt paa Gulvet den store runde Cavallet. Uden for dette Rum laa flere andre store Atelier'er. Her stod den kolossale Løve fra Suenson-Monumentet i Gips og ligeledes den kolossale Model til Ansgar. Her arbejdede altid flere unge Billedhuggere og Elever. Den, der havde Øjet aabent for det aandelige Livs Betyd-

PROFESSOR STEIN (1829—1901) I SIT ATELIER, ARBEJDENDE PAA BUSTEN AF DEN I 1913 AFDØDE GENERALKONSUL JOHAN HANSEN

ning, for Kunstens ideelle Verden og dens kulturelle Magt, kunde ikke andet end faa et stærkt Skønhedsindtryk af dette saa ejendommelige Rum og den saa smukke og ejendommelige Personlighed, der gav det sit Præg. Jeg, der fra ganske ung færdedes her daglig og skiftede Tanker med min Fader om alt, hvad der optog ham, modtog her i de unge Aar uforglemmelige og for min Udvikling afgørende Indtryk.

Uden for Atelier'et paa den gamle botaniske Haves Grund havde Professorerne ved Akademiet, deriblandt ogsaa Fader, anlagt forskellige

Smaahaver, hvor de konkurrerede med hinanden om hvem der kunde frembringe de smukkeste Blomster. Her var en lang vinløvbeklædt Gang, for Enden af hvilken der stod en Adonis-Figur, og et Lysthus med et stort Bord med en Skifertavle til Bordplade, der havde tilhørt Thorvaldsen. Heri var indridset følgende Linjer:

Paa denne Tavle-Steen
Har Thorvaldsen fremstillet
Her paa Charlottenborg
Saa mangt et herligt Billed.
— Den skøre Skifer brast
Ved Tidens stærke Vælde.
Hans Værker aldrig dø.
De kende ej til Ælde.
Og aldrig ud skal dø hans store Kunstnernavn,
Saa længe der er Steen paa Steen af Kjøbenhavn.

Verset indeholdt Hjemmets kunstneriske Trosbekendelse.

A handwritten signature in cursive script.